Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma 2022

Nimi	Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma 2022
Kunta	Sotkamo
Koulu	Salmelan koulu
Hyväksymispäivämäärä	15.6.2022
Pdf luotu	15.6.2023

SISÄLTÖ

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta. 1
1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma. 1
1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet. 1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen. 2
1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut. 3
1.4.1. Opetussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen liittyviä ratkaisuja ja toimintatapoja. 5
1.4.2. Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut. 7
Sotkamon kunnan kieliohjelma. 11
2. Perusopetus yleissivistyksen perustana. 15
2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet. 15
2.2. Perusopetuksen arvoperusta. 16
2.3. Oppimiskäsitys. 17
2.4. Paikallisesti päätettävät asiat. 18
3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet. 19
3.1. Perusopetuksen tehtävä. 19
3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet. 19
3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen. 20
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat. 25
4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri. 26
4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen. 26
4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. 27
4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä. 27
4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki. 27
4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely. 28
4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. 28
4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta. 29
4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. 29
4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen. 29
4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat. 29
4.3.1. Oppimisympäristöt. 30
4.3.2. Työtavat. 30
4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet. 31
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat. 33

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen. 35
5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä. 35
5.2. Yhteistyö. 37
5.2.1. Oppilaiden osallisuus. 37
5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö. 37
5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa. . . 38
5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö. 38
5.4. Opetuksen järjestämistapoja. 40
5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu. 40
5.4.2. Yhdysluokkaopetus. 40
5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus. 41
5.4.4. Joustava perusopetus. 41
5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa. 42
5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta. 43
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat. 47
6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa. 59
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa. 59
6.1.1. Formatiivinen arviointi. 59
6.1.2. Summatiivinen arviointi. 60
6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet. 60
6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi. 62
6.4. Työskentelyn arviointi. 62
6.5. Käyttäytymisen arviointi. 63
6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana. 67
6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain. 67
6.6.2. Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan. 68
6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet. 68
6.8. Perusopetuksen päättöarviointi. 69
6.8.1. Päättöarvosanan muodostaminen. 69
6.8.2. Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi. 69
6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa. 70
6.8.4. Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa. . 70
6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa. 70
6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi. . . 71
6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin. 71
6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu. 71
6.11. Todistukset. 71

6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa. 72
6.11.2. Lukuvuositodistus. 72
6.11.3. Välitodistus. 73
6.11.4. Erotodistus. 73
6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus. 74
6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistus. 76
6.13. Paikallisesti päätettävät asiat. 76
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. 84
7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet. 84
7.1.1. Ohjaus tuen aikana. 84
7.1.2. Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana. 85
7.2. Yleinen tuki. 85
7.3. Tehostettu tuki. 86
7.3.1. Pedagoginen arvio. 86
7.3.2. Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana. 87
7.4. Erityinen tuki. 88
7.4.1. Pedagoginen selvitys. 88
7.4.2. Erityisen tuen päätös. 89
7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. 89
7.4.4. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen. 91
7.4.5. Pidennetty oppivelvollisuus. 92
7.4.6. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus. 93
7.5. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot. 94
7.5.1. Tukiopetus. 94
7.5.2. Osa-aikainen erityisopetus. 94
7.5.3. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet. . 95
7.6. Paikallisesti päätettävät asiat. 96
8. Opiskeluhuolto. 101
8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. 102
9. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja toisen kotimaisen kielen opiskelu. 105
9.1. Kielikasvatus. 106
9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet. . . 107
10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä. 108
10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset. 108

10.2. Romanit. 108
10.3. Viittomakieliset. 109
10.4. Muut monikieliset oppilaat. 109
10.5. Paikallisesti päätettävät asiat. 110
11. Kaksikielinen opetus. 112
11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia. 112
11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus. 114
11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus. 115
11.2. Paikallisesti päätettävät asiat. 115
12. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus. 117
12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet. 117
12.2. Paikallisesti päätettävät asiat. 117
13. Valinnaisuus perusopetuksessa. 118
13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit. 118
13.2. Valinnaiset aineet. 118
13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät. 119
13.4. Paikallisesti päätettävät asiat. 119
13.4.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit. 121
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit. 121
14. Vuosiluokat 1-2. 124
14.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen. 124
14.2. Koululaiseksi kasvaminen. 124
14.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe. 125
14.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2. 125
14.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet. 125
14.6. Oppiaineet. 128
Ympäristöoppi. 128
Oppilaanohjaus. 131
Uskonto. 132
Ortodoksinen uskonto. 134
Evankelisluterilainen uskonto. 138
Käsityö. 140
Musiikki. 142
Liikunta. 146
Vieraat kielet. 159
Vieras kieli, A1-oppimäärä. 159

Englanti, A-oppimäärä. 163
Saksan kieli, B2-oppimäärä. 169
Venäjän kieli, A2-oppimäärä. 170
Äidinkieli ja kirjallisuus. 171
Suomen kieli ja kirjallisuus. 173
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. 176
Matematiikka. 178
Elämänkatsomustieto. 182
Kuvataide. 187
Toinen kotimainen kieli. 191
15. Vuosiluokat 3-6. 193
15.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe. 193
15.2. Oppijana kehittyminen. 193
15.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe. 193
15.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6. 194
15.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet. 194
15.6. Oppiaineet. 197
Ympäristöoppi. 197
Oppilaanohjaus. 201
Uskonto. 203
Ortodoksinen uskonto. 204
Evankelisluterilainen uskonto. 211
Käsityö. 216
Musiikki. 220
Liikunta. 225
Yhteiskuntaoppi. 249
Vieraat kielet. 253
Englanti, A-oppimäärä. 253
Saksan kieli, B2-oppimäärä. 261
Venäjän kieli, A2-oppimäärä. 263
Äidinkieli ja kirjallisuus. 264
Suomen kieli ja kirjallisuus. 266
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. 272
Matematiikka. 274
Elämänkatsomustieto. 279
Historia. 285
Kuvataide. 287
Toinen kotimainen kieli. 294

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä. 294
16. Vuosiluokat 7-9. 298
16.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe. 298
16.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen. 298
16.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen. 299
16.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9. 299
16.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet. 299
16.6. Oppiaineet. 303
Fysiikka. 303
Kemia. 311
Oppilaanohjaus. 320
Uskonto. 327
Ortodoksinen uskonto. 329
Evankelisluterilainen uskonto. 335
Käsityö. 339
Biologia. 346
Musiikki. 349
Liikunta. 355
Kotitalous. 372
Terveystieto. 378
Yhteiskuntaoppi. 383
Vieraat kielet. 388
Ruotsin kieli, B2-oppimäärä. 388
Englanti, A-oppimäärä. 395
Saksan kieli, B2-oppimäärä. 403
Venäjän kieli, A2-oppimäärä. 410
Äidinkieli ja kirjallisuus. 415
Suomen kieli ja kirjallisuus. 417
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. 426
Matematiikka. 433
Elämänkatsomustieto. 443
Maantieto. 448
Historia. 451
Kuvataide. 455
Toinen kotimainen kieli. 468
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä. 469
17. Liitteet. 475

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittää koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja opiskeluhuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- *mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma*
- *esiopetuksen opetussuunnitelma*
- *mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma*
- *mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma*

- *lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*
- *yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma*
- *mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.*

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheytettynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheytettynä.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien ratkaisujen delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Opetussuunnitelman perusteiden kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa käsitellyn kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata.

Opetuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelman laatimiseen liittyvistä ratkaisuista ja toimintatavoista:

- *laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma koulujen yhteisenä, kokonaan tai osin koulukohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua*
- *millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään (suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten)*
- *mikä on opetussuunnitelman rakenne ja asioiden käsittelyjärjestys, missä muodossa opetussuunnitelma julkaistaan*
- *miten henkilöstö sekä oppilaat ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen ja miten otetaan huomioon eri tilanteissa olevien huoltajien osallistumismahdollisuudet*
- *miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetusta seuraavaa koulutusvaihetta edustavien oppilaitosten kanssa järjestetään*
- *mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa ja miten yhteistyö järjestetään*
- *miten paikalliset erityispiirteet ja -tarpeet, arviointien ja kehittämistyön tuottama tieto ja kehittämisen tavoitteet sekä muut paikalliset suunnitelmat otetaan opetussuunnitelman valmistelussa huomioon*
- *sisältyykö naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain mukainen koulukohtainen tasa-arvosuunnitelma opetussuunnitelmaan vai laaditaanko se erillisenä suunnitelmana*
    - *lain mukaan suunnitelma laaditaan vuosittain yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa; vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan myös laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla*
- *sisältyykö yhdenvertaisuuslain mukainen koulukohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma opetussuunnitelmaan vai laaditaanko se erillisenä suunnitelmana*
    - *lain mukaan oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi; oppilaitoksella tulee olla suunnitelma toimenpiteistä*

ja sekä huoltajille että oppilaille on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi edistämistoimenpiteistä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen liittyvät asiat:

- *miten huolehditaan opiskeluhuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa*
- *miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan ja miten opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään*
- *mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, tietostrategia).*

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut:

- *miten edistetään perusopetuksen yhtenäisyyttä sekä siirtymävaiheisiin liittyvää yhteistyötä (perusopetuksen sisällä sekä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen ja perusopetusta seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa)*
- *järjestetäänkö opetus tai osa siitä yhdysluokkaopetuksena (katso myös osiot "opetuksen järjestämistapoja" ja osioon "oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen" liittyvät paikallisesti päätettävät asiat)*
- *järjestetäänkö opetus tai osa siitä vuosiluokittain etenevänä vai vuosiluokkiin sitomattomasti etenevänä (katso myös osiot "opetuksen järjestämistapoja" ja osioon "oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen" liittyvät paikallisesti päätettävät asiat)*
- *järjestetäänkö opetus pääosin ainejakoisena vai kokonaan tai osin eheytettynä; mitkä ovat mahdollisen eheytetyn opetuksen järjestämisen pääpiirteet*
- *miten opetustunnit jaetaan vuosiluokittain yhteisten oppiaineiden, taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien sekä oppilaalle valinnaisten aineiden kesken valtioneuvoston asetuksen edellyttämällä tavalla (paikallinen tuntijako)*
- *mikä on opetuksen järjestäjän kieliohjelma, miltä vuosiluokilta eri kielten opetus aloitetaan (katso myös toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten osuudet sekä osio valinnaisuus perusopetuksessa)*
- *mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet ja mille vuosiluokille niiden opetus sijoittuu (katso myös osio valinnaisuus perusopetuksessa)*
- *mitkä ovat opetuksen mahdolliset painotukset ja miten ne toteutetaan; miten painotus näkyy tuntijaossa sekä opetuksen tavoitteissa ja sisällöissä (katso myös osio valinnaisuus perusopetuksessa)*
- *miten oppilaanohjaus järjestetään*
    - *ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuunjako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt (katso myös vuosiluokkakokonaisuuksiin sisältyvä oppilaanohjauksen tehtäväkuvaus).*

Opetussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen liittyviä ratkaisuja ja toimintatapoja

Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu siten, että valtakunnallisissa perusteissa määritellyt opetuksen järjestäjän päätettäväksi määrätyt asiat on kuvattu kunnan opetussuunnitelmassa erillisellä värikkäällä pohjalla. Paikallisissa osioissa on pyritty välttämään valtakunnallisen opetussuunnitelmatekstin toistamista. Vuosittain muuttuvat asiat kuvataan koulujen vuosisuunnitelmissa.

Opetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä ja se on rakenteeltaan yhtäläinen valtakunnallisten perusteiden kanssa. Suunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa.

Opetussuunnitelmaprosessia on viety eteenpäin aluksi maakunnallisena yhteisprosessina. Tämän jälkeen on edetty yhtä aikaa maakunnallisen ainetyön ja paikallisen yleisten osioiden työn kanssa. Yleiset osiot on työstetty pääasiassa kollegiaalisissa työryhmissä. Kainuun sivistysjohtajat ovat toimineen OPS-työn ohjausryhmänä.

Opetussuunnitelmaprosessin aikana koulujen henkilöstöä on perehdytetty ja osallistettu uuteen oppimiskäsitykseen, toimintakulttuuriin ja arvoihin. Oppilaita ja huoltajia on kuultu ops-prosessin suunnittelun ja toteuttamisen aikana.

Opiskeluhuoltoa koskeva opetussuunnitelman luku on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelman laatimisessa on kuultu kommentteja ja lausuntoja, joita on saatu oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön lisäksi yhteistyötahoilta.

Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan pääasiassa perusopetuksen laadunarviointikyselyn avulla. Kyselystä saadaan tulokset sekä koko perusopetuksen että yksittäisten koulujen osalta. Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain. Tulosten perusteella suunnitellaan kehittämiskohteet ja toteutetaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Koulun vuosisuunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuoden päätteeksi.

Tarvittaessa opetussuunnitelmaa päivittävät osiot tuodaan sivistystoimen lautakunnan päätettäviksi.

Opetussuunnitelmaa täydentävät ja toteuttavat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:
Sotkamon kunnan strategia

Kainuun maahanmuuttajien kotouttamisohjelma

Sotkamon perusopetuksen TVT-strategia

AP- IP-toiminnan toiminta suunnitelma

Sotkamon esiopetuksen opetussuunnitelma

Sotkamon turvallisuussuunnitelma

Sotkamon hyvinvointisuunnitelma

Sotkamon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

1.4.1. Opetussuunnitelman laadintaan ja kehittämiseen liittyviä ratkaisuja ja toimintatapoja

Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu siten, että valtakunnallisissa perusteissa määritellyt opetuksen järjestäjän päätettäväksi määrätyt asiat on kuvattu kunnan opetussuunnitelmassa erillisellä värikkäällä pohjalla. Paikallisissa osioissa on pyritty välttämään valtakunnallisen opetussuunnitelmatekstin toistamista. Vuosittain muuttuvat asiat kuvataan koulujen vuosisuunnitelmissa.

Opetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä ja se on rakenteeltaan yhtäläinen valtakunnallisten perusteiden kanssa. Suunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa. Opetussuunnitelmaprosessia on viety eteenpäin aluksi maakunnallisena yhteisprosessina. Tämän jälkeen on edetty yhtä aikaa maakunnallisen ainetyön ja paikallisen yleisten osioiden työn

kanssa. Yleiset osiot on työstetty pääasiassa kollegiaalisissa työryhmissä. Kainuun sivistysjohtajat ovat toimineen OPS-työn ohjausryhmänä.

Opetussuunnitelmaprosessin aikana koulujen henkilöstöä on perehdytetty ja osallistettu uuteen oppimiskäsitykseen, toimintakulttuuriin ja arvoihin. Oppilaita ja huoltajia on kuultu ops-prosessin suunnittelun ja toteuttamisen aikana.

Oppilashuoltoa koskeva opetussuunnitelman luku on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelman laatimisessa on kuultu kommentteja ja lausuntoja, joita on saatu oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön lisäksi yhteistyötahoilta.

Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan pääasiassa perusopetuksen laadunarviointikyselyn avulla. Kyselystä saadaan tulokset sekä koko perusopetuksen että yksittäisten koulujen osalta. Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain. Tulosten perusteella suunnitellaan kehittämiskohteet ja toteutetaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Koulun vuosisuunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuoden päätteeksi.

Tarvittaessa opetussuunnitelmaa päivittävät osiot tuodaan sivistystoimen lautakunnan päätettäviksi. Opetussuunnitelmaa täydentävät ja toteuttavat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:

Sotkamon kunnan strategia

Kainuun maahanmuuttajien kotouttamisohjelma

Sotkamon perusopetuksen TVT-strategia

AP- IP-toiminnan toiminta suunnitelma

Sotkamon esiopetuksen opetussuunnitelma

Sotkamon turvallisuussuunnitelma

Sotkamon hyvinvointisuunnitelma Sotkamon lasten ja nuorten hyvinvointisuunitelma

Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu siten, että valtakunnallisissa perusteissa määritellyt opetuksen järjestäjän päätettäväksi määrätyt asiat on kuvattu kunnan opetussuunnitelmassa erillisellä värikkäällä pohjalla. Paikallisissa osioissa on pyritty välttämään valtakunnallisen opetussuunnitelmatekstin toistamista. Vuosittain muuttuvat asiat kuvataan koulujen vuosisuunnitelmissa.

Opetussuunnitelma on laadittu suomenkielisenä ja se on rakenteeltaan yhtäläinen valtakunnallisten perusteiden kanssa. Suunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa. Opetussuunnitelmaprosessia on viety eteenpäin aluksi maakunnallisena yhteisprosessina. Tämän jälkeen on edetty yhtä aikaa maakunnallisen ainetyön ja paikallisen yleisten osioiden työn kanssa. Yleiset osiot on työstetty pääasiassa kollegiaalisissa työryhmissä. Kainuun sivistysjohtajat ovat toimineen OPS-työn ohjausryhmänä.

Opetussuunnitelmaprosessin aikana koulujen henkilöstöä on perehdytetty ja osallistettu uuteen oppimiskäsitykseen, toimintakulttuuriin ja arvoihin. Oppilaita ja huoltajia on kuultu ops-prosessin suunnittelun ja toteuttamisen aikana.

Oppilashuoltoa koskeva opetussuunnitelman luku on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelman laatimisessa on kuultu kommentteja ja lausuntoja, joita on saatu oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön lisäksi yhteistyötahoilta.

Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan pääasiassa perusopetuksen laadunarviointikyselyn avulla. Kyselystä saadaan tulokset sekä koko perusopetuksen että yksittäisten koulujen osalta. Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain. Tulosten perusteella suunnitellaan kehittämiskohteet ja toteutetaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Koulun vuosisuunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuoden päätteeksi.

Tarvittaessa opetussuunnitelmaa päivittävät osiot tuodaan sivistystoimen lautakunnan päätettäviksi. Opetussuunnitelmaa täydentävät ja toteuttavat paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat:

Sotkamon kunnan strategia

Kainuun maahanmuuttajien kotouttamisohjelma

Sotkamon perusopetuksen TVT-strategia

AP- IP-toiminnan toiminta suunnitelma

Sotkamon esiopetuksen opetussuunnitelma

Sotkamon turvallisuussuunnitelma

Sotkamon hyvinvointisuunnitelma Sotkamon lasten ja nuorten hyvinvointisuunitelma

1.4.2. Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut

Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki -luvussa on kuvattu perusopetuksen siirtymä-vaiheisiin liittyvä yhteistyö. Siirtymävaiheilla tarkoitetaan oppilaan siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen, siirtymistä vuosiluokkakokonaisuudesta (1-2 lk, 3-6 lk ja 7-9 lk) seuraavaan sekä peruskoulusta toiselle asteelle.

Jos koulu järjestää opetusta pääsääntöisesti yhdysluokkaopetuksena, kuvataan opetusjärjestelyt koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Opetus järjestetään pääosin vuosiluokittain etenevänä. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu kuvataan luvussa 5. Sotkamossa perusopetus järjestetään paikallisesti päätetyn tuntijaon mukaan ainejakoisena siten, että monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan eri oppiaineiden yhteistyönä.

Sotkamon perusopetuksen tuntijako

Opetuskäytännöllisistä syistä valinnaisia tunteja on sijoitettu alakoulussa valmiiksi oppiaineisiin eli merkitty tähdellä ne, joihin on sijoitettu minimin päälle. Koulukohtainen valinnainen sijoitetaan lisäksi oman valinnan mukaan taito- ja taideaineisiin. Yläkoulun valinnaisaineet on kuvattu luvussa 12.

226 tuntimäärässä on yksi ylimääräinen tunti matematiikassa luokilla 1 ja 2. Lisäksi yksi ylimääräinen tunti on 7. luokan käsityössä ja 8. luokan valinnaisaineessa.

Tuntijako										
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	Yht
Yhteiset aineet										
Äidinkieli	7	7	5	5	4	4	3	4	3	42
A-kieli	1	1	2	2	3	2	2	2	3	18
B-kieli						2	1,5	1,5	1	6
Matematiikka	4	4	4	4	4	3	4	4	3	34
Ympäristöoppi	2	2	2	2	3	3				14
Bg-Ge							2	2	3	7
Fyke							2	2	3	7
Terveystieto							1	1	1	3
Uskonto/Et	1	1	1	2	1	1	1	1	1	10
Historia I yhteiskuntaoppi				1	2	2	2	2	3	12
Yhteensä	15	15	14	16	17	17	18,5	19,5	21	
Taito-ja taideaineet										
Musiikki	1	1	1	1	1	1	1	1		8
Kuvataide	1	1	1	1	2	2				9
Käsityö	2	2	2	2*	2*	2*	3			
Liikunta	2	2	3	3*	2	2	2	3	2	15 21
Kotitalous							3			
Koulukoht. valinnainen			1	1	2	1				5
Yhteensä 1-6 luokilla	**21**	**21**	**22-24**	**24**	**25**	**25**				
A2					**3**	**3**	2	2	2	12
Muut aineet										
Opo							0,5	0,5	1	2
Valinnaiset								6	6	12
* **taito- ja taideaine**							**Yhteensä**	**30**	**30**	**30**	**228**

Tässä A2-kielen tunnit ovat 5.–7. luokalla koulutyöpäivän ulkopuolella ja 8. ja 9. luokalla yläkoulun valinnaisten tunneilla.

Opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki -luvussa on kuvattu perusopetuksen siirtymä-vaiheisiin liittyvä yhteistyö. Siirtymävaiheilla tarkoitetaan oppilaan siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen, siirtymistä vuosiluokkakokonaisuudesta (1-2 lk, 3-6 lk ja 7-9 lk) seuraavaan sekä peruskoulusta toiselle asteelle.

Jos koulu järjestää opetusta pääsääntöisesti yhdysluokkaopetuksena, kuvataan opetusjärjestelyt koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Opetus järjestetään pääosin vuosiluokittain etenevänä. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu kuvataan luvussa 5. Sotkamossa perusopetus järjestetään paikallisesti päätetyn tuntijaon mukaan ainejakoisena siten, että monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan eri oppiaineiden yhteistyönä.

Sotkamon perusopetuksen tuntijako

Opetuskäytännöllisistä syistä valinnaisia tunteja on sijoitettu alakoulussa valmiiksi oppiaineisiin eli merkitty tähdellä ne, joihin on sijoitettu minimin päälle. Koulukohtainen valinnainen sijoitetaan lisäksi oman valinnan mukaan taito- ja taideaineisiin. Yläkoulun valinnaisaineet on kuvattu luvussa 12.

226 tuntimäärässä on yksi ylimääräinen tunti matematiikassa luokilla 1 ja 2. Lisäksi yksi ylimääräinen tunti on 7. luokan käsityössä ja 8. luokan valinnaisaineessa.

Tuntijako										
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	Yht
Yhteiset aineet										
Äidinkieli	7	7	5	5	4	4	3	4	3	42
A-kieli	1	1	2	2	3	2	2	2	3	18
B-kieli						2	1,5	1,5	1	6
Matematiikka	4	4	4	4	4	3	4	4	3	34
Ympäristöoppi	2	2	2	2	3	3				14
Bg-Ge							2	2	3	7
Fyke							2	2	3	7
Terveystieto							1	1	1	3
Uskonto/Et	1	1	1	2	1	1	1	1	1	10
Historia / yhteiskuntaoppi				1	2	2	2	2	3	12
Yhteensä	15	15	14	16	17	17	18,5	19,5	21	
Taito-ja taideaineet										
Musiikki	1	1	1	1	1	1	1	1		8
Kuvataide	1	1	1	1	2	2				9
Käsityö	2	2	2	2*	2*	2*	3			
Liikunta	2	2	3	3*	2	2	2	3	2	15 21
Kotitalous							3			
Koulukoht. valinnainen			1	1	2	1				5
Yhteensä 1-6 luokilla	**21**	**21**	**22-24**	**24**	**25**	**25**				
A2					**3**	**3**	2	2	2	12
Muut aineet										
Opo							0,5	0,5	1	2
Valinnaiset								6	6	12
*** taito- ja taideaine Yhteensä**							**30**	**30**	**30**	**228**

Tässä A2-kielen tunnit ovat 5. – 7. luokalla koulutyöpäivän ulkopuolella ja 8. ja 9. luokalla yläkoulun valinnaisten tunneilla.

Sotkamon kunnan kieliohjelma

Sotkamon kunnan kieliohjelma

A1-kieli ENGLANTI

*A1-kielen opiskelu aloitetaan **3.** luokalla. Kaikissa kouluissa opetetaan*

*oppilaille yhteisenä kielenä **englannin** kieltä.*

A2-kieli VENÄJÄ

*Oppilaat voivat valita **5. luokalta** alkavaksi vapaaehtoiseksi kieleksi **venäjän***

kielen. Tuntijaon mukaan vuosiluokilla 5. – 7. venäjää opiskellaan koulupäivän yhteisten tuntien ulkopuolella ja vuosiluokilla 8. - 9. osana oppilaan valinnaisia aineita

A2-kielen valinta on vapaaehtoinen, mutta kun oppilas on valinnan tehnyt,

hänen odotetaan osallistuvan opetukseen koko peruskoulun ajan.

*Oppilaat opiskelevat A2-kieltä **5. luokalta** alkaen siten, että peruskoulun*

päättövaiheessa kielenhallinta vastaa A1-kielen tasoa.

B1-kieli RUOTSI

*B1-kielenä opetetaan **ruotsin** kieltä. B1-kieli on kaikille pakollinen ja sen*

*opiskelu alkaa **6. luokalla.***

B2-kieli SAKSA, VENÄJÄ

***8. luokalla** valinnaisena alkavaksi kieleksi tarjotaan **saksan** kieltä. Saksan lisäksi voidaan tarjota myös **venäjän** kieltä.*

Opetus voidaan toteuttaa etäopetuksena.

B3-kieli SAKSA, VENÄJÄ

***Lukiossa** alkavana vieraana kielenä voidaan tarjota oppilaille valittaviksi mm.*

***saksan ja venäjän** kieltä.*

Valinnaiset lyhytkurssit

Lisäksi voidaan tarjota kunkin koulun opetussuunnitelmissaan mainitsemia valinnaisia vieraiden kielten lyhytkursseja.

Aloitusryhmäkoot ja opetuksen jatkuvuus

*A2-kielen opetus aloitetaan, jos sen on koko kunnassa valinnut **15** oppilasta.*

A2-kielen ryhmä voi olla usean eri kunnan tai koulun yhteinen. Tällöin opetus voidaan toteuttaa etäopetuksena.

A2-kielen alaluokilla aloittaneille oppilaille taataan opiskelun jatkuvuus yläluokilla ja lukiossa ryhmäkoosta riippumatta.

Jokaiselle ikäluokalle tarjotaan mahdollisuus opiskella venäjän kieltä joko pitkänä A-kielenä tai lyhyempänä B-kielenä. Mikäli venäjän A2-kielen ryhmää ei muodostu 5. luokalle, venäjän kieli on mahdollista aloittaa B2-kielenä perusopetuksen 8. luokalla.

Vieraskielinen opetus

Osittain tai kokonaan vieraalla kielellä annettavaa opetusta voidaan järjestää eri oppiaineissa perusopetuksessa ja lukiossa.

Kielivalintojen ajankohta

A2-kielestä laaditaan valintaopas valinnaisen kielen opiskelusta kiinnostuneille oppilaille ja heidän huoltajilleen. Ennen A2-kielen valintaa opiskelun luonteesta keskustellaan luokanopettajan ja kieltenopettajan kanssa

A2-kielen valinnat tehdään 4. luokalla helmikuun loppuun mennessä.

B2-kielen valinnat tehdään, kun oppilaat tekevät ainevalintoja 8. luokkaa varten.

Vieraiden kielten kurssien lukumäärä lukiossa

Lukion kohdalle kieliohjelmaan on merkitty kurssien minimimäärät eli koulu voi tarjota useampiakin kursseja seuraavasti:

- *A1-kieli englanti: syventävät ja soveltavat*
- *A2-kieli saksa, venäjä: syventävät*
- *B1-kieli ruotsi: syventävät ja soveltavat*
- *B2-kieli saksa, venäjä: syventävät*
- *B3-kieli saksa, venäjä: syventävät*

Voimaantulo

Tätä kieliohjelmaa noudatetaan 1.8.2016 alkaen.

Valinnaisaineiden järjestäminen on kuvattu luvussa 12

Oppilaanohjauksen järjestäminen on kuvattu omissa luvuissaan (14.4.14 ja 15.4.19).

Sotkamon kunnan kieliohjelma

A1-kieli ENGLANTI

A1-kielen opiskelu aloitetaan **3.** luokalla. Kaikissa kouluissa opetetaan

oppilaille yhteisenä kielenä **englannin** kieltä.

A2-kieli VENÄJÄ

Oppilaat voivat valita **5. luokalta** alkavaksi vapaaehtoiseksi kieleksi **venäjän**

kielen. Tuntijaon mukaan vuosiluokilla 5. – 7. venäjää opiskellaan koulupäivän yhteisten tuntien ulkopuolella ja vuosiluokilla 8. - 9. osana oppilaan valinnaisia aineita

A2-kielen valinta on vapaaehtoinen, mutta kun oppilas on valinnan tehnyt,

hänen odotetaan osallistuvan opetukseen koko peruskoulun ajan.

Oppilaat opiskelevat A2-kieltä **5. luokalta** alkaen siten, että peruskoulun

päättövaiheessa kielenhallinta vastaa A1-kielen tasoa.

B1-kieli RUOTSI

B1-kielenä opetetaan **ruotsin** kieltä. B1-kieli on kaikille pakollinen ja sen

opiskelu alkaa **6. luokalla.**

B2-kieli SAKSA, VENÄJÄ

8. luokalla valinnaisena alkavaksi kieleksi tarjotaan **saksan** kieltä. Saksan lisäksi voidaan tarjota myös **venäjän** kieltä.

Opetus voidaan toteuttaa etäopetuksena.

B3-kieli SAKSA, VENÄJÄ

Lukiossa alkavana vieraana kielenä voidaan tarjota oppilaille valittaviksi mm.

saksan ja venäjän kieltä.

Valinnaiset lyhytkurssit

Lisäksi voidaan tarjota kunkin koulun opetussuunnitelmissaan mainitsemia

valinnaisia vieraiden kielten lyhytkursseja.

Aloitusryhmäkoot ja opetuksen jatkuvuus

A2-kielen opetus aloitetaan, jos sen on koko kunnassa valinnut **15** oppilasta.

A2-kielen ryhmä voi olla usean eri kunnan tai koulun yhteinen. Tällöin opetus

voidaan toteuttaa etäopetuksena.

A2-kielen alaluokilla aloittaneille oppilaille taataan opiskelun jatkuvuus

yläluokilla ja lukiossa ryhmäkoosta riippumatta.

Jokaiselle ikäluokalle tarjotaan mahdollisuus opiskella venäjän kieltä joko

pitkänä A-kielenä tai lyhyempänä B-kielenä. Mikäli venäjän A2-kielen ryhmää

ei muodostu 5. luokalle, venäjän kieli on mahdollista aloittaa B2-kielenä

perusopetuksen 8. luokalla.

Vieraskielinen opetus

Osittain tai kokonaan vieraalla kielellä annettavaa opetusta voidaan järjestää

eri oppiaineissa perusopetuksessa ja lukiossa.

Kielivalintojen ajankohta

A2-kielestä laaditaan valintaopas valinnaisen kielen opiskelusta kiinnostuneille oppilaille ja heidän huoltajilleen. Ennen A2-kielen valintaa opiskelun luonteesta keskustellaan luokanopettajan ja kieltenopettajan kanssa

A2-kielen valinnat tehdään 4. luokalla helmikuun loppuun mennessä.

B2-kielen valinnat tehdään, kun oppilaat tekevät ainevalintoja 8. luokkaa

varten.

Vieraiden kielten kurssien lukumäärä lukiossa

Lukion kohdalle kieliohjelmaan on merkitty kurssien minimimäärät eli koulu

voi tarjota useampiakin kursseja seuraavasti:

- A1-kieli englanti: syventävät ja soveltavat
- A2-kieli saksa, venäjä: syventävät
- B1-kieli ruotsi: syventävät ja soveltavat
- B2-kieli saksa, venäjä: syventävät
- B3-kieli saksa, venäjä: syventävät

Voimaantulo

Tätä kieliohjelmaa noudatetaan 1.8.2016 alkaen.

Valinnaisaineiden järjestäminen on kuvattu luvussa 12

Oppilaanohjauksen järjestäminen on kuvattu omissa luvuissaan (14.4.14 ja 15.4.19).

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

2.1. Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävyydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään

elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

2.2. Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta kehittymisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen

moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestävälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestävälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii reflektoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys

Sotkamossa arvoista painottuvat ympäristö ja luonto sekä yritteliäisyys.

Oppimiskäsityksessä painottuvat oppimaan oppiminen, oppilaan aktiivinen rooli oppimisessa ja vuorovaikutus sekä sosiaaliset taidot.

Arvokeskusteluja käydään säännöllisesti oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön kesken. Arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista arvioidaan perusopetuksen laadunarviointikyselyllä.

2.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Arvokeskustelut luovat perustan sekä opetussuunnitelman laadinnalle että yhteiselle opetus- ja kasvatustyölle. Paikallisesti päätetään, miten arvokeskustelut toteutetaan opetussuunnitelmaa laadittaessa ja muutoin säännöllisesti koulutyön aikana. Tällöin päätetään myös, miten luodaan edellytykset henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien osallistumiselle keskusteluun.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *mitkä ovat perusopetuksen arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat tai painotukset ja miten ne ilmenevät (muilta osin arvoperustan ja oppimiskäsityksen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)*
- *miten arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan.*

Mahdolliset koulukohtaiset täydennykset kirjataan koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys

Sotkamossa arvoista painottuvat ympäristö ja luonto sekä yritteliäisyys.

Oppimiskäsityksessä painottuvat oppimaan oppiminen, oppilaan aktiivinen rooli oppimisessa ja vuorovaikutus sekä sosiaaliset taidot.

Arvokeskusteluja käydään säännöllisesti oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön kesken. Arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista arvioidaan perusopetuksen laadunarviointikyselyllä.

3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

3.1. Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa sosiaalista pääomaa.koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistäsekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista.Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestävälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdäänmahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2. Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2§:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3§:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3. Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Laaja-alaisia osaamiskokonaisuuksia on seitsemän ja niillä on on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista

oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

***Ajattelu ja oppimaan oppiminen** (L1)*

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

***Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu** (L2)*

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida

ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

***Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot** (L3)*

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

***Monilukutaito** (L4)*

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

***Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen** (L5)*

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

***Työelämätaidot ja yrittäjyys** (L6)*

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

***Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen** (L7)*

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

Perusopetuksen tehtävä ja laaja-alainen osaaminen

Perusopetuksen tehtävässä ja laaja-alaisessa osaamisessa ei ole Sotkamossa paikallisia painotuksia.

Laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet ovat kiinteästi mukana eri oppiaineissa ja koulun arjessa. Lisäksi kouluissa toteutetaan vuosittain vähintään yksi osaamiskokonaisuuksiin liittyvä monialainen oppimiskokonaisuus.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä opetukselle ja kasvatukselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden sekä niistä johdettujen laaja-alaisen osaamisen ja oppiainekohtaisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *mitkä ovat paikalliset, perusopetuksen tehtävää mahdollisesti täydentävät ja käytännön toteuttamista ilmentävät näkökohdat (muilta osin tehtäväkuvauksessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan; tehtävää voidaan konkretisoida ja toteuttaa myös opetussuunnitelmaa täydentävien suunnitelmien kuten esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelman tai kulttuurikasvatussuunnitelman avulla, joista tulee tällöin maininta opetussuunnitelmaan)*
- *mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee (muilta osin laaja-alaisen osaamisen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)*
- *mitkä ovat ne järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja toteutumista seurataan (laaja-alaisen osaamisen tarkemmat tavoitteet määritellään vuosiluokkakokonaisuuksittain).*

Perusopetuksen tehtävässä ja laaja-alaisessa osaamisessa ei ole Sotkamossa paikallisia painotuksia.

Laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet ovat kiinteästi mukana eri oppiaineissa ja koulun arjessa. Lisäksi kouluissa toteutetaan vuosittain vähintään yksi osaamiskokonaisuuksiin liittyvä monialainen oppimiskokonaisuus.

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja työtavat, opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Toimintakulttuurissa, oppimisympäristössä ja työtavoissa sekä monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ei ole Sotkamossa yhteisiä paikallisia painotuksia.

Jokainen koulu täsmentää vuosisuunnitelmaansa oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen.

Toimintakulttuuria edistetään jokaisessa peruskoulussa tekemällä yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppanien kanssa. Oppilaat otetaan mukaan yhteisön kehittämiseen esimerkiksi oppilaskunnan kautta.

Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteiden toteumista seurataan koulun arjessa ja vuosittain järjestettävässä laadunarviointikyselyssä.

Eheyttämistä toteutetaan kokonaisopetuksena, teemoina ja siten, että tutustutaan opittavaan asiaan useamman oppiaineen sisällä niin, että oppiainerajat hämärtyvät. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat myös eheyttämistä.

Opetuksen järjestäjä antaa kouluille lukuvuosittain teeman monialaiselle oppimiskokonaisuudelle.

Koulun vuosisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin vuosittain toteutettava monialainen oppimiskokonaisuus, sen laajuus ja mukana olevat oppiaineet sekä oppilaiden osallisuus. Lisäksi kuvataan monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja arviointikäytännöt, toteutumisen seuranta, toteutumisen arviointi sekä kehittäminen.

4.1. Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun. Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- *työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta*
- *johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista*
- *yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä*
- *pedagogiikasta ja ammatillisuudesta*
- *vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.*

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

4.2. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa.Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

4.2.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäseninä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen

työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

4.2.3. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

4.2.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessä yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

4.2.5. Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäseninä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

4.2.6. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

4.2.7. Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3. Oppimisympäristöt ja työtavat

-

4.3.1. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

4.3.2. Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota.

Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

4.4. Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- *rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti*
- *jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi*
- *toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja*
- *suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja*
- *muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia*
- *kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.*

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- *vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa*
- *nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen*
- *lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa*
- *tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön*
- *antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin*
- *vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta*
- *innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.*

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan jatkuvaa kehittämistä edistävä tekijä. Paikallisesti päätetään, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen sekä mitä muuta yhteistyötä ja keiden toimijoiden kanssa tehdään toimintakulttuurin kehittämiseksi. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös toimintakulttuurin jatkuvuuteen esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *miten opetuksen järjestäjä ja koulut edistävät ja arvioivat toimintakulttuurin kehittämisen periaatteiden toteutumista; mitkä ovat mahdolliset paikalliset painopisteet ja miten ne ilmenevät käytännössä (toimintakulttuurin periaatteiden kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)*
- *mitkä ovat oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa, käyttöä ja kehittämistä ohjaavat paikalliset tavoitteet ja erityiskysymykset (muilta osin oppimisympäristöjen ja työtapojen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)*
- *miten opetuksen eheyttämistä käytännössä toteutetaan*
- *miten monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan*
  - *toteuttamista ohjaavat paikalliset tavoitteet (yleiskuvauksen osalta opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)*
  - *toteuttamista ohjaavat periaatteet ja toteuttamistavat (päätetäänkö esimerkiksi oppimiskokonaisuuksien teemoista yhteisessä paikallisessa opetussuunnitelmassa ja tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa vai miten menetellään; miten turvataan, että jokaisen oppilaan opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa; miten ohjeistetaan oppimiskokonaisuuksien laajuus, miten sovitaan kulloinkin mukana olevista oppiaineista; miten oppilaiden osallistuminen suunnitteluun järjestetään jne.)*
  - *tavoitteet ja sisällöt (määrittely joko opetussuunnitelmassa tai lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan)*
  - *arviointikäytännöt (miten huolehditaan siitä, että ko. kokonaisuuksissa osoitetut työskentelytaidot ja muu osaaminen otetaan huomioon kokonaisuuden toteuttamisessa mukana olevien oppiaineiden arvioinnissa)*
  - *toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen.*

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen. Lisäksi opetuksen järjestäjä huolehtii, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja arviointiyhteistyö täsmennetään koulukohtaisesti. Koulukohtaisesti on tärkeä määritellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa sekä tarkentaa oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilaan arvioinnin käytänteet. Täsmennykset kirjataan joko koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösuunnitelmia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Toimintakulttuuri, oppimisympäristöt ja työtavat, opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Toimintakulttuurissa, oppimisympäristössä ja työtavoissa sekä monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ei ole Sotkamossa yhteisiä paikallisia painotuksia.

Jokainen koulu täsmentää vuosisuunnitelmaansa oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen.

Toimintakulttuuria edistetään jokaisessa peruskoulussa tekemällä yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppanien kanssa. Oppilaat otetaan mukaan yhteisön kehittämiseen esimerkiksi oppilaskunnan kautta.

Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteiden toteumista seurataan koulun arjessa ja vuosittain järjestettävässä laadunarviointikyselyssä.

Eheyttämistä toteutetaan kokonaisopetuksena, teemoina ja siten, että tutustutaan opittavaan asiaan useamman oppiaineen sisällä niin, että oppiainerajat hämärtyvät. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat myös eheyttämistä.

Opetuksen järjestäjä antaa kouluille lukuvuosittain teeman monialaiselle oppimiskokonaisuudelle.

Koulun vuosisuunnitelmassa kuvataan tarkemmin vuosittain toteutettava monialainen oppimiskokonaisuus, sen laajuus ja mukana olevat oppiaineet sekä oppilaiden osallisuus. Lisäksi kuvataan monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja arviointikäytännöt, toteutumisen seuranta, toteutumisen arviointi sekä kehittäminen.

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1. Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhuolto ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, opiskeluhuollon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhuollolliseen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua varten voidaan paikallisesti laajentaa esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhuolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhuolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä. Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisiin. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia opiskeluhuollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta. Opiskeluhuoltopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus.

5.2. Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

5.2.1. Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

5.2.2. Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja opiskeluhuollosta, arvioinnista ja

todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

5.2.3. Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä opiskeluhuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa. Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko

tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle opiskeluhuoltopalveluita palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna opiskeluhuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella koulu sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava opiskeluhuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa, kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä

ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

5.4. Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

5.4.1. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tekee mahdolliseksi joustavan opinnoissa etenemisen. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, joidenkin opetusryhmien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana. Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun käytöstä määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Mahdollisuudesta tulee mainita myös silloin kun vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään yksittäisen oppilaan kohdalla.

Koko koulun tai yksittäisten oppilasryhmien osalta vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää, että oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin oppiaineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemän tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opintokokonaisuudet voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaille pakollisia ja mitkä valinnaisia. Kaikille vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville oppilaille tulee laatia opinto-ohjelma.

Mikäli vuosiluokkiin sitomatonta opetusta käytetään vain yksittäisen oppilaan kohdalla, laaditaan hänelle opetussuunnitelmaan perustuva opinto-ohjelma. Siinä kuvataan oppilaan opintojen tavoitteet, määritellään opintokokonaisuuksien suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Oppilaan opintojen etenemistä tulee seurata säännöllisesti.

Oppimisen arvioinnista vuosiluokkiin sitomattomassa opiskelussa määrätään osiossa Oppimisen arviointi.

5.4.2. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

5.4.3. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

5.4.4. Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös

ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja opiskeluhuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

5.4.5. Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa

on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

5.5. Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo

oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktivoivia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella.

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Yhteinen vastuu koulupäivästä sekä yhteistyö

Eheän oppimispolun varmistamiseksi toimitaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa.

Oppilaiden osallisuutta vahvistetaan oppilaskuntatoiminnalla (1-9- lk) sekä kunnan kuulemistilaisuuksilla, joissa oppilaskunnan edustajilla on tilaisuus esittää mielipiteitään ja toiveitaan eri teemoista kunnan päättäjille. Kummi- ja tukioppilastoiminnassa oppilaat voivat osallistua oman yhteisönsä kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Opettajien keskinäistä yhteistyötä suunnitellaan yhteissuunnitteluajalla. Opettajat voivat toteuttaa erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja sekä lukuvuoden ajankohtaan liittyviä tapahtumia. Samanaikaisopetusta käytetään mahdollisuuksien mukaan työmuotona esim. oppiaineen eriyttämisessä.

Oppimispolun nivelvaiheiden yhteistyötä tehdään oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle. Perusopetuksen nivelvaiheissa 2. ja 6. luokalla siirtopalavereista huolehtivat yhteistyössä luokanopettajat, oppilaanohjaajat ja erityisopettajat (luku 6.).

Kodin ja koulun yhteistyötä järjestetään niin yksilö- kuin yhteisötasolla vanhempainvarteissa, vanhempainilloissa ja koulun tapahtumissa.

Sotkamon perusopetus on mukana Liikkuva koulu –ohjelmassa. Ohjelman puitteissa toteutetaan mm. välituntiliikuntaa.

Tenetin yläkoulu kuuluu Vuokatti-Ruka Urheiluakatemiaan.

Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikuntatoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Kasvatuskeskusteluissa käytetään jo käytössä olevia KAKE-lomakkeita. Huomioitava, että mahdollisuuksien mukaan toinen opettaja mukaan keskusteluihin ja että huoltajalle on varattava mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Kurinpidollisissa keinoissa käytetään ”Ohjeet perusopetuslain 35-36 § soveltamiseen Kainuun peruskouluissa”- ohjeistusta.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Etäyhteyksiä käytetään kielten opiskelussa yhteistyössä lähikuntien kanssa.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Tarvittaessa voidaan edetä vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaan. Rehtori tekee erillisen hallintopäätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta yleisen ja tehostetun tuen oppilaille.

Yhdysluokkaopetus

Jos koulu järjestää opetusta pääsääntöisesti yhdysluokkaopetuksena, kuvataan opetusjärjestelyt koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Joustava perusopetus, JOPO

Joustavaa perusopetusta järjestetään Sotkamon kunnassa Tenetin koulussa. Joustavan perusopetuksen järjestämisessä noudatetaan seuraavia toimintatapoja.

Joustavan perusopetuksen järjestäminen ja sen keskeiset toimintatavat

Henkilökohtaiset tavoitteet JOPO-ryhmässä. JOPO-luokka on yleisopetuksen ryhmä, jossa voi opiskella enimmillään kymmenen oppilasta. Oppilaat ovat yleensä 8.- ja 9.-luokan oppilaita. Jokaiselle oppilaalle tehdään oma oppimissuunnitelma, jossa asetetaan tavoitteet lukuvuodelle. Opiskelu tapahtuu JOPO-ryhmässä ja ryhmän tuki koulunkäynnille on olennainen osa JOPO-opiskelua. Uudet oppilasvalinnat tehdään ryhmän toimintakyky huomioiden. Ryhmässä toimiminen on koko lukuvuoden kantava teema.

Oma opettaja. JOPO-luokan opettaja opettaa suurimman osan oppiaineista. Joitakin oppiaineita (esim. valinnaisaineet, liikunta ja osa kielten tunneista) voidaan opiskella muissa yleisopetuksen ryhmissä. Oppilaille pyritään löytämään yksi yleisopetuksen ryhmä, joka tulee heille tutuksi lukuvuoden aikana. Opettaja vastaa oppilaiden opintojen etenemisestä ja arvioinnista koulussa, työjaksoilla, leirikouluissa ja retkien aikana.

Nuoriso-ohjaajan tuki. Opettajan työparina työskentelee nuoriso-ohjaaja. Hän on läsnä päivittäisessä kouluarjessa ja tukee oppilaiden koulunkäyntiä. Nuoriso-ohjaaja toimii koulun, vapaa-ajan ja kodin välimaastossa ja on oppilaan tukena elämänhallinnan kysymyksissä. Nuoriso-ohjaaja vastaa työjaksojen, leirikoulujen ja retkien suunnittelusta ja käytännön järjestelyistä.

Toiminnallisuus ja koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt. Opetussuunnitelman mukaisia oppisisältöjä opiskellaan paitsi koulussa, myös työpaikoilla, leirikouluissa ja retkillä. Oppilaat opiskelevat työpaikoilla noin kuudesosan lukuvuoden kouluviikoista eri mittaisina jaksoina. Leirikoulussa käydään vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Lisäksi tehdään yö- ja päiväretkiä, sekä tutustumiskäyntejä eri kohteisiin ja kutsutaan vierailijoita luokkaan. Koulussa tapahtuvassa opiskelussa painotetaan toiminnallisia menetelmiä.

Yhteistyö kotien kanssa. JOPO-luokassa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa. Huoltajia tavataan oppimissuunnitelma- ja muissa palavereissa. Yhteyttä pidetään lisäksi puhelimitse ja wilman välityksellä. JOPO-toimintaan kuuluu huoltajien yhteiset tapaamiset, joissa myös oppilaat voivat olla mukana.

Moniammatillisuus. JOPO-luokan opettaja ja nuoriso-ohjaaja toimivat osana oppilaan tukiverkostoa. JOPO-toiminnassa pyritään löytämään nuoren tarpeiden mukaan ne tahot, jotka tukevat häntä vielä peruskoulun päätyttyäkin. Moniammatillisuus tarkoittaa myös yhteistyötä eri yhteistyötahojen kanssa, kun koulun ulkopuolella toimivat aikuiset ohjaavat oppilaita työjaksoilla, leirikouluissa, retkillä tai luokkahuoneessa.

Ohjausryhmä

JOPO-luokan taustalla toimii ohjausryhmä, joka suunnittele ja ohjaa joustavan perusopetuksen toimintaa, ja tekee JOPO-luokan oppilasvalinnat. Ohjausryhmään kuuluvat rehtori, vararehtori, erityisopettaja, kuraattori, JOPO-luokan opettaja ja nuoriso-ohjaaja. Tarvittaessa ohjausryhmän kokouksiin voi lisäksi osallistua sosiaalitoimen edustaja ja muita asiantuntijatahoja. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

Oppilasvalinta

JOPO-luokkaan voi hakea ympäri lukuvuoden, jos luokassa on avoimia paikkoja. Varsinainen hakuaika on maaliskuussa. Opiskelupaikan hakeminen tapahtuu hakulomakkeella, jonka saa koulun kansliasta tai JOPO-luokasta. Oppilas täyttää hakemuksen yhdessä huoltajansa kanssa.

Kaikki opiskelupaikkaa hakeneet kutsutaan haastatteluun. Haastattelussa on läsnä oppilas ja hänen huoltajansa. Haastattelijat ovat ohjausryhmän jäseniä, ja ohjausryhmä tekee

oppilasvalinnat haastattelujen jälkeen. Valituille ilmoitetaan kirjeellä valinnasta, ja valittujen tulee vahvistaa kirjallisesti opiskelupaikan vastaanottaminen.

Oppilasvalinnoista tehdään hallintopäätös. Valitut saavat opiskelupaikan JOPO-luokasta 9.-luokan päättymiseen saakka. Hallintopäätös puretaan, jos oppilaan edun mukaista on siirtyä pois JOPO-luokasta.

Oppilasvalinnan perusteet ovat seuraavat. Oppilas kuuluu JOPO-toiminnan kohderyhmään. Oppilas pystyy noudattamaan yleisopetuksen opetussuunnitelmaa ja selviytyy opinnoista yleisen tai tehostetun tuen avulla. Oppilas hyötyy joustavan perusopetuksen toimintatavoista. Oppilaalla on motivaatiota siirtyä JOPO-luokalle. Oppilaan huoltajat ovat valmiita JOPO-toiminnan mukaiseen yhteistyöhön. Etusija oppilasvalinnassa annetaan niille oppilaille, joilla ei vielä entuudestaan ole riittävää tukea opiskelussa.

JOPO-luokkaan voidaan poikkeuksellisesti valita myös erityisen tuen piirissä oleva oppilas, jos oppilas pystyy opiskelemaan yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan ne oppiaineet, joita opiskellaan JOPO-ryhmässä.

Koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä tapahtuva opiskelu

Koulun ulkopuolisena oppimisympäristönä hyödynnetään kainuulaista luontoa sekä oman kunnan järjestöjä ja toimijoita.

Työjaksoilla opiskelu tapahtuu oman kunnan työpaikoilla tai yhteistyötahojen organisaatioissa. Joskus työjakso voidaan järjestää oman kunnan ulkopuolelle, jos se on perusteltua työpaikan ainutlaatuisuudesta tai oppilaan erityistarpeesta johtuen. Työpaikat valitaan oppilaan tarpeiden ja mielenkiinnon mukaan.

Työjaksojen aikana opiskelua seurataan työpaikkakäyntien ja työpaikkaohjaajan välityksellä hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. Jakson aikaista opiskelua arvioidaan oppimistehtävien, työpaikkaohjaajan antaman palautteen sekä oppilaan tekemän itsearvioinnin pohjalta.

Työpaikkaohjaajat perehdytetään joustavaan perusopetukseen ja työjakson tavoitteisiin ennen työjakson alkamista. Työpaikalla tapahtuvasta opiskelusta tehdään sopimus. Oppilaan erityistarpeista kerrotaan työpaikalle tarvittava tieto yhdessä oppilaan kanssa.

Myös leirikouluissa, retkillä, vierailuilla ja muissa koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä noudatetaan edellä mainittuja periaatteita oppimisen ohjaamisessa ja arvioinnissa.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi*
- *toimintamallin oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintamallissa kuvataan opetuksen järjestäjää, koulua ja oppilasta koskien*
    - *miten kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja vertaissuhteita tuetaan ja poissaoloja ennaltaehkäistään. Mikäli paikallisesti päätetään laajennettavan esimerkiksi*

terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, kuvataan näiden tuntien tavoitteet ja sisällöt opetussuunnitelmassa.

- *miten poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti niin että niistä kerätty tieto on käytettävissä poissaolojen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen lukuvuoden aikana*
- *miten poissaoloihin puututaan suunnitelmallisesti, ja tämän edellyttämä työnjako ja vastuut*
- *miten yhteistyö huoltajien tai muun laillisen edustajan kanssa toteutetaan*
- *miten poissaolojen ehkäisemisen ja seurannan sekä poissaoloihin puuttumisen toimintatavat sekä niiden suunnittelu koordinoidaan koulukohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä, jossa huoltajat ja oppilaat ovat osallisena*
- *miten yhteistyö opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa poissaolojen ehkäisemisessä, niihin puuttumisessa sekä poissaolojen syiden selvittämisessä toteutetaan*
    - *yhteistyössä kuvataan oppilaan opiskeluhuoltopalveluihin ohjaamisen käytännöt, terveystarkastuksiin liittyvä yhteistyö sekä yhteistyön konkreettinen käynnistäminen opiskeluhuoltopalvelujen kanssa oppilaan runsaissa poissaoloissa.*
- *miten toimintamallin jatkuva seuranta ja kehittäminen kerätyn tiedon ja järjestelmällisen palautteen pohjalta tehdään.*

- *miten yhteistyö kunnan/koulun sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa organisoidaan ja miten sitä seurataan ja kehitetään, erityisesti*
    - *miten huolehditaan oppilaiden osallisuuden toteutumisesta*
    - *mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt.*

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee mainita opetussuunnitelmassa. Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- *millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen toteuttamisen käytänteet*
- *mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt*
- *mitkä ovat vastuut ja toimintatavat opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa:*
    - *oppilaalle laadittava henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta opetukseen osallistumisen epäämisen aikana ja turvallisen opetukseen palaamisen tukemiseksi: suunnitelman kirjaamisen, toteuttamisen ja seurannan vastuut.*
    - *oppilaan ja hänen huoltajansa osallisuus em. suunnitelman laatimisessa*
    - *oppilaan mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa opetuksesta epäämisen aikana*
    - *oppilaalle järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen*
    - *oppilaan valvonta seuraavien toimenpiteiden jälkeen:*
        - *oppilaan poistaminen luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai*
        - *kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi*
    - *yhteistyö koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa*
- *miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpidollisia keinoja käytettäessä*

- *miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä*
- *miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan eri tahoille*
- *mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.*

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Mikäli etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta käytetään, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *minkä asioiden opetuksessa ja opiskelussa etäyhteyksiä hyödynnetään*
- *mitkä ovat etäyhteyksien opetuskäyttöä ohjaavat tavoitteet, opetuksen järjestämisen käytännöt ja yhteiset toimintatavat sekä eri toimijoiden vastuut.*

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Koko koulun tai yksittäisen oppilasryhmän opiskellessa vuosiluokkiin sitomattomasti, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetuksen tavoitteet ja sisällöt opintokokonaisuuksittain sekä vuosiluokkiin sitomatonta opetusta koskevan päätöksenteon periaatteet yksittäisen oppilaan kohdalla sekä oppilaalle laadittavan opinto-ohjelman rakenteen ja sen laatimisen periaatteet.

Yksittäisen oppilaan opiskellessa vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelmansa mukaan opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa vuosiluokkiin sitomatonta opetusta koskevan päätöksenteon periaatteet yksittäisen oppilaan kohdalla sekä oppilaalle laadittavan opinto-ohjelman rakenteen ja sen laatimisen periaatteet.

Yhdysluokkaopetus

Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon, että se soveltuu myös yhdysluokkaopetukseen ja pienille kouluille. Toinen vaihtoehto on sisällyttää opetussuunnitelmaan pienten koulujen opetuksen ja yhdysluokkaopetuksen järjestelyjä koskeva osio. Mikäli opetus järjestetään yhdysluokissa, tulee opetuksen järjestäjän päättää ja kuvata opetussuunnitelmassa

- *miten yhdysluokkaopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat*
- *miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen määrittelemien nivelvaiheiden mukaisesti tai miten oppimäärä jaetaan opintokokonaisuuksiin, jos käytetään vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua.*

Joustava perusopetus

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa joustavan perusopetuksen toimintaa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *miten joustava perusopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat*
- *mitkä ovat oppilasvalinnan perusteet ja miten valinta käytännössä toteutetaan*
- *miten muissa oppilaitoksissa, työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu järjestetään ja miten oppilaiden opiskelua tällöin ohjataan, seurataan ja arvioidaan*
- *miten eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako järjestetään.*

Oppilaan oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadintaa koskevat määräykset sisältyvät kohtaan Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.

Opetus erityisissä tilanteissa

Erityisissä tilanteissa annettavan opetuksen mahdollisuus on syytä kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan. Erityisesti sairaalassa annettavan opetuksen osalta opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja oppilaan tukeminen hoidetaan oppilaan siirtyessä omasta koulustaan

sairaalaopetukseen ja palatessa jälleen omaan kouluun. Yhteistyön ja tuen kysymykset ovat tärkeitä myös muissa tilanteissa.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan muun toiminnan linjauksista ja tähän liittyvästä yhteistyöstä kotien sekä muiden sidosryhmien kanssa sekä oppilaiden osallistumisesta suunnitteluun.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *mitkä ovat mahdollisesti tarjottavan kerhotoiminnan, koulukirjastotoiminnan sekä muun opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevan toiminnan tavoitteet ja järjestämiskäytännöt sekä yhteydet mahdollisesti tarjottavaan aamu- ja iltapäivätoimintaan*
- *mitkä ovat kouluruokailun toteuttamista ohjaavat periaatteet sekä ruoka-, terveys- ja tapakasvatukselliset ja kestävään elämäntapaan liittyvät tavoitteet*
- *miten oppilaiden ruokailuun liittyvät erityistarpeet otetaan huomioon*
- *miten koulumatkoista ja kuljetuksista sekä niihin liittyvistä toimintatavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille.*

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjoavalla opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukainen paikallinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma.

Yhteinen vastuu koulupäivästä sekä yhteistyö

Eheän oppimispolun varmistamiseksi toimitaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa.

Oppilaiden osallisuutta vahvistetaan oppilaskuntatoiminnalla (1-9- lk) sekä kunnan kuulemistilaisuuksilla, joissa oppilaskunnan edustajilla on tilaisuus esittää mielipiteitään ja toiveitaan eri teemoista kunnan päättäjille. Kummi- ja tukioppilastoiminnassa oppilaat voivat osallistua oman yhteisönsä kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Opettajien keskinäistä yhteistyötä suunnitellaan yhteissuunnitteluajalla. Opettajat voivat toteuttaa erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja sekä lukuvuoden ajankohtaan liittyviä tapahtumia. Samanaikaisopetusta käytetään mahdollisuuksien mukaan työmuotona esim. oppiaineen eriyttämisessä.

Oppimispolun nivelvaiheiden yhteistyötä tehdään oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle. Perusopetuksen nivelvaiheissa 2. ja 6. luokalla siirtopalavereista huolehtivat yhteistyössä luokanopettajat, oppilaanohjaajat ja erityisopettajat (luku 6.).

Kodin ja koulun yhteistyötä järjestetään niin yksilö- kuin yhteisötasolla vanhempainvarteissa, vanhempainilloissa ja koulun tapahtumissa.

Sotkamon perusopetus on mukana Liikkuva koulu –ohjelmassa. Ohjelman puitteissa toteutetaan mm. välituntiliikuntaa.

Tenetin yläkoulu kuuluu Vuokatti-Ruka Urheiluakatemiaan.

Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikuntatoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

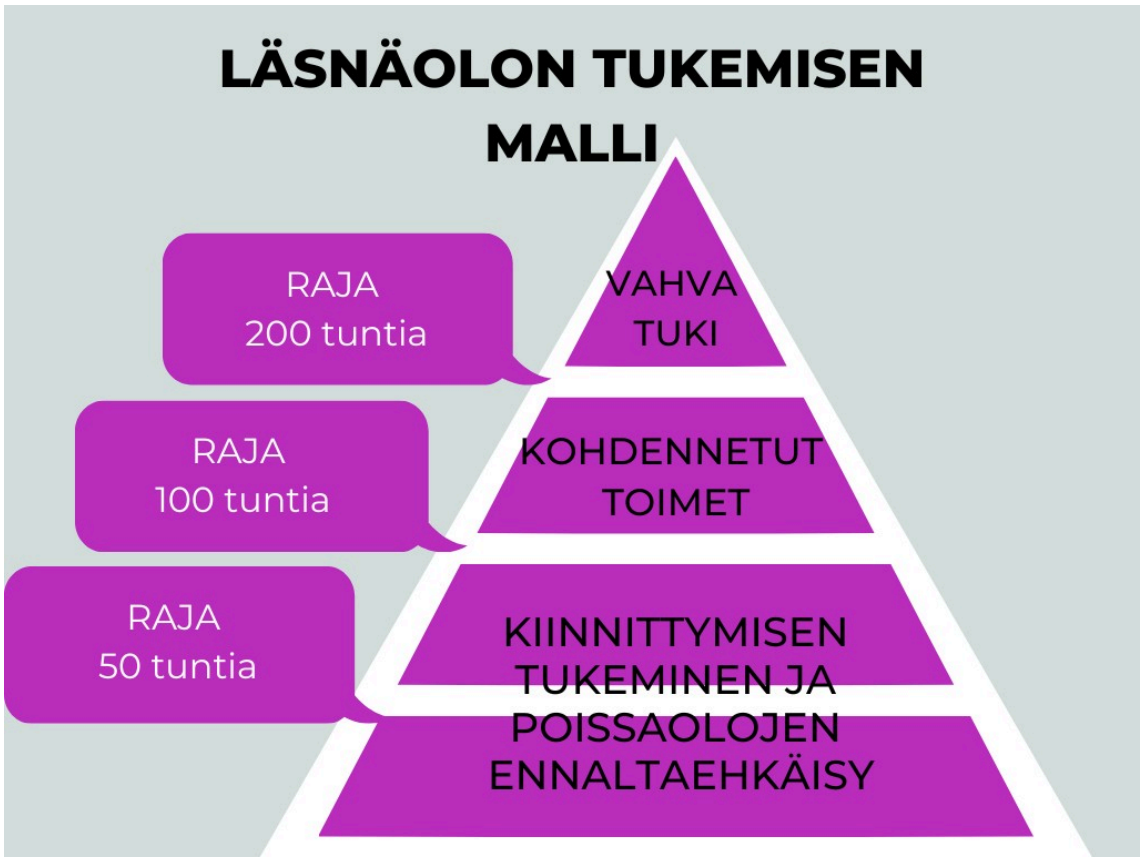

Läsnäolomalli

Luokanopettajan tai -ohjaajan vastuulla on seurata oppilaiden poissaoloja. Tähän opettajaa velvoittaa perusopetuslain 26 §. Luokanopettajan tai -ohjaajan tulee tehdä seuranta luokalleen vähintään neljä kertaa lukuvuoden aikana: viikoilla 40, 50, 8 ja 18. Jokaisen seurantaviikon jälkeen opettajat ilmoittavat koulun omalle opiskeluhuoltoryhmälle koululla sovitulla tavalla luokittain oppilasmäärät, jotka ovat ylittäneet poissaolorajat (50, 100 ja 200 tuntia). Koulujen opiskeluhuoltoryhmien tehtävänä on seurata oman koulun poissaolomäärien kehittymistä lukuvuoden aikana. Mikäli opiskeluhuoltoryhmä huomaa jollakin luokalla olevan erityisen paljon poissaoloja, mietitään yhdessä opettajan kanssa, kuinka luokkaa voidaan tukea (esimerkiksi luokan ilmapiirikysely, ryhmäyttäminen, vuorovaikutustaitojen harjoittelu). Sotkamon kunnassa poissaolojen tilastot kerätään joka lukuvuoden lopussa kouluilta *Tietoja koulun toiminnasta* -lomakkeella. Kunnan opiskeluhuollon ohjausryhmä käsittelee kuntakohtaisesti poissaolotilastoja vuosittain ja seuraa poissaolomäärien kehitystä kunnassa.

Huoltajien rooli lastensa kouluun kiinnittymisen tukemisessa on merkittävä. Huoltajien vastuulla on, että koulusta ei jäätäisi pois liian kevyin perustein, sillä huoltajat ovat velvollisia huolehtimaan lastensa koulunkäynnistä (Perusopetuslaki 26§). Huoltajat voivat ilmoittaa koululle oman huolensa lapsestaan milloin tahansa. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa on mahdollista sopia toimenpiteet, joilla jokaisen oppilaan läsnäoloa pystytään tukemaan yksilöllisesti. Huoltajiin ollaan koululta aina yhteydessä poissaolorajojen ylityksien yhteydessä sekä opettajan huolen herätessä.

KIINNITTYMISEN TUKEMINEN JA POISSAOLOJEN ENNALTAEHKÄISY

Kiinnittymisen tukemisesta ja poissaolojen ennaltaehkäisystä on vastuussa jokainen koulujen henkilökunnasta. Tätä työtä tehdään päivittäin yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Poissaolojen ennaltaehkäisy on jokapäiväistä työtä kouluissa oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi.

- *Poissaolojen systemaattinen seuranta yksilö- ja ryhmätasolla:* Opettajat merkitsevät yhteisesti sovitun mallin mukaisesti poissaolot päivittäin Wilmaan, josta niitä on luokanopettajan/ luokanohjaajan helppo seurata. Samoin huoltajat näkevät huollettavansa poissaolomäärät Wilmasta. Poissaolojen seurantaa opettajan tulee tehdä vähintään neljästi vuodessa viikoilla

40, 50, 8 ja 18. Opettajalla on lain mukaan velvoite seurata poissaoloja (Perusopetuslaki 26 §). Luokanopettajan/ luokanohjaajan tulee reagoida heti, mikäli poissaolojen suuri määrä aiheuttaa huolta tai opettajalla herää huoli oppilaan koulunkäynnistä tai hyvinvoinnista. Koulujen opiskeluhuoltoryhmien vastuulla on ryhmätason seuranta koulujen lukuvuoden aikana.

- *Arvostava ja välittävä kouluilmapiiri:* Koulun henkilökunta sitoutuu tähän ja näyttää oppilaille esimerkkiä. Arvostava kohtaaminen on esimerkiksi sitä, että ollaan kiinnostuneita toisesta ihmisestä. Kohdataan koulussa toiset aidosti ja välittäen. Myönteinen kouluilmapiiri lisää oppilaiden ja koulun henkilökunnan hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Myönteisestä ja välittävästä ilmapiiristä on vastuussa koulun jokainen toimija.

- *Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen:* Tunne- ja vuorovaikutustaitoja tulee harjoitella koulussa säännöllisesti. Taitojen harjoittaminen on jokaisen aikuisen vastuulla kaikissa arjen tilanteissa. Opettajien tukena tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa voivat olla kuraattori, koulukohtauttaja, seurakunnan tai kunnan nuorisotyöntekijät. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat yksi osa opetussuunnitelmaa ja sisältyvät esimerkiksi terveystiedon/ympäristöopin oppisisältöihin sekä ovat osa laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

- *Nivelvaiheiden tuki:* Tärkeää on esi- ja alkuopetuksen tekemä yhteistyö. Elokuussa seurakunnan järjestämät ekaluokkalaisten Eppupäivät. Yläkouluun siirtymistä tukee seurakunnan, nuorisotyön ja kuraattorien yhteistyössä toteuttamat 6. luokkalaisten Kipinäpäivät toukokuussa sekä Seiskapäivät syyskuussa. Ennen yläkouluun siirtymistä kuraattorit, yläkoulun erityisopettajat ja opot kiertävät keväällä kuudesluokkalaisia läpi.

- *Riskitekijöiden tunnistaminen:* Poissaoloissa riskitekijöitä voivat esimerkiksi olla:

- Useita luvattomia poissaoloja tai myöhästelyä.
- Vaikeus palata kouluun loman tai sairauden jälkeen.
- Poissaoloja erityisesti sellaisena päivänä, jolloin on koe, esitelmä tai tietyn aineen oppitunti.
- Lisääntyneet käynnit kouluterveydenhoitajan luona.
- Jatkuva yhteydenpito kotiin koulupäivän aikana.
- Lisääntyneet psykosomaattiset oireet (esimerkiksi päänsärky, vatsakipu), jotka estävät kouluun lähtemisen.

- *Hyvät oppilas/opettaja suhteet:* Tuetaan ja arvostetaan hyviä oppilaiden ja opettajien välisiä suhteita. Opettaja pyrkii luomaan hyvän vuorovaikutussuhteen oppilaisiin sekä huoltajiin. Huoltajat voivat omalla esimerkillään tukea oppilaan ja opettajan välistä suhdetta.

- *Oppilaiden kohtaamisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen:* Pyritään luomaan hyvinvoiva ja vuorovaikutteinen kouluympäristö, jossa jokainen tulee kohdatuksi, tuntee osallisuutta sekä kuuluvansa kouluyhteisöön. Tässä työssä ovat mukana koko koulun henkilökunta jokaisena päivänä. Esimerkiksi koulun yhteiset tapahtumat, oppilaskunnan toiminta ja välituntitoiminta tukevat näitä tavoitteita.

- *Positiivinen palaute ja positiiviset Wilma-merkinnät:* Opettajien tulee antaa oppilaille kannustavaa ja positiivista palautetta oppilaiden toiminnasta koulussa aina silloin kun siihen on aihetta. Positiivinen palaute tulisi kohdistaa oikeaan asiaan ja kasvun asenteeseen (ei pelkkiin suorituksiin).

- *Kodin ja koulun hyvä vuorovaikutus ja yhteistyö:* Luottamuksellisen suhteen luominen kodin ja koulun välille. Huoltajien osallisuutta yhteisöllisyyttä edistävässä toiminnassa tulee vahvistaa. Vahvistetaan huoltajien roolia oppilaan myönteisessä kouluun kiinnittymisessä. Vanhempainillat, koulun tapahtumat, arviointikeskustelut ja positiiviset Wilma-merkinnät tukevat kodin ja koulun yhteistyötä. Hyvä kodin ja koulun välinen vuorovaikutus tukee huolista ja haasteista keskustelua.

- *Turvallinen oppimisympäristö:* Perusopetuslain 29 § mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskeluhuoltosuunnitelman osana kouluissa on suunnitelma oppilaan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kouluissa ehkäistään kiusaamista suunnitelmallisesti ja huolehditaan turvallisesta ympäristöstä.

- *Yhteisöllinen opiskeluhuolto:* Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 4§ velvoittaa koko oppilaitosyhteisön tukemaan toiminnallaan oppilaiden hyvinvointia ja henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. Yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. (Sotkamon perusopetuksen opetussuunnitelma.) Yhteisöllisen monialaisen opiskeluhuollon keinoin lisätään oppilaiden ja huoltajien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja positiivista kouluilmapiiriä.

- *Oppimisen yleinen tuki ja pedagogiset ratkaisut:* Varhaisessa vaiheessa vastataan oppilaan tuen tarpeeseen, sillä yleinen tuki kuuluu kaikille. Kodin ja koulun yhteistyö oppilaan tuen tarpeen määrittelyssä on tärkeää. Yleisen tuen tukimuotoja voivat ovat eriyttäminen, joustavat ryhmittelyt, oppilaan ohjaus, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, apuvälineet, avustajapalvelut. Nämä on kuvattu ja avattu tarkemmin Sotkamon oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirjassa.

- *Jatkuva ryhmäytyminen:* Opettajien tulee omalla toiminnallaan tukea luokan jatkuvaa ryhmäytymistä. Ryhmäyttämistä on erityisen tärkeää tehdä lukuvuoden alussa sekä uuden oppilaan tullessa luokkaan kesken lukuvuoden. Pitkäänkin yhdessä olleen luokan kanssa on tärkeää tietoisesti tehdä luokkaa ryhmäyttävää toimintaa ympäri lukuvuoden. Materiaalivinkkejä löytyy hyvinvoinnin vuosikellosta. Yläkoulussa kumminuorisotyöntekijät ovat osaltaan tukemassa luokkien ryhmäytymistä.

- *Koulun toimijoiden vuorovaikutus, yhteistyö ja hyvinvointi:* Kaikilla koulussa toimivilla toimijoilla on jaettu ymmärrys koululäsnäolon merkityksestä ja sitä vahvistavista toimintatavoista. Yhteistyötä tehdään monialaisesti yhdessä osana oman työn toteuttamista.

- *Poissaolojen merkitys oppimisen ja hyvinvoinnin riskitekijänä ymmärretty:* Koulun toimijoilla, oppilailla ja huoltajilla on yhteinen näkemys ja ymmärrys siitä, että poissaolot voivat vaarantaa oppilaan oppimista ja hyvinvointia. Pidetään poissaolojen ennaltaehkäisyä merkityksellisenä.

KOHDENNETUT TOIMET

Kohdennetut toimet otetaan käyttöön, kun oppilaan poissaolot ylittävät 100 tuntia ja oppilaan oppimisesta tai hyvinvoinnista on noussut huoli. Tarvittaessa huolen ilmetessä kohdennetut toimet voidaan ottaa käyttöön vaikkei 100 tunnin raja olisi vielä täynnä.

- *Poissaolojen taustasyiden selvittäminen*: Matalan kynnyksen työkalu koulunkäyntikyvyn arviointivälineeksi on Koulunkäyntikyvyn arviointiseula (toimintakykyarvio.fi) , joka täytetään anonyymisti yhdessä oppilaan, huoltajien ja mahdollisten muiden ammattilaisten kanssa. Opettajan apuna taustasyiden selvittämisessä on terveydenhoitaja/ kuraattori/ erityisopettaja. Taustasyiden selvittämisessä keskusteluiden ja havainnoinnin lisäksi opiskeluhuollon henkilöstö voi hyödyntää koulupoissaolokyselyitä (esimerkiksi SRAS-R ja ISAP). Poissaolojen taustalla voi olla hyvin monenlaisia syitä ja näiden selvittäminen on välttämätöntä, jotta tukitoimet kohdistuvat oikeisiin asioihin. Näitä voivat olla esimerkiksi kaverihuolet, motivaatio-ongelmat, oppimisvaikeudet, eroahdistus, fyysiset oireet, masennus/ahdistuneisuus, jännitys, vaikeudet kotona tai opettajan kanssa.

- *Yksilöllinen suunnitelma läsnäolon tukemiseksi:* Yksilökohtaisesti määritetään mahdollisimman tarkasti eri toimijoiden roolit, vastuut ja toimenpiteet. Tehdään yksilöllinen suunnitelma ja sovitaan sille seuranta. Yksilöllinen suunnitelma kirjataan palaverista tehtävään opiskeluhuoltokertomukseen ja mahdollisiin pedagogisen tuen asiakirjoihin.

- *Monialainen yhteistyö ja konsultaatio:* Yksilökohtaiseen opiskeluhuoltopalaveriin pyydetään yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa mukaan kaikki ne toimijat, jotka toimivat oppilaan hyvinvoinnin parhaaksi tai joiden olisi tärkeää olla mukana pohtimassa toimia oppilaan hyvinvoinnin turvaamiseksi. Jos joku asiantuntijoista ei pääse paikalle, voidaan häneltä pyytää konsultaatio. Monialaisen yhteistyön tahoja voivat olla esimerkiksi terveydenhoitaja, erikoissairaanhoito, kuraattori, erityisopettaja, eri terapeutit ym. Palaverista tehdään opiskeluhuoltokertomus.

- *Kohdennettu ja tehostettu poissaolojen seuranta:* Luokanopettajan/ luokanohjaajan on seurattava tehostetusti oppilaan poissaoloja viikoittain sen jälkeen, kun oppilaalla on 100 tuntia poissaoloja täynnä. Poissaolojen edelleen jatkuessa kohdennettuja toimia on tehostettava.

- *Tarvittavat oppimisen tukitoimet:* Millä tavoin oppilaan oppimista voidaan tukea? Onko yleisen tuen kaikki tukitoimet kokeiltu? Yhdessä erityisopettajan ja huoltajien kanssa voi pohtia, mitkä tukitoimet auttaisivat oppilasta. Jos yleinen tuki ei enää riitä, tehdään pedagoginen arvio ja nostetaan tuen taso tehostettuun. Tai jos tehostettu tuki ei riitä pohditaan, hyötyykö oppilas erityisestä tuesta.

- *Yksilölliset ja yhteisölliset kohdennetut toimet:* Mistä opiskeluhuollon palveluista oppilas voisi hyötyä? Mitä toimia voidaan tehdä yksilöllisesti tai kuinka yhteisöllisesti voidaan tukea kouluun kiinnittymistä.

VAHVA TUKI

Vahva tuki otetaan käyttöön jokaiselle oppilaalle, jolla poissaoloraja 200 tuntia on ylittynyt. Vahvassa tuessa vahvistetaan kohdennettuja toimia ja näiden lisäksi otetaan käyttöön vahva tuki.

- *Kodin, koulun ja koulun ulkopuolisten toimijoiden koordinoitu yhteistyö:* Yksilökohtaisessa opiskeluhuoltopalaverissa mietitään hyvin tarkasti eri toimijoiden kanssa, kuka tekee ja mitä tekee. Jaetaan vastuut ja sovitaan seuranta. Sovitaan, kuka koululla on vastuuaikuinen, jolla on oppilaan kokonaistilanne tiedossa. Vastuuaikuinen pitää säännöllisesti yhteyttä oppilaaseen ja huoltajiin. Opiskeluhuoltopalaveriin kutsutaan yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa mukaan kaikki ne monialaiset ammattilaiset, jotka ovat oppilaan hyvinvoinnin turvaamiseksi tärkeitä olla paikalla. Palaverista tehdään opiskeluhuoltokertomus.

- *Yksilökohtainen tuki ja hoito:* Jokaisen oppilaan kohdalla moniammatillisesti pohdittava yksilöllinen tuki ja hoito. Ohjataan oppilas tarvittavien palveluiden piiriin: sosiaalitoimi, terveydenhuolto, nuorisotoimi.

- *Pedagoginen tuki ja erityiset opetusjärjestelyt:* Moniammatillisesti tarkistetaan oppilaan pedagogisen tuen tarve ja tehdään tarvittavat pedagogiset ratkaisut. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan työ- ja toimintatapoja, joissa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeet. Ensisijaisesti pyritään tukemaan oppilaan opiskelua hänen omassa oppimisympäristössään siten, että opetussuunnitelman tavoitteet saavutetaan. Esimerkiksi oppilas käy koulussa sen verran kuin kykenee ja suorittaa koulua osittain kotona tai oppiaineita voidaan eriyttää tai tehdä painoalueittain.

Jos oppilas ei käy koulussa lainkaan, on oppilaan kohdalla mietittävä tukitoimet yksilöllisesti. Vaatii aikaa, kärsivällisyyttä ja tiivistä yhteistyötä oppilaan, huoltajien ja eri ammattilaisten kanssa, jotta oppilaalle saadaan yhdessä rakennettua riittävä yksilökohtainen tuki.

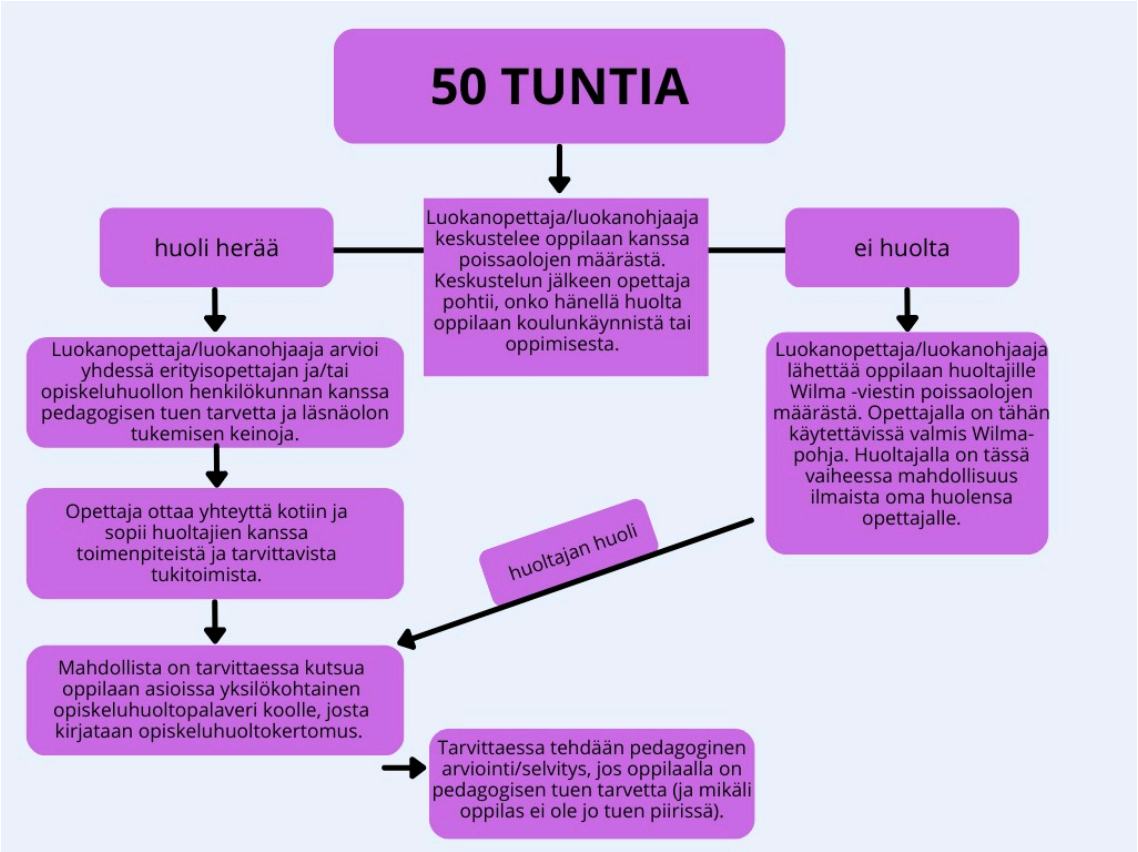

5O tunnin raja

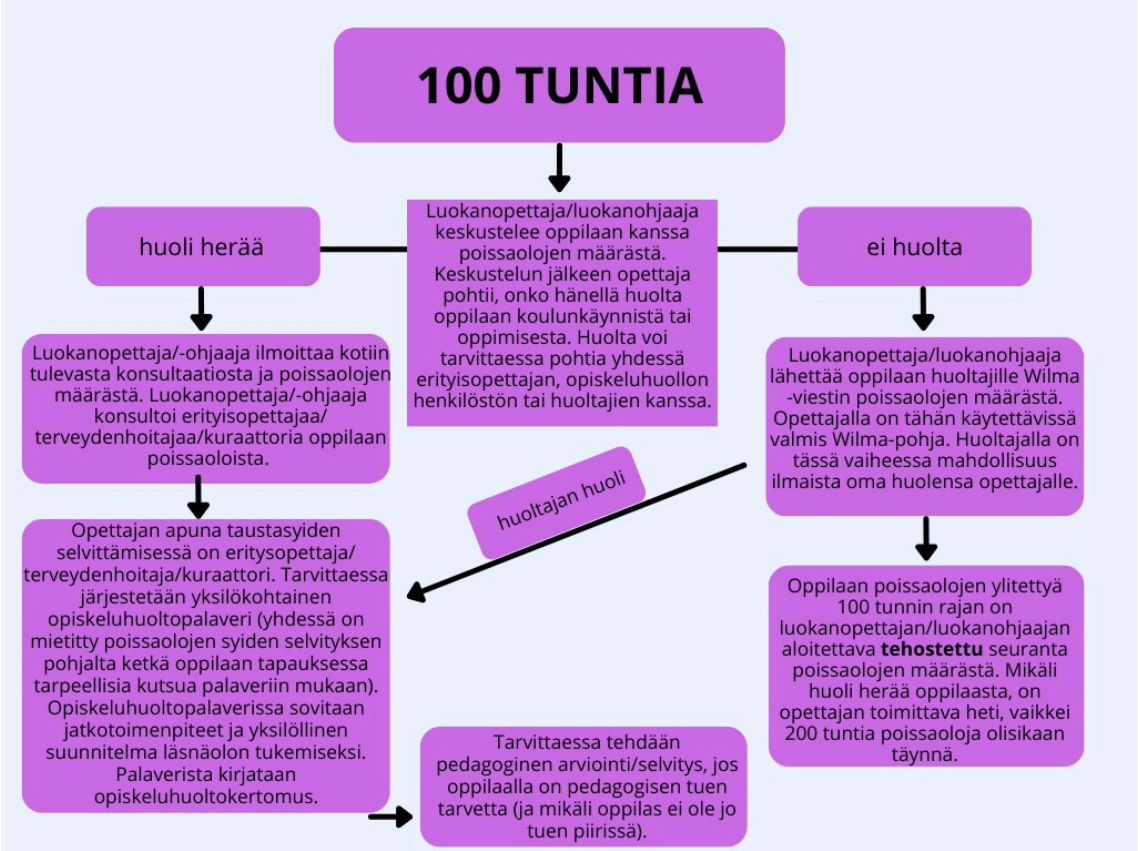

100 tunnin raja

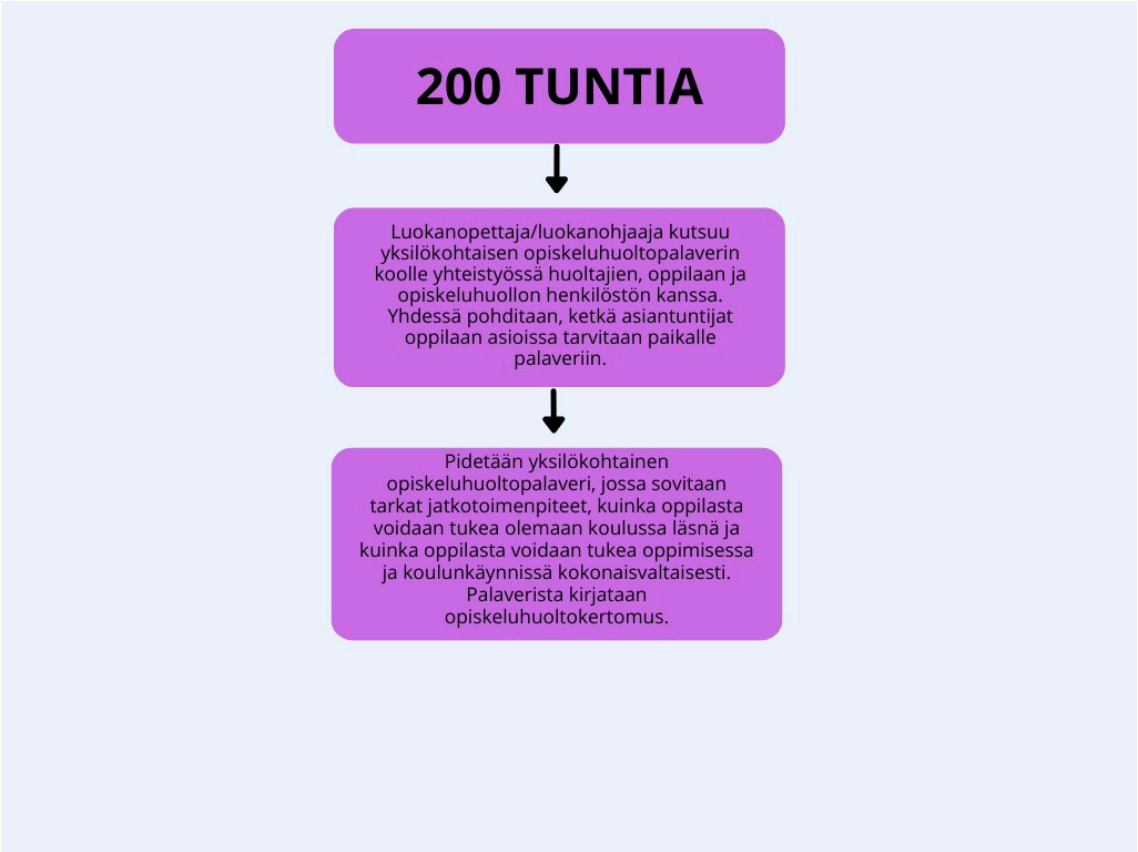

200 tunnin raja

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Kasvatuskeskusteluissa käytetään jo käytössä olevia KAKE-lomakkeita. Huomioitava, että mahdollisuuksien mukaan toinen opettaja mukaan keskusteluihin ja että huoltajalle on varattava mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Kurinpidollisissa keinoissa käytettävät ohjeet löytyvät tarkemmin Sotkamon kunnan opiskeluhuoltosuunnitelman liitteestä 5. "Puuttuminen ja ojentaminen perusopetuksessa."

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Etäyhteyksiä voidaan käyttää kielten opiskelussa yhteistyössä lähikuntien kanssa.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Tarvittaessa voidaan edetä vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaan. Rehtori tekee erillisen hallintopäätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta yleisen ja tehostetun tuen oppilaille.

Yhdysluokkaopetus

Jos koulu järjestää opetusta pääsääntöisesti yhdysluokkaopetuksena, kuvataan opetusjärjestelyt koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Joustava perusopetus

Joustavaa perusopetusta järjestetään Sotkamon kunnassa Tenetin koulussa. Joustavan perusopetuksen järjestämisessä noudatetaan seuraavia toimintatapoja.

Joustavan perusopetuksen järjestäminen ja sen keskeiset toimintatavat

Henkilökohtaiset tavoitteet JOPO-ryhmässä. JOPO-luokka on yleisopetuksen ryhmä, jossa voi opiskella enimmillään kymmenen oppilasta. Oppilaat ovat yleensä 8.- ja 9.-luokan oppilaita. Jokaiselle oppilaalle tehdään oma oppimissuunnitelma, jossa asetetaan tavoitteet lukuvuodelle. Opiskelu tapahtuu JOPO-ryhmässä ja ryhmän tuki koulunkäynnille on olennainen osa JOPO-opiskelua. Uudet oppilasvalinnat tehdään ryhmän toimintakyky huomioiden. Ryhmässä toimiminen on koko lukuvuoden kantava teema.

Oma opettaja. JOPO-luokan opettaja opettaa suurimman osan oppiaineista. Joitakin oppiaineita (esim. valinnaisaineet, liikunta ja osa kielten tunneista) voidaan opiskella muissa yleisopetuksen ryhmissä. Oppilaille pyritään löytämään yksi yleisopetuksen ryhmä, joka tulee heille tutuksi lukuvuoden aikana. Opettaja vastaa oppilaiden opintojen etenemisestä ja arvioinnista koulussa, työjaksoilla, leirikouluissa ja retkien aikana.

Nuoriso-ohjaajan tuki. Opettajan työparina työskentelee nuoriso-ohjaaja. Hän on läsnä päivittäisessä kouluarjessa ja tukee oppilaiden koulunkäyntiä. Nuoriso-ohjaaja toimii koulun, vapaa-ajan ja kodin välimaastossa ja on oppilaan tukena elämänhallinnan kysymyksissä. Nuoriso-ohjaaja vastaa työjaksojen, leirikoulujen ja retkien suunnittelusta ja käytännön järjestelyistä.

Toiminnallisuus ja koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt. Opetussuunnitelman mukaisia oppisisältöjä opiskellaan paitsi koulussa, myös työpaikoilla, leirikouluissa ja retkillä. Oppilaat opiskelevat työpaikoilla noin kuudesosan lukuvuoden kouluviikoista eri mittaisina jaksoina. Leirikoulussa käydään vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Lisäksi tehdään yö- ja päiväretkiä, sekä tutustumiskäyntejä eri kohteisiin ja kutsutaan vierailijoita luokkaan. Koulussa tapahtuvassa opiskelussa painotetaan toiminnallisia menetelmiä.

Yhteistyö kotien kanssa. JOPO-luokassa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa. Huoltajia tavataan oppimissuunnitelma- ja muissa palavereissa. Yhteyttä pidetään lisäksi puhelimitse ja wilman välityksellä. JOPO-toimintaan kuuluu huoltajien yhteiset tapaamiset, joissa myös oppilaat voivat olla mukana.

Moniammatillisuus. JOPO-luokan opettaja ja nuoriso-ohjaaja toimivat osana oppilaan tukiverkostoa. JOPO-toiminnassa pyritään löytämään nuoren tarpeiden mukaan ne tahot, jotka tukevat häntä vielä peruskoulun päätyttyäkin. Moniammatillisuus tarkoittaa myös yhteistyötä eri yhteistyötahojen kanssa, kun koulun ulkopuolella toimivat aikuiset ohjaavat oppilaita työjaksoilla, leirikouluissa, retkillä tai luokkahuoneessa.

Ohjausryhmä

JOPO-luokan taustalla toimii ohjausryhmä, joka suunnittele ja ohjaa joustavan perusopetuksen toimintaa, ja tekee JOPO-luokan oppilasvalinnat. Ohjausryhmään kuuluvat rehtori, vararehtori, erityisopettaja, kuraattori, JOPO-luokan opettaja ja nuoriso-ohjaaja. Tarvittaessa ohjausryhmän kokouksiin voi lisäksi osallistua sosiaalitoimen edustaja ja muita asiantuntijatahoja. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

Oppilasvalinta

JOPO-luokkaan voi hakea ympäri lukuvuoden, jos luokassa on avoimia paikkoja. Varsinainen hakuaika on maaliskuussa. Opiskelupaikan hakeminen tapahtuu hakulomakkeella, jonka saa koulun kansliasta tai JOPO-luokasta. Oppilas täyttää hakemuksen yhdessä huoltajansa kanssa.

Kaikki opiskelupaikkaa hakeneet kutsutaan haastatteluun. Haastattelussa on läsnä oppilas ja hänen huoltajansa. Haastattelijat ovat ohjausryhmän jäseniä, ja ohjausryhmä tekee oppilasvalinnat haastattelujen jälkeen. Valituille ilmoitetaan kirjeellä valinnasta, ja valittujen tulee vahvistaa kirjallisesti opiskelupaikan vastaanottaminen.

Oppilasvalinnoista tehdään hallintopäätös. Valitut saavat opiskelupaikan JOPO-luokasta 9.-luokan päättymiseen saakka. Hallintopäätös puretaan, jos oppilaan edun mukaista on siirtyä pois JOPO-luokasta.

Oppilasvalinnan perusteet ovat seuraavat. Oppilas kuuluu JOPO-toiminnan kohderyhmään. Oppilas pystyy noudattamaan yleisopetuksen opetussuunnitelmaa ja selviytyy opinnoista yleisen tai tehostetun tuen avulla. Oppilas hyötyy joustavan perusopetuksen toimintatavoista. Oppilaalla on motivaatiota siirtyä JOPO-luokalle. Oppilaan huoltajat ovat valmiita JOPO-toiminnan mukaiseen yhteistyöhön. Etusija oppilasvalinnassa annetaan niille oppilaille, joilla ei vielä entuudestaan ole riittävää tukea opiskelussa.

JOPO-luokkaan voidaan poikkeuksellisesti valita myös erityisen tuen piirissä oleva oppilas, jos oppilas pystyy opiskelemaan yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan ne oppiaineet, joita opiskellaan JOPO-ryhmässä.

Koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä tapahtuva opiskelu

Koulun ulkopuolisena oppimisympäristönä hyödynnetään kainuulaista luontoa sekä oman kunnan järjestöjä ja toimijoita.

Työjaksoilla opiskelu tapahtuu oman kunnan työpaikoilla tai yhteistyötahojen organisaatioissa. Joskus työjakso voidaan järjestää oman kunnan ulkopuolelle, jos se on perusteltua työpaikan ainutlaatuisuudesta tai oppilaan erityistarpeesta johtuen. Työpaikat valitaan oppilaan tarpeiden ja mielenkiinnon mukaan.

Työjaksojen aikana opiskelua seurataan työpaikkakäyntien ja työpaikkaohjaajan välityksellä hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. Jakson aikaista opiskelua arvioidaan oppimistehtävien, työpaikkaohjaajan antaman palautteen sekä oppilaan tekemän itsearvioinnin pohjalta.

Työpaikkaohjaajat perehdytetään joustavaan perusopetukseen ja työjakson tavoitteisiin ennen työjakson alkamista. Työpaikalla tapahtuvasta opiskelusta tehdään sopimus. Oppilaan erityistarpeista kerrotaan työpaikalle tarvittava tieto yhdessä oppilaan kanssa.

Myös leirikouluissa, retkillä, vierailuilla ja muissa koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä noudatetaan edellä mainittuja periaatteita oppimisen ohjaamisessa ja arvioinnissa.

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain[1] ja -asetuksen[2] mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- *ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).*
- *määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).*

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

---

[1] Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.

[2] Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.

6.1.1. Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.[1]

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

---

[1] Perusopetusasetus 10 §

6.1.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.[1] Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.[2]

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.[3]

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

---

[1] Perusopetusasetus 10 §

[2] Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

[3] Perusopetusasetus 13 § 1 mom.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. [1] Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin. [2]

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytänteet on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. [3] Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon

siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä

---

[1] Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

[2] Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

[3] Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

6.3. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

6.4. Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5. Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet

Vuosiluokilla 3–9 käyttäytyminen arvioidaan arvosanoilla 4–10. Arvioinnissa otetaan huomioon se, että mikäli oppilaan käytös joidenkin kriteerien osalta ylittyy, voi se kompensoida pieniä puutteita toisten kriteerien osalta. Vuosiluokilla 1-2 käyttäytymisestä annetaan sanallinen (viisiportainen) arvio todistuksen liitteellä.

Käyttäytymisen arvioinnin perusteiden tulee tukea myönteisellä tavalla oppilaan opintoja. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki häntä opettavat opettajat.

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 1-2

Käyttäytymisen tavoitteet:

Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen

- Suhtautuminen tosiin ihmisiin
- Luokkatovereiden auttaminen ja kannustaminen
- Erilaisuuden hyväksyminen
- Työrauha
- Kiusaaminen

Hyvien käytöstapojen noudattaminen

- Hyvät käytöstavat
- Kielenkäyttö

Koulun yhteisten sääntöjen noudattaminen

- Järjestyssääntöjen noudattaminen
- Kouluympäristöstä ja välineistä huolehtiminen
- Annettujen ohjeiden mukaan toimiminen

Käyttäytymisen tavoitteet	1 Tavoitteet saavuttamatta	2 Tavoitteet saavutettu osittain Tarvitset usein aikuisen apua onnistuaksesi.	3 Tavoitteet saavutettu tyydyttävästi Onnistut vaihtelevasti.	4 Tavoitteet saavutettu hyvin Onnistut usein.	5 Tavoitteet saavutettu erinomaisesti Onnistut lähes aina ja näytät esimerkkiä muille.
Toisten ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen Suhtautuminen toisiin ihmisiin Luokkatovereiden auttaminen Erilaisuuden hyväksyminen Työrauha Kiusaaminen	Oppilaalla on merkittäviä haasteita säädellä omaa käyttäytymistään Oppilas voi omalla toiminnallaan olla vaaraksi itselle ja muille Oppilas ei auta muita Oppilas ei hyväksy erilaisuutta Oppilas ei anna työrauhaa toisille Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa	Oppilas käyttäytyy välinpitämättömästi toisia ihmisiä kohtaan Oppilas suhtautuu toisten auttamiseen välinpitämättömästi Oppilas hyväksyy erilaisuutta vaihtelevasti Oppilas antaa työrauhan vain, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa	Oppilaan suhtautuminen muihin ihmisiin vaihtelee Oppilas auttaa toisia ihmisiä pyydettäessä Oppilas hyväksyy erilaisuutta vaihtelevasti Oppilas antaa työrauhan, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas on voinut olla mukana yksittäisessä kiusaamistilanteessa	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin useimmiten myönteisesti Oppilas auttaa toisia oppilaita Oppilas hyväksyy erilaisuutta Oppilas antaa työrauhan Oppilas ei ole tiettävästi osallistunut kiusaamiseen	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin myönteisesti Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita oma-aloitteisesti Oppilas hyväksyy ja arvostaa erilaisuutta Oppilas antaa työrauhan oma-aloitteisesti Oppilas ei tiettävästi osallistunut kiusaamiseen eikä hyväksy kiusaamista
Hyvien käytöstapojen noudattaminen Hyvät käytöstavat Kielenkäyttö	Käyttäytyminen ei ole ohjattavissa koulun käytössä olevin keinoin Kielenkäyttö ei ole ohjattavissa koulun käytössä olevin keinoin	Oppilaan käyttäytyminen vaatii aikuisen ohjausta Oppilaan kielenkäyttö vaatii aikuisen ohjausta	Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja Oppilaan kielenkäyttö on toisinaan asiatonta	Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja Oppilaan kielenkäyttö on asiallista	Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja sekä edistää luokan positiivista ilmapiiriä Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta ja tilannetietoista
Koulun yhteisten	Oppilas on täysin	Oppilas suhtautuu	Oppilas noudattaa	Oppilas noudattaa	Oppilas noudattaa

sääntöjen noudattaminen Järjestyssääntöjen noudattaminen Kouluympäristöstä ja välineistä huolehtiminen Annettujen ohjeiden mukaan toimiminen	piittaamaton koulun järjestyssääntöjä kohtaan Oppilas ei huolehdi välineistään eikä kouluympäristöstä Oppilas ei toimi annettujen ohjeiden mukaan Oppilas myöhästyy toistuvasti oppitunneilta	välinpitämättömästi koulun järjestyssääntöjä kohtaan Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas myöhästelee oppitunneilta	yleensä koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii yleensä kouluympäristöstä ja välineistä Oppilas toimii yleensä annettujen ohjeiden mukaisesti Oppilas on yleensä ajoissa oppitunnilla	koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti Oppilas on ajoissa oppitunnilla	koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä muut huomioon ottaen Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti ja tarvittaessa itseohjautuvasti Oppilas on ajoissa oppitunnilla

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 3-9

Käyttäytymisen tavoitteet:

Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen

Hyvien käytöstapojen noudattaminen

Koulun yhteisten sääntöjen noudattaminen

Käyttäytymisen kriteerit arvosanoille:

10	9	8
Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin arvostavasti kaikissa tilanteissa. Oppilas noudattaa esimerkillisesti hyviä käytöstapoja sekä edistää koulun positiivista ilmapiiriä. Oppilas hyväksyy ja arvostaa erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä. Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita oma-aloitteisesti. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen eikä hyväksy kiusaamista. Oppilas ylläpitää työrauhaa oma-aloitteisesti. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä muut huomioon ottaen. Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta ja tilannetietoista. Oppilas toimii aina annettujen ohjeiden mukaisesti ja tarvittaessa itseohjautuvasti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulua säännöllisesti.	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin arvostavasti. Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja sekä edistää luokan positiivista ilmapiiriä. Oppilas hyväksyy erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestysääntöjä. Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen. Oppilas ylläpitää työrauhaa oma-aloitteisesti. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä muut huomioon ottaen. Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta. Oppilas toimii aina annettujen ohjeiden mukaisesti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulun säännöllisesti.	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin myönteisesti. Oppilas hyväksyy erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestysääntöjä. Oppilas auttaa toisia oppilaita. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen. Oppilas antaa työrauhan. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä. Oppilaan kielenkäyttö on asiallista. Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulua säännöllisesti.
7	**6**	**5**
Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja. Oppilas noudattaa yleensä koulun järjestyssääntöjä ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Mikäli käytökseen on jouduttu puuttumaan, oppilas on pyrkinyt muuttamaan toimintaansa. Oppilas antaa työrauhan, kun hänelle muistutetaan siitä.	Oppilaan käyttäytyminen ja kielenkäyttö vaativat aikuisen ohjausta. Oppilas käyttäytyy välinpitämättömästi toisia ihmisiä kohtaan. Oppilas suhtautuu välinpitämättömästi koulun järjestyssääntöihin. Oppilasta joudutaan rankaisemaan koulun kurinpitotoimin.	Oppilaan käyttäytyminen on välinpitämätöntä ja kielenkäyttö epäasiallista. Suhtautuminen toisiin ihmisiin on toistuvasti epäkohteliasta ja epäkunnioittavaa. Oppilas ei noudata koulun järjestyssääntöjä. Oppilasta joudutaan usein rankaisemaan koulun kurinpitotoimin ja hänen käyttäytymistään käsitellään moniammatillisesti.

Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä, kun hänelle muistutetaan siitä. Oppilaan kielenkäyttö on joskus asiatonta. Oppilas on voinut olla mukana yksittäisessä kiusaamistilanteessa. Oppilaalla on yksittäisiä myöhästymisiä oppitunneilta. Oppilaalla on yksittäisiä luvattomia poissaoloja koulusta.	Oppilas antaa työrauhan vain, kun hänelle muistutetaan siitä. Oppilas ei muistuttamisesta huolimatta huolehdi kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä. Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa. Oppilas myöhästelee oppitunneilta. Oppilaalla on luvattomia poissaoloja.	Oppilas ei anna työrauhaa toisille. Oppilas suhtautuu välinpitämättömästi kouluympäristöön ja opiskeluvälineisiin. Oppilas on ollut usein mukana kiusaamistilanteissa. Oppilas on usein myöhässä oppitunneilta. Oppilaalla on säännöllisesti luvattomia poissaoloja koulusta.
4		
Oppilas on omalla toiminnallaan vaaraksi itselle ja muille. Oppilaalla on merkittäviä haasteita säädellä omaa käyttäytymistään. Oppilaan käyttäytyminen ei ole ohjattavissa koulun käytettävissä olevin keinoin. Oppilas on täysin piittaamaton koulun järjestyssääntöjä ja annettuja ohjeita kohtaan.		

6.6. Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1. Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.[1]

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä.[2] Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä

mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.[3]

---

[1] Perusopetusasetus 11 § 1 mom.

[2] Perusopetusasetus 11 § 1 ja 2 mom.

[3] Perusopetusasetus 11 § 2 mom.

6.6.2. Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.

6.7. Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä.[1] Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät

valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

---

[1] Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

6.8. Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1. Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2. Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä

oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä[1] tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

---

[1] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

6.8.4. Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

6.8.5. Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.

6.8.6. Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9. Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.[1] Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.[2]

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

---

[1] Perusopetuslaki 35 §

[2] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

6.10. Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.[1]

---

[1] Perusopetusasetus 19 §

6.11. Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. *lukuvuositodistus*
2. *välitodistus*
3. *erotodistus*
4. *päättötodistus.*

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1. Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.[1] Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

---

[1] Perusopetusasetus 10 § 4 mom.

6.11.2. Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko[1].

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- *todistuksen nimi*
- *opetuksen järjestäjän ja koulun nimi*
- *koulun opetuskieli*
- *oppilaan nimi ja syntymäaika*
- *todistuksen antamispäivä*
- *opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus*
- *oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet*
- *opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa*
- *arvio oppilaan käyttäytymisestä*
- *oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet*
- *luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen*
- *perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita*
- *merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.*

---

[1] Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

6.11.3. Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- *todistuksen nimi*
- *opetuksen järjestäjän ja koulun nimi*
- *koulun opetuskieli*
- *oppilaan nimi ja syntymäaika*
- *todistuksen antamispäivä*
- *opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus*
- *oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet*
- *opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa*
- *oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet*
- *arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)*
- *perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita*
- *maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.*

6.11.4. Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta[1] tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä

selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- *todistuksen nimi*
- *opetuksen järjestäjän ja koulun nimi*
- *koulun opetuskieli*
- *oppilaan nimi ja syntymäaika*
- *todistuksen antamispäivä*
- *rehtorin allekirjoitus*
- *oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet*
- *opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa*
- *oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet*
- *perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita*
- *mainita siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.*

---

[1] Perusopetusasetus 12 § 1 mom.

6.11.5. Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- *todistuksen nimi*
- *opetuksen järjestäjän ja koulun nimi*
- *koulun opetuskieli*
- *oppilaan koko nimi ja henkilötunnus*
- *todistuksen antamispäivä*
- *rehtorin allekirjoitus*
- *yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)*
- *opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa*
- *suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet*
- *maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista*
- *perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko*
- *maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen*
- *maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.*

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa

erityisessä tutkinnossa[1] tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

---

[1] Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

6.12. Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistus

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa[1]. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestääperusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. *todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta*
2. *todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä*
3. *todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta*

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

---

[1] Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

6.13. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Myös valtakunnalliset arviointikriteerit 6. vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit siirretään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi.

Lisäksi opetuksen järjestäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- *yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta*
- *arvioinnista tiedottamisen muodot*
- *käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet*
- *valinnaisten aineiden arviointi sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa*
- *opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt*
- *sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa*
- *valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa*

- *välitodistukset, mikäli opetuksen järjestäjä niitä päättää antaa*
- *erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat.*

Yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta ja arvioinnista tiedottamisen muodot

Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä. Oppilaille selvitetään oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan vuosittain yleiset tiedotteet arvioinnista ja sitä käsitellään vanhempainilloissa. Arvioinnin paikalliset periaatteet ovat esillä Wilmassa ja kunnan kotisivuilla. Opettaja käy opettamiensa oppiaineiden osalta oppilaiden kanssa läpi tavoitteet ja arvioinnin periaatteet.

Lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan arviointikeskusteluissa sekä formatiivisen ja summatiivisen arvioinnin ja todistusten avulla. Kaikilla perusopetuksen vuosiluokilla käydään arviointikeskustelut yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa marras-helmikuun aikana. Keskusteluun liittyen täytetään sähköinen arviointikeskustelulomake.

Käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet

Vuosiluokilla 3–9 käyttäytyminen arvioidaan arvosanoilla 4–10. Arvioinnissa otetaan huomioon se, että mikäli oppilaan käytös joidenkin kriteerien osalta ylittyy, voi se kompensoida pieniä puutteita toisten kriteerien osalta. Vuosiluokilla 1-2 käyttäytymisestä annetaan sanallinen (viisiportainen) arvio todistuksen liitteellä.

Käyttäytymisen arvioinnin perusteiden tulee tukea myönteisellä tavalla oppilaan opintoja. Oppilaan käyttäytymistä arvioivat kaikki häntä opettavat opettajat.

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 1-2

Käyttäytymisen tavoitteet:

Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen

- Suhtautuminen tosiin ihmisiin
- Luokkatovereiden auttaminen ja kannustaminen
- Erilaisuuden hyväksyminen
- Työrauha
- Kiusaaminen

Hyvien käytöstapojen noudattaminen

- Hyvät käytöstavat
- Kielenkäyttö

Koulun yhteisten sääntöjen noudattaminen

- Järjestyssääntöjen noudattaminen
- Kouluympäristöstä ja välineistä huolehtiminen
- Annettujen ohjeiden mukaan toimiminen

Käyttäytymisen tavoitteet	1 Tavoitteet saavuttamatta	2 Tavoitteet saavutettu osittain Tarvitset usein aikuisen apua onnistuaksesi.	3 Tavoitteet saavutettu tyydyttävästi Onnistut vaihtelevasti.	4 Tavoitteet saavutettu hyvin Onnistut usein.	5 Tavoitteet saavutettu erinomaisesti Onnistut lähes aina ja näytät esimerkkiä muille.
Toisten ihmisten ja ympäristön huomioonottaminen Suhtautuminen toisiin ihmisiin Luokkatovereiden auttaminen Erilaisuuden hyväksyminen Työrauha Kiusaaminen	Oppilaalla on merkittäviä haasteita säädellä omaa käyttäytymistään Oppilas voi omalla toiminnallaan olla vaaraksi itselle ja muille Oppilas ei auta muita Oppilas ei hyväksy erilaisuutta Oppilas ei anna työrauhaa toisille Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa	Oppilas käyttäytyy välinpitämättömästi toisia ihmisiä kohtaan Oppilas suhtautuu toisten auttamiseen välinpitämättömästi Oppilas hyväksyy erilaisuutta vaihtelevasti Oppilas antaa työrauhan vain, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa	Oppilaan suhtautuminen muihin ihmisiin vaihtelee Oppilas auttaa toisia ihmisiä pyydettäessä Oppilas hyväksyy erilaisuutta vaihtelevasti Oppilas antaa työrauhan, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas on voinut olla mukana yksittäisessä kiusaamistilanteessa	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin useimmiten myönteisesti Oppilas auttaa toisia oppilaita Oppilas hyväksyy erilaisuutta Oppilas antaa työrauhan Oppilas ei ole tiettävästi osallistunut kiusaamiseen	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin myönteisesti Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita oma-aloitteisesti Oppilas hyväksyy ja arvostaa erilaisuutta Oppilas antaa työrauhan oma-aloitteisesti Oppilas ei tiettävästi osallistunut kiusaamiseen eikä hyväksy kiusaamista
Hyvien käytöstapojen noudattaminen Hyvät käytöstavat Kielenkäyttö	Käyttäytyminen ei ole ohjattavissa koulun käytössä olevin keinoin Kielenkäyttö ei ole ohjattavissa koulun käytössä olevin keinoin	Oppilaan käyttäytyminen vaatii aikuisen ohjausta Oppilaan kielenkäyttö vaatii aikuisen ohjausta	Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja Oppilaan kielenkäyttö on toisinaan asiatonta	Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja Oppilaan kielenkäyttö on asiallista	Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja sekä edistää luokan positiivista ilmapiiriä Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta ja tilannetietoista
Koulun yhteisten	Oppilas on täysin	Oppilas suhtautuu	Oppilas noudattaa	Oppilas noudattaa	Oppilas noudattaa

sääntöjen noudattaminen Järjestyssääntöjen noudattaminen Kouluympäristöstä ja välineistä huolehtiminen Annettujen ohjeiden mukaan toimiminen	piittaamaton koulun järjestyssääntöjä kohtaan Oppilas ei huolehdi välineistään eikä kouluympäristöstä Oppilas ei toimi annettujen ohjeiden mukaan Oppilas myöhästyy toistuvasti oppitunneilta	välinpitämättömästi koulun järjestyssääntöjä kohtaan Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti, kun häntä muistutetaan siitä Oppilas myöhästelee oppitunneilta	yleensä koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii yleensä kouluympäristöstä ja välineistä Oppilas toimii yleensä annettujen ohjeiden mukaisesti Oppilas on yleensä ajoissa oppitunnilla	koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti Oppilas on ajoissa oppitunnilla	koulun järjestyssääntöjä Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja välineistä muut huomioon ottaen Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti ja tarvittaessa itseohjautuvasti Oppilas on ajoissa oppitunnilla

Käyttäytymisen tavoitteet ja kriteerit vuosiluokilla 3-9

Käyttäytymisen tavoitteet:

Toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottaminen

Hyvien käytöstapojen noudattaminen

Koulun yhteisten sääntöjen noudattaminen

Käyttäytymisen kriteerit arvosanoille:

10	9	8
Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin arvostavasti kaikissa tilanteissa. Oppilas noudattaa esimerkillisesti hyviä käytöstapoja sekä edistää koulun positiivista ilmapiiriä. Oppilas hyväksyy ja arvostaa erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä. Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita oma-aloitteisesti. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen eikä hyväksy kiusaamista. Oppilas ylläpitää työrauhaa oma-aloitteisesti. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä muut huomioon ottaen. Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta ja tilannetietoista. Oppilas toimii aina annettujen ohjeiden mukaisesti ja tarvittaessa itseohjautuvasti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulua säännöllisesti.	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin arvostavasti. Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja sekä edistää luokan positiivista ilmapiiriä. Oppilas hyväksyy erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestysääntöjä. Oppilas auttaa ja kannustaa toisia oppilaita. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen. Oppilas ylläpitää työrauhaa oma-aloitteisesti. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä muut huomioon ottaen. Oppilaan kielenkäyttö on kohteliasta. Oppilas toimii aina annettujen ohjeiden mukaisesti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulun säännöllisesti.	Oppilas suhtautuu muihin ihmisiin myönteisesti. Oppilas hyväksyy erilaisuutta. Oppilas noudattaa koulun järjestysääntöjä. Oppilas auttaa toisia oppilaita. Oppilas ei tiettävästi ole osallistunut kiusaamiseen. Oppilas antaa työrauhan. Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä. Oppilaan kielenkäyttö on asiallista. Oppilas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Oppilas on ajoissa oppitunneilla. Oppilas käy koulua säännöllisesti.
7	**6**	**5**
Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja. Oppilas noudattaa yleensä koulun järjestyssääntöjä ja toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Mikäli käytökseen on jouduttu puuttumaan, oppilas on pyrkinyt muuttamaan toimintaansa. Oppilas antaa työrauhan, kun hänelle muistutetaan siitä.	Oppilaan käyttäytyminen ja kielenkäyttö vaativat aikuisen ohjausta. Oppilas käyttäytyy välinpitämättömästi toisia ihmisiä kohtaan. Oppilas suhtautuu välinpitämättömästi koulun järjestyssääntöihin. Oppilasta joudutaan rankaisemaan koulun kurinpitotoimin.	Oppilaan käyttäytyminen on välinpitämätöntä ja kielenkäyttö epäasiallista. Suhtautuminen toisiin ihmisiin on toistuvasti epäkohteliasta ja epäkunnioittavaa. Oppilas ei noudata koulun järjestyssääntöjä. Oppilasta joudutaan usein rankaisemaan koulun kurinpitotoimin ja hänen käyttäytymistään käsitellään moniammatillisesti.

Oppilas huolehtii kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä, kun hänelle muistutetaan siitä. Oppilaan kielenkäyttö on joskus asiatonta. Oppilas on voinut olla mukana yksittäisessä kiusaamistilanteessa. Oppilaalla on yksittäisiä myöhästymisiä oppitunneilta. Oppilaalla on yksittäisiä luvattomia poissaoloja koulusta.	Oppilas antaa työrauhan vain, kun hänelle muistutetaan siitä. Oppilas ei muistuttamisesta huolimatta huolehdi kouluympäristöstä ja opiskeluvälineistä. Oppilas on ollut mukana kiusaamistilanteissa. Oppilas myöhästelee oppitunneilta. Oppilaalla on luvattomia poissaoloja.	Oppilas ei anna työrauhaa toisille. Oppilas suhtautuu välinpitämättömästi kouluympäristöön ja opiskeluvälineisiin. Oppilas on ollut usein mukana kiusaamistilanteissa. Oppilas on usein myöhässä oppitunneilta. Oppilaalla on säännöllisesti luvattomia poissaoloja koulusta.
4		
Oppilas on omalla toiminnallaan vaaraksi itselle ja muille. Oppilaalla on merkittäviä haasteita säädellä omaa käyttäytymistään. Oppilaan käyttäytyminen ei ole ohjattavissa koulun käytettävissä olevin keinoin. Oppilas on täysin piittaamaton koulun järjestyssääntöjä ja annettuja ohjeita kohtaan.		

Valinnaisaineiden arviointi

Valinnaisten aineiden arviointi toteutetaan opetussuunnitelman perusteissa ohjeistetun mukaisesti. Vuosiluokilla 4–9 vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan vuosiluokilla 4-9 sanallisesti hyväksytty-merkinnällä.

Taito- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa. Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Käsityön, kotitalouden ja kuvataiteen yhteiset opinnot päättyvät vuosiluokalla 7. Ne arvioidaan päättöarvioinnin kriteerien mukaan ja niiden arvosanat siirtyvät päättötodistukseen. Musiikin opinnot päättyvät vuosiluokalla 8. Se arvioidaan päättöarvioinnin kriteerien mukaan ja arvosana siirtyy päättötodistukseen.

Mikäli oppilas jatkaa em. aineiden opiskelua jatkuvana taide- ja taitoaineena 8. ja 9. luokalla, ne arvioidaan päättöarvioinnin kriteerien mukaan siinä vaiheessa, kun opiskelu ko. aineissa päättyy.

Liikunnan yhteiset opinnot päättyvät vuosiluokalla 9. Mikäli oppilaan taito- ja taideaineen valinta on liikunta, se arvioidaan osana yhteisiä liikunnan opintoja.

Valinnaiset aineet

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisten oppiaineiden syventävistä valinnaisaineista merkitään todistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Yhteiseen aineeseen liittyvästä, sanallisesti arvioitavasta valinnaisesta aineesta merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty” kyseisen oppiaineen alle. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja numeroarvosana tai merkintä ”hyväksytty” oppiaineen laajuudesta riippuen.

Oppilas valitsee 8. ja 9. luokalle valinnaisia seuraavasti

- 2 x 2 vvt valinnainen 8. ja 9. luokalle (pitkä)
- 1 x 2 vvt valinnainen 8. luokalle (lyhyt)
- 1 x 2 vvt valinnainen 9. luokalle (lyhyt)

Toisen pitkistä valinnaisista täytyy olla jatkuva taide- ja taitoaine (musiikki, kuvataide, kotitalous, käsityö, liikunta).

Sotkamon perusopetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen osalta (kohta 6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain ja 6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan).

Vuosiluokilla 1-2 arviointi lukuvuositodistuksiin annetaan sanallinen (viisiportainen) arvio ja käyttäytymisestä annetaan sanallinen arvio todistuksen liitteellä.

Vuosiluokkien 3-6 lukuvuositodistuksissa ja vuosiluokkien 4-9 välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat.

Päättötodistuksessa annetaan numeroarvosana.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

Taito- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Valinnaiset aineet

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä

koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle.

Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus. Vuosiluokilla 1-3 arviointikeskustelut korvaavat välitodistuksen. Vuosiluokkien 4-9 välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat.

Sotkamon kunnassa erityinen tutkinto voidaan huoltajan pyynnöstä järjestää kunnassa asuvalle oppilaalle. Tutkinto järjestetään erikseen sovittuna ajankohtana opetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla.

Koulunjohtaja tai rehtori päättää erityisen tutkinnon ja todistuksen antamisesta. Hän nimeää tutkivan opettajan, joka vastaa tutkinnon arvioinnista.

Tutkinnossa tutkiva opettaja arvioi osaamisen tason suhteessa huoltajan omassa

opetussuunnitelmassa tai paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain määriteltyihin

tavoitteisiin. Erityisen tutkinnon arviointi perustuu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin

(2014) sisältyviin arviointikriteereihin.

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja opiskeluhuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä osiossa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Opiskeluhuoltoa käsitellään omassa osiossaan.

7.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

7.1.1. Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja

vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös opiskeluhuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja opiskeluhuoltopalvelujen eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

7.1.2. Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta (katso opiskeluhuollon osio).

7.2. Yleinen tuki

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

7.3. Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös opiskeluhuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

7.3.1. Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- *oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista*
- *oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista*
- *oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet*
- *arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea*
- *arvio tehostetun tuen tarpeesta.*

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhuoltopalveluiden ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

7.3.2. Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- *oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan*
- *oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet*
- *oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet*

Pedagogiset ratkaisut

- *oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut*
- *oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat*
- *oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus*
- *opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa*
- *oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet*

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- *opiskeluhuoltopalvelujen ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako*
- *opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako*
- *yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki*

Tuen seuranta ja arviointi

- *oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat*
- *oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi*
- *arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin*
- *oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta*
- *suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt*

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- *oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti*
- *opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin*
- *perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.*

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

7.4. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

7.4.1. Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- *oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä*
- *opiskeluhuoltopalveluiden ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.*

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- *oppilaan oppimisen eteneminen*
- *oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista*
- *oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista*
- *oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet*
- *arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, opiskeluhuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea*
- *arvio erityisen tuen tarpeesta*
- *arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.*

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

7.4.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisestä tuesta tehdään uusi päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

7.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- *oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan*
- *oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet*
- *oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet*
- *oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet*
- *oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät*

Pedagogiset ratkaisut

- *oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut*
- *oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat*
- *oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus*
- *opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa*
- *oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet*

Opetuksen järjestäminen

- *oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla*
- *muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus*
- *erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa*
- *oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta*

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- *opiskeluhuoltopalveluiden ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako*
- *erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako*
- *yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki*
- *oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa*

Tuen seuranta ja arviointi

- *HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat*
- *oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi*
- *oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin*
- *HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta*
- *suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt*

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- *luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä*
- *yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt*
- *yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin*

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- *toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain*
- *oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOIKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain*

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

7.4.4. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.

Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiselle kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja

tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18§:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

7.4.5. Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- *Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.*

- *Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.*
- *Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa*

perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piirin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

7.4.6. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena

on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

7.5. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

7.5.1. Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen.

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.2. Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt

nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

7.5.3. Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

7.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä mahdollisimman konkreettisesti alla olevissa asioissa.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset

- *ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit (loppu omaksi kohdakseen)*
- *toiminta ja yhteistyö nivelvaiheissa*
- *oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako opetustoimessa sekä muiden hallintokuntien kanssa*
- *yhteistyö opiskeluhuoltopalveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa*
- *kotien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä*
- *oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä*

Yleinen tuki

- *yleisen tuen käytännön järjestäminen*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken*
- *yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa*

Tehostettu tuki

- *tehostetun tuen käytännön järjestäminen*
- *pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet*
- *toimintatavat oppilaan tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä*
- *oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*
- *menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*

Erityinen tuki

- *erityisen tuen käytännön järjestäminen*
- *pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet*
- *oppilaan ja huoltajan kuulemiseen liittyvä menettely*
- *erityisen tuen päätöksen tekeminen*
- *erityisen tuen päätöksen tarkistaminen*
- *toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena*
- *HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet*

- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*
- *menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä*
- *menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa*
- *oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat osana pedagogisen selvityksen laadintaa, erityisen tuen päätöstä ja HOJKSin laatimista.*
- *pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen*

    - *lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa*
    - *opetuksen käytännön järjestäminen*
    - *yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako*
    - *yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa*
    - *eri oppiaineiden mahdollinen yhdistäminen oppiainekokonaisuuksiksi tai jakaminen osa-alueisiin sekä niiden tarkempi kuvaus*
    - *tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien tarkempi kuvaus toiminta-alueittain*

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

- *käytännön järjestäminen*
- *yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken*
- *oppilaalle ja huoltajille tiedottamiseen ja oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat*

Opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset

Sotkamon kunnassa on laadittu Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirja, josta löytyy tarkat ohjeet tuen järjestämiseen.

Esiopetuksen aikana lapsen edistymistä seurataan jatkuvasti. Kouluvalmiuksien arviointia tehdään hyvissä ajoin, jotta mahdollisiin ongelmakohtiin ehditään miettiä ratkaisuja. Kiertävät varhaiskasvatuksen erityisopettajat antavat tarvittaessa tukea esiopetuksessa. Puheopetusta antavat varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja tarvittaessa kiertävät erityisopettajat.

Tiedonsiirtopalaverit esiopetuksesta alakouluun ja alakoulusta yläkouluun siirtyvistä oppilaista järjestetään keväällä. Oppilaille järjestetään uuteen kouluun/luokkaan tutustuminen. Erityisen tuen oppilaiden siirtyessä Tenettiin tiedonsiirtopalaverit pidetään Tenetissä. Mukana ovat oppilaan ja huoltajan lisäksi luokanopettaja, erityisopettaja sekä Tenetin erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Jatko-opintoihin siirtyessä erityisen tuen oppilaille sekä muuta tukea tarvinneille oppilaille järjestetään tiedonsiirtopalaveri vastaanottavan koulun henkilökunnan kanssa. Siellä on mukana opinto-ohjaaja ja muut tarpeelliseksi katsotut henkilöt. Myös luokan opettajan vaihtuessa pidetään tiedonsiirtopalavereja.

Luokanopettaja tai erityisopettaja selvittää oppilaiden tuen tarvetta monipuolisin menetelmin. Esille tulleisiin tuen tarpeisiin vastataan viipymättä järjestämällä oppilaalle tarvittava tuki. Luokanopettaja tai luokanvalvoja tekee yhteistyötä erityisopettajan, koulukuraattorin ja muiden moniammatillisten asiantuntijoiden kanssa. Työnjako ja vastuualueet sovitaan tapauskohtaisesti. Opettajat järjestävät lukuvuosittain vanhempainiltoja sekä vanhempaintapaamisia. Tarvittaessa oppilaan asioissa pidetään palaveri, johon luokanopettaja kutsuu muita asiantuntijoita mukaan. Koulunkäynnin vaikeuksien ehkäisemiseksi oppilaan poissaoloja seurataan ja epäselviin poissaoloihin puututaan. Kodin ja koulun väliseen viestintään käytetään pääasiallisesti Wilmaa.

Opiskeluhuoltoasioissa opetuksen järjestäjän edustajat tekevät yhteistyötä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän ammattihenkilökunnan kanssa. Vastuut ja työnjako määritellään tapauskohtaisesti.

Salmelan ja Tenetin koulun rehtorit päättävät (perusopetuslain 17§ mukaisen) erityisen tuen päätöksen tekemisestä sekä (perusopetuslain 25§ 2 mom. mukaiseen) pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin siirtymisestä, kun huoltajat eivät vastusta siirtoa.

Yleinen tuki

Yleisessä tuessa oppilaan opettaja toimii yhteistyössä erityisopettajan, koulunkäynninohjaajan tai samanaikaisopettajan kanssa tapauskohtaisesti työnjaosta ja vastuusta sopien. Tarvittaessa laaditaan oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavien opettajien kanssa yhteistyössä yleisen tuen oppimissuunnitelma.

Tehostettu tuki

Tehostetun tuen aloittamisesta, järjestämisestä ja lopettamisesta päätetään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa yhteistyöryhmässä, johon opettajien lisäksi tulee kuulua vähintään yksi muu ammattihenkilö (esim. terveydenhoitaja, koulukuraattori tai koulupsykologi). Pedagogisen arvion ja sitä mahdollisesti seuraavan tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatimisesta vastaa alakoulussa luokanopettaja ja yläkoulussa luokanvalvoja yhteistyössä muiden opettajien kanssa. Kaikki tehostetun tuen oppilasta opettavat opettajat ottavat tuen tarpeet huomioon opetuksessaan. Eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako kirjataan tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan.

Oppilasta ja huoltajaa pyydetään mukaan oppimissuunnitelman laadintaan. Pyritään siihen, että pedagogiset asiakirjat tehdään rakentavassa yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja päivitetään vähintään kerran vuodessa yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Päivittämisestä vastaa luokanopettaja tai luokanvalvoja yhteistyössä muiden opettajien kanssa.

Erityinen tuki

Erityistä tukea voidaan antaa oppilaalle muun opetuksen yhteydessä monipuolisin tukitoimin. Opetus voidaan järjestää oppilaan etu ja tarpeet huomioon ottaen myös pienryhmissä. Pienryhmät ovat alaluokkien osalta Salmelan koulussa ja yläluokkien osalta Tenetin koulussa. Vaativan erityisen tuen ryhmät sijaitsevat Salmelan koululla. Siirto pienryhmään tehdään pedagogisen selvityksen perusteella erityisen tuen päätöksessä huoltajien ja moniammatillisen työryhmän yhteistyönä.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä laaditaan pedagoginen selvitys Wilmassa olevalle lomakkeelle. Pedagogisen selvitys tehdään moniammatillisesti erityisopettajan, luokanopettajan/ luokanvalvojan ja oppilasta opettavien opettajien sekä oppilashuollon ammattihenkilöiden (terveydenhoitaja, kuraattori, koulupsykologi tai lasta tutkiva tai kuntouttava taho) kanssa. Huoltajan luvalla laadinnassa voidaan hyödyntää asiaa täydentäviä asiantuntijalausuntoja. Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja huoltajaa tai oppilaan laillista edustajaa.

Kun erityisen tuen aloittaminen on päätetty, oppilaalle laaditaan HOJKS. Erityisopettaja vastaa HOJKSin laatimisesta. HOJKS laaditaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan, oppilasta opettavien opettajien sekä tarvittaessa koulunkäynninohjaajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Huoltajan luvalla voidaan käyttää apuna mahdollisia asiantuntijalausuntoja.

HOJKSiin kirjatun tuen toteutumista seurataan oppilaan ja huoltajan kanssa. HOJKS on päivitettävä tuen tarpeen muuttuessa ja vähintään kerran vuodessa. Erityisopettaja vastaa HOJKSin tarkistamisesta yhteistyössä muiden oppilasta opettavien opettajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Jos oppilaalla on jossakin oppiaineessa suuria vaikeuksia saavuttaa yleisen oppimäärän tavoitteita tuesta huolimatta hyväksyttävästi, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee kertoa yksilöllistämisen vaikutuksista opintoihin nyt ja

tulevaisuudessa. Oppiaineen yksilöllistäminen edellyttää pedagogisen selvityksen tekemistä ja erityisen tuen päätöstä.

Erityisen tuen päätös tarkistetaan 2. ja 6. vuosiluokan kevätlukukaudella. Päätöksen tarkistaminen edellyttää pedagogisen selvityksen tekemistä.

Jos erityinen tuki päätetään lopettaa, tulee silloinkin tehdä päätöksen perusteluiksi pedagoginen selvitys. Selvityksen perusteella oppilas siirtyy tehostettuun tukeen.

Luokilla 1-6 osa-aikaista erityisopetusta antavat Salmelan koulussa ja luokilla 7-9 Tenetin koulussa erityisluokanopettajat ja laaja-alaiset erityisopettajat. Muilla alakouluilla osa-aikaista erityisopetusta antavat koulujen yhteiset erityisopettajat.

Pidennetyn oppivelvollisuuden järjestäminen

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Näin lapsen oikeus vapaaehtoiseen esiopetusvuoteen voi toteutua.

Salmelan koulun rehtori tekee erityisen tuen päätöksen, johon sisältyy päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta. Päätöksen taustalla on psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, jolloin pedagogista selvitystä ei tarvita.

Riittävän varhainen yhteistyö huoltajan, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen asiantuntijoiden välillä on välttämätöntä lapsen koulunkäynnin valmiuksien arvioimiseksi sekä tarvittavien tukitoimien suunnittelemiseksi. Lisäksi yhteistyötä tehdään aamu- ja iltapäiväohjaajien kanssa.

Pidennettyä oppivelvollisuutta opiskeleva oppilas voi opiskella valmiuksiensa mukaisesti missä tahansa esiopetusryhmässä tai koulussa, jossa hänen tarvitsemansa tuki voidaan järjestää. Tuen järjestämisessä on huomioitava perusopetuslain mukaiset määräykset opetusryhmien muodostamisesta ja opetusryhmien enimmäiskoko.

Kehitysvammaisten tai vakavasti sairaiden oppilaiden opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain. Oppimisen tavoitteet, sisällöt, menetelmät ja arviointitavat suunnitellaan yksilöllisesti ja kirjataan HOJKSiin. Opetuksessa pyritään eheyttämään taitoja arkielämän toimintojen kokonaisuuksiksi. Opetuksen suunnittelu tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Mukana ovat myös muu koulussa oppilaan kanssa toimiva henkilöstö ja tarvittaessa eri asiantuntijat.

TARKEMPI KUVAUS TOIMINTA-ALUEITTAIN:

Motoriset taidot:

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan tietoisuutta omasta kehostaan ja itsenäisestä liikkumisesta. Oppilasta aktivoidaan toimimaan lähiympäristössään mahdollisten apuvälineiden avulla. Oppilasta kannustetaan monipuoliseen liikkumiseen. Motoristen taitojen opetuksen osa-alueita ovat mm. kehon hallinta, hienomotoriikka, kokonaismotoriikka, itsenäinen liikkuminen ja kuntoilu. Opetusmenetelminä voidaan käyttää esim. kuntopiiriä ja liikuntaleikkejä.

Kommunikaatiotaidot:

Kielen ja kommunikaatiotaitojen opetuksen perustana on saada oppilas kiinnostumaan vuorovaikutuksesta ympäristönsä kanssa. Tavoitteena on löytää oppilaalle ilmaisukeino, jonka avulla hän voi ilmaista itseään. Kommunikaatiotaitojen opetuksen osa-alueita ovat mm. ajattelu, tunteiden tunnistaminen, kielellinen jäljittely, itsensä ilmaiseminen jollakin kommunikointikeinolla, kirjainten ja sanojen tunnistaminen sekä sanavarasto. Opetusmenetelminä voidaan käyttää esim. tukiviittomia ja kuvien avulla kommunikointia.

Sosiaaliset taidot:

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Ryhmässä toimimisen osallisuuden kautta oppilaan minäkuva ja itsetuntemus vahvistuvat. Sosiaalisten taitojen opetuksen osa-alueita ovat mm. hymyileminen, katsekontakti, fyysinen kontakti, vuorovaikutus, tunnetaidot ja leikki. Opetusmenetelminä voidaan käyttää esim.

pelejä, leikkejä ja ryhmätoimintaa. Kognitiiviset taidot: Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas pystyy jäsentämään aistien kautta saatua tietoa ja hahmottamaan ympäröivää todellisuutta. Kognitiivisia taitoja harjaannutetaan mm. muistitoimintojen, luokittelun ja ongelmanratkaisutaitojen harjoittelemisen kautta. Opetusmenetelminä voidaan käyttää eri oppiaineiden sisältöjä.

Päivittäiset taidot:

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan kehittyminen mahdollisimman omatoimiseksi. Päivittäisten taitojen opetus on luonnollinen osa jokaista koulupäivää. Oppilasta ohjataan kodin ja koulun askareisiin sekä tutustumaan lähiympäristön palveluihin. Henkilökohtaisen hygienian, hyvinvoinnin ja terveyden hoito ovat myös harjoiteltavia taitoja. Päivittäisten taitojen opetustilanteita ovat mm. ruokailu, pukeutuminen, liikkuminen, siisteys sekä liikenteessä ja luonnossa liikkuminen.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Koulujen resursseja suunnitellaan siten, että oppilaalla on mahdollisuus saada tarvitsemaansa tukea. Tukiopetusta annetaan tarvittaessa ja sitä voi antaa kuka tahansa koulun opettaja. Osa-aikaisen erityisopetuksen toimintatapoja ovat samanaikaisopetus ja joustavat ryhmittelyt. Huoltajille tiedotetaan koulunkäynnin tuen järjestämisestä yleisesti. Yksittäisen oppilaan tuen järjestäminen suunnitellaan tapauskohtaisesti opettajan ja huoltajan kanssa yhteistyössä ja sovitaan työnjako. Oppilaan saama tuki kirjataan Wilmaan.

Koulunkäynninohjaajan työ koulussa kohdentuu ensisijaisesti sen mukaan, mihin tarkoitukseen hänet on palkattu. Työtehtävät suunnitellaan oppilaiden tuen tarpeiden mukaan. Päivittäiset työtehtävät sovitaan opettajien ja koulunkäynninohjaajien kesken yhteistyössä. Oppilaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa kuvataan avustamisen oppilaskohtaiset tavoitteet ja periaatteet.

8. Opiskeluhuolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto ilmaisua opiskeluhuolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Opiskeluhuolto

Opiskeluhuoltoa toteutetaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen toimintatapojen ja tavoitteiden mukaisesti.

Sotkamossa toimii oma opiskeluhuollon ohjausryhmä. Siihen kuuluvat vähintään kasvatusjohtaja, lukion rehtori tai apulaisrehtori, yläkoulun rehtori tai apulaisrehtori, Salmelan koulun rehtori tai apulaisrehtori ja sosiaali- ja terveydenhuollon edustaja. Ohjausryhmä huolehtii opiskeluhuollon yleisestä ohjauksesta.

Koulukohtaista opiskeluhuoltoryhmää johtaa koulun rehtori/apulais- tai vararehtori tai koulun johtaja. Ryhmän kokoonpano määritellään koulukohtaisesti ja ohjeet kokoonpanosta löytyvät kunnan opiskeluhuoltosuunnitelmasta.

Asiantuntijaryhmät toimivat lain edellyttämällä tavalla. Huoltajan ja oppilaan kirjallinen hyväksyntä asiantuntijaryhmän kokoontumiselle otetaan palaverin alussa.

Opiskeluhuollon tavoitteena on yhteisöllisen ja yksilöllisen hyvinvoinnin turvaaminen. Yksilöllinen huolenpito oppilaasta toteutetaan yhdessä huoltajan ja muiden opiskeluhuollon yhteistyötahojen kanssa.

Sotkamon kouluilla toteutetaan kunnan yhteistä opiskeluhuoltosuunnitelmaa. Suunnitelman perusrakenne on yhtenäinen, opiskelijahuoltolakia noudattava. Suunnitelman koulukohtaista osioita täydennetään vuosittain käytäntöä vastaavaksi. Opiskeluhuoltosuunnitelma päivitetään vuoden kuluessa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkistamisesta. Päivityksestä vastaa koulun rehtori/vararehtori tai koulun johtaja.

Kouluilla on käytössä kiusaamisen ehkäisemisen ohjelmat, jonka periaatteiden mukaisesti toimitaan kiusaamis- ja häirintätilanteissa. Ohjelma esitellään vuosittain 1. luokkalaisten huoltajille ja tarvittaessa myös muiden vuosiluokkien aikana.

Kouluille on laadittu kriisisuunnitelma, jonka mukaisesti toimitaan äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelma päivitetään tarvittaessa olosuhteiden tai henkilökunnan muuttuessa. Koulun rehtori tai koulun johtaja vastaa suunnitelman päivittämisestä ja uusien työntekijöiden perehdyttämisestä kriisisuunnitelmaan.

8.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä koulujen ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhuoltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä koulukohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhuoltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista kouluissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten koulujen toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhuoltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on koulukohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän

oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset*
- *koulukohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat*
- *poissaolojen ehkäisemisestä, suunnitelmallisesta seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta määrätään perusteiden luvuissa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat*
- *tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen*
- *yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa*

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

- *Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan*
- *oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)*
- *yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen*
- *opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille*
- *tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä*
- *opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa*
- *oppilaan koulupäivän aikaisen eritysruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet*

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen*
- *koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä*
- *opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä*

- *yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi*
- *yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille*

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Sotkamon kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma löytyy kunnan nettisivuilta.

9. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien ja toisen kotimaisen kielen opiskelu

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	*Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä*	*Toinen kotimainen kieli*	*Toinen kotimainen kieli*
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	*suomen kieli ja kirjallisuus*	*ruotsi*	*-*
ruotsi	*ruotsin kieli ja kirjallisuus*	*suomi*	*-*
saame	*saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille*	*-*	*suomi tai ruotsi*
saame	*suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus*	*ruotsi tai suomi*	*-*
romani	*suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus*	*ruotsi tai suomi*	*-*
viittomakieli	*viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille*	*-*	*ruotsi tai suomi*
muu äidinkieli	*muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä*	*-*	*ruotsi tai suomi*

9.1. Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia

kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

9.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2-oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

10. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan osiossa "Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana".

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

10.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

10.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

10.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

10.4. Muut monikieliset oppilaat

Muiden monikielisten oppilaiden opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten oppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilas oppii viestimään koulun oppiainesisällöistä myös omalla äidinkielellään. Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Oppilaille pyritään tarjoamaan oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei ole riittävää yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai oppilaan suomen kielen taito on muutoin riittämätön suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun (katso myös Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus).

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

10.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon paikalliset, kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset ja ratkaistaan, miten opetus järjestetään. Opetussuunnitelman laadinnassa tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä kyseisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *miten oppilaiden kieli, kielelliset valmiudet ja kulttuuri otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä ja miten opetus käytännössä järjestetään*
- *minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan*
- *käytetäänkö oppimissuunnitelmaa oppilaan opiskelun tukena sekä mikä on oppimissuunnitelman rakenne ja keskeinen sisältö.*

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Maahanmuuttajaoppilaan opetuksessa huomioidaan oppilaan aikaisempi koulu- ja kulttuuritausta sekä kielelliset valmiudet. Maahanmuuttajaoppilaan tukeen sisältyvät valmistava opetus, Suomi toisena kielenä -opetus ja oman äidinkielen opetus.

Valmistava opetus

Sotkamon perusopetuksessa järjestetään valmistavaa opetusta vasta maahan muuttaneille sekä Suomessa syntyneille maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille, joiden kielelliset valmiudet eivät riitä perusopetuksessa opiskelemiseen.

Valmistavan opetuksen alkamisesta tehdään viranhaltijapäätös. Sotkamossa päätösvalta on delegoitu kasvatusjohtajalle ja virkarehtoreille.

Valmistavan opetuksen tavoitteet, sisällöt ja osaamisen arviointi on kuvattu Sotkamon kunnan valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa.

Suomi toisena kielenä -opetus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen.

S2-oppimäärä tulee kyseeseen silloin, kun oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa tai oppilaan suomen kielen taito ei anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. S2-opetusta voi saada esimerkiksi, jos toinen huoltajista puhuu äidinkielenään muuta, kuin suomea. Kunkin oppilaan tarpeisiin parhaiten soveltuvan oppimäärän määrittelevät opetuksesta vastuussa olevat opettajat yhteistyössä. Oppilaan huoltaja tekee kuitenkin lopullisen päätöksen oppimääriä koskevista valinnoista.

S2-opetukseen ilmoittaudutaan kouluun ilmoittautumisen yhteydessä.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. S2 -kielen opettamisesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat kielitietoisen opettamisen myötä. S2-kielen oppilaan kehittyvän kielitaidon taso tulee huomioida kaikkien oppiaineiden arvioinnissa. Numeraalinen arviointi voidaan korvata sanallisella arvioinnilla (hyväksytty/hylätty), pois lukien päättöarviointi, joka tehdään valtakunnallisten kriteerien mukaisesti.

Opetusjärjestelyt rakennetaan S2-opetuksen osalta vuosittain koulukohtaisesti tarpeen mukaisesti.

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet ja sisällöt on kuvattu ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS -lukujen alla.

Oman äidinkielen opetus

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, perusopetusta täydentävänä opetuksena oppilaan omaa äidinkieltä voivat opiskella kaikki ne oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Koululla järjestetään oman äidinkielen opetusta mahdollisuuksien mukaan.

Perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan osaamisen arviointi on kuvattu opetussuunnitelman liitteessä.

11. Kaksikielinen opetus

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.

Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

Kaksikielinen opetus

Sotkamon perusopetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita kaksikieliseen opetukseen liittyvissä erityiskysymyksissä.

11.1. Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkäntähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielelle/kohdekielelle asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuella.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielinen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus

on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

11.1.1. Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90%, vuosiluokilla 3-4 noin 70% ja vuosiluokilla 5-9 keskimäärin 50%. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti. Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu vuosiluokilla 1-2 ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä kohdekieli.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

11.1.2. Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

11.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa kaksikielistä opetusta jossakin muodossa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- *kenelle kaksikielinen opetus on tarkoitettu ja mitkä ovat oppilaaksi oton periaatteet*
- *mikä on kielikylpykielen/kohdekielen sekä koulun opetuskielen tuntijako*
- *mitkä oppiaineet tai oppiaineiden sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä/kohdekielellä; mikäli tilanne on tarpeen tarkistaa kunkin lukuvuoden osalta erikseen, opetussuunnitelmassa määritellään, miten tarkistus tehdään ja miten asia kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa*
- *mitkä ovat kielikylpykielellä/kohdekielellä opetettavien oppiaineiden keskeiset kielelliset tavoitteet*
- *mitkä ovat kielikylpykielen/kohdekielen ja tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain.*

Lisäksi varhaisen täydellisen kielikylvyn osalta päätetään ja kuvataan

- *mitkä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sisältöalueet opetetaan koulun opetuskielellä ja mitkä kielikylpykielellä.*

Lisäksi laajamittaisen kaksikielisen opetuksen osalta päätetään ja kuvataan

- *miten järjestetään sellaisten lyhytaikaisesti Suomessa asuvien oppilaiden opetus, jotka eivät pysty opiskelemaan opetuskielellä eivätkä kohdekielellä*

- *käytetäänkö oppilaaksi otossa soveltuvuuskokeita ja mikä niiden vaikutus on oppilaaksi ottoon.*

12. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Sotkamon perusopetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa.

12.1. Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatusfilosofiseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

12.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen määrittämissä rajoissa. Opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa perusopetuslain ja -asetusten, tavoitteita ja tuntijakoa koskevan valtioneuvoston asetuksen tai perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjän tulee päättää ja kuvata opetussuunnitelmassa sen lisäksi mitä tämän perusteasiakirjan muissa luvuissa määrätään

- *Erityiseen maailmakatsomukseen perustuva opetuksen osalta*
  - *mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen perustuvat, perusopetuksen arvoperustaa sekä tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä täydentävät näkökulmat*
  - *miten nämä näkökulmat näkyvät toimintakulttuurissa ja työskentelytavoissa*
  - *miten ko. maailmankatsomukseen perustuvia arvoja, tietoja, taitoja ja valmiuksia painottavaa opetusta toteutetaan läpäisyperiaatteella eri oppiaineiden ja oppimiskokonaisuuksien opetuksessa.*
- *Erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen osalta*
  - *mitkä ovat erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvat näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä perusopetuksen pedagogisia linjauksia täydentävät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut*
  - *miten nämä näkyvät toimintakulttuurissa ja työskentelytavoissa sekä eri oppiaineiden ja oppimiskokonaisuuksien opetuksessa.*

13. Valinnaisuus perusopetuksessa

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

13.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7−9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista. Taide- ja taitoaineiden tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita perusopetuksessa käytettävissä todistuksissa.

13.2. Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1-9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetukseen soveltuvia, syventäviä ja soveltavia perusopetukselle asetettuja tavoitteita tukevia aineita tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista[1]. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle [2].

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

---

[1] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

[2] Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

13.3. Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

13.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää valinnaisuudesta opetuksessa siten, että tarjonta toteuttaa perusopetukselle asetettuja tavoitteita ja vastaa oppilaiden tarpeisiin. Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

- *miltä osin taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja osoitetaan taide- ja taitoaineiden oppimääriin jakamalla näitä tunteja taide- ja taitoaineiden kesken*
- *miltä osin taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja osoitetaan taide- ja taitoaineiden oppimääriin oppilaan valintaan perustuen*
- *mitkä ovat kunkin taide- ja taitoaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt niillä vuosiluokilla, joilla näiden oppiaineiden opetustunnit muodostuvat osittain tai kokonaisuudessaan taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista*

Valinnaiset aineet

- *mitkä ovat oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet*
  - *mikä on kunkin valinnaisen aineen nimi ja laajuus sekä vuosiluokat, joilla kutakin valinnaista ainetta tarjotaan*
  - *miten vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain*
  - *mitkä ovat kunkin valinnaisen aineen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.*

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

- *mitkä ovat oppilaille mahdollisesti tarjottavat vapaaehtoiset ja valinnaiset kielet*
  - *miten niiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokittain*
  - *mitkä ovat opetussuunnitelman perusteiden pohjalta määritellyt tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain sekä oppimisympäristöihin, työtapoihin, tukeen ja ohjaukseen liittyvät mahdolliset erityispiirteet.*

Valinnaisuus perusopetuksessa

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Vuosiluokilla 3 – 6 on neljä vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja sijoitettu valmiiksi opetuskäytännöllisistä syistä käsitöihin ja liikuntaan.

Vuosiluokalla 7 on käsityöhön sijoitettu yksi vuosiviikkotunti kaikille yhteiseksi pakolliseksi oppitunniksi.

Valinnaisista oppiaineista sijoitetaan koulun oman valinnan mukaan vuosiluokilla 3–6 vähintään **kaksi** vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineisiin.

Vuosiluokilla 8 – 9 taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan omaan valintaan koulun tarjoamasta valinnaistarjottimesta musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opintoja (jatkuva taito- ja taideaine).

Valinnaiset aineet

Vuosiluokilla 3 – 6 **kolme** valinnaisaineiden tuntia voidaan sijoittaa taide- ja taitoaineisiin tai vaihtoehtoisesti voidaan tarjota yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia kursseja tai useista oppiaineista muodostettuja opintokokonaisuuksia koulun päättämällä tavalla.

Vuosiluokkien 8 – 9 valinnaistarjotin sisältää taide- ja taitoaineiden valinnaisten lisäksi muiden yhteisten oppiaineiden syventäviä ja soveltavia opintoja sekä mahdollisesti useasta oppiaineesta muodostettuja opintokokonaisuuksia yhteensä 12 vuosiviikkotuntia. Valinnaisainetarjotin vahvistetaan vuosittain koulun työsuunnitelmassa. Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vapaaehtoinen A2 kieli (venäjän kieli) on vuosiluokilla 5 – 7 koulutyöpäivän ulkopuolella.

Vapaaehtoinen A2 kieli sisältyy vuosiluokilla 8 – 9 oppilaan valinnaisten tuntien määrään.

Vuosiluokille 8 – 9 on oppilaalla mahdollisuus valita B2-kieli (saksa, venäjä) sekä espanjan kielen valinnaisia opintoja. Valinnainen kieli sisältyy oppilaan valinnaisten aineiden kokonaisuuteen (12 vvh).

Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Yläkoulun valintojen aikataulu

Vuosiluokalla **7** valitaan valinnaistarjottimesta:

1. kaksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuutta, joita opiskellaan sekä 8. että 9. luokalla. Näistä valinoista toinen on jatkuva taito- ja taideaine (musiikki, kuvataide, kotitalous, käsityö tai liikunta).
2. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 8. luokalla

Vuosiluokalla **8** valitaan valinnaistarjottimesta:

1. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 9. luokalla

Taide- ja taitoaineiden ja valinnaisaineiden tuntimäärät Sotkamon perusopetuksessa vuosiluokilla 1 - 9

Vuosiluokka	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Musiikki	1	1	1	1	1	1	1	1	
Kuvataide	1	1	1 + 1	1 + 1	1 + 1	2	2		
Käsityö	2	2	2	2*	2*	2*	3 *		

Liikunta	2	2	3	3*	2 + 1	2 + 1	2	3	2
Yhdysluokissa opiskelevilla vuosiluokilla 3 – 6 kuvataiteen ja musiikin vuosiviikkotuntien määrä vaihtelee joka toinen vuosi. Punaisella merkityt ovat koulukohtaisia valintoja yht. 5 vvt. Tähdellä (*) merkittyihin oppiaineisiin on jo lisätty minimin päälle kaikille yhteisiä opintoja.									
Kotitalous							3		
Taide- ja taito- aineiden jatkuvat opinnot	Musiikki Kuvataide Käsityö Liikunta Kotitalous							2 2 2 2 2	2 2 2 2 2
	Näistä taito- ja taideaineista valitaan yksi (yht. 4 vvt) opiskeltavaksi 8. ja 9. vuosiluokalla.								
Muut koulu-kohtaiset syventävät ja soveltavat valinnais-aineet	Yläkoulun valinnaisainetarjotin vahvistetaan lukuvuosittain oppiaineiden syventävien ja soveltavien opintojen osalta. Näistä oppiaineista valitaan yksi pitkä valinta (yht. 4 vvt) opiskeltavaksi 8. ja 9. luokalla ja yksi lyhyt valinta (2vvt/ lukuvuosi) erikseen 8. ja 9. luokalle.							2 2 8. luokalla	2 2 9. luo-kalla
Vapaa-ehtoinen A2-kieli	Vuosiluokilla 5 – 7 A2-kieli on koulutyöpäivän ulkopuolella.							2* Sisältyy valinnais-aineiden tunteihin 8. ja 9. vuosi-luokalla	2*

13.4.1. Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Vuosiluokilla 3 – 6 on neljä vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja sijoitettu valmiiksi opetuskäytännöllisistä syistä käsitöihin ja liikuntaan.

Vuosiluokalla 7 on käsityöhön sijoitettu yksi vuosiviikkotunti kaikille yhteiseksi pakolliseksi oppitunniksi.

*Valinnaisista oppiaineista sijoitetaan koulun oman valinnan mukaan vuosiluokilla 3–6 vähintään **kaksi** vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineisiin.*

Vuosiluokilla 8 – 9 taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan omaan valintaan koulun tarjoamasta valinnaistarjottimesta musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opintoja (jatkuva taito- ja taideaine).

Valinnaiset aineet

*Vuosiluokilla 3 – 6 **kolme** valinnaisaineiden tuntia voidaan sijoittaa taide- ja taitoaineisiin tai vaihtoehtoisesti voidaan tarjota yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia kursseja tai useista oppiaineista muodostettuja opintokokonaisuuksia koulun päättämällä tavalla.*

Vuosiluokkien 8 – 9 valinnaistarjotin sisältää taide- ja taitoaineiden valinnaisten lisäksi muiden yhteisten oppiaineiden syventäviä ja soveltavia opintoja sekä mahdollisesti useasta oppiaineesta muodostettuja opintokokonaisuuksia yhteensä 12 vuosiviikkotuntia. Valinnaisainetarjotin vahvistetaan vuosittain koulun työsuunnitelmassa. Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vapaaehtoinen A2 kieli (venäjän kieli) on vuosiluokilla 5 – 7 koulutyöpäivän ulkopuolella.

Vapaaehtoinen A2 kieli sisältyy vuosiluokilla 8 – 9 oppilaan valinnaisten tuntien määrään.

Vuosiluokille 8 – 9 on oppilaalla mahdollisuus valita B2-kieli (saksa, venäjä) sekä espanjan kielen valinnaisia opintoja. Valinnainen kieli sisältyy oppilaan valinnaisten aineiden kokonaisuuteen (12 vvh).

Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Yläkoulun valintojen aikataulu

*Vuosiluokalla **7** valitaan valinnaistarjottimesta:*

1. kaksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuutta, joita opiskellaan sekä 8. että 9. luokalla. Näistä valinoista toinen on jatkuva taito- ja taideaine (musiikki, kuvataide, kotitalous, käsityö tai liikunta).

2. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 8. luokalla

*Vuosiluokalla **8** valitaan valinnaistarjottimesta:*

1. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 9. luokalla

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Vuosiluokilla 3 – 6 on neljä vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja sijoitettu valmiiksi opetuskäytännöllisistä syistä käsitöihin ja liikuntaan.

Vuosiluokalla 7 on käsityöhön sijoitettu yksi vuosiviikkotunti kaikille yhteiseksi pakolliseksi oppitunniksi.

Valinnaisista oppiaineista sijoitetaan koulun oman valinnan mukaan vuosiluokilla 3–6 vähintään **kaksi** vuosiviikkotuntia taide- ja taitoaineisiin.

Vuosiluokilla 8 – 9 taide- ja taitoaineiden valinnaisten tuntien käyttö perustuu oppilaan omaan valintaan koulun tarjoamasta valinnaistarjottimesta musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden opintoja (jatkuva taito- ja taideaine).

Valinnaiset aineet

Vuosiluokilla 3 – 6 **kolme** valinnaisaineiden tuntia voidaan sijoittaa taide- ja taitoaineisiin tai vaihtoehtoisesti voidaan tarjota yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia kursseja tai useista oppiaineista muodostettuja opintokokonaisuuksia koulun päättämällä tavalla.

Vuosiluokkien 8 – 9 valinnaistarjotin sisältää taide- ja taitoaineiden valinnaisten lisäksi muiden yhteisten oppiaineiden syventäviä ja soveltavia opintoja sekä mahdollisesti useasta oppiaineesta muodostettuja opintokokonaisuuksia yhteensä 12 vuosiviikkotuntia. Valinnaisainetarjotin vahvistetaan vuosittain koulun työsuunnitelmassa. Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vapaaehtoinen A2 kieli (venäjän kieli) on vuosiluokilla 5 – 7 koulutyöpäivän ulkopuolella.

Vapaaehtoinen A2 kieli sisältyy vuosiluokilla 8 – 9 oppilaan valinnaisten tuntien määrään.

Vuosiluokille 8 – 9 on oppilaalla mahdollisuus valita B2-kieli (saksa, venäjä) sekä espanjan kielen valinnaisia opintoja. Valinnainen kieli sisältyy oppilaan valinnaisten aineiden kokonaisuuteen (12 vvh).

Valinnaiset opinnot arvioidaan numeroarvostelulla.

Yläkoulun valintojen aikataulu

Vuosiluokalla **7** valitaan valinnaistarjottimesta:

1. kaksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuutta, joita opiskellaan sekä 8. että 9. luokalla. Näistä valinoista toinen on jatkuva taito- ja taideaine (musiikki, kuvataide, kotitalous, käsityö tai liikunta).

2. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 8. luokalla

Vuosiluokalla **8** valitaan valinnaistarjottimesta:

1. yksi kahden vuosiviikkotunnin kokonaisuus, jota opiskellaan 9. luokalla

14. Vuosiluokat 1-2

14.1. Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa tai syksyllä ensimmäisellä vuosiluokalla, jos opetus alkaa kevätlukukaudella. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

14.2. Koululaiseksi kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

14.3. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

14.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

14.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat

tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja

ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä.

Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille.

Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

14.6. Oppiaineet

Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 *ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.*

YMPÄRISTÖOPPI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 1.-2. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	1. LUOKKA	2. LUOKKA
S1 KASVU JA KEHITYS T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Kehon osat Tunteet ja niiden hallinta Terveellinen ravinto Puhtaus Lepo Liikunta	Keskeiset kehon elimet ja elintoiminnot Ihmisen elämänvaiheet Oman ikäkauden kasvu ja kehitys Itsensä ja muiden arvostaminen Ensiapu
S2 KOTONA JA KOULUSSA TOIMIMINEN T1-14	Turvallinen koti ja koulumatka Turvallisuusohjeet Avun hakeminen Koulu opiskelupaikkana Säänmukainen pukeutuminen eri vuodenaikoina Yhdessä toiminen yhteisillä säännöillä Koululaisen työskentelytaidot	Ensiapu Turvallinen liikenne Vesiturvallisuus Vastuullinen toiminta kotona Fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen Kiusaamisen ehkäisy Hyvä itsetunto
S3 LÄHIYMPÄRISTÖN JA SEN MUUTOSTEN HAVAINNOINTI T1-8 JA T10-14	Lähiympäristön havainnoiminen eri vuodenaikoina Koulunpiha Eloton ja elollinen luonto, rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö Suomi Yksinkertainen Suomen kartta	Paikkalintuja ja muuttolintuja Yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä lähialueella Pihakartta Sään seuranta
S4 TUTKIMINEN JA KOKEILEMINEN T1-14	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutkimukset, ongelmanratkaisu omassa lähiympäristössä ja arjessa Kasvien kasvattaminen	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutkimukset, ongelmanratkaisu omassa lähiympäristössä ja arjessa Pohjoisen sijaintimme tuomat haasteet
S5 ELÄMÄN PERUSEDELLYTYSTEN POHTIMINEN T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Terveellinen ruoka Terveelliset elämäntavat ja tyytyväisyys Puhdas vesi, veden riittävyys, veden ominaisuudet	Maatila Puutarha Marjat, sienet Luonnon virkistyskäyttö ja hyvä mieli

	Ilma, tuuli, eläinten pesät Vuodenajat	Taivaankappaleiden ja ajan yhteys
S6 KESTÄVÄN ELÄMÄNTAVAN HARJOITTELEMINEN T1-14	Lähiympäristön eliöt Säästäminen, omat valinnat Suomen asukkaat, yhdessä eläminen	Pihan, niityn, metsän ja maatilan eliöt Lajittelu, kierrätys, säästäminen Ympäristövastuullinen toiminta Kainuulaisen identiteetin ja itsetunnon vahvistaminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN YMPÄRISTÖOPISSA 1-2 VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- *edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa*
- *edistyminen havaintojen tekemisessä*
- *edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa*
- *edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.*

Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 *oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.*

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

OPPILAANOHJAUS

Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja.

Vuosiluokat 1-2 Keskeiset sisällöt

- Kodin ja koulun yhteistyö on pohja ohjaukselle
- Opiskeluvalmiuksien kehittäminen
- Vastuun ottaminen/kantaminen opiskelusta ja välineistä
- Omien tavoitteiden asettamisen opettelua
- Myönteinen käsitys omasta itsestä
- Vuorovaikutustaitojen opettelua
- Tutustuminen lähipiirin ja -alueen ammatteihin

Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 *uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.*

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokilla 1-2** uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.*

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

ORTODOKSINEN USKONTO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1 JA 2

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet 1. luokka 2. luokka	
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1- T8	-olen ortodoksi -oma perhe, erilaiset perheet -ekumeeniset perheet, kristillisyys perheissä -enkelit -oman koulun uskontoja - sakramentit -nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä	-minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti -seurakunta -erilaisia ortodoksisia perinteitä -omatunto -epäitsekkyys -elämä ja kuolema - huolenpito, toisesta välittäminen - anteeksiantaminen
S1 Suhde omaan uskontoon T1- T3, T5,T6, T8	-kirkolliset tavat: ristinmerkki, ikoni, tuohus, lampukka -nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä -risti - Pyhä Kolminaisuus -Kristuksen ja jumalansynnyttäjän ikoneja -ehtoollinen - Kirkolliset ammatit -Käsitteet: rakkaus, Kristus, ylös-nousemus -Luomiskertomus Jumalansynnyttäjä	-Raamattu, kertomukset, (esim laupias samarialainen, Joosef-kertomuksia) -seurakunta -pyhittävät asiat: mysteeriot, sakramentit -kaste, mirhallavoitelu, kummi -nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimipäivä -Herran rukous -kirkkorakennus: kirkon osat ja esineistöä -jumalanpalvelukset: -tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja -joulupaasto ja suuri paasto
S1 Suhde omaan uskontoon T1- T3, T5,T6, T8	-Raamattu -enkelit, suojelusenkeli -ehtoollinen -koululaisjumalanpalvelukset kirkossa, kirkolliset tavat -kirkkovuosi: Kristuksen syntymä ja Kristuksen ylösnouseminen -virpominen -omassa koulussa vietettäviä juhlia, uskonnollisia sekä perinteisiä juhlia	pyhä ja arki osana kirkkovuoden kulkua -pyhittävä asia: mysteerio, sakramentti - Raamattu kirkon kirjana: Vanha ja Uusi Testamentti, evankeliumit -evankelistat, apostolit -tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja -Jumalansynnyttäjä, Jumalanäiti

	-kirkkovuoden alku: Luomakunnan päivä: maailman luominen	-kirkkovuosi: teofania, Kristuksen kaste, Kristuksen Jerusalemiin ratsastaminen -joulupaasto ja suuri paasto -muodollinen rukoileminen, esimerkiksi Taivaallinen Kuningas, Herra armahda, Pyhä Jumala, pääsiäistropari, Monia vuosia
S2 Uskontojen maailma T1, T4, T6	-tutustua oman koulun uskontoihin ja uskonnottomuuteen -omassa koulussa vietettäviä juhlia, niin uskonnollisia kuin perinteisiä juhlia -huolenpito, toisesta välittäminen	-seurakunta -pyhä ja arki -juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten -koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus -erilaisia ortodoksisia perinteitä
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1, T5, T8	minä ortodoksina, oma identiteetti -elämä ja kuolema -ehtoollinen -omatunto -epäitsekkyys -rehellisyys	-hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä -minä ortodoksisen kirkon jäsenenä
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T4, T6, T8	-elämä ja kuolema - käyttäytyminen kirkossa -pyhät ihmiset, -vapaus ja vastuu -ihmisoikeuksia lapsen näkökulmasta	-Herran rukous -joulupaasto ja suuri paasto -juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten -koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus - vastuu ympäristöstä - paasto, hyvän tekeminen - eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus - esirukous - hyvä elämä -huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rakkaus esim. tuhlaajapoika,

		- Joosef-kertomuksia - Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, ihmisoikeudet
S3 Hyvä elämä T5 –T8	-luomiskertomus -kirkkovuoden alku: luomakunnan päivä - vastuu ympäristöstä -ihmisen vapaus ja vastuu -omatunto -epäitsekkyys -rakkaus esim. tuhlaajapoika, Joosef-kertomuksia -rehellisyys -elämä ja kuolema	Herran rukous -rehellisyys, esim. ryövärit ristillä - hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä - paasto, hyvän tekeminen - eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus, esim. laupias samarialainen -huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen - hyvä elämä - Lapsen oikeuksien sopimus
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1-3, T5-T8	-minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä -oma identiteetti -huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen -Joosef-kertomuksia	-joulupaasto ja suuri paasto -epäitsekkyys -rehellisyys -erilaiset perheet

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 1.-2.	Oppilas osaa käyttää salasanaa ja käyttäjätunnusta sekä osaa kirjautua pilvipalveluun. Oppilas osaa hyödyntää digitaalista oppimisympäristöä, käyttää internetiä esitystensä yhteydessä hyödyntäen kuvapankkien, tietojen ja oppimispelien eri vaihtoehtoja opettajan ohjauksessa. Osaa tuottaa tekstiä, tallentaa sen sekä liittää kuvan esitykseen. Harjoittelee opettajan ohjauksessa mobiililaitteen käyttöä kuvaamiseen, äänittämiseen ja videointiin. Osaa toteuttaa omia ideoitaan TVT:n avulla. Oppilas hallitsee Nettietiketin sääntöjä.

Evankelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 *uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.*

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1 JA 2

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** T1, T4, T5, T6, T8	Oman luokan ja koulun säännöt, ystävyys, samanlaisuus-erilaisuus, Jeesuksen opetukset. Harjoitellaan eri mieltä olemista ja erilaisten näkökantojen kunnioittamista. Huomioidaan Kultaisen säännön sisältämä elämänohje. Valitut Raamatun kohdat (Matt. 7:12), (Matt. 22:39) ja YK:n Lasten oikeuksien julistus. Oppilaan elämänkysymysten ja eettisten arvojen pohdintakristillisestä näkökulmasta. Käydään läpi ihmissuhdetaitoja esim. anteeksianto ja- pyyntö. Omien tunnetilojen käsittelyä esim. ilo, suru, kateus, pelko, kiitollisuus ja rakkaus lapsen arkipäivän tilanteissa. Oikean ja väärän pohdintaa. Pohditaan ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin.
S1 Suhde omaan uskontoon T1- T3, T5,T6, T8	Raamattu, kristinuskon jumalakäsitys, rukous, Jeesuksen lapsuus ja nuoruus, Jeesuksen opetukset. Lauletaan virsiä ja lasten hengellisiä lauluja. Tutustutaan alustavasti kristinuskon käsitteisiin, symboleihin ja niiden merkityksiin (risti, kala, kyyhkynen jne.).
S1 Suhde omaan uskontoon T1, T3, T5-T6, T8	Tärkeimmät kirkkovuoden pyhät: mikkelinpäivä, pyhäinpäivä, adventti, joulu ja pääsiäinen, juhlien sisältö, merkitys ja tavat, erityisesti oman perheen juhlat.
S2 Uskontojen maailma T1, T4, T6	Oman luokan ja koulun uskonnot sekä kulttuurit, mahdolliset vierailut omaan tai lähiseurakuntaan, kirkkoon ja hautausmaalle sekä tutustutaan srk:n työntekijöihin. Tutustutaan oman luokan ja koulun uskontoihin. Otetaan huomioon uskonnottomuus. Osallistutaan mm. seurakunnan aamunavauksiin, koululaisjumalanpalveluksiin ym. lapsi-/ nuorisotyön tapahtumiin.
S3 Hyvä elämä T5 –T8	Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia. Itsestä ja lähimmäisestä huolehtiminen, vastuu lähiympäristöstä ja sen hyvinvoinnista. Ihmisen vastuu luonnosta.
Laaja- alainen osaaminen	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Painottaen koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti.

TVT	Oppilaat oppivat avaamaan TVT-laitteen ja etsimään annettuja sivustoja opettajan ohjauksessa. Ymmärtävät nettietiketin.
luokat 1.-2.	

Oppilaan oppimisen arviointi

Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokilla 1-2** käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.*

KÄSITYÖ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 1.-2.- LUOKAT

Oppiminen enenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	1. LUOKKA	2. LUOKKA
OMPELU **S3, S4, S5, S6** **T2,T3,T4,T5**	• leikkaaminen • saksien käyttö • nuppineulojen käyttö • langan pujotus neulaan • solmun tekeminen langan päähän • ompelun aloitus ja päättäminen • erilaisia pistoja esim. etu- ja pykäpistot	• käsin tehtävän ompelutyön suunnittelu • kaavan valmistaminen • mittaaminen
LANKATYÖT **S1, S2, S4** **T1, T4,**	• nyörin punominen • tupsun valmistaminen	• ketjuvirkkaus
KANKAAN KUVIOINTI **S1, S2, S4,** **T1, T4, T5**	• kirjonta esim. vohvelipujotus	

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN KÄSITYÖSSÄ 1-2 VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat

- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa

- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa

- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa

- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokkien 1-2** musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.*

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	1. LUOKKA	2. LUOKKA
OSALLISUUS S1-4,T1,	-ryhmän jäsenenä toimiminen -musisointi ryhmässä	- yhteishengen luominen - musisointi ryhmässä L2,L7
MUSISOINTI JA LUOVA TUOTTAMINEN S1-4,T2 T3 T4	Laulaminen: - laulamisen ilo - paljon laulua ja lauluja - äänenkäyttöharjoituksia Soittaminen: - tutustuminen soittimiin - rytmi-,keho-,laattasoittimia - pieniä yhteissoittoharjoituksia Kuuntelu: - ikäkaudelle sopivaa ohjelmistoa - liikunta, leikki, draama apuna -ääniympäristöjen havainnointia Oppilaiden omia musiikillisia tuotoksia: - laulua, soittoa, tanssi	Laulaminen: - terve äänenkäyttö - ikäkaudelle sopivia lauluja - paljon laulamista Soittaminen: -pieniä soittoharjoituksia koulun soittimilla Kuuntelu: - monipuolista kuuntelua - kuuntelun avulla yhteys muihin taidemuotoihin esim. kuvataiteet, tanssi L1,L4 Oppilaiden omia musiikillisia tuotoksia ja niiden tallentamista. L5,L6
KULTTUURILLINEN YMMÄRRYS JA MONILUKUTAITO S1-4 T5 T6	- kansanlauluja - liikuntaleikkejä - Kalevala -tutustutaan alustavasti musiikin peruskäsitteisiin musisoinnin yhteydessä (dynamiikka, rytmi, melodia, muoto, jne.)	- kansanlauluja - liikuntaleikkejä - tutustuminen joihinkin perinnesoittimiin: esim. kantele, jouhikko, tuohitorvi L2,L4 -tarkastellaan musiikin peruskäsitteitä laulujen, leikkien, lorujen, kuuntelun avulla L4

HYVINVOINTI JA TURVALLISUUS MUSIIKISSA S1-4 T7	- oppilas musisoivan ryhmän jäsenenä - toisten kunnioittaminen - soitinten oikea käsittely	- oppilas musisoivan ryhmän jäsenenä - toisten kunnioittaminen - soitinten oikea käsittely L7
OPPIMAAN OPPIMINEN MUSIIKISSA S1-4 T8	- positiivinen palaute - pieniä esityksiä yksin ja ryhmässä	- rohkaisu - yrittäminen -esitysten kannustavaa arviointia

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN MUSIIKISSA 1-2 VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Sotkamon kunnan TVT-strategian mukaisesti.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- *edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä*
- *edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.*

Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 *opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.*

LIIKUNTA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1 JA 2

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-2

1-2 luokkien sisällöissä korostuvat perusmotoriset taidot. Motoristen perustaitojen osaaminen on perusta ja lähtökohta niin omaehtoiseen liikuntaan, liikunnan harrastamiseen kuin eri lajien huipputaitoon pääsemiseen. Hyvin opittua perustaitoa voidaan hyödyntää lukuisissa eri liikuntamuodoissa ja urheilulajeissa.

Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 1 ja 2.

1-2 -luokkien paikalliset painotukset

- *Havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppiminen ja vahvistaminen runsaiden toistojen avulla.*
- *Oppimisen haasteiden tiedostaminen, tunnistaminen ja tukeminen.*

- *Myönteisten kokemuksien saaminen. Yhdessä tekemisen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen.*
- *Oppilaan aktiivinen liikkuminen. Opettajan ja oppilaan vuorovaikutus ja opetusmenetelmät vaikuttavat oppilaan aktiivisuuteen oppituntien aikana.*
- *Koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina.*

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaisten muotojen, kirjainten ja numeroiden muodostaminen oman kehon avulla - kehon keskilinjan ylittäminen		- vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: pienryhmässä työskentely työpistetyöskentelynä	- itsesäätely, omaan toimintaan keskittyminen -uskallus yrittää -omien taitojen kehittymisen arviointi -omien taitojen esittäminen → esteettisyys
Tasapainotaidot: tasapainoilu paikallaan ja liikkeessä, kieriminen, pyöriminen, koukistus, ojennus, kierto, kääntyminen ja heiluminen - paikaltaan lähteminen - pysähtyminen paikalleen - alastulo paikalleen - tasapainoilu ja liikkuminen lattiakuvioiden ja salin kenttäviivojen päällä - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - kärrynpyörän alkeet - pääseisonta avustettuna - käsinseisonnan alkeet - liikkuminen telineillä (permanto, puomi / penkki) - tasapainoilu ja alastulo (köydet, renkaat, puolapuut). - yhdellä jalalla tasapainoilu (molemmat jalat) - alastulo paikalleen kahdella jalalla			
Liikkumistaidot: kä konttaamien, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen ja laukkaaminen - liikkuminen eri alustoilla, tasamaalla, ylä- ja alamäkeen			

- liikkuminen eteen, taakse, sivulle, ylös ja alas - voiman käytön vaihtelu ja liikkuminen rytmin mukaan		
Välineenkäsittelytaidot: riippuminen, heitto, kiinniotto, pyöritys, vieritys - puolapuilla, rekillä ja renkailla riippuminen - ison pallon heitto ja kiinniotto - pallon vieritys - vanteen pyöritys ja vieritys		

- Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.

- Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Oppimista kehitetään ns. helposta vaikeaan.

- Oppilaiden onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä.

- Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.

- Turvallisuusnäkökohdat on otettava tarkasti huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. - koko kehon käyttö suorituksessa		-vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta -toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen. -osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, keppihevosleikkejä, parkour-ratoja	-onnistumisen kokemusten löytäminen = oma laji -tulosten ”vertailu” vain omiin aiempiin tuloksiin, oman kehittymisen arviointi
Tasapainotaidot: väistäminen - juoksuleikit ja –pelit, joissa suunnanmuutoksia			
Liikkumistaidot: juokseminen ja hyppääminen kestävyys - eteen- ja taaksepäin juokseminen - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppiminen yhdellä ja kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus molemmilla jaloilla - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt, hyppelyradat - kiipeily - liikkuminen vedessä apuvälinein tai ilman - hengityksen pidätys veden alla - uinnin liuku päin ja selällään - hyppy veteen laidalta tai korokkeelta (jalat edellä)			
Välineenkäsittelytaidot: - heittäminen paikaltaan ja vauhdista - heittäminen kahdella kädellä ala- ja yläkautta - yhdellä kädellä heittäminen yläkautta - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen yläviistoon			

- Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen.

- Perusliikunnassa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen.

- Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja työpistetyöskentelyä.

Perusliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - eri kokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		-myönteisen ilmapiirin luominen -kaverin kannustaminen -yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta -oppilaan aktiivinen rooli	-turhien pelkojen poistaminen -pätevyyden kokemusten vahvistaminen -itsetunnon vahvistaminen
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa (yhdellä jalalla seisten)			
Liikkumistaidot: juokseminen - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit			
Välineenkäsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen *Pallonkäsittelytaidot:* - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta kahdella kädellä - yläkautta pääyliheitto - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä ylä- ja alakautta - tarkkuusheittäminen			

- pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin kädellä ja jalalla - pallon pysäyttäminen jalalla - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon lyöminen kädellä *Mailankäsittelytaidot:* - oikea mailaote - pallon kuljettaminen mailan päällä - pallon lyöminen telineestä ja ilmasta - erilaisiin mailoihin tutustuminen (erikokoiset mailat) - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen		

- Palloilu kehittää useita lajitaitoja. Näillä lajitaitojen hallinnalla on merkitystä harrastamisen jatkumisen kannalta.

- Oppilaiden jakaminen pieniin ryhmiin ja runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus.

Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

<table>
<tr><th colspan="2">Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Havaintomotoriset taidot:

Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia.

- jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa</td><td rowspan="5">-oman toiminnan säätely ja tunneilmaisu

-vastoinkäymisten sietäminen

-oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko</td><td rowspan="5">-oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia

-yritteliäisyyden vahvistaminen

-oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta

- luonnossa liikkumisen arvostaminen

-välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kuivaus)

-välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/ pois)

-oikeanlaisen/ säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tasapainotaidot:

pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen

- liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento

- liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen

- painonsiirto</td></tr>
<tr><td colspan="2">Liikkumistaidot:

liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus

- liukuminen vauhdista välineillä

- liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/ yhdellä jalalla

- liu´usta pysähtyminen

- liukuvalla alustalla kääntyminen

liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa

- potku kummallakin jalalla

- mäen laskeminen, laskuasento

- mäen nouseminen haarakäynnillä</td></tr>
<tr><td colspan="2">Välineenkäsittelytaidot:

- työntäminen

- sauvoilla työntäminen

- oikea mailaote

- välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla</td></tr>
</table>

- Liukuminen on perustana yllättävänkin monelle lajisuoritukselle. Tasapainoisella liukumisen hallinnalla luodaan pohja, joka mahdollistaa liukumiset erilaisissa tilanteissa erilaisilla alustoilla ja välineillä.

- Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuu.

- Jää- ja lumiliikunnassa oman kehityksen huomioiminen helpompaa kuin monessa muussa kokonaisuudessa.

- Oppilaiden jakaminen ryhmiin mm. osaamisen mukaan.

Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit

Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen		-positiivinen ja kannustava ilmapiiri -ryhmässä toimiminen -oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin -oman merkityksen kokemus ryhmän osana	-oman toiminnan ohjaaminen -> itsesäätely -kehollinen itseilmaisu -myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa ja tempoa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen			

- Kehon hahmottaminen on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä.

- Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun.

- Ryhdin merkitys omalle hyvinvoinnille korostuu.

- Liikkeiden kehittely karkeasta hienompaan.

Luontoliikunta

<table>
<tr><th colspan="2">Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Havaintomotoriikka:

Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä.

- liikkuminen eri maastoissa

- kartan hahmottaminen ja suuntaaminen

- karttamerkkien alkeet ja niiden hahmottaminen luonnossa</td><td rowspan="4">-yhdessä toimiminen

-ryhmähengen kasvattaminen

-toisesta huolehtiminen</td><td rowspan="4">-luonnon arvostaminen liikkumispaikkana

-onnistumisen tunne</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tasapainotaidot:

pysähtyminen

- liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla

- suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla</td></tr>
<tr><td colspan="2">Liikkumistaidot:

käveleminen, juokseminen, kiipeileminen

- kestävyyden kehittäminen

- liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla

- ylämäkien kiipeäminen

- kiville ja kannoille kiipeily</td></tr>
<tr><td colspan="2">Välineenkäsittelytaidot:

- kartan käsittely

- geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen</td></tr>
</table>

- Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen liikkumispaikkana.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyn tapoja, luontoleikkejä ja luontoretkiä.

Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: aarteen etsintä, luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, pihasuunnistus, viuhkasuunnistus, alkeissuunnistus koulun lähiympäristössä

Kainuun opetussuunnitelmassa 1-2 luokilla havainnoinnin apuna voidaan käyttää motoristen taitojen havainnointimittaria, jonka avulla opettaja ja vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsen motoristen taitojen vahvuuksista, kehittymisestä sekä mahdollisista harjoittelun kohteista. (Liite 1)

LAAJA-ALAINEN OSAAMISEN PAINOTUKSET LIIKUNNASSA 1-2 VUOSILUOKILLA

- *Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)*
- *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)*
- *Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)*

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan

terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- *edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä*
- *edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa*
- *edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa*
- *edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.*

Vieraat kielet

Vieras kieli, A1-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

***Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen ja saamen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on** herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraasta kielestä tai saamen kielestä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä aidosti itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.*

Kielen alkeita opitaan laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Tuetaan oppilaan kasvamista luontevaan ilmaisuun englanniksi. aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetuksessa korostuvat ilo, innostus, uteliaisuus, ennakkoluulottomuus ja myönteinen asenne englannin kielten oppimiseen.

Vuosiluokilla 1-2 opetusta voidaan eheyttää. Tällöin englanti voi nivoutua käsiteltäviin oppimiskokonaisuuksiin tai eri oppiaineisiin. Esimerkiksi matematiikassa pelataan ja koodataan englanniksi, opitaan ympäristöopin asioita englanniksi, taito- ja taideaineissa ohjeita annetaan englanniksi ja musiikissa lauletaan englanninkielisiä lauluja.

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä, ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

Englannin kielen oppimisen keskeiset tavoitteet ja sisältöalueet

VUOSILUOKKA1 **Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**	**Kielenopiskelutaidot**	**Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
- Oppilas tutustuu, mitä kieliä koulussa puhutaan - Oppilas kiinnostuu eri kielistä ja kulttuureista - Oppilas arvostaa eri kieliä ja kulttuureja sekä niiden puhujia - Oppilas tunnistaa englannin muista kielistä	- Oppilas saa kokemusta itsestään kielenoppijana - Oppilas luottaa kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti - Oppilas osaa toistaa ja tuottaa englanninkielisiä sanoja ja lyhyitä fraaseja - Oppilas reagoi englanninkielisiin sanoihin ja osaa toimia niiden mukaan peleissä ja leikeissä - Oppilas tunnistaa sanoja äidinkielensä tai toisen vieraan kielen avulla - Ääntämisen ja kirjoitusasun eron huomaaminen - Oppilas tunnistaa tuttuja sanoja uudessa tekstissä - Oppilas harjoittelee itsearviointia	Viestintätilanteita ja työtapoja esim. - Kuunteleminen - Toistaminen - Reagointi - Tervehtiminen - Kohteliaisuuksia - Luokkarutiinit - Kiittäminen - Tarjoaminen - Itsestä kertominen - Kysyminen ja vastaaminen - Mielipiteen ilmaiseminen - Pelit - Laulut - Lorut - Leikit - Liikkuminen - Eleet ja ilmeet	Sanastoja ja aihepiirejä, esim. Tervehdyksiä Värejä Eläimiä Lukusanoja Perhe Koti ja koulu Sää Viikonpäivät Ruokia ja juomia Vuodenkierto ja juhlia Kehonosia Vaatteita Adjektiiveja: tunteita Verbejä

VUOSILUOKKA 2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	
1. vuosiluokan aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: - Oppilas tutustuu, mitä kieliä ja kulttuureja lähiympäristössä ja Suomessa on	1. vuosiluokan taitoja laajentaen ja niiden lisäksi: - Oppilas havaitsee kielelle ominaisen ääntämisen ja kirjoitusasun - kuvasanakirjoihin ja sanakirjoihin tutustuminen -oppilas harjoittelee erilaisia kielenopiskelutaitoja - Oppilas harjoittelee itse- ja vertaisarviointia	1. vuosiluokan viestintätilanteita ja työtapoja laajentaen ja niiden lisäksi: - Sadut - TVT	1. vuosiluokan aiheita, sanastoja ja aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Kulkuneuvoja Urheilulajeja Adjektiiveja

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppilas huomaa, kuinka paljon englantia on ympäristössämme. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät vaihtelevien ja toiminnallisten työtapojen myötä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas arvostaa omaa kielellistä identiteettiään ja kunnioittaa muiden kulttuurien tapoja. Oppilas on avoin muiden maiden kulttuureille ja oppii asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilas rohkaistuu käyttämään englannin kieltä eri tilanteissa.

L4 Monilukutaito: Oppilas oppii englantia erilaisten välineiden ja itselleen merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla.

L5 Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti eri oppimistilanteissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilas harjoittelee oma-aloitteisuutta, sitkeyttä ja yritteliäisyyttä toiminnallisin keinoin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilas uskaltaa ilmaista oman mielipiteensä. Oppilailla on mahdollisuus osallistua aihealueiden valintaan.

Oppimisympäristöt ja työtavat

Työtapojen valinnassa tulee ottaa huomioon erilaiset ja eri taustoista tulevat oppijat sekä oppilaiden ikäkausi ja kehitysvaihe. Työtapojen tulee olla monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia. Työtapoja valittaessa lähtökohtana ovat toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen. Opetusta voidaan eheyttää niin, että kohdekielen taitojen oppiminen nivotaan muiden oppiaineiden opetukseen.

Työtavoilla ohjataan oppilaita monipuoliseen vuorovaikutukseen, yhteiseen pohtimiseen, kielelliseen uteliaisuuteen ja päättelyyn sekä yhteistyötaitojen kehittämiseen. Työtavoissa yhdistyy leikinomaisuus, musiikki, draama, pelit ja liike sekä eri aistien hyödyntäminen. Oppilaille

tarjotaan suullisen vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja oppia sitä myös kirjoitetun kielen kautta. Oppilaita ohjataan pohtimaan kielen oppimistaan esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla sekä vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetuksessa voidaan hyödyntää koko koulua ja koulun lähiympäristöä oppimisympäristöinä. Monikielisyys, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat näkyvissä oppimisympäristöissä. Kohdekieli kuuluu ja näkyy oppimistilanteissa ja oppilaalle tutuissa vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristöjä voidaan muuttaa erilaisiin kielenoppimistilanteisiin sopiviksi ja siten mahdollistaa monipuoliset työtavat sekä työskentely ryhmissä ja itsenäisesti. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppimisympäristöt tukevat oppilaan luontaista uteliaisuutta ja kokeilunhalua sekä leikillisyyttä ja mielikuvitusta, jotta oppilas rohkaistuu käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan alusta asti. Oppimisympäristöjen avulla vahvistetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä hyödyntämällä opetuksessa esimerkiksi kuvia, liikettä, ääntä ja erilaisia didaktisia välineitä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja kohdekieleen liittyvään kulttuuriin hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä sekä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä muiden kohdekieltä puhuvien kanssa.

Ohjaus ja tuki

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu, kielenopiskelutaitojen vahvistaminen sekä toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat tukevat oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia tutustua myös muihin koulun tarjoamiin kieliin. Heille kerrotaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä ja heitä kannustetaan opiskelemaan monipuolisesti kieliä.

Opetus tulee järjestää oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ja opetusta tulee tarvittaessa eriyttää. Oppilaalla on oikeus saada oppimisen tukea tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaan vapauttamiseen kielen opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen harkintaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kohdekieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopivaa ja kiinnostavaa oppimista edistävää aineistoa esimerkiksi verkosta tai kirjastosta.

Oppilaan oppimisen arviointi

Lukuvuoden aikana toteutettavan arvioinnin ensisijainen tehtävä on ohjata oppimista kannustavan palautteen avulla. Opettajan antama palaute antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi oppimisen tavoitteista sekä omista taidoista ja niiden kehittämisestä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että opettaja antaa oppilaille mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itse- ja vertaisarvioinnin taitoja osana kielten opiskelua.

Lukuvuoden päätteeksi A1-kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi tekemiensä havaintojen perusteella oppilaiden osaamista suhteessa kaikkiin opetussuunnitelman perusteissa oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan arvioidessa oppilaan oppimista on huolehdittava siitä, että oppilaat voivat osoittaa osaamistaan eri tavoin.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1-2

Opettaja antaa jatkuvaa ja rohkaisevaa palautetta oppimistilanteissa. Oppilas voi ilmaista osaamistaan itselleen luontevin tavoin esimerkiksi leikeissä, toimintana ja muuna ilmaisuna. Oppilaat harjoittelevat itse- ja vertaisarviointia.

Viimeistään 2. vuosiluokan päätteeksi oppilaat ja huoltajat saavat tietoa opetuksen järjestelyistä ja alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista kielivalinnoista.

Todistuksessa englannin kielen A1-oppimäärä arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty.

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKAT 3.-6.

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin.

Työtapoja:

• Kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista

• Ääntämisen ja intonaation harjoittelemista

• Laulut

• Pelit ja pelillisyys

• Leikit

• Draama ja roolipelit

• Runot ja lorut

• Musiikki, lyriikat

• Yksilö-, pari- ja ryhmätyöt

• Projektit

• Digitaaliset ympäristöt Arvioinnin työtapoja ja periaatteita:

Kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys

Oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista

Katsaus tunnin/jakson lopussa: Mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa? Miten olen työskennellyt? Millainen työni tulos on? Miltä työskentely tuntui? Tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?

Omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen Omien työtapojen ja sisältöjen perusteltu valinta

Itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi

Suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet Itsearvioinnin dokumentointi

Kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita Oppimisvaikeudet:

• Sisältöjen karsiminen

• Tavoitteena tuottaminen/ymmärtäminen?

• E-oppimateriaali

• Helpotetut kokeet

• Suulliset kokeet

• Tukiopetus

• Tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa

• Itsenäinen eteneminen

• Yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki

• Toiminnallisuus

• Monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet:

• Ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä

• TVT:n hyödyntäminen

• Projektityöt

• Itsenäinen eteneminen

• Tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen

• Apuopena toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi:

• Oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä

• Kirjallisuus, elokuvat, musiikki

• Fonetiikka ja oikeinkirjoitus

• Välimerkkien käyttö

• Esiintyminen: esitelmät, tietoiskut, vitsit yms.

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 3. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Oma kielitaito Englannin kielen tunnistaminen muista kielistä Ennestään tutut sanat Samankaltaiset sanat englannissa ja suomessa: kamera - *a camera* Tutut juhlat englanninkielisissä maissa ja Suomessa Kohtelias kielenkäyttö	Ääntämisen ja kirjoitusasun eron huomaaminen Sanojen ja fraasien mieleenpainamistekniikat Tuttujen sanojen tunnistaminen uudessa tekstissä Oppimateriaalin käytön opettelu Digitaalisen oppimateriaalin käytön opettelu Sanastojen käytön opettelu Foneettisen tarkekirjoituksen merkkeihin tutustuminen	Viestintätilanteita esim. Tervehtiminen ja hyvästely Anteeksi pyytäminen Kiittäminen Pyytäminen Tarjoaminen Itsestä kertominen Voinnin kysyminen ja kertominen Iän kysyminen ja kertominen Mielipiteen ilmaiseminen Pelifraaseja	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Eläimiä Värejä Lukusanoja Koulusanoja Koti- ja perhesanoja Ruokia ja juomia Luontosanoja Kellonaikoja Ruoka- ja juomasanoja Kulkuneuvosanoja Paikkasanoja Harrastussanoja Viikonpäivät	Rakenteita esim. *Be-* ja *have* –verbit Apuverbi *can* Yleispreesens yksinkertaisina fraaseina (ei Y.3.) Käskyjä ja kieltoja Prepositioilmauksia Substantiivin yksikkö ja säännöllinen monikko S-genetiivi Persoonapronomin perus- ja omistusmuotoja
	Oman suoriutumisen arviointia	Kohtelias puhuttelu	Adjektiiveja Verbejä	
	Itselle sopivien oppimistyylien löytäminen ja kehittäminen	Vuoropuhelun esittäminen ryhmälle	Oppilaan oma kiinnostuksen kohde	
	Tieto-ja viestintäteknologian käyttö			

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 4. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielen opiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
3. vuosiluokan aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Esim. Kodin ja koulun arki englanninkielisissä maissa ja Suomessa Englannin kielen tunnistaminen omasta elinympäristöstä	3. vuosiluokan taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Suomen kielen sanojen perusmuodon oivaltaminen tukemaan sanastojen käyttöä	Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja aihepiirejä esim.	Rakenteita esim.
		3. vuosiluokan viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Ehdottaminen, käskeminen, kieltäminen Ruokailutilanteita Ostostilanteita Tunteiden ilmaiseminen	3. vuosiluokan aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Aakkoset Kuukaudet Säätiloja Vaatesanoja Kehonosia Maita ja kieliä	3. vuosiluokan rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Kysymyssanoja Substantiivien epäsäännöllisiä monikoita Artikkelin käyttöä *There is / there are* –rakenne
		Kohteliaita luokkafraaseja	Maanosat	Kestopreesens

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 5. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelu-taidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Sanakirjojen käytön opettelu Nettisanakirjojen käyttö Englannin kielen rakenteiden alkeellinen tunnistaminen ja ymmärtäminen Omien tavoitteiden asettaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Viestien kirjoittaminen Haastattelu Puhelimessa Matkailutilanteita Tien kysyminen ja neuvominen Toistamisen pyytäminen	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Ammatteja Ilmansuuntia Vuodenajat Kotiaskareita Urheilulajeja	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Yleis- ja kestopreesens Lyhyiden adjektiivien vertailu Persoonapronomin objektimuodot Järjestysluvut Ajanilmauksia
				Imperfektiin tutustuminen

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 6. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englanninkielisiin maihin ja kulttuureihin tutustuminen Maakohtaiset erot englannin kielessä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Englannin kielen rakenteiden soveltaminen ja käyttäminen omassa tekstissä Oman ja luokkatoverin tekstin tarkistaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Suullinen esiintyminen: esim: vitsin kertominen, projektien esittely esitysgrafiikkaohjelmaa käyttäen, uutiskatsaus, säätiedotus	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Luonto ja ympäristö Terveet elämäntavat ja henkilökohtainen hygienia Koneita ja laitteita	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Imperfekti, Sanajärjestys Pitkien adjektiivien vertailu Prepositioilmauksia Liikkeen, ajan ja paikan prepositioita
				Of-genetiivi
				Will ja *be going to*

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN A1-KIELESSÄ 3.-6. VUOSILUOKILLA

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyylejä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito

Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä.

Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen.

Esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

TVT

Kunnan TVT- opetussuunnitelman mukaisesti.

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Saksan kieli, B2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia

tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Venäjän kieli, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Muun vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää

mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1–2 *äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.*

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta

oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- *edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen*
- *edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa*
- *edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen*
- *edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.*

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän erityinen tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokilla 1–2** opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.*

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa

hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- *edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen*
- *edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa*
- *edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen*
- *edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.*

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 1.-2. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	1. LUOKKA	2. LUOKKA
S1 VUOROVAIKUTUSTILANTEESSA TOIMIMINEN T1 T2 T3 T4	Kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet. Kuuntelemisen ja kysymisen harjoittelua. Opetellaan kertomaan ja esittämään erilaisia tekstejä apuna käyttäen. Harjoitellaan esittämään asiansa selkeästi.	Kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet. Kuuntelemisen ja kysymisen harjoittelua. Opetellaan kertomaan ja esittämään erilaisia tekstejä apuna käyttäen. Harjoitellaan esittämään asiansa selkeästi.
S2 TEKSTIEN TULKITSEMINEN T5 T6 T7 T8	Ohjataan ja innostetaan lukutaidon oppimisessa. Harjoitellaan luku- ja kirjoitustaidossa tarvittavia käsitteitä: äänne, kirjain, tavu, sana, lopetusmerkki, VIRKE. Etsitään tietoa ympäristöä havainnoimalla ja tulkitsemalla kuvia ja tekstejä. Keskustellaan tekstien sisällöistä, harjoitellaan omin sanoin ja kuunnellaan tarinoita.	Ohjataan tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa ja autetaan tarkkailemaan omaa lukemistaan. Harjoitellaan käsitteitä otsikko, teksti, kuva. Opetellaan ymmärtämään sanoja ja tekstejä. Kiinnostuksen ja uteliaisuuden herättäminen uusia sanoja ja käsitteitä kohtaan. Etsitään tietoa ympäristöä havainnoimalla ja tulkitsemalla kuvia ja tekstejä. Keskustellaan tekstien sisällöistä, harjoitellaan omin sanoin ja kuunnellaan tarinoita.
S3 TEKSTIEN TUOTTAMINEN T9 T10 T11	Isot ja pienet tekstauskirjaimet. Tarinoiden tuottaminen yksin ja yhdessä. Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita sekä käsin että koneella kirjoittaen.	Erilaisten tekstien perusrakenteisiin tutustuminen. Kokonaisen tekstin suunnittelu ja tuottaminen. Tarinoiden tuottaminen yksin ja yhdessä. Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita sekä käsin että koneella kirjoittaen.
S4 KIELEN, KIRJALLISUUDEN JA KULTTUURIN YMMÄRTÄMINEN T12 T13 T14	Leikitellään kielellä. Kuunnellaan ja luetaan erilaisia tarinoita. Käydään kirjastossa / kirjastoautossa. Näytelmän katsominen.	Tehdään havaintoja eri puhetavoista, murteista ja kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksista muihin. Leikitellään kielellä. Kuunnellaan ja luetaan erilaisia tarinoita.

	Luokan omat ilmaisuharjoitukset. Juhlassa esiintyminen. Kalevalaan tutustuminen kerronnan ja kuvataiteen keinoin.	Käydään kirjastossa / kirjastoautossa. Näytelmän katsominen. Luokan omat ilmaisuharjoitukset. Juhlassa esiintyminen. Kalevalaan tutustuminen kerronnan ja kuvataiteen keinoin.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 1-2 VUOSILUOKILLA

L2, L3, L6: Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja leikin keinoin.

L7: yhteistyö koulun ja eri kulttuurilaitosten välillä

L3: Vastuuttaminen omista tekemisistä ja välineist**ä.**

TVT

Sotkamon kunnan TVT- strategian mukaisesti.

ARVIOINTI

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi.** Arviointikäytänteitä:

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- aktiivisuus
- omat tuotokset

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- *oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai*
- *oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.*

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokilla 1-2** opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.*

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin

tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus-oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- *edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen*
- *edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa*
- *edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen*
- *edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.*

Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1–2 *matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.*

MATEMATIIKKA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 1.-2. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	1. LUOKKA	2. LUOKKA
S1 AJATTELUN TAIDOT T1-T5, T12	mahdollistetaan oppilaille löytää asioista yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia lukujen ja ominaisuuksien, vertailua lukujen järjestämistä luokittelu sarjoittaminen havaitaan syy- ja seuraussuhteita tarkastellaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita	mahdollistetaan oppilaille löytää asioista yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia lukujen ja ominaisuuksien, vertailua lukujen järjestämistä luokittelu sarjoittaminen havaitaan syy- ja seuraussuhteita tarkastellaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita
S2 LUVUT JA LASKUTOIMITUKSET T1-T8	luonnolliset luvut 0-100 yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0-100 lukumäärä, lukusana ja numeromerkinnän välinen yhteys lukualueella 0-10 lasketaan, hahmotetaan ja arvioidaan lukumääriä lukujonotaidon harjoittaminen vertaillaan ja järjestetään lukuja parillisuus, monikertoja ja puolittaminen 1-10 hajotelmat kymmenjärjestelmän periaate konkreettisten mallien avulla harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa kymmenylitys yhteenlaskussa ja kymmenalitus vähennyslaskussa	luonnolliset luvut 0-1000 yhteen- ja vähennyslaskua lukualueella 0-100. lasketaan, hahmotetaan ja arvioidaan lukumääriä lukujonotaidon harjoittaminen vertaillaan ja järjestetään lukuja parillisuus, monikertoja ja puolittaminen kymmenjärjestelmän periaate konkreettisten mallien avulla harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa kertolaskun käsite kertotaulut 1-5,10 ja kertolaskun vaihdannaisuus pohja jakolaskun sekä kerto- ja jakolaskun yhteyden ymmärtämiseen

	päässälaskuja	kokonaisen luvun jakaminen yhtä suuriin osiin ja murtoluvun käsite päässälaskuja
S3 GEOMETRIA JA MITTAAMINEN T1-T5, T9, T10	suunta- ja sijaintikäsitteet kolmiulotteisen ympäristön hahmottaminen kuvioiden ja sarjojen jatkaminen tunnistetaan, rakennetaan ja piirretään tasokuvioita ja kappaleita tasokuvioiden ja geometristen kappaleiden ominaisuuksien löytämistä ja nimeämistä mittaamista eri mittavälineillä ja mittayksiköillä, kokeillaan, vertaillaan ja arvioidaan mittayksiköt: senttimetri raha (euro) harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä, tasatunnit ja puolet tunnit kellonaikojen lukeminen ja merkitseminen	tasokuvioiden tunnistamista kolmiulotteisen ympäristön hahmottaminen mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan mittaamista eri mittavälineillä ja mittayksiköillä, kokeillaan, vertaillaan ja arvioidaan mittayksiköt: metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä, neljäsosatunnit raha (euro) kellonaikojen lukeminen ja merkitseminen
S4 TIETOJENKÄSITTELY JA TILASTOT T1-T5, T11	kerätään ja tallennetaan tietoa oppilaita kiinnostavista aihepiireistä laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja	kerätään ja tallennetaan tietoa oppilaita kiinnostavista aihepiireistä laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 1-2 VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

Lukualueen varmentaminen yhteen-, vähennys- ja kertolaskussa junnauskokein.

TVT

Kunnan TVT-strategian mukaisesti.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- *edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa*
- *edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä*
- *edistyminen laskutaidon sujuvuudessa*
- *edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa*
- *edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.*

Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan

ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 *elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.*

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 1 JA 2

Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä

Elämänkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiainesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan Kainuun kouluissa pääasiassa 1.-6. luokkien tai 7.-9. luokkien oppilaista. Tästä johtuen on elämänkatsomustiedon keskeiset sisällöt jaettu 1.-2., 3.-6. ja 7.-9. luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana.

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät alueet
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	Keskustelutaitojen harjoitteleminen (toisten kuunteleminen ja mielipiteiden arvostaminen) • Lähiympäristön tutkiminen ja havainnointi oppilaan lähiympäristönä • Harjoitellaan eri-ikäisten oppilaiden kanssa yhdessä työskentelemistä ja harjoitellaan sääntöjen merkitystä yhteistyön sujuvuuteen (yhteistyötaidot) **1.lk** Ystävä ja ystävyys, väärä ja oikea toiminta **2.lk** Hyvä ystävyys, suvaitsevaisuus, totteleminen ja vapaus
S2 Erilaisia elämäntapoja T1-T9	Kuka minä olen? Pohditaan erilaisia tapoja elää ja ajatella, lähtökohtana lapsen oma koti- ja kulttuuritausta. **1. lk** Perhe, ihmisen elämänkaari (sukupolvet) **2. lk** Ihmisenä kasvaminen, ammatti, koti, sukupuu
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja T1-T9	Samanlaisuus, erilaisuus, yhdenvertaisuus **1.lk** Ystävyys, suvaitsevaisuus, kulttuurivähemmistöt Suomessa **2. lk** Tasa-arvo, Lastenoikeudet, millainen on suomalainen?
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	Omien mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen ja niiden perusteleminen • toden ja epätoden sekä oikean ja väärän pohtiminen (esim. satujen avulla) • perehdytään kertomuksiin maailman synnystä (esim. Kalevala, Raamattu, alkuräjähdys) **1. lk** Elävä –eloton (luonto), ihmisen kehityshistoria, Kalevala ja maailman synty, kuvataide, luonnon kauneus ja ihmisen rakentama ympäristö **2.lk** Lähiympäristön kulttuuri, luonto, suomalaiset leikit, pelit ja sadut. Näkemyksiä maailman synnystä (eri kulttuurit: Aasia, Australia, intiaanit)
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3**	Pohditaan arkielämän sääntöjä, niiden noudattamista ja syy- ja seuraussuhteita • luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitys arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä • sopimusten merkitys arkisissa tilanteissa

Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	**1. lk** Yhteisen elämän perusteet, hyvänkekeväisyys, onnellisuus, mielihyvä, luokan säännöt **2. lk**) Säännöt, tasa-arvo, suvaitsevaisuus, luontoon kohdistuvat säännöt (eläinsuojelulaki)
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	Tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutuksia erilaisten esimerkkien avulla -pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä arkielämän valinnoissa **1.lk** Lapsen omat eettiset pulmat, henkilökohtainen koskemattomuus **2. lk** Hyveet (oikeudenmukaisuus, rohkeus, kunniantunto, oikeudenmukaisuus ja myötätunto
S2 Erilaisia elämäntapoja T1-T9	Tutustutaan lähiympäristön tapakulttuureihin (esim. tutustuminen eri kulttuureiden tapoihin, oman koulun kulttuurisen monimuotoisuuden hyödyntäminen) • suomalaiset juhlapyhät ja perinteet (esim. kekri, joulu, pääsiäinen…) **1. lk** aika, vuodenkierto, juhlat **2. lk** ajankäytön hallinta, vapaa-aika, juhlat ja perinteet
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T19	Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan -pohditaan sääntöjen, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitystä yhteiselämän sujuvuudelle -erilaiset perhekäsitykset -erilaisiin ammatteihin tutustuminen koulussa ja koulun ulkopuolella (esim. koulun ammatit ja vanhempien ammatit) **1.lk** työ- vapaa-aika, Ihmisoikeudet, Lastenoikeuksien julistus, **2.lk** perhe, suku, lapsen asema historiasta nykyaikaan
S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T2,T5-T7, T9	Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta (eläinten ja luonnon elämänkaari) • kestävä kehitys (esim. kierrätys, luonnonvarat ja niiden rajallisuus) • oman luontokokemuksen vahvistaminen (esim. retket, jokamiehenoikeudet)

	1.lk Elinympäristön suojelu, eläinsuojelulaki ja eläinten viikko, tietojen etsiminen (mitä tieto on?) energian säästäminen **2. lk** luonto ja ihminen, miten ihminen hankkii ravintonsa? Tietojen etsiminen (mitä tieto on?) luonnonvarojen käyttö, jätehuolto

Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 1.-2.	Oppilas osaa käyttää salasanaa ja käyttäjätunnusta sekä osaa kirjautua pilvipalveluun. Oppilas osaa hyödyntää digitaalista oppimisympäristöä, käyttää internetiä esitystensä yhteydessä hyödyntäen kuvapankkien, tietojen ja oppimispelien eri vaihtoehtoja opettajan ohjauksessa. Osaa tuottaa tekstiä, tallentaa sen sekä liittää kuvan esitykseen. Harjoittelee opettajan ohjauksessa mobiililaitteen käyttöä kuvaamiseen, äänittämiseen ja videointiin. Osaa toteuttaa omia ideoitaan TVT:n avulla. Oppilas hallitsee Nettietiketin sääntöjä.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja

minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 1-2

***Vuosiluokilla 1-2** luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.*

KUVATAIDE

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 1.-2. LUOKAT

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

Yleistavoitteet luokilla 1.-2.

Oppilas oppii:

- kuvallisessa ilmaisussa tarvittavia tietoja ja taitoja
- kuvan tekemisen taitoja sekä materiaalin tuntemusta
- tarkastelemaan kuvia ja keskustelemaan niistä arvostaen erilaisia näkemyksiä
- tuntemaan oman kulttuurinsa ja vieraiden kulttuurien kuvallista perinnettä ja nykytaidetta
- tuntemaan oman kulttuurinsa arkkitehtuuria ja muotoilua
- arvioimaan ympäristönsä esteettisiä arvoja
- tarkastelemaan eri medioiden merkitystä omassa elämässään
- käyttämään kuvallisen viestinnän välineitä ja ymmärtämään kuvitteellisen ja todellisen maailman eroja

Tavoitteet

Kuvataide: tavoitteet luokilla 1-2	
1.lk	**2.lk**
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	**Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu**
T1 Oppilas havainnoi eri aistein itseään, ympäristöään, taidetta ja lastenkulttuurin kuvamaailmoja. **T2** Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista. **T3** Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	**T1** Oppilas havainnoi eri aistein itseään, rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä, taidetta ja lastenkulttuurin kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa. **T2** Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista. **T3** Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.
Kuvallinen tuottaminen	**Kuvallinen tuottaminen**
T4 Oppilas tutustuu ja harjoittelee monipuolisesti erilaisia kuvan tekemisen keinoja . Työtapoina esimerkiksi Piirtäminen, maalaaminen ja alkuopetukseen sopivat grafiikan menetelmät. Oppilas tutustuu erilaisten työtapojen kautta kuvan tekemisen materiaaleihin ja välineisiin. **T5** Oppilas harjoittelee työskentelemään yksin ja ryhmässä, tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. **T6** Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen keinoja, esimerkiksi muodon, koon, sommittelun ja värin ilmenemistä, omissa ja muiden kuvissa.	**T4** Oppilas tutustuu ja harjoittelee monipuolisesti erilaisia kuvan tekemisen keinoja . Työtapoina esimerkiksi Piirtäminen, maalaaminen ja alkuopetukseen sopivat grafiikan menetelmät. Oppilas tutustuu erilaisten työtapojen kautta kuvan tekemisen materiaaleihin ja välineisiin. **T5** Oppilas harjoittelee työskentelemään yksin ja ryhmässä, tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti **T6** Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen keinoja, esimerkiksi muotoa, kokoa, sommittelua ja väriä, omissa ja muiden kuvissa.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	**Visuaalisen kulttuurin tulkinta**
T7 Oppilas tarkastelee ja keskustelee erilaisista kuvatyypeistä, esimerkiksi mainoskuvista, valokuvista ja taidekuvista.. **T8** Oppilas kiinnostuu ja arvostaa omaa ja muiden kulttuuria, työskentelyä sekä kuvallisia tuotoksia.	**T7** Oppilas tarkastelee ja keskustelee erilaisista kuvatyypeistä, esimerkiksi mainoskuvista, valokuvista ja taidekuvista. Hän kiinnittää huomiota erilaisiin tapoihin tehdä taidetta. **T8** Oppilas kiinnostuu ja arvostaa omaa ja muiden kulttuuria, työskentelyä sekä kuvallisia tuotoksia.

Oppilas tarkastelee ja kuvaa itselleen tuttuja asioita. **T9** Oppilas tarkastelee elinympäristöänsä ja ilmaisee kuvallisilla keinoilla esimerkiksi vuoden kiertoon liittyviä juhlakulttuureja ja muiden oppiaineiden sisältöjä. Oppilas havainnoi ympäristön visuaalista ilmettä eri vuodenaikoina, esimerkiksi luonnon eri värisävyjä.	Oppilas tarkastelee ja kuvaa itselleen tuttuja asioita. **T9** Oppilas tarkastelee ja ilmaisee kuvallisilla keinoilla eri juhlakulttuureja ja vuoden kiertoa. Oppilas havainnoi ympäristön visuaalista ilmettä eri vuodenaikoina, esimerkiksi luonnon eri värisävyjä. Opetuksessa otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan monikulttuurisuus.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	**Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen**
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta. **T11** Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä, sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas kiinnostuu käyttämään luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	**T10** Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta. **T11** Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä, käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas kiinnostuu käyttämään luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN KUVATAITEESSA 1-2 VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja

hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- *edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle*
- *edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa*
- *edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa*
- *edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessa.*

Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Oppiaineen tehtävä

Vuosiluokilla 1–2 toisen kotimaisen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on *herättää oppilaiden myönteinen asenne ruotsin tai suomen kielen oppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin ja se tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia ruotsin tai suomen kielestä sekä ruotsin tai suomen kieleen liittyvistä kulttuureista.* ***Äidinkielenomaisessa ruotsin tai suomen kielen*** *opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin tai suomen kielen taitoaan ja ruotsin- tai suomenkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista aiheista ja niitä käsitellään monipuolisesti. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.*

15. Vuosiluokat 3-6

15.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestäjän tarjoamasta kieliohjelmasta. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kieltenopiskeluun. Ennen kieli valintojen tekemistä voidaan järjestää kielisuihkuja monipuolisten kielivalintojen toteutumiseksi. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

15.2. Oppijana kehittyminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

15.3. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien

työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

15.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

15.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa;

erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-

aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

15.6. Oppiaineet

Ympäristöoppi

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

***Vuosiluokilla 3-6** ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan*

tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

YMPÄRISTÖOPPI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	3. LUOKKA	4. LUOKKA	5. LUOKKA	6. LUOKKA
S1 MINÄ IHMISENÄ T1-6 ja T8 ja T10-15 ja T19	Yhdessä toimiminen, kaveritaidot	Itsetunto Terveelliset elämäntavat	Ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot Kasvu ja kehitys Murrosiän muutokset ja vaikutus Ikäkauden mukainen seksuaalinen kehitys Ihmisen lisääntyminen	Nuoreksi kasvaminen Seksuaalisuuden kehittyminen Päihteet ja päihteettömyys
S2 ARJEN TILANTEISSA JA YHTEISÖISSÄ TOIMIMINEN T1-15 ja T17-19	Sähkölaitteet, sähköturvallisuus Polkupyörä, polkupyöräily Liikennesäännöt Vesiturvallisuus Ryhmässä toimiminen	Tapaturmat ja ensiapu Vastuulliset valinnat arjessa, rahan käyttäminen Yhdessä toimiminen ja erilaisuuden kunnioittaminen	Näkö, valo ja ääni, kuulo, Kuulon suojelu Ilma Voima ja liike Koneiden merkitys arjessa Kasvun erot ja yksilöllisyyden kunnioittaminen Opiskelu- ja kaveritaidot	Vastuulliset valinnat Vastuu itsestä ja muista Nuoren ihmissuhteet
S3 LÖYTÖRETKELLE MONIMUOTOISEEN MAAILMAAN T1-16 ja T19	Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen Vesi ja rannat elinympäristönä Vesien ja rantojen eliölajeja Suomi ja Suomen alueet Kartan periaatteet	Metsät ja suot Metsien ja soiden eliölajeja Pohjoismaat ja Baltia sekä Itämeren alue	Eurooppa maanosana Maapallon luonto eri alueilla, erityisesti pohjoisilla alueilla	Eri maanosia ja niiden kulttuuria

S4 YMPÄRISTÖN TUTKIMINEN T1-18	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä. Pienen kasvion tekeminen	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.
S5 LUONNON RAKENTEET, PERIAATTEET JA KIERTOKULUT T1-18	Veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku Lämpötila ja sää. Kylmältä suojautuminen	Maatila ja puutarha Ruokaa Kainuusta ja maailmalta. Ravintoketju.	Aurinkokunta, avaruus Vuorokaudenajat, vuodenajat Maapallon kasvillisuusvyöhykkeet	Yhteyttäminen Energiamuodot Palaminen
S6 KESTÄVÄN TULEVAISUUDEN RAKENTAMINEN T1-19	Suomen väestö, vähemmistöt	Metsien kestävä käyttö	Kierrätys	Ilmastonmuutos

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN YMPÄRISTÖOPISSA 3.-6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman

tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.*

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

OPPILAANOHJAUS

Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja.

Vuosiluokat 3-6 Keskeiset sisällöt

- Sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä
- Itsetuntemuksen parantaminen
- Opiskelumenetelmien tuntemus
- Ammatti- ja työelämätietouden herättäminen
- Vastuun ottaminen opiskelusta

Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.*

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan

kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.*

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

ORTODOKSINEN USKONTO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

Si-sältö	**Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet**			
	3. luokka	**4. luokka**	**5. luokka**	**6. luokka**
S1 Suhde omaan uskontoon T1- T8 ja T11	Raamattu pyhänä kirjana -Raamatun kaksi osaa -Jumalan liitto ihmisen kanssa -Jeesuksen opetuksia ja ihmetekoja -pääsiäinen	-Kristuksen elämä ja opetus evankeliumeissa -Kristus: ihminen ja Jumala -joulu ja Teofania -pääsiäinen -oppilaan suojeluspyhä ja hänen elämäkertansa -oman seura -kunnan pyhät ja niihin liittyvät kertomukset	-Raamattu kirkon kirja, uskon lähde -Pyhä Kolminaisuus Raamatussa -Pyhä Kolminaisuus -Jumalanäiti -enkelit -pääsiäinen	apostolit -apostoli Paavali -kirkon synty ja alkukirkon elämää -marttyyrit -seurakunta ja kirkko -helatorstai ja helluntai -pääsiäinen
S1 Suhde omaan uskontoon T1-T5, T7-T8, T11-T12	-ortodoksinen koululaisjumalan-palvelus -alkurukoukset ja paastorukous -liturgia -tavallisimpia kirkkoveisuja -kirkkorakennus -kodinpyhitys, kiitosrukoushetket, panihida -reliikki	ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus -erilaisia pyhäkköjä ja kirkkorakennuksia -kirkollista esineistöä -vierailu pyhäkössä -paasto -sakramentit -sairaanvoitelun sakramentti -rippi-isä ja hengellinen ohjaus kirkkoisät -pappeus -lähetystyö -diakoniatyö -Suomen ortodoksinen kirkko	ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus -uskontunnustus; Pyhä Kolminaisuus, kirkon oppi -kirkkomusiikki ja ikonitaide uskon lähteinä, säilyttäjinä ja elävöittäjinä -ehtooveisu -Ajan pyhittäminen: juhlan ja arjen vuorottelu, kirkkovuosi -juhlien jako suuriin juhliin: Kristuksen ja Jumalanäidin juhlat -juhlien tropareita ja ta-pahtumaikoneja	ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus -luostarit uskon säilyttäjinä ja lähetystyön sydäminä -Karjalan valistajat -seurakunnan toimijat ja toiminta -Ajan pyhit-täminen, kirkkovuosi paastoineen -pääsiäisen ajan tapahtumat Lasaruksen lauantaista pääsiäiseen ja liturgiikka -vuorokauden jumalanpalveluskierto -Jeesuksen rukous -rukous ennen ehtoollista -ehtoollinen

				-kirkko: eukaristinen yhteisö -vigilia, liturgiaa edeltävä palvelus -liturgia ja paastoliturgia
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma T1-11	jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia kodinpyhitys kiitosrukoushetket, panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -sanastoa -symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot -kirkkomusiikki -Raamattu ja traditio	jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia kodinpyhitys kiitosrukoushetket, panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -sanastoa -symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot -kirkkomusiikki -Raamattu ja traditio	jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia kodinpyhitys kiitosrukoushetket panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -sanastoa -symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot -kirkkomusiikki -Raamattu ja traditio -marttyyrit -katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa	jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia paastoliturgia kodinpyhitys kiitosrukoushetket panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -sanastoa -symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot -kirkkomusiikki -Raamattu ja traditio -marttyyrit -katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** hyvä elämä T1-12	-Raamatun käytön perusteet -pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan	-Raamatun käytön perusteet -pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan	-projekteja yksin ja yhdessä -projektien vertaisarviointia -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa	-projekteja yksin ja yhdessä -projektien vertaisarviointia -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa
S1 Suhde omaan uskontoon **S2**	projekteja yksin ja yhdessä -projektien vertaisarviointia	-pyhä ja arki eri uskonnoissa ja kulttuureissa -käsitellään muita paikallisia	-katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa	-martyyrit, luostarit ja paastot kristinuskossa ja muissa uskonnoissa

Uskontojen maailma T1-T11	-ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa	uskontoja asiantuntijavierai-lujen ja vierailujen avulla -Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma	-ekumenia, ekumeeninen rukousviikko -ortodoksisuus Suomessa, Euroopassa ja maailmassa: globaali ortodoksisuus	-uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen -uskonnot nyky-Euroopassa ja niiden ilmeneminen ihmisten arjessa -uskontodialogi
S2 Uskontojen maailma **S3** hyvä elämä T3-T12	Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma -pyhä ja arki -ekumenia, ekumeeninen rukousviikko -käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailu-jen ja vierailujen avulla	Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paas-to, pyhät ihmiset, näkymätön maa-ilma -pyhä ja arki -ekumenia, ekumeeninen rukousviikko -käsitellään muita paikallisia uskon-toja asiantunti-javierailujen ja vierailujen avulla	Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma -marttyyrit - uskonnotto-muus, ateismi, maallistuminen -pyhä ja arki -ekumenia, ekumeeninen rukousviikko -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa - uskontodialogi -käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla	Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma -marttyyrit -uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen -pyhä ja arki -ekumenia, ekumeeninen rukousviikko -ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa -uskontodialogi -käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** hyvä elämä T1-T12	-oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua -jumalanpalvelukset ja toimituk-set kirkossa sekä kotona: liturgia,	-oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua -jumalanpalveluk-set ja toimituks-et kirkossa sekä kotona: liturgia,	-oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua -jumalanpalveluk-set ja toimituk-set kirkossa sekä kotona: liturgia,	-oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua -jumalanpalve-lukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia,

	kodinpyhitys , kiitosrukoushetket, panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -yhteisön jäsenenä -oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -toisen ihmisen huomioiminen	kiitosrukoushetket, panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -yhteisön jäsenenä -oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -toisen ihmisen huomioiminen	kiitosrukoushet-ket panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -yhteisön jäsenenä -oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -toisen ihmisen huomioiminen	paasto-liturgia kiitosrukoushet-ket, panihida osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin -yhteisön jäsenenä -oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -toisen ihmisen huomioiminen
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** hyvä elämä T1-12	-itsestä huoleh-timinen -yhteisön jäsenenä toimiminen -toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -some-etiikkaa -10 käskyä -laupias samarialainen – toisen auttaminen -viisas rakentaja -elämänarvot - nöyryys - anteeksiantaminen -elämä lahjana -tasa-arvo: ulkonäkö, menestys	-ympäristö-ystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: epäitsekkyys -toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutukses-sa, keskustelun taidot -rakkauden kaksoiskäsky -tasa-arvo: eri ikäiset ihmiset, terveys	-ympäristö-ystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: omasta luopuminen -filantropia, globaali vastuu, pakolaisuus -kultainen sääntö -kylväjä – ihmisenä kasvaminen, ortodoksinen ihmiskäsitys -toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -viihderiippuvuus -ihmisoikeudet uskonnoissa -eri uskontojen välinen kunnioitus -tasa-arvo: sukupuolinen tasa-arvo	-ympäristö-ystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: hyvän tekeminen -paasto ja paastorukouksen sisältö -vuorisaarna -toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot -ihmisoikeudet – marttyyrit ja uskon puolustajat -tasa-arvo: alueellinen eriarvoisuus, rikkaat –köyhät, rasismi, syrjäytyminen
S2 Uskontojen maailma	-Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen	-oppilas vähemmistön jäsenenä	-suomalaisia vähemmistöjä -Lapsen oikeuksien	-globaali talous ihmisoikeuksien näkökulmasta

S3 hyvä elämä T3-T12	oikeuksien päivä 20.11.	-koulun vähemmistöryhmiä -Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.	sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.	-Lapsen oikeuksien sopimus, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.
S2 Uskontojen maailma **S3** hyvä elämä	-miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini -omien tekojen seuraukset -omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta -paasto	-miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini -omien tekojen seuraukset -omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta -paasto	-miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini -vastuu omista teoista -omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta -kirkon opetus luomakunnasta -paasto -kilvoittelu	-miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini -vastuu omista teoista -omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökulmasta -ajankohtaisten kysymysten eettistä pohdintaa -paasto -kilvoittelu
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** hyvä elämä T1-12	-eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta -omien ajatusten kertominen -mielipiteiden perusteleminen -toisen mielipiteen kunnioittaminen -toisen asemaan asettuminen -empatiataitojen harjoitteleminen	-eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta ja pyhien hagiagrafioiden kautta -omien ajatusten kertominen -mielipiteiden perusteleminen -toisen mielipiteen kunnioittaminen -toisen asemaan asettuminen -empatiataitojen harjoitteleminen	-eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta ja pyhien hagiagrafioiden kautta -omien ajatusten kertominen -mielipiteiden perusteleminen -toisen mielipiteen kunnioittaminen -toisen asemaan asettuminen -empatiataitojen harjoitteleminen	-eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta ja pyhien hagiagrafioiden kautta -omien ajatusten kertominen -mielipiteiden perusteleminen -toisen mielipiteen kunnioittaminen -toisen asemaan asettuminen -empatiataitojen harjoitteleminen
S3 hyvä elämä T4,T6-T12	-ihminen Jumalan kuvana -Luomiskertomus	-ihminen Jumalan kuvana -Luomiskertomus	-ihminen Jumalan kuvana -Luomiskertomus	-ihminen Jumalan kuvana -Luomiskertomus

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 3.-4.	Oppilas osaa tallentaa tiedoston tiettyyn kohteeseen joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Oppilas osaa käyttää oppimisympäristöä/-jä, osaa hakea ja jäsentää tietoa internetistä joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Osaa hyödyntää ohjattuna sähköisiä viestintäsovellutuksia ja toimia TVT-ympäristössä asiallisesti ja toisia loukkaamatta.
luokat 5.-6.	Oppilas osaa valita työskentelyyn sopivan laitteen ja sovellutuksen sekä käyttää sähköisiä viestintäsovellutuksia ja oppimisympäristöjä itsenäisesti. Osaa itsenäisesti tuottaa kirjoitelman, esitelmän tai raportin sekä tuntee tiedonhaun vaihtoehdot. Oppilas suhtautuu kriittisesti löytämäänsä tietoon.

Evankelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.*

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet 3.-4. luokat 5.-6. luokat	
S1 Suhde omaan uskontoon T1—T5, T7, T8, T11	UT, VT, katekismus, virsikirja VT keskeisimmät kertomukset Herran siunaus, Seurakunnan elämää ja oma kotikirkko ja seurakunta, jumalanpalveluselämä, perheessä tapahtuvat kirkolliset juhlat Vuorisaarna, Isä meidän-rukous, lähetyskäsky, Jeesuksen elämä.	UT, VT, katekismus, virsikirja Mahdollisuuksien mukaan vierailut omassa seurakunnassa ja kirkossa (koululaisjumalanpalvelukset), osallistumisia jumalanpaveluselämään, lapsi- / nuorisotyön tapahtumiin, seurakunnan aamunavauksiin
S1 Suhde omaan uskontoon T1—T5, T7, T8, T11	Perheessä tapahtuvat kirkolliset juhlat, oman seurakunnan toiminta	Esirukous, rukous, oppilaiden omien kokemusten ja oman seurakunnan kautta, oman uskonnon pyhät paikat(Jerusalem, Vatikaani, Wittenberg) erilaiset uskonnolliset rakennukset (kirkko, kappeli, moskeija, temppeli, luostari, seurakuntakoti jne.)
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma T1-T11	Tutustuminen Lasten Raamattuun ja lapsille suunnattuun uskonnolliseen kirjallisuuteen, uskonnolliset lasten videot jne. Jeesuksen vertaukset, kristilliset symbolit etsitään esim. omasta kirkosta joko omakohtaisesti tai virtuaalisesti, kristillinen taide ja musiikki, virret, gospel.	Raamatusta esim. sananlaskuja, Laulujen laulu, aikakirjat esimerkkeinä erilaisista teksteistä jne. Voidaan esim. tehdä oma elokuva tai näytelmä, jossa vertauksia tai sananlaskuja tuodaan nykypäivään.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T12	Raamatun käyttämisen harjoittelua, tiedonhankkiminen ja vertaileminen.	Saman tapahtuman hakeminen useasta evankeliumista, historian tutkimustieto ja Jeesuksen elämä rinnakkain.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma	Suomessa tai lähiympäristössä toimivia uskonnollisia yhteisöjä lasten omasta kokemuspiiristä.	Kristinuskon synty ja laajeneminen maailman uskonnoksi. Lähi-idän uskontojen maantieteelliset ja kulttuuriset lähtökohdat. Yhtäläisyyksien

T1-T11		etsiminen juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista. Tiedon kriittistä ja monipuolista etsimistä erilaisista lähteistä.
S2 Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T3-T12	Tutustutaan soveltuvin osin: uskonnollinen taide ja musiikki eri uskonnoissa. Miten taide tuo uskontoa esille?	Uskonnot ja niiden vaikutukset lainsäädäntöön. Lähetystyö, uskonnot ja ristiriidat, uskonnollinen arkkitehtuuri taide ja musiikki, kirjallisuus, tanssi, teatteri, media ja populaarikulttuuri sekä uskontojen tutkimus.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T12	Tutustuminen erilaisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan, eri uskontojen tapoihin ja kulttuuriin tutustumista, ensisijaisesti oman koulun ja kotiseudun uskontoihin .	Eri uskontojen pyhäkköihin ja tapoihin tutustumista, uskonnottomuuden ymmärtämistä, tiedonhakua, erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä, mahdollisuuksien mukaan vierailuja erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin tai uskonnollisista yhteisöistä vierailuja esim. virtuaalisesti. Lasten omia kokemuksia matkoilta jne.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T12	10 käskyä, toisten ihmisten huomioiminen ja kunnioittaminen Jeesuksen opetusten pohjalta (rakkauden kaksoiskäsky ja kultainen sääntö) ihmisenä kasvamisen taitojen harjoittelua arkipäivän tilanteissa (tasa-arvo,ihmisten eriarvoiset lähtökohdat elämälle), Lasten oikeuksien julistus. Vapaaehtois-järjestön toimintaan tutustuminen	Rakkauden kaksoiskäsky ja siitä johdettava ekumeeninen ja solidaarinen yhteistyö, lähetystyö ja toisten ihmisten huomioiminen, arvostaminen ja auttaminen. Ihmisoikeudet ja Lasten oikeuksien julistus sekä länsimainen lainsäädäntö, suomalaiseen kehitysyhteistyöhön tutustumista, kansainväliseen avustusjärjestöön tutustuminen. Etsitään populaarikulttuurista uskonnollisia yhteyksiä.
S2 Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T3-T12	Lasten oikeuksien päivä 20.11. Toisen ihmisen kunnioittaminen arkipäivän tilanteiden kautta.	Kultainen sääntö ja Jeesuksen opetukset, YK:n ihmisoikeuksien julistus, tasa-arvoisuus, siirtolaisuus – pakolaisuus Raamatun kertomuksissa ja tänä päivänä.
S2 Uskontojen maailma **S3**	Omaan kasvuun ja kehitykseen sekä ihmisten välisiin suhteisiin sekä luontoon ja ympäristöön liittyvää arvopohdintaa	Laajemmin ympäristöystävällinen ajattelu, ihmisen vastuu elinympäristöstään eri

Hyvä elämä T3-T12	Perehdytään hyviin yhteistyötaitoihin, omasta työympäristöstä, luokasta, koulun ja kodin lähiympäristöstä jne. huolehtiminen, oikea-väärä, rehellisyys-vilpillisyys	uskontoihin peilaten maailman karttaan sidottuna. Hyvän elämän edellytykset, epäitsekkyys-itsekkyys,vapaus-vastuu.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T12	Oma tahto - toisen huomioiminen, arkipäivän elämän tilanteita ja niihin liittyvien arvojen tutkimista, pelko, ystävyys, rehellisyys, kateus , pohjana Raamatun kertomukset. Omien tunteiden ja arvojen nimeämisen harjoittelua. Erilaisuuden kohtaaminen.	Arkipäivän elämän tilanteita ja niihin liittyviä omien tunteiden ja arvojen tunnistamista. Erilaisuuden kohtaaminen.
S3 Hyvä elämä T4, T6-T12	Jeesuksen opetukset pohjana. Ihmistä suurempi rakkaus elämän voimavarana. Oman kasvun ja kehityksen tutkimista ja arviointia , omien arvojen ja tunteiden tunnistamisen opiskelua, yhteistyön harjoittelua, epävarmuuden ja epäonnistumisen siedon harjoittelua ryhmässä, onnistuneiden oppimiskokemusten vahvistamista.	Jeesuksen opetukset pohjana. Ihmistä suurempi rakkaus elämän voimavarana. Oman kasvun ja kehityksen tutkimista ja arviointia , omien arvojen ja tunteiden tunnistamisen opiskelua, yhteistyön harjoittelua, epävarmuuden ja epäonnistumisen siedon harjoittelua ryhmässä, onnistuneiden oppimiskokemusten vahvistamista.

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 3.-4.	Oppilas osaa tallentaa tiedoston tiettyyn kohteeseen joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Oppilas osaa käyttää oppimisympäristöä/-jä, osaa hakea ja jäsentää tietoa internetistä joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Osaa hyödyntää ohjattuna sähköisiä viestintäsovellutuksia ja toimia TVT-ympäristössä asiallisesti ja toisia loukkaamatta.
luokat 5.-6.	Oppilas osaa valita työskentelyyn sopivan laitteen ja sovellutuksen sekä käyttää sähköisiä viestintäsovellutuksia ja oppimisympäristöjä itsenäisesti. Osaa itsenäisesti tuottaa kirjoitelman, esitelmän tai raportin sekä tuntee tiedonhaun vaihtoehdot. Oppilas suhtautuu kriittisesti löytämäänsä tietoon.

Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

***Vuosiluokilla 3-6** käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.*

KÄSITYÖ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.- 4 LUOKAT

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	**3. LUOKKA**	**4. LUOKKA**
OMPELU **S2-S4, S6** **T4, T6** **S1, S2, S4, S6** **T2, T3, T4**	Ompelukoneen turvallinen peruskäyttö: • koneen osat • langoittaminen • perusompeleet • huolittelu • sauma • päärme Pieni ompelutyö Kankaan kuviointi työhön soveltuen	Koneompelun kertaus Kankaan kuviointi työhön soveltuen
SILITTÄMINEN **S4, T4**	Silitysraudan turvallinen käyttö ja säätäminen	
LANKATYÖ: VIRKKAAMINEN TAI NEULONTA **S2, S3** **T4, T5**	Virkkaaminen: • kiinteä silmukka • työn siisti päätteleminen Neulonta: • silmukoiden luominen • oikea silmukka • edestakaisneule • silmukoiden päätteleminen • työn päättely • viimeistely	Virkkaaminen tai neulonta • sisällöt samat kuin 3. luokalla on mainittu
PUUTYÖT **S1, S2, S3** **T2, T3, T4, T6**	• mittaus • merkitseminen • piirtäminen	• mittaus • merkitseminen • piirtäminen
PUUN TYÖSTÄMINEN **S4, S6**	• sahaus • kappaleen kiinnittäminen höyläpenkkiin	• liimanaulaliitos • talttaus • poraus/akkuporakone/ pylväsporakone

	• poraus/käsipora • puukon käyttö • pintakäsittely	• pintakäsittely
METALLIN TYÖSTÄMINEN **S2, S4, S6** **T3**	• metallilangan käsittely	• levyn leikkaus • taivutus
MUOVI **S3, T4**	• tutustumista	• sahaus • viilaus
ELEKTRONIIKKA **S2, S3** **T4**		• virtapiiri • juottamisen alkeet

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN KÄSITYÖSSÄ 3.-4. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

KÄSITYÖ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 5.- 6. LUOKAT

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	**5. LUOKKA**	**6. LUOKKA**
OMPELU **S1, S2, S4, S5, S6** **T2, T3, T5, T6, T7**	• valmiin kaavan käyttö • ompelukoneen monipuolinen käyttö Kankaan kuviointi työhön soveltuen.	
KUDONTA **S1, S2, S4, S5, S6** **T2, T3, T5, T6, T/**		tutustumista • loimi, kude, viriö • esim. pirta, helmikudonta, kangaspuut tms. Lisäksi muiden pehmeiden tekniikoiden esittelyä projektityöhön liittyen.

NEULONTA **S1, S2, S3, S4, S5, S6** **T2, T3, T5, T6, T7**	• neulemerkkejä ja -lyhenteitä • kirjallisen ohjeen käyttö • nurja silmukka • suljettu neule • lisääminen • kaventaminen • soveltuva työ	
PUUN TYÖSTÄMINEN **S1, S2, S3, S6** **T1, T4, T5**	• muotosahaus • tappiliitos • saranointi • poraus	• hiomakoneiden käyttö
METALLIN TYÖSTÄMINEN **S1, S2, S3, S6** **T4**	Työkalujen käyttö: • sahaus • viilaus	• pakotus
MUOVIN TYÖSTÄMINEN **S3**	• taivuttaminen • lämmittäminen	
ELEKTRONIIKKA **S1, S2, S3, S4, S6,** **T2, T5, T7**		• tutustutaan komponentteihin Oppilaan itse suunnittelema käsityöprosessi • suunnitelma • työpäiväkirja

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN KÄSITYÖSSÄ 5.-6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan

koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3-6 *musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.*

MUSIIKKI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	3. LUOKKA	4. LUOKKA
OSALLISUUS S1-4 T1	- innostava ilmapiiri - oppilas ryhmän jäsenenä - yhdessä tekeminen	-myönteinen ilmapiiri -vastuullisuus ryhmän jäsenenä -ilmaisun vaikutus ryhmän tuotoksiin L2,L6,L7
MUSIIKILLISET TIEDOT, TAIDOT SEKÄ TUOTTAMINEN S1-4 T2 T3 T4	Laulaminen: - monipuolisia lauluja eri sävellajeissa - terve äänenkäyttö Soittaminen: -yhteismusisointia käytettävissä olevilla soittimilla -musiikkiliikunta musiikkikäsitteiden ilmentämisessä (esim. tempo, dynamiikka, rytmi) Kuuntelu: - monipuolista kuunteluohjelmistoa - aktivoivia kuuntelutehtäviä	Laulaminen: - monipuolisia lauluja eri sävellajeissa - tutustutaan kaanoneihin Soittaminen: -laajennetaan ja kehitetään soittotaitoja -musiikkiliikunta musiikkikäsitteiden ilmentämisessä Kuuntelu: - kuunnellun musiikin yhdistäminen muihin taidemuotoihin (sarjakuva, maalaus, kertomus, draama) -eri tyylilajeja
T5	- musiikin tekemistä yksin ja ryhmässä - tutustutaan musiikin peruskäsitteisiin	- pienimuotoisia sävellyksiä, sanoituksia ja improvisointia - musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja L1,L2,L5,L6
KULTTUURINEN YMMÄRRYS JA MONILUKUTAITO S1-4 T6	- huomioidaan oppilaiden kulttuurilliset lähtökohdat - musiikki elämän eri tilanteissa ja eri aikoina - tutustutaan suomalaiseen musiikkiperinteeseen	- tutustutaan eri tyylilajeihin - vahvistetaan ja harjoitellaan musiikin teorian alkeita musisoimalla

	- musiikin peruskäsitteiden harjoittelua musisoimalla - musiikin teorian alkeita	L4
HYVINVOINTI JA TURVALLISUUS MUSIIKISSA S1-4 T8	- rentoutuminen - kuulonhuolto	-tunteet ja ajatusten ilmaisu musiikin avulla L3
OPPIMAAN OPPIMINEN MUSIIKISSA S1-4 T9	- kannustava palaute - pieniä esityksiä	- musiikkiesityksiä yksin ja ryhmässä ja niiden kannustavaa arviointia
Keskeiset sisältöalueet ja tavoitteet	**5. luokka**	**6. luokka**
OSALLISUUS S1-4 T1	- innostava ja myönteinen ilmapiiri - yhteistyö	-vastuullisuus ryhmän jäsenenä L2,L6,L7
MUSIIKILLISET TIEDOT, TAIDOT JA TUOTTAMINEN S1-4 T2 T5 T3	Laulaminen: - monipuolista lauluohjelmistoa - luonteva äänenkäyttö - lauluja eri sävellajeissa - tutustutaan moniäänisyyteen Soittaminen: - tutustutaan eri soittimiin - oikea soittotapa - perinnesoittimia (kantele) - omia musiikillisia tuotoksia - musiikin, tarinoiden ja kuvien yhdistelyä Kuuntelu: -kuuntelua aktivoivia tehtäviä (esim. tempo, dynamiikka, tunnelma, muoto, jne.) -musiikkia eri maista ja maanosista	Laulaminen: - oppilaiden omia suosikkisävelmiä - luonnollinen ja terve äänenkäyttö - laajennetaan äänialaa - äänenmurros Soittaminen: -rytmisoittimia - tutustutaan bändisoittimiin -luova musiikkiliikunta L1,2 - omia musiikillisia tuotoksia - tutustutaan musiikkiteknologiaan L1,L2,L5,L6 Kuuntelu: - eläytyvää ja keskittyvää kuuntelua - eri aikakausia ja tyylilajeja - konserttikäyttäytyminen

KULTTUURINEN YMMÄRRYS JA MONILUKUTAITO S1-4 T6,T7	- musiikki kansanperinteessä - musiikin lukutaito: -vahvistetaan musiikin teorian merkkien lukutaitoja (nuotit, dynamiikanmerkit, jne.)	-vahvistetaan musiikillisten merkkien ja käsitteiden lukemisen taitoja
HYVINVOINTI JA TURVALLISUUS MUSIIKISSA S1-4 T8	- rentoutuminen musiikin parissa - kuulonhuolto	-omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu musiikissa
OPPIMAAN OPPIMINEN MUSIIKISSA S1-4 T9	- oppilas asettaa itselleen tavoitteita ja arvioi edistymistään	- oppilaan omat tavoitteet ja edistyminen niissä - vertaisoppiminen ja rakentava vertaispalaute L1

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN MUSIIKISSA 3.-6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Sotkamon kunnan TVT- strategian mukaisesti

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta

hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 *opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.*

LIIKUNTA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 3 JA 4

3-4 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen toiminta ja osallisuus, Jonot mataliksi! Opetuksessa painotetaan motoristen perustaitojen edelleen monipuolistumista. Eri lajit ovat välineitä näiden taitojen kehittymiseen. Oppilaan itsetunnon ja motivaation kehittyminen huomioidaan opetuksessa, jotta jokaiselle tulisi taitotasosta riippumatta onnistumisen tunteita sekä toisaalta tarpeeksi haasteellista tekemistä. Myönteinen, aktiivisen osallistumisen mahdollistava ja toiminnallinen ilmapiiri vaikuttaa puolestaan oppimiseen ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä edistää sisäisen motivaation kehittymistä.

Oppilas kehittää sosiaalisia taitojaan, pystyy toimimaan toisten kanssa erilaisissa ryhmissä.

Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 3 ja 4.

3-4 luokkien paikalliset painotukset

- *aktiivisuus ja onnistumiset*
- *motoristen taitojen vakiinnuttaminen ja monipuolistaminen*
- *sosiaalisten taitojen vahvistaminen*
- *koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina*

Voimistelu

<table>
<tr><th colspan="2">Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Havaintomotoriset taidot:

Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.

- koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu

- liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla

- erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit

- erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä</td><td rowspan="4">-vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely, pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely

-sirkus- ja -temppuiluesitykset ryhmittäin</td><td rowspan="4">-itsesäätely

-kehonkuvan vahvistuminen

-omien taitojen kehittymisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus

-omien taitojen esittäminen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tasapainotaidot:

pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen

- perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla

- tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Liikkumistaidot:

käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppinen, hyppeleminen, kiipeileminen, laukkaaminen

- laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinnoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttain, diagonaaliin)

- kuperkeikka eteen- ja taaksepäin

- kuperkeikka ja jännehyppy –yhdistelmä

- haarakuperkeikka

- kärrynpyörä

- kiipeily puolapuilla ja köysillä

- riipunnat ja heiluminen renkailla

- riipunnat ja heiluminen rekillä
- kieppi avustettuna

- vaaka

- käsinseisonta seinää vasten

- silta tuettuna</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
</table>

- hyppääminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla		
Välineenkäsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoja ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaruhyppely eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy)		

- Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.

- Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentely ja ratamallit. Oppimista kehitetään ns. helposta vaikeaan.

- Olennaista ovat oppilaan onnistumisen kokemukset.

- Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.

- Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen. - koko kehon käyttö suorituksessa - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit		-vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta. -toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen -oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen -osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, keppihevosleikkejä, parkour-ratoja	-onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen -oman kehittymisen arviointi
Tasapainotaidot: väistäminen, pystyasennot - juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento) - erilaiset juoksuleikit ja –pelit, joissa suunnanmuutoksia			
Liikkumistaidot: - juokseminen, hyppääminen, loikkiminen - kestävyys - eteen- ja taaksepäin juokseminen - juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppääminen ja ponnistaminen ylös- ja eteenpäin - yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla vauhdista - loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisloikka) - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt - juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen - uinnin liuku ja potkut sukelluksessa - hyppy veteen reunalta tai korokkeelta (pää edellä) - 25m uinti välinein tai ilman			

- esineen sukellus matalasta vedestä		
Välineenkäsittelytaidot: - heittäminen paikaltaan ja vauhdista - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen yläviistoon - frisbee-kiekon heittäminen		

- Oppilaiden aktiivinen liikkuminen on olennaista -> opetusjärjestelyt korostuvat.

- Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen.

- Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä.

- Opetusmenetelminä käytetään pari- ja työpistetyöskentelyä.

Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - eri kokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		-myönteisen ilmapiirin luominen. -kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen -yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta	-onnistumisen kokemuksien kautta koettu pätevyys -itsetunnon vahvistaminen -vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu mm-
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten)		-oppilaan aktiivinen rooli -peruspelisääntöjen opettelu	
Liikkumistaidot: juokseminen - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen			
Välineenkäsittelytaidot: - vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen *Pallonkäsittelytaidot:* - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta yhdellä kädellä - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta pääyliheitto			

- pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä - tarkkuusheittäminen - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla - pallon pysäyttäminen - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäteräsyöttö) - pallon syöttäminen välineellä - pallon lyöminen välineellä - pallotemput - hiha- ja sormilyönnin alkeet - rannesyöttö/ työntösyöttö *Mailankäsittelytaidot:* - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen		

- Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus.

- Oppilaita kannustetaan prosessiin, ei lopputulokseen.

- Peli-idean kehittäminen mm. viitepelien avulla.

Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit

Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia. - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa		-oman toiminnan säätely ja tunneilmaisu -vastoinkäymisten sietäminen -oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko -pelatessa ja kisaillessa kiinnitetään huomio harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen	-oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia -yritteliäisyyden vahvistaminen -oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta -luonnossa liikkumisen arvostaminen -välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kuivaus) -välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/pois) -oikeanlaisen/säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen
Tasapainotaidot: pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento - painonsiirto - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - jarruttaminen sivuttain - hypystä alastulo - mielekkään hiihtotyylin löytyminen			
Liikkumistaidot: liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus - liukuminen vauhdista välineillä - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu´usta pysähtyminen - liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - mäen laskeminen, laskuasento - mäen nouseminen haarakäynnillä - suksilla ja luistimilla hyppääminen - takaperin luistel			
Välineenkäsittelytaidot: työntäminen - sauvoilla työntäminen			

- oikea mailaote - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla - välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla		

- Hiihto harjaannuttaa vahvasti myös havaintomotorisia taitoja.

- Sosiaalisen toimintakyvyn huomioiminen korostuu. Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuu.

- Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia.

Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku

Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen		-positiivinen ja kannustava ilmapiiri -ryhmässä toimiminen -oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin -oman merkityksen kokemus ryhmän osana	-oman toiminnan ohjaaminen itsesäätely -kehollinen itseilmaisu -myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen			

- Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä.

- Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun.

- Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin.

- Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle.

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä. - liikkuminen eri maastoissa - kartan hahmottaminen ja suuntaaminen - karttamerkit ja värit luonnossa - oman olinpaikan hahmottaminen		-yhdessä toimiminen -ryhmähengen kasvattaminen -toisesta huolehtiminen	-luonnon arvostaminen liikkumispaikkana ja luonnosta nauttiminen -onnistumisen tunne
Tasapainotaidot: pysähtyminen - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, kiipeileminen - kestävyyden kehittäminen - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily			
Välineenkäsittelytaidot: - kartan käsittely - geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen			

- Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä.

- luontoleikit ja luontoretket

Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, pihasuunnistus, viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 5 JA 6

5-6 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen osallistaminen liikuntaan ja myönteisen asenteen syntyminen liikuntaa kohtaan. Motoristen perustaitojen jalostaminen ja niiden hyödyntäminen haasteellisemmissa tehtävissä.

Oppilasta ohjataan työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. Oppilas pystyy hyödyntämään taitotasoaan ryhmän hyväksi sekä saa ryhmältä tukea. Tärkeää on, että oppilas saa liikunnasta myönteisiä kokemuksia, mitkä saavat oppilaan liikkumaan myös kouluajan ulkopuolella. Tavoitteena kehittää myös kestävyyttä ja fyysisiä ominaisuuksia. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 5 ja 6.

5-6 luokkien paikalliset painotukset

- *Aktiivinen toiminta ja taitojen monipuolistaminen.*
- *Motoristen taitojen hyödyntäminen haasteellisemmissa liikuntasuoritteissa.*
- *Oppilaan liikunnallisen itsetunnon kehittäminen ja myönteisen asenteen vahvistuminen liikkumista ja liikuntaa kohtaan.*
- *Koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina.*

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä - peräkkäisten liikkeiden sarjoittaminen		-yrittämisen ilmapiirin luominen -oppilaiden ymmärtämys erilaisista taitotasoista -vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely, pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely	-itsesäätely -kehonkuvan vahvistuminen -omien taitojen kehittymisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus -ymmärrys kehon voiman ja liikkuvuuden merkityksestä
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen - perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla - tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi) - käsinseisonta tukea käyttäen			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppinen, hyppeleminen, kiipeileminen, laukkaaminen - laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinnoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttain, diagonaaliin) - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - haarakuperkeikka - vauhdillinen kärrynpyörä - kiipeily puolapuilla ja köysillä - riipunnat ja heiluminen renkailla - riipunnat ja heiluminen rekillä - kieppi - kaarihyppy rekiltä ja renkailta			

- hyppääminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla		
Välineenkäsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoja ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaru eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy)		

- Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.

- Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu, opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.

- Oppilaiden kehot ovat eri kehitysvaiheissa. Jokainen ei voi osata kaikkia suoritteita samalla tavoin. Opettajan tehtävänä on saada sopivia haasteita jokaiselle ja kannustaa heitä ponnistelemaan suoritusten eteen. Kehon muuttuessa onnistumisien kokemukset ovat tärkeitä.

- Työmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Edetään helposta vaikeampaan sekä liikekehittelyt ovat tärkeitä.

- Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.

- Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen. - koko kehon käyttö suorituksessa, liikeketjut - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit		-vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta -toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen -oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen -osallisuus: Yhdessä suunnitellen, tehden ja arvioiden	-onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen -oman kehittymisen arviointi -kestävyyskunnon merkityksen ymmärtäminen -kestävyysharjoit-telu mukavaksi ja luonnolliseksi
Tasapainotaidot: väistäminen, pystyasennot - juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento) - yhdellä jalalla hypyt ja paikalleen jäännit (kummallakin jalalla) - paljon erilaisia juoksuleikkejä ja –pelejä, joissa suunnanmuutoksia			
Liikkumistaidot: juokseminen, hyppääminen, loikkiminen - kestävyyskunto - eteen- ja taaksepäin juokseminen - juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppääminen ylös- ja eteenpäin jatkuvana kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla - korkeushypyn alkeet - loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisloikka) - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt (aitajuoksun alkeet) - juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen			

- uinnin liuku ja potkut sukelluksessa - pää edellä veteen hypyn ja uimaan lähdön yhdistäminen - 50m uintitaito päin ja selällään - 5m sukellus - oppilastoverin kuljettaminen 25m välinein tai ilman		
Välineenkäsittelytaidot: heittäminen paikaltaan ja vauhdista - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle vauhdilla, heiton suuntaaminen yläviistoon - keihäänheitto - kuulantyöntö		

- Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen, vältetään jonotusta.

- Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen.

- Kestävyyden kehittämisessä tehdään pidempiä kävely- ja juoksulenkkejä.

- Kestävyyden kehittyminen vaatii ponnistelua. On tärkeää, että oppilaat ymmärtävät kestävyyskunnon merkityksen ja sen kehittämisen vaatimukset.

- Uinnin opetuksessa tavoitellaan 200m:n uimataitoa 6. luokan päättyessä, vaikka virallisena tavoitteena onkin 50m

Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. - eri havaintojen tekeminen suorituksen aikana (esim. näkö- ja kuulohavainnot: opettajan pillin vihellyksestä toinen tehtävä, käsimerkistä hyppy tms.) - eri kokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin)		-myönteisen ilmapiirin luominen -kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen -yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta -oppilaan aktiivinen rooli -peruspelisääntöjen opettelu	-onnistumisen kokemuksien kautta koettu pätevyys -itsetunnon vahvistaminen -vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu
Tasapainotaidot: väistäminen, pysähtyminen - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten)			
Liikkumistaidot: juokseminen - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen, syötä ja liiku -periaate			
Välineenkäsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen *Pallonkäsittelytaidot:* - pallon kiinniottaminen räpylällä			

- pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta päänyliheitto - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä kummallakin kädellä - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla - pallon haltuunotto välineellä ja ilman - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla liikkuvaan palloon - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäteräsyöttö) - pallotemput - hiha- ja sormilyönti - yläkautta syöttö - rannesyöttö - koriinheitto *Mailankäsittelytaidot:* - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta eri välineillä - kuljettaminen eri välineillä - syöttäminen, syötön vastaanottaminen eri välineillä		

- Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus.

- Peleissä mieluummin liian isot maalit/ alhaiset korit, matala verkko jne. -> onnistumisen kokemuksia

- Peli-idean kehittäminen mm. viitepelien avulla.

Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit

Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriset taidot: Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia. - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa		-ryhmässä toimiminen, toisten kanssa yhdessä oppiminen -oman taitotason hyödyntäminen yhteiseen tekemiseen -vastaavasti omien heikkouksien kehittäminen yhdessä muiden kanssa toimien -huomion kiinnittäminen harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen -tekemisen ja osallistumisen korostaminen	-oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia -yritteliäisyyden vahvistaminen, omien rajojen haastaminen -oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta -luonnossa liikkumisen arvostaminen -oikeanlaisten välineiden merkityksen ymmärtäminen -oikeanlaisen/ säänmukaisen pukeutumisen ymmärtäminen
Tasapainotaidot: pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento (luisteluasento, hiihtoasento) - painonsiirto - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - jarruttaminen sivuttain - hypystä alastulo - mielekkään hiihtotavan löytäminen			
Liikkumistaidot: liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/ yhdellä jalalla - liu´usta pysähtyminen - liuku yhdellä jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - suksilla ja luistimilla hyppääminen - takaperin luistelu - terän käyttö - kaarreluistelu - kestävyyden kehittäminen			
Välineenkäsittelytaidot: - työntäminen - sauvoilla työntäminen - tasatyöntö - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla			

- välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla		

- Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen.

- Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. pienpelejä ja viestikisoja eri ryhmityksillä.

Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit

Linkkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search

http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
Havaintomotoriikka: Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen		-positiivinen ja kannustava ilmapiiri -ryhmässä toimiminen -oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin -oman merkityksen kokemus ryhmän osana	-oman toiminnan ohjaaminen itsesäätely -kehollinen itseilmaisu -myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen
Tasapainotaidot: pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen			
Liikkumistaidot: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen			

- Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä.

- Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun.

- Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin.

- Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle.

Luontoliikunta

<table>
<tr><th colspan="2">Fyysinen toimintakyky</th><th>Sosiaalinen toimintakyky</th><th>Psyykkinen toimintakyky</th></tr>
<tr><td>Tavoitteet: T1-T4 ja T6</td><td>Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7</td><td>T7 ja T8, L2-L3, L6-L7</td><td>T9 ja T10, L1-L3</td></tr>
<tr><td colspan="2">Havaintomotoriikka:

Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä.

- liikkuminen eri maastoissa

- kartan käyttö eri ympäristöissä

- karttamerkit ja värit luonnossa</td><td rowspan="5">-yhdessä toimiminen

-ryhmähengen kasvattaminen

-toisesta huolehtiminen</td><td rowspan="5">-luonnon arvostaminen liikkumispaikkana ja luonnosta nauttiminen

-onnistumisen tunne</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tasapainotaidot:

pysähtyminen

- liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla

- suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla</td></tr>
<tr><td colspan="2">Liikkumistaidot:

käveleminen, juokseminen, kiipeileminen

- liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla

- ylämäkien kiipeäminen

- kiville ja kannoille kiipeily

- kestävyyskunnon kehittäminen

- pidemmät rastivälit, vaativammat maastot</td></tr>
<tr><td colspan="2">Välineenkäsittelytaidot:

- kartan käsittely

- geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen</td></tr>
</table>

- Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen.

- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä.

- luontoleikit ja luontoretket

Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä, suunnistus vieraassa ympäristössä

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 3-6 VUOSILUOKILLA

- *Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)*
- *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)*
- *Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)*
-

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

TVT

ARVIOINTI

Arvioinnissa 50% on oppimisen eli tavoitteiden mukaisen edistymisen arviointia ja 50% työskentelyn arviointia.

1. Oppiminen (50%) arvioidaan opetussuunnitelmassa olevien tavoitteiden (T2-T6) mukaisesti, jotka muodostuvat:

- liikuntataidoista (havaintomotoriikka, tasapaino- ja liikkumistaidoista), välineenkäsittelytaidoista monipuolisesti eri ympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä uima- ja pelastustaidoista
- Fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys, liikkuvuus) arvioinnista, ylläpitämisestä ja kehittämisestä.
-

Fyysisten ominaisuuksien arvioinnissa oppilas arvioi omaa toimintakykyään ja fyysisiä ominaisuuksia. Hyvän osaamisen (8) kriteerinä on, että oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä. Oppilasta tuetaan arvioimaan omia tavoitteitaan ja niiden saavuttamista vuosittain tehtävällä itsearvioinnilla. (Liite 2.)

Oppilaiden itsearvioinnin tason määrittely tavoitteiden mukaisessa edistymisessä:

- edistyy suurimmassa osassa määriteltyjä tavoitteita (8)
- edistyy kaikissa määritellyissä tavoitteissa (9)
- edistyy poikkeuksellisen paljon määritellyissä tavoitteissa (10)

2. Työskentelyn (50%) (T1, T7-T10) arviointi koostuu aktiivisesta tuntityöskentelystä, turvallisesta ja asiallisesta toiminnasta tunnilla, rakentavasta vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä sekä vastuullisesta toiminnasta oppitunneilla.

Yhteinen arviointiasteikko kaikille tavoitteille T1-T10

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:

- Ei osaa lainkaan (4)
- Osaa hyvin heikosti (5)
- Onnistuu joskus (6)
- Onnistuu silloin tällöin (7)
- Onnistuu yleensä (8)
- Onnistuu melkein aina (9)
- Onnistuu aina (10)

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan

aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

YHTEISKUNTAOPPI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 4.-6. LUOKAT

	4. LUOKKA	5. LUOKKA	6. LUOKKA
S1 **T1,** **T2,** **T3** **T4, T6, T9**	Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.		Perehdytään mediaan vaikuttamisen välineenä ja arvioidaan mediassa olevien viestien luotettavuutta. Harjoitellaan, kuinka toimitaan sosiaalisessa mediassa vastuullisesti. Ymmärretään, että mainoksilla pyritään vaikuttamaan. Ymmärretään, että ammatteihin tarvitaan erilaisia taitoja. Tutustutaan yritystoimintaa ja yrittäjän työhön. Opetellaan kertomaan omista vahvuuksistaan.
S2 **T1,** **T2,** **T3**	Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.		Tiedostetaan, miten yhteiskunta huolehtii turvallisuudesta. Ymmärretään, että rikoksesta seuraa rangaistus. Opetellaan omalla toiminnalla lisäämään lähiympäristön turvallisuutta.
S3 **T1, T2, T3,** **T7, T9**	Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja		Tutustutaan omaan kotikuntaan. Perehdytään, kuinka kunnassa päätetään asioista. Ymmärretään, miten voi vaikuttaa päätöksentekoon kotikunnassa.

	osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.		Harjoitellaan oikeita vaikuttamisen keinoja.
S4, T1, T2, T5, T8	Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.		Opetellaan käyttämään rahaa harkitusti ja perustelemaan omia valintoja. Ymmärretään, miten perheet saavat ja käyttävät rahaa. Tiedostetaan, miten verorahoilla kustannetaan palveluita.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 4.-6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Yhteiskuntaopissa hyödynnetään TVT-teknologian mahdollisuuksia monipuolisesti niin tiedon etsimisessä kuin tiedon analysoinnissa lähdekritiikkiä kehittäen Sotkamon kunnan TVT-suunnitelman mukaisesti.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKAT 3.-6.

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin.

Työtapoja:

• Kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista

• Ääntämisen ja intonaation harjoittelemista

• Laulut

• Pelit ja pelillisyys

• Leikit

• Draama ja roolipelit

• Runot ja lorut

• Musiikki, lyriikat

• Yksilö-, pari- ja ryhmätyöt

• Projektit

• Digitaaliset ympäristöt Arvioinnin työtapoja ja periaatteita:

Kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys

Oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista

Katsaus tunnin/jakson lopussa: Mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa? Miten olen työskennellyt? Millainen työni tulos on? Miltä työskentely tuntui? Tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?

Omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen Omien työtapojen ja sisältöjen perusteltu valinta

Itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi

Suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet Itsearvioinnin dokumentointi

Kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita Oppimisvaikeudet:

• Sisältöjen karsiminen

• Tavoitteena tuottaminen/ymmärtäminen?

• E-oppimateriaali

• Helpotetut kokeet

• Suulliset kokeet

• Tukiopetus

• Tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa

• Itsenäinen eteneminen

• Yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki

• Toiminnallisuus

• Monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet:

• Ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä

• TVT:n hyödyntäminen

• Projektityöt

• Itsenäinen eteneminen

• Tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen

• Apuopena toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi:

• Oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä

• Kirjallisuus, elokuvat, musiikki

• Fonetiikka ja oikeinkirjoitus

• Välimerkkien käyttö

• Esiintyminen: esitelmät, tietoiskut, vitsit yms.

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 3. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Oma kielitaito Englannin kielen tunnistaminen muista kielistä Ennestään tutut sanat Samankaltaiset sanat englannissa ja suomessa: kamera - *a camera* Tutut juhlat englanninkielisissä maissa ja Suomessa Kohtelias kielenkäyttö	Ääntämisen ja kirjoitusasun eron huomaaminen Sanojen ja fraasien mieleenpainamistekniikat Tuttujen sanojen tunnistaminen uudessa tekstissä Oppimateriaalin käytön opettelu Digitaalisen oppimateriaalin käytön opettelu Sanastojen käytön opettelu Foneettisen tarkekirjoituksen merkkeihin tutustuminen	Viestintätilanteita esim. Tervehtiminen ja hyvästely Anteeksi pyytäminen Kiittäminen Pyytäminen Tarjoaminen Itsestä kertominen Voinnin kysyminen ja kertominen Iän kysyminen ja kertominen Mielipiteen ilmaiseminen Pelifraaseja	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Eläimiä Värejä Lukusanoja Koulusanoja Koti- ja perhesanoja Ruokia ja juomia Luontosanoja Kellonaikoja Ruoka- ja juomasanoja Kulkuneuvosanoja Paikkasanoja Harrastussanoja Viikonpäivät	Rakenteita esim. *Be*- ja *have* –verbit Apuverbi *can* Yleispreesens yksinkertaisina fraaseina (ei Y.3.) Käskyjä ja kieltoja Prepositioilmauksia Substantiivin yksikkö ja säännöllinen monikko S-genetiivi Persoonapronomin perus- ja omistusmuotoja
	Oman suoriutumisen arviointia	Kohtelias puhuttelu	Adjektiiveja Verbejä	
	Itselle sopivien oppimistyylien löytäminen ja kehittäminen	Vuoropuhelun esittäminen ryhmälle	Oppilaan oma kiinnostuksen kohde	
	Tieto-ja viestintäteknologian käyttö			

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 4. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielen opiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
3. vuosiluokan aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Esim. Kodin ja koulun arki englanninkielisissä maissa ja Suomessa Englannin kielen tunnistaminen omasta elinympäristöstä	3. vuosiluokan taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Suomen kielen sanojen perusmuodon oivaltaminen tukemaan sanastojen käyttöä	Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja aihepiirejä esim.	Rakenteita esim.
		3. vuosiluokan viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Ehdottaminen, käskeminen, kieltäminen Ruokailutilanteita Ostostilanteita Tunteiden ilmaiseminen	3. vuosiluokan aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Aakkoset Kuukaudet Säätiloja Vaatesanoja Kehonosia Maita ja kieliä	3. vuosiluokan rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Kysymyssanoja Substantiivien epäsäännöllisiä monikoita Artikkelin käyttöä *There is / there are* –rakenne
		Kohteliaita luokkafraaseja	Maanosat	Kestopreesens

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 5. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelu-taidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Sanakirjojen käytön opettelu Nettisanakirjojen käyttö Englannin kielen rakenteiden alkeellinen tunnistaminen ja ymmärtäminen Omien tavoitteiden asettaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Viestien kirjoittaminen Haastattelu Puhelimessa Matkailutilanteita Tien kysyminen ja neuvominen Toistamisen pyytäminen	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Ammatteja Ilmansuuntia Vuodenajat Kotiaskareita Urheilulajeja	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Yleis- ja kestopreesens Lyhyiden adjektiivien vertailu Persoonapronomin objektimuodot Järjestysluvut Ajanilmauksia
				Imperfektiin tutustuminen

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 6. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englanninkielisiin maihin ja kulttuureihin tutustuminen Maakohtaiset erot englannin kielessä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Englannin kielen rakenteiden soveltaminen ja käyttäminen omassa tekstissä Oman ja luokkatoverin tekstin tarkistaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Suullinen esiintyminen: esim: vitsin kertominen, projektien esittely esitysgrafiikkaohjelmaa käyttäen, uutiskatsaus, säätiedotus	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Luonto ja ympäristö Terveet elämäntavat ja henkilökohtainen hygienia Koneita ja laitteita	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Imperfekti, Sanajärjestys Pitkien adjektiivien vertailu Prepositioilmauksia Liikkeen, ajan ja paikan prepositioita
				Of-genetiivi
				Will ja *be going to*

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN A1-KIELESSÄ 3.-6. VUOSILUOKILLA

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyylejä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito

Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä.

Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen.

Esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

TVT

Kunnan TVT- opetussuunnitelman mukaisesti.

Englannin A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Saksan kieli, B2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimisnopeuteen.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Venäjän kieli, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimisnopeuteen.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen *erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.*

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen

ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3–6 *opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.*

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

Oppiminen etenee portaattomasti kerraten. Alla olevia aihepiirejä ja sisältöjä voi joustavasti siirtää tarpeen mukaan vuosiluokalta toiselle. Opettaja voi liukuvasti ottaa sisältöjä eri vuosiluokilla aiheita laajentaen.

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	3. LUOKKA	4. LUOKKA	5. LUOKKA	6. LUOKKA
S1 VUORO-VAIKUTUS-TILANTEESSA TOIMIMINEN T1 T2 T3 T4	Osataan esittää mielipide ja perustella se. Osallistutaan opetus-keskusteluun. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäris-töissä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa. Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.	Osataan esittää mielipide ja perustella se. Osallistutaan opetus-keskusteluun. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäris-töissä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa. Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.	Osataan esittää mielipide ja perustella se. Osallistutaan opetus-keskusteluun. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäris-töissä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa. Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.	Osataan esittää mielipide ja perustella se. Osallistutaan opetus-keskusteluun. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäris-töissä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa. Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.
S2 TEKSTIEN TULKITSEMINEN T5 T6 T7 T8	Perehdytään sanontojen ja sanojen merkityksiin. Tutustutaan sanojen luokitteluun: verbi, substantiivi ja adjektiivi. Tutustutaan sijamuotoihin nominatiivi, partitiivi ja genetiivi. Harjoitellaan verbien persoonamuotoja	Perehdytään sanontojen ja sanojen merkityksiin. Opetellaan kaikkia sanaluokkia luokittelemalla sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Harjoitellaan nominatiivia, partitiivia ja genetiiviä. Harjoitellaan verbien	Harjoitellaan subjekti, predikaatti ja objekti. Perehdytään sanontojen ja sanojen merkityksiin. Harjoitellaan kaikkia sanaluokkia luokittelemalla sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Opitaan eri sijamuotojen merkityksiä.	Harjoitellaan subjekti, predikaatti ja objekti. Perehdytään sanontojen ja sanojen merkityksiin. Harjoitellaan kaikkia sanaluokkia luokittelemalla sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Opitaan eri sijamuotojen merkityksiä.

	ja aikamuotoa preesens. Harjoitellaan tiedonhakua hakusanojen avulla. Aakkosellisen hakemiston käyttäminen. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonainen teos.	persoonamuotoja ja aikamuotoja preesens ja imperfekti. Harjoitellaan tiedonhakua hakusanojen avulla. Aakkosellisen hakemiston käyttäminen. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonainen teos.	Harjoitellaan verbien persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan tiedonhakua hakusanojen avulla. Aakkosellisen hakemiston käyttäminen. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonaisia teoksia.	Harjoitellaan verbien persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan tiedonhakua hakusanojen avulla. Aakkosellisen hakemiston käyttäminen. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta. Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonaisia teoksia.
S3 TEKSTIEN TUOTTAMINEN T9 T10 T11 T12	Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen. Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa. Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Tunnistetaan tekstistä lause ja virke. Opetellaan tuottamaan	Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen. Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa. Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Tunnistetaan tekstistä pää- ja sivulause sekä virke.	Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen. Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa. Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Tunnistetaan tekstistä pää- ja sivulause sekä virke.	Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen. Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa. Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Tunnistetaan tekstistä pää- ja sivulause sekä virke.

	tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Käsinkirjoitetussa tekstissä käytetään ensisijaisesti lainausmerkkejä suorassa esityksessä. Puhe- ja kirjakielen ero. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.	Tuotetaan tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Käsinkirjoitetussa tekstissä käytetään ensisijaisesti lainausmerkkejä suorassa esityksessä. Puhe- ja kirjakielen ero. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.	Tuotetaan tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Käsinkirjoitetussa tekstissä käytetään ensisijaisesti lainausmerkkejä suorassa esityksessä. Puhe- ja kirjakielen ero. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.	Tuotetaan tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Käsinkirjoitetussa tekstissä käytetään ensisijaisesti lainausmerkkejä suorassa esityksessä. Puhe- ja kirjakielen ero. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.
S4 KIELEN, KIRJALLISUUDEN JA KULTTUURIN YMÄRTÄMINEN T13 T14 T15	Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esim. kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Kalevalaan ja kansanperinteeseen tutustuminen	Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esim. kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Kalevalaan ja kansan-perinteeseen tutustuminen	Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esim. kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Kalevalaan ja kansan-perinteeseen tutustuminen	Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esim. kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Kalevalaan ja kansan-perinteeseen tutustuminen

	lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.	lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.	lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.	lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttujen kielten piirteisiin.

Laaja-alainen osaaminen 3.-6. vuosiluokilla

L1: Kirjavinkkaukset

L2: Tutustutaan kulttuurilaitoksiin ja – toimijoihin mahdollisuuksien mukaan.

L3: Oppilas kantaa vastuunsa tekemisistään annetut aikataulut huomioon ottaen.

L7: Tuotetaan aineistoa lehteen mahdollisuuksien mukaan.

TVT

Sotkamon kunnan TVT- strategian mukaisesti.

ARVIOINTI

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. Arviointikäytänteitä:

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- aktiivisuus
- omat tuotokset

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja

käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- *oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai*
- *oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.*

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 3-6

***Vuosiluokilla 3–6** erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.*

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

*Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. **Äidinkielen** oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja*

draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokkien 3–6 *matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.*

MATEMATIIKKA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	3. LUOKKA	4. LUOKKA	5. LUOKKA	6. LUOKKA
S1 AJATTELUN TAIDOT T1-T7, T14	vertailua luokittelua ongelmien tunnistamista ratkaisujen esittämistä eri tavoin	ongelmien tunnistamista ongelmien asettamista ongelmien pilkkomista tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin	ongelmien asettamista ongelmien pilkkomista ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa. tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin	ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa. ohjelmointia graafisessa ympäristössä
S2 LUVUT JA LASKUTOIMITUKSET T1-T10	Kymmenjärjestelmä käsitteen varmentaminen Lukualue 0-1000 lukujen luokittelua, järjestämistä kertotaulut 1 - 10 jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös laskualgoritmeja ja päässälaskuja murtoluvun käsite, samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen kellonaikoja laskimen käyttöä	Varmistetaan kertotaulujen osaaminen Lukualue 0-10000 peruslaskutoimitukset ja algoritmit jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös, lukuyksiköittäin jakaminen laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen laskujärjestys päässälaskuja murtoluvun käsite, samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku ja kertominen luonnollisella luvulla desimaaliluvun käsite, kymmenes- ja sadasosat sekä desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku	kymmenjärjestelmän varmentaminen lukualue 0-1000000 peruslaskutoimitukset ja algoritmit jakaminen lukuyksiköittäin laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen laskujärjestys päässälaskuja murtoluvun käsite, murto- ja sekamerkintä murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla desimaaliluvun käsite, kymmenes-, sadas- ja tuhannesosat desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen	peruslaskutoimitukset ja algoritmit lukualue 0-100000000 laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen laskujärjestys päässälaskuja murtoluvun käsite, murto- ja sekaluku, samannimisten ja erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku, laventaminen ja supistaminen sekä kertominen luonnollisella luvulla, murto-osan laskeminen, suhde desimaaliluvun käsite, kymmes-, sadas- ja tuhannesosat desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen

		murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys peruslaskutoimitusten käyttäminen sovellustehtävissä rahan yksiköt: euro ja sentti laskimen käyttöä	ja jakaminen luonnollisella luvulla murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys prosentin käsite negatiivisen kokonaisluvun käsite laskimen käyttöä	luonnollisella luvulla murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys prosentin käsite, prosenttilukujen harjoittelua ja prosenttiarvon laskeminen prosentin ja murtoluvun yhteys positiiviset ja negatiiviset kokonaisluvut aikalaskuja peruslaskutoimitusten käyttäminen sovellustehtävissä laskimen käyttöä
S3 ALGEBRA T1-T7	lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista suhteita ja riippuvuuksia säännönmukaisuuksia yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista lausekkeen käsite säännönmukaisuuksia yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	lausekkeen käsitteen vahvistaminen epäyhtälö säännönmukaisuuksia yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	säännönmukaisuuksia muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten avulla
S4 GEOMETRIA JA MITTAAMINEN T1-T7, T11,T12	erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu, kulmat piiri yhdenmuotoisuus kappaleiden geometristen ominaisuuksien tutkiminen mittaamisen periaatteen vahvistaminen	tasokuvioita: tunnistus, piirtäminen, nimitykset, luokittelu monikulmion piiri monikulmioiden pinta-aloja peilaus, symmetria, yhtenevyys yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat	Ympyrä ja sen osia Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat Kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu Erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu Piiri ja pinta-ala Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista	kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä säännölliset monikulmiot tasokuvioiden piirin ja monikulmioiden pinta-alan laskeminen kappaleiden nimeäminen ja luokittelu suorakulmaisen särmiön piirtäminen, sen

	mittayksiköiden käyttöä vertailua ja muuntamista mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	Mittaustuloksen arviointia mittauksen tarkistaminen peilaus suoran suhteen suurennokset ja pienennökset	tilavuuden ja pinta-alan pohjustaminen mittayksiköt ja niiden muunnokset yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys, mittakaava, suurennokset ja pienennökset
S5 TIETOJENKÄSITTELY JA TILASTOT T1-T7, T13	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen koordinaatiston 1. neljännes	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen koordinaatiston kaikki neljännekset taulukot ja diagrammit keskiarvon käsite ja laskeminen suurin ja pienin arvo tietojen luokittelu ja järjestäminen tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen esimerkkejä todennäköisyydestä	Tietojen etsiminen, kerää- minen ja tallentaminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammien piirtämistä ja tulkitsemista tyyppiarvon laskeminen esimerkkejä todennäköisyydestä

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 3.-6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

Lukualueen varmentaminen yhteen-, vähennys- ja kertolaskussa junnauskokein

TVT

Kunnan TVT-opetussuunnitelman mukaisesti.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.*

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

Elämänkatsomuksellisen oppiaineksen käsittelemisestä

Elämänkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiainesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan Kainuun kouluissa pääasiassa 1.-6. luokkien tai 7.-9. luokkien oppilaista. Tästä johtuen on elämänkatsomustiedon keskeiset sisällöt jaettu 1.-2., 3.-6. ja 7.-9. luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana.

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	Arkielämän säännöt ja niiden noudattaminen • käsitys väärästä ja oikeasta • oman elämän arvot (esim. onnellisuus, hyvä elämä) ja niiden soveltaminen arkielämän tilanteisiin (esim. pelot, ystävyys, erilaiset tunteet) • omien mielipiteiden ilmaisun harjoitteleminen ja toisten mielipiteiden kuuntelu ja kunnioittaminen **3. lk** Ystävyys ja sukupuoli, tunteet **4. lk** Sääntöjen maailma, oikeudenmukaisuus, rauha **5. lk** fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen kasvu – elämänkaari – Mitä tapahtuu kuoleman jälkeen? **6.lk** Ihmisen kasvu – elämänkaari – suhteessa lakiin (oikea – väärä käsiteparin näkyvyys yhteiskunnan normeissa), tulevaisuus
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T9	Omien mielipiteiden ja ajatusten perustelu sekä niistä keskusteleminen toisten kanssa • tosiasioiden ja mielipiteiden erottaminen toisistaan • hyvän ja asianmukaisen perustelun tunnistaminen **3. lk** mielipiteen ja tiedon erottaminen, mitä asioita voi epäillä? **4. lk** logiikka, päättely, elämän synty ja kehitys (Darwin) **5. lk** Yhteiselämän perusteet, ihmisen kohtaaminen, luulo - tieto **6.lk** Miksi tiedot poikkeavat toisistaan? Mielipide, ymmärrys, uskomus
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita T1-T10	Arkielämän syy- ja seuraussuhteet (esim. menen myöhään nukkumaan, olen koulussa väsynyt) • oman toiminnan vaikutusten arviointi • ihmisten toiminnan eettistä arviointia **3. lk** oikeudenmukaisuus, maahanmuuttajat **4. lk** kehitysmaat/ kehittyneet maat, ihmisoikeudet **5. lk** vastuunkantaminen, demokratia, turvapaikanhakijat **6.lk** oikeudet ja velvollisuudet, tekijänoikeudet, yhdenvertaisuuslaki, eduskunta
S1	Arkielämän asiat, joissa voi itse ottaa vastuuta

Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita T1-T10	• toisten kunnioittaminen (esim. pohditaan miten voidaan auttaa toisia) • sopimusten ja lupausten merkitys arkisin esimerkein • luonnosta huolehtiminen (esim. metsäretki) **3. lk** elämän synty ja kehitys, lähiympäristö, elinympäristön suojelu **4. lk** liikenne, säännöt, sopimukset, vastuu, oikeudenmukaisuus **5. lk** normit, ihmisen paikka kehityksen huipulla vastuu, oikeus, velvollisuus **6.lk** arvot, ihminen ja teknologia
S2 Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T8	pohditaan mitä kulttuuri ja kulttuuriperintö tarkoittavat esimerkkien kautta • kulttuurien eroja ja vaikutuksia yksinkertaisten esimerkkien avulla • esimerkkien avulla suomalainen ja muu kulttuuriperintö. Pääpaino suomalaisessa ja lähiseudun kulttuurissa, joka konkretisoi aihepiirin oppilaalle. (esim. vierailuja, jotka monipuolistavat kulttuurikokemusta) **3. lk**Suomalainen kulttuuri **4. lk** Suomalainen kulttuuri savupirtistä nykypäivään **5. lk** Maailmanperintökohteet **6.lk** Eurooppalainen kulttuuri tieteessä ja taiteessa
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T10	Oman identiteetin rakentaminen eri näkökulmista käsin • mitä katsomuksellisuus tarkoittaa ja millaisia katsomuksia maailmassa on (pääpiirteitä muutamasta esimerkistä) • huomioidaan mahdollisuuksien mukaan oppilaiden kiinnostuksen kohteet katsomuksista, kulttuureista tai uskonnoista • tutustuminen kainuulaisen kulttuurin erityispiirteisiin **3. lk** aikakäsitykset ja merkitys, ihminen luo maailmaansa taiteen kautta, elämän sisältö **4. lk** Kultturit, ihmisen vastuu kulttuuriperimän säilyttäjänä **5. lk** Suomalaisten muinaisusko, taikausko, uskomukset

	6.lk Ajattelevatko kaikki samalla tavalla, matka maailman uskontoihin
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T10	Oppilas oppii asettamaan itselleen oppimistavoitteita ja etenemään niitä kohti. Tässä voidaan käyttää apuna esim. oppimispäiväkirjoja, portfoliota tai arviointikeskusteluja **3. lk** Kuka minä olen? Ihmisenä kasvaminen, mitä osaan (omat vahvuudet) **4. lk** Kulttuurivähemmistöt **5. lk** Erilaiset elämäntavat, monikulttuurisuus **6.lk** Suomalaisuus ja stereotypiat
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3** Yhteisen elämän perusteita T1-T10	Oppilas hahmottaa mikä on hänen katsomuksensa, katsomuskäsite avautuu henkilökohtaisesti • avoimuus muiden mielipiteille, suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus-käsitteen ymmärtäminen, toisten kunnioittaminen, kuuntelutaito **3. lk** epäilijän maailma (tiedon etsiminen, varma tieto, valhe) **4. lk** Mitä asioita ihminen voi tietää **5. lk** Mistä ajatukset syntyvät (kokemukset, arvostukset, uskomukset ja käsitykset) **6.lk** Filosofian synty ja suuret ajattelijat
S3 Yhteisen elämän perusteita T1-T10	Lasten oikeudet konkreettisin esimerkein • sadut ja tarinat ihmisoikeusrikkomusten näyttämönä • omien oikeuksien, mutta myös niiden mukana tulevien vastuiden ja velvollisuuksien ymmärtäminen **3. lk** rangaistus, rangaistus käsitteen muotojen selvittäminen **4. lk** kostaminen, saako kostaa? **5. lk** rikos, ihmisyyttä kohtaan (Ihmisoikeudet, Lasten oikeudet) **6.lk** rikos, oikeus, vastuu
S1 Kasvaminen hyvään elämään **S2** Erilaisia elämäntapoja **S3**	Oppilasta kannustetaan tekemään oma-aloitteisesti erilaisia arjen asioita ja tuetaan eettistä käytöstä hänen omassa elämässään (esim. koulukaverin auttaminen, roskien siivous, sääntöjen noudattaminen) **3. lk** hyväntekeväisyys, elinympäristönsuojelu **4. lk** liikenne ja kestävä kehitys

Yhteisen elämän perusteita **S4** Luonto ja kestävä tulevaisuus T1-T10	**5. lk** taloudellinen kestävä kehitys **6.lk** sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys

Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 3.-4.	Oppilas osaa tallentaa tiedoston tiettyyn kohteeseen joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Oppilas osaa käyttää oppimisympäristöä/-jä, osaa hakea ja jäsentää tietoa internetistä joko itsenäisesti tai opettajan ohjaamana. Osaa hyödyntää ohjattuna sähköisiä viestintäsovellutuksia ja toimia TVT-ympäristössä asiallisesti ja toisia loukkaamatta.
luokat 5.-6.	Oppilas osaa valita työskentelyyn sopivan laitteen ja sovellutuksen sekä käyttää sähköisiä viestintäsovellutuksia ja oppimisympäristöjä itsenäisesti. Osaa itsenäisesti tuottaa kirjoitelman, esitelmän tai raportin sekä tuntee tiedonhaun vaihtoehdot. Oppilas suhtautuu kriittisesti löytämäänsä tietoon.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissä otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämänkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 4-6

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

HISTORIA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 4.-6. LUOKAT

	4. LUOKKA	5. LUOKKA	6. LUOKKA
S1 T1-T11		**Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljely-kulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.	
S2 T1-T11		**Vanha aika ja antiikin perintö**: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.	
S3 T1-T11			**Keskiaika:** Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuu-risiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historial-liseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.
S4 T1-T11			**Uuden ajan murrosvaihe:** Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.
S5 T1-T11			**Suomi osana Ruotsia:** Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 4.-6. VUOSILUOKILLA

TVT

Historiassa ja yhteiskuntaopissa hyödynnetään TVT-teknologian mahdollisuuksia monipuolisesti niin tiedon etsimisessä kuin tiedon analysoinnissa lähdekritiikkiä kehittäen Sotkamon kunnan TVT-suunnitelman mukaisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 *oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.*

KUVATAIDE

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 3.-6. LUOKAT

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten.

Alla olevat aihepiirit ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan.

Yleistavoitteet luokilla 1–6

Oppilas oppii:

- kuvallisessa ilmaisussa tarvittavia tietoja ja taitoja
- kuvan tekemisen taitoja sekä materiaalin tuntemusta
- tarkastelemaan kuvia ja keskustelemaan niistä arvostaen erilaisia näkemyksiä
- tuntemaan oman kulttuurinsa ja vieraiden kulttuurien kuvallista perinnettä ja nykytaidetta
- tuntemaan oman kulttuurinsa arkkitehtuuria ja muotoilua
- arvioimaan ympäristönsä esteettisiä arvoja
- tarkastelemaan eri medioiden merkitystä omassa elämässään
- käyttämään kuvallisen viestinnän välineitä ja ymmärtämään kuvitteellisen ja todellisen maailman eroja

3.lk	4.lk	5.lk	6.lk	
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	
T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutuaan, taidetta ja median kuvamaailmoja.	**T1** Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja sen muutoksia, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutua, suomalaista perinnettä, taidetta ja median kuvamaailmoja.	**T1** Oppilas havainnoi itseään ja visuaalista ympäristöään sekä käyttää monipuolisesti kuvallisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää mahdollisuuksien mukaan virtuaalista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	**T1** Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja käyttää monipuolisesti kuvallisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto - ja viestintäteknologiaa sekä virtuaalista tai paikallista kulttuuritarjontaa.	
T2 Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	**T2** Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.	**T2** Oppilas harjoittelee taiteeseen, ympäristöön ja visuaaliseen kulttuuriin liittyvien havaintojensa kuvailua ja perustelua.	**T2** Oppilas keskustelee ja perustelee omia havaintojaan ja ajatuksiaan. Oppilas arvioi omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja: sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja.	
T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja poikkitaiteellisin keinoin.	**T3** Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja poikkitaiteellisin keinoin.	**T3** Oppilas tarkastelee ja vertailee eri kuvakulttuureja sekä tutustuu eurooppalaiseen visuaaliseen kulttuuriperintöön.	**T3** Oppilas tarkastelee ja vertailee meillä ja maailmalla olevaa luontoa, rakennettua ympäristöä sekä kulttuuriperintöä. Oppilas ilmaisee, soveltaa ja syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan eri materiaalien ja tekniikoiden avulla.	

Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja ja välineitä esimerkiksi: piirtimiä, maalausmateriaaleja, rakenteluun ja kuvanveistoon soveltuvia materiaaleja.	**T4** Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu sekatekniikat ja painanta.	**T4** Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, sekatekniikat ja painanta.	**T4** Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja. Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mahdollisuuksien mukaan. Oppilas ilmaisee itseään omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien pohjalta hyödyntäen ilmaisussaan kuvataiteen eri keinoja.	
T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	**T5** Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	**T5** Oppilas asettaa työskentelyyn tavoitteita ja työskentelee tavoitteellisesti, pitkäjänteisesti, yksin ja yhdessä toisten kanssa sekä kokee iloa ja onnistumista omasta työstään.	**T5** Oppilas asettaa työlleen tavoitteita ja suunnittelee tehtäväkohtaisesti työnsä laajuuden. Oppilas työskentelee tavoitteellisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa.	
T6 Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen keinoja: tilan kuvaamista yksinkertaisin keinoin (esim. lähellä/ kaukana), erilaisia sommittelun keinoja (esim.	**T6** Oppilas käyttää työskentelyssään kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä harjoittelee maiseman jäsentelyä ja tilan kuvaamista. Oppilas harjoittelee erilaisia sommittelun keinoja (esim. tasa-paino, rytmi) sekä syventää värien tuntemista ja murtamista. Oppilas harjoittelee myös silmän ja käden	**T6** Oppilas käyttää kuvallisen vaikuttamisen keinoja kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä, erilaisia sommittelun keinoja ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttää erilaisia painantamenetelmiä.	**T6** Oppilas käyttää mielipiteitään ilmaistessaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja, kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä, erilaisia sommittelun keinoja ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttää erilaisia painantamenetelmiä.	

tasapaino, rytmi), värien tuntemista ja murtamista sekä silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.	yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.		Oppilas harjoittelee mahdollisuuksien mukaan digitaalisen kuvan käyttöä.	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	Visuaalisen kulttuurin tulkinta	Visuaalisen kulttuurin tulkinta	Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee kuvan vaikuttamisen keinoja sekä kuvien todenmukaisuutta.	**T7** Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas pohtii kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja.	**T7** Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.	**T7** Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.	
T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta.	**T8** Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan.	**T8** Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, kulttuurin, tekijän ja katsojan.	**T8** Oppilas tarkastelee taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta. Oppilas pohtii historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin.	
T9 Oppilas tuntee omaa kulttuuriaan ja omassa	**T9** Oppilas tuntee omaa kulttuuriaan ja omassa kokemuspiirissään olevien vieraiden	**T9** Oppilas tutustuu pohjoismaisien kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina.	**T9** Oppilas tutustuu eurooppalaisten kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina ja kokeilee	

kokemuspiirissään olevien vieraiden kulttuurien perinnettä ja kuvailmaisua eri aikoina. Esimerkiksi: Suomen taiteen Kultakauden taiteilijat.	kulttuurien perinnettä ja kuvailmaisua eri aikoina. Esimerkiksi: Suomen taiteen Kultakauden taiteilijat.	Esimerkiksi: Viikinkiaika, korut ja riimukirjoitus.	näitä taitoja omissa kuvissaan.	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	**T10** Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	**T10** Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.	**T10** Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.	

T11 Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	**T11** Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työ- tilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä.	**T11** Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen ja ymmärtää	**T11** Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen ja ymmärtää

		kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä.	kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN KUVATAITEESSA 3.- 6. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään

osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

B1 RUOTSI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 6. LUOKKA

KESKEISET TAVOITTEET	KESKEISET SISÄLTÖALUEET	ERITELTYJÄ SISÄLTÖJÄ 6. LUOKKA
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta **T2** tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen; tunnistetaan muiden Pohjoismaisten kielten läheisyys ruotsin kielen kanssa	**S1 KASVU KULTTUURISEEN MONINAISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN** Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Otetaan huomioon ajankohtaiset tapahtumat ja kielen muutokset.	**Aihepiirejä:** Itsensä esittely, perheen esittely, tervehtiminen, voinnin tiedustelu, onnitteleminen ja kiittäminen, anteeksipyytäminen, lukusanat, kellonajat, viikonpäivät, värit, pohjoismaiden esittely, pikkuostoksilla käynti, aamiainen, harrastukset ja vapaa-aika, koulusanasto, koti- ja asumissanasto, juhlapäivät, kesä.
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan **T4** rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	**S2 KIELENOPISKELUTAIDOT** Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Tutkitaan paikallisia mahdollisuuksia kielen käyttämiseen koulun ulkopuolella.	**Rakenteita:** Substantiivien taivutus, verbien perusmuoto ja preesens, apuverbit, persoonapronominien subjekti- ja omistusmuodot, adjektiivit, prepositioita, kysymyslause, kielteinen lause, päälauseen sanajärjestys.
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita **T6** rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta **T7** ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia **T8** rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen	**S3 KEHITTYVÄ KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUKSESSA, TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ** Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.	**Viestinnällisiä keinoja:** Luokkakieli, oman esittelysivun kirjoittaminen, perheestä, päivästä, vapaa-ajasta, harrastuksista, koulusta, kavereista, kodista ja lempiasioista kertominen; esimerkiksi blogimuodossa; kutsun laatiminen, puhelinkeskustelu, tekstiviesti, sähköposti, kortti, chättäily.

sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä **T9** tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista.		

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 6. VUOSILUOKALLA

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Otetaan huomioon, että Sotkamossa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselosteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa [ystävyyskoulut]; harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyyden merkitystä kielen oppimiseen, ei pelkästään luokkahuoneessa vaan myös kotona ja vapaa-ajalla.

Monilukutaito (L4),

Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä, muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja otetaan niitä mahdollisuuksien mukaan opetuksessa käyttöön..

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

TVT

Tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, GAFE, Pedanet) ja laitteita (tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman

avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

16. Vuosiluokat 7-9

16.1. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

16.2. Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

16.3. Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

16.4. Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

16.5. Laaja-alaisen osaamisen alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia

näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja

henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

L4 Monilukutaito

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Oppilaiden siirtyminen toiselta kolmannelle sekä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle on kuvattu luvussa 5.

Vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteissä ja tehtävissä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteissa vuosiluokilla 3-6 käytetään perusteiden kuvauksia eikä niissä ole paikallisia painotuksia.

16.6. Oppiaineet

Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten

tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

FYSIIKKA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

7. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Luonnontieteellisen tutkimuksen perusteita opetellaan esimerkiksi värähdys- ja aaltoliikkeeseen, ääneen ja valoon liittyvien ilmiöiden avulla. Harjoitellaan tutkimusten suunnittelua ja toteutusta, havaintojen ja päätelmien tekemistä sekä tulosten esittämistä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Tutustutaan ääneen ja valoon liittyviin ilmiöihin ja sovelluksiin sekä melun haittavaikutuksiin ja meluhaittojen vähentämiseen. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Tutustutaan fysiikan sovellusten yhteydessä myös siihen, miten ne ovat vaikuttaneet yhteiskunnan kehitykseen. Tutkitaan esimerkiksi valoon ja ääneen liittyviä sovelluksia. Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Harjoitellaan mittaamisen perusteita. Hahmotellaan maailmankaikkeuden rakenteita ja mittasuhteita erilaisten simulaatioiden avulla. Tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

8. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Luonnontieteellisen tutkimuksen perusteita harjoitellaan esimerkiksi lämpöilmiöihin, vuorovaikutuksiin, voimiin ja liiketiloihin liittyvien tutkimusten avulla. Harjoitellaan tutkimusten suunnittelua ja toteutusta, havaintojen ja päätelmien tekemistä sekä tulosten esittämistä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Tutustutaan lämpöilmiöihin kvalitatiivisella tasolla. Tutkitaan erilaisia vuorovaikutuksia ja niistä aiheutuvia voimia. Käsitellään liikenneturvallisuutta esimerkiksi massan hitauden ja liikkeen jatkuvuuden kautta. Opiskellaan käsitteet tiheys ja noste.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Tutustutaan energian tuotannon perusteisiin huomioiden kestävä kehitys energian tuotannon tulevaisuutta tarkasteltaessa. Tutustutaan ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Harjoitellaan mittaamisen perusteita. Perehdytään energian säilymisen periaatteeseen lämmön yhteydessä. Tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin. Tutkitaan ja mallinnetaan kappaleiden liiketiloihin vaikuttavia tekijöitä. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen

vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti.

9. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Esimerkiksi liikkeeseen, energiaan, työhön ja sähköön liittyvien tutkimusten avulla syvennetään tietämystä luonnontieteellisen tutkimuksen perusteista**.**Harjoitellaan tutkimusten suunnittelua ja toteutusta, havaintojen ja päätelmien tekemistä, sekä tulosten esittämistä. Ohjattujen tutkimusten lisäksi tehdään avoimia tutkimuksia. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheessa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Käsitellään liikenneturvallisuutta esimerkiksi mekaanisen energian yhteydessä. Tutustutaan kodin ja lähiympäristön riippuvuuteen sähköstä. Käsitellään kodin sähkön kulutusta, energian kustannuksia ja sähköturvallisuutta.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Tutustutaan teknologisiin sovelluksiin esimerkiksi yksinkertaisten koneiden ja paineen yhteydessä. Tutustutaan erilaisiin sähkön tuotantotapoihin ja niiden merkitykseen kestävän kehityksen näkökulmasta**.**Opiskellaan generaattorin ja sähkömoottorin toimintaperiaate sekä tutustutaan hyötysuhteen käsitteeseen. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Syvennetään mittaamisen perusteiden hallintaa. Perehdytään energian säilymisen periaatteeseen. Tutustutaan fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Tutustutaan magneettiseen ja sähköiseen vuorovaikutukseen. Käsitellään mekaanista työtä ja tehoa sekä kytketään ne kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö

Opiskellaan sähkövarauksen käsite. Tarkastellaan virtapiiriä käyttäen lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Opiskellaan resistanssi ja virtapiirin malli. Tutustutaan magneettiseen vuorovaikutukseen, sähkömagnetismiin ja sähkömagneettiseen induktioon. Opetellaan sähkömoottorin, generaattorin ja muuntajan toimintaperiaate ja niiden merkitys sähkön tuotannossa ja käytössä. Sähkölaitteiden tehon ja energian avulla lisätään ymmärrystä sähkölaitteiden energiankulutuksesta ja käyttökustannuksista sekä energian säästämisestä. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen.

Fysiikan opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta

Tutkimisen taidot				
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla.	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tieto- ja viestintä-teknologian käyttö
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen				
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Mallien käyttäminen
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Argumentointi-taidot ja tietolähteiden käyttäminen

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1 ja S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1 ja S4.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1 ja S4.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä		Tavoitteeseen liittyy 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueesta S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S5 ja S6.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S4.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S5.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7–9

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Laaja-alainen osaaminen voi näkyä fysiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Fysiikassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Fysiikassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan fysiikan opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjännitteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Fysiikassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Fysiikassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

Monilukutaito (L4)

Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Pyritään tutustumaan fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

TVT

Kunnan TVT-ohjelman mukaisesti.

Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

KEMIA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

7. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Harjoitellaan kokeellisen työskentelyn perustyötaitoja esimerkiksi puhtaiden aineiden ja seosten sekä erotusmenetelmien avulla. Kokeellisessa työskentelyssä kiinnitetään huomiota turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja aineiden oikean määrän käyttöön. Harjoitellaan tutkimusten suunnittelua ja toteutusta, havaintojen ja päätelmien tekemistä, sekä tulosten esittämistä.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Tutustutaan kodin kemikaaleihin sekä happamiin ja emäksisiin aineisiin.Tutkitaan palamista ja sen yhteydessä perehdytään kodin paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia, vettä ja ilmaa.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Yhdistetään opiskeltavat asiasisällöt niihin liittyviin sovelluksiin esimerkiksi erotusmenetelmien kohdalla. Tutustutaan kestävän kehityksen periaatteisiin. Huomioidaan kemikaalijätteen oikea lajittelu. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Tutustutaan aineen rakentumiseen atomeista. Harjoitellaan yksinkertaisen atomimallin käyttöä. Tutustutaan alkuaineen ja yhdisteen käsitteeseen. Kiinnitetään huomiota aineen säilymiseen kemiallisten reaktioiden yhteydessä. Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia. Tutustutaan alkuaineisiin ja harjoitellaan alkuaineiden kemiallisia merkkejä. Tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja harjoitellaan yksinkertaisen atomimallin käyttöä. Käytetään pallomallia apuna yhdisteiden rakenteeseen tutustumisessa.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan kemiallisiin reaktioihin ja havainnoidaan aineen muuttumista kemiallisissa reaktioissa. Tutkitaan reaktionopeuteen vaikuttavia tekijöitä. Havainnoidaan energian vapautumista ja sitoutumista kemiallisessa reaktiossa esim. lämpötilan muutosten avulla. Tutustutaan happamuuten esimerkiksi mittaamalla tuttujen aineiden pH-arvoja. Opetellaan alkuaineiden kemiallisia merkkejä ja tuttujen yhdisteiden kemiallisia kaavoja. Tutustutaan yksinkertaisiin reaktioyhtälöihin.

8. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Harjoitellaan kokeellisen työskentelyn perustyötaitoja esimerkiksi tutkimalla joidenkin metallien reaktioita eri aineiden kanssa. Tehdään happoihin, emäksiin ja suoloihin liittyviä kokeellisia töitä. Kokeellisessa työskentelyssä kiinnitetään huomiota turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja aineiden oikean määrän käyttöön. Harjoitellaan tutkimusten toteutusta, havaintojen ja päätelmien tekemistä sekä tulosten esittämistä.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Tutustutaan alkuaineisiin ja yhdisteisiin. Luokitellaan tuttuja yhdisteitä eri yhdistetyyppeihin. Tutustutaan happojen ja emästen ominaisuuksiin, käyttökohteisiin ja ympäristövaikutuksiin.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Yhdistetään opiskeltavat asiasisällöt niihin liittyviin sovelluksiin esimerkiksi happojen ja emästen kohdalla. Kerrataan kestävän kehityksen periaatteita muun muassa huomioimalla kemikaalijätteen oikea lajittelu.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Tutustutaan aineen rakentumiseen atomeista. Kiinnitetään huomiota aineen säilymiseen kemiallisten reaktioiden yhteydessä. Tutustutaan kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Syvennetään käsitystä atomin rakenteesta, harjoitellaan alkuaineiden jaksollisen järjestelmän käyttöä ja eri yhdistetyyppien muodostumista jaksollisen järjestelmän avulla. Tutkitaan alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutkitaan kemiallisia reaktioita ja muodostetaan niistä reaktioyhtälöitä. Harjoitellaan kemian merkkikieltä ja reaktioyhtälöiden tulkintaa. Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen happojen, emästen ja suolojen avulla.

9. VUOSILUOKALLA KÄYTÄVÄT SISÄLLÖT

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Luonnontieteellinen tutkimus kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Syvennetään kokeellisen työskentelyn perustyötaitoja esimerkiksi tutkimalla orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä tekemällä sähkökemian tutkimuksia. Ohjattujen tutkimusten lisäksi tehdään avoimia tutkimuksia. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Käsitellään esimerkiksi alkoholeja, ravintoaineita ja lääkkeitä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Käsitellään kestävän kehityksen periaatteita ja tuotteen elinkaarta. Tutustutaan luonnonvarojen kestävään käyttöön esimerkiksi metallien yhteydessä ja mahdollisuuksien mukaan paikalliseen kaivostoimintaan.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä asioita opiskellaan esimerkiksi sähköparin ja elektrolyysin avulla ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Malleja ja simulaatioita käytetään esimerkiksi orgaanisten yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja merkitykseen elämälle. Opiskellaan kemian merkkikieltä: hiiliyhdisteiden molekyyli- ja rakennekaavat sekä metallien jännitesarja. Harjoitellaan reaktioyhtälöiden tulkitsemista esimerkiksi hiiliyhdisteiden reaktioiden sekä hapettumis- ja pelkistymisreaktioiden yhteydessä.

Kemian opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kemian merkityksen ymmärtäminen
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta

elinkaaren kannalta				
Tutkimisen taidot				
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään johdonmukaisesti ja turvallisesti	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen
T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelman-ratkaisussa

yhteistyössä muiden kanssa				
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintä-teknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tieto- ja viestintä-teknologian käyttö
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen				
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnon-tieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Mallien käyttäminen
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Argumentointi-taidot ja tietolähteiden käyttäminen

ominaisella tavalla				
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S5 ja S6.	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S5 ja S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S5 ja S6.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista
T 15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimis- kokonaisuuksissa tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	Tavoitteeseen liittyvät 7. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6. sekä	Tavoitteeseen liittyvät 8. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S1-S6.	Tavoitteeseen liittyvät 9. vuosiluokalla opiskeltavat sisällöt sisältöalueista S5 ja S6.	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7–9

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Laaja-alainen osaaminen voi näkyä kemiassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Kemiassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Kemiassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan kemian opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjännitteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Kemiassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Kemiassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

Monilukutaito (L4)

Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla. Oppilasta ohjataan ymmärtämään kemiallista merkkikieltä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Pyritään tutustumaan kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

TVT

Kunnan TVT-ohjelman mukaisesti.

Oppilaanohjaus

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Oppilaanohjaus vuosiluokilla 7-9

***Vuosiluokilla 7-9** oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.*

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää

mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen.

Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Henkilökohtaiseen jatkoopintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

Formatiivinen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi on formatiivista arviointia, joka perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta- sekä tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

OPPILAANOHJAUS

Oppilaanohjauksen järjestäminen:

Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat.

Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat oppilanohjaajat.

Ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuunjako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt.

Työelämään tutustumisjaksoja (TET) tarkennetaan koulukohtaisissa ohjaussuunnitelmissa tai/ja koulujen lukuvuosisuunnitelmassa.

KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKAT 7-9

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	S1, S2 Tutustutaan yläkouluun uutena oppimisympäristönä sekä kouluyhteisössä toimimiseen. Itsenäinen, yritteliäs työskentely ja yhdessä työskentely. Harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä (arvot ja asenteet, oppilaan taidot, sosiaaliset verkostot). Vahvistetaan oppilaiden vuorovaikutus-taitoja ja oman toiminnan vaikutusta luokan yhteishengen luomiseen. Tutustutaan oppilaan omiin vaikutus-mahdollisuuksiin koulussa, esim. oppilaskunta- ja tukioppilas-toiminta.		
Oppimaan oppimisen taidot			
T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	S1 Harjoitellaan oppimaan oppimisen taitoja, opiskelutaitoja sekä monilukutaitoa yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen näkökulmasta.		
Elinikäinen oppiminen			
T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan,	S1, S2 Omien tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi.	S1, S2 Tavoitteiden asettaminen omassa opiskelussa ja sopivien toimintatapojen valinta	S1, S2 Oman opiskelun arviointi ja tavoitteiden asettaminen suhteessa jatko-opintosuunnitelmiin.

kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	Harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä (arvot ja asenteet, oppilaan taidot, sosiaaliset verkostot). Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen.	tavoitteiden saavuttamiseksi. Oman edistymisen arviointi. Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta. Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen.	Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta. Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen.
Itsetuntemus			
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	S2 Omien arvojen ja asenteiden tunnistaminen sekä niiden vaikutus omiin valintoihin. Oppiaineiden ja valinnaisaineiden merkitys tulevaisuuden kannalta.		
Tavoitteiden asettaminen			
T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	S2, S5 Opetellaan asettamaan opiskelulle lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita, tekemään suunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi sekä arvioimaan omaa toimintaa ja sen vaikutuksia tavoitteen saavuttamiseen.	S2, S5 Syvennetään taitoa asettaa opiskelulle tavoitteita lyhyelle ja pitkälle aikavälille, tekemään suunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi sekä arvioimaan omaa toimintaa ja sen vaikutuksia tavoitteen saavuttamiseen.	S2, S5 Otetaan vastuuta omasta tavoitteen asettelusta omalle opiskelulle lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä suunnitelman tekemisestä tavoitteen saavuttamiseksi. Arvioidaan omaa toimintaa tavoitteen saavuttamisessa ja opitaan korjaamaan omaa toimintaa sen perusteella.
Työelämään suuntautuva oppiminen			
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta	S2, S3, S5 Oppiaineiden ja valinnaisaineiden merkitys	S2, S3, S5 Työelämätiedot ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen	S2, S3, S5 Työelämätiedot ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen

sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	tulevaisuuden kannalta Työelämätiedot ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen Työelämään tutustuminen koulun ruokalassa	Työelämään tutustuminen koulun ruokalassa Työelämään tutustuminen koulun ulkopuolella Oppilas harjoittelee työnhalutaitoja hankkiessaan itse oman TET-paikkansa.	Mahdollinen työelämään tutustuminen koulun ruokalassa Työelämään tutustuminen koulun ulkopuolella Oppilas harjoittelee työnhalutaitoja hankkiessaan itse oman TET-paikkansa. Oppilas tekee työhakemuksen ja CV:n
T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen		Oppilas arvioi omaa kiinnostustaan ja soveltuvuuttaan tet-jaksolla tutustumiinsa ammatteihin.	Oppilas arvioi omaa kiinnostustaan ja soveltuvuuttaan tet-jaksolla tutustumiinsa ammatteihin. Valmistaudutaan työ- ja pääsykoehaastattelu-tilanteeseen.
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa			
T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta		S4, S5 Tutustutaan Suomen koulutus-järjestelmään, hankitaan tietoa eri ammatteista sekä tutkitaan erilaisia koulutusmahdollisuuksia. Ohjataan oppilasta etsimään, arvioimaan ja hyödyntämään tietoa eri tietolähteistä sekä käyttämään jatko-opintoihin ja työelämään liittyviä sähköisiä tietopalveluja.	S4, S5 Tutustutaan lähialueen perusopetuksen jälkeiseen koulutustarjontaan Nivelvaiheen ohjaus ja jälkiohjauksesta tiedottaminen Oppilaitos-, työelämä- ja yritysvierailut

		Oppilaitos-, työelämä- ja yrittäjyysvierailut	
T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta		S2, S3, S5 Luotettavan koulutustiedon hyödyntäminen omassa opiskelussa ja urasuunnistelussa	S2, S3, S5 Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut Tutustutaan sähköiseen yhteishakujärjestelmään.
Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys			
T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentely-mahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla			S4, S5 Tutustutaan erilaisiin kansainvälistymis-mahdollisuuksiin opiskelun ja töiden kautta Suomessa ja ulkomailla.

Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus

tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

***Vuosiluokilla 7-9** uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.*

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla oppilaan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla oppilaiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa oppilaat saavat tietoa oppimisen

edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona uskonnon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päättöarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päättöarvosanaa annettaessa oppilaan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Ortodoksinen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 *uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.*

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma T1-T5, T7-T10	**7. lk** Arjen tavat esim. Kreikassa ja Venäjällä, ajanlaskukysymykset, -varhaiskristilliset luostarit ja ortodoksiset luostarit: niiden synty ja vaikutus -luostarien merkitys suomalaiselle ortodoksisuudelle -bysantilainen maailma ja sen perintö -Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka -luterilainen kirkko Suomessa ja ortodoksiset vähemmistöt lähihistoriassa **8. lk** Arjen tavat ortodoksisuudessa ja luterilaisuudessa: kristilliset juhlat, kristinoppileiri ja sen päätös, kummeus, mysteeriot ja sakramentit, avioliitot ja avioerot, maallistuminen, uskonnottomuus ja sen vaikutus -uskonnot koulussa ja lähiympäristössä, ortodoksisuuden monimuotoisuus -havaintoja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta Euroopassa -ajankohtaisia havaintoja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta muualla maailmassa **9. lk** Ortodoksi-kristilliset, kristilliset ja ei-kristilliset juhlat -paastot eri uskonnoissa -luostarit: ortodoksiset, muut kristilliset ja ei-kristilliset, niiden synty, kehitys ja vaikutus -suhtautuminen pyhiin ihmisiin ja marttyyriehin eri uskonnoissa ja kulttuureissa -riitit, erityisesti siirtymäriitit verrattuna ortodoksinen kaste, mirhavoitelu, avioliitto ja hautaus -erilaiset arjen uskonnolliset tavat: rukoileminen, hiljentyminen, meditaatio, hesykasmi, ja asketismi ilmiöinä -uskonnollisen perinteen vaikutus ihmisen arkielämään ja taiteen eri lajeihin
S1 Suhde omaan uskontoon T1-T5, T7-T10	**7. lk** Kirkon syntyvaiheet sekä kirkon opin muotoutuminen: uskontunnustus, traditio -Raamattu kirkon kirjana sekä muita pyhiä tekstejä -diakoniatyö

	-globaali ortodoksisuus **8. lk** Suomalainen ortodoksinen kirkko: historiaa ja nykyaikaa -seurakunnat, hiippakunnat, kirkkokunnat, patriarkaatit -pappeus -luostarit ja asketismi -kirkollisia toimijoita ja järjestöjä -kirkkovuoden kierto ja siihen liittyvät ikonit, veisut, rukoukset ja erityiset toimitukset -ajan pyhittäminen ortodoksin elämässä **9. lk** keskeinen ortodoksinen oppi ja sen ilmentyminen uskontunnustuksessa sekä keskeisissä rukouksissa -henkilökohtainen rukouselämä opin ilmentäjänä -jumalanpalvelukset ja oppi -kirkkotaide opin ilmentäjänä -kirkolliset rakennukset ja luostarit opin näkökulmasta
S2 Uskontojen maailma T1,T3,T4,T8-T10	**7.lk** -Kristilliset kirkot maailmalla ja Suomessa sekä muita nykyuskontoja -suomalainen muinaisusko ja muita luonnonuskontoja -uskonnottomuus -tämän ajan uskonnollisuus ja maallistuminen -juutalaisuus ja islam: syntyhistoriaa, keskeinen opetus, tavat ja rituaalit, symbolit, keskeiset suuntaukset **8. lk** Uskonnollisia symboleja ja tapoja Suomessa, Euroopassa ja globaalisti -uskonnon määrittelyä ja uskontojen luokittelua -Aasian valtauskontoja **9.lk** Uudet uskonnot, uskonnottomuus ja ateismi -eri uskontojen yhteisiä ja eroavia tapoja ja piirteitä ilmiöittäin esim. : asketismi, luostarilaitos, meditatiivinen rukous, paastot, juhlat, siirtymäriitit, pyhät henkilöt, pyhät paikat ja rakennukset, musiikki, taide, arjen tavat mm. pukeutuminen ja suhtautuminen eri sukupuoliin
S1 Suhde omaan uskontoon	**7. lk** -ortodoksiseen perinteeseen liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa

S2 Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T10	-kristinuskoon, juutalaisuuteen ja islamiin liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa **8. lk** Aasian valtauskontoihin liittyviä tapoja ja symboleita yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa -uskonnolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa **9.lk** taide eri uskonnoissa -uskonnolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa -uskonnot ja uskonnottomuus kotimaan politiikassa ja maailmanpolitiikassa
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1-T2, T4-T10	**7. lk** Raamattu kirkon kirjana ja uskonnollisena teoksena -erilaiset Raamatun tulkintatavat sekä muiden pyhien tekstien tulkintaa ja arviointia -ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia **8.lk** Teologisen tekstin ja muun tieteellisen tekstin tarkastelemista ja arviointia -esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista, lähteiden ja näkökulmien valikointi -kriittinen ajattelu -ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia **9.lk** erilaisten argumentaation tapojen tunnistamista ja tuottamista esim. maailman luominen eri uskonnoissa ja luonnontieteissä -ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia -ajankohtaisten uskonnollisten aiheiden taustalla vaikuttavien pyrkimysten pohdintaa
S3 Hyvä elämä T4-T10	**7. lk** - ortodoksisen etiikan perusteita: ihminen jumalan luotuna, hyvänä -epäitsekkyys ja yhteisöllisyys alkukirkossa -marttyyrius ja nykyaikainen uskonnonvapaus -YK:n Ihmisoikeuksien julistus -holokausti -juutalaisuuden ja islamin keskeinen eettinen opetus

	-kristinusko, juutalaisuus, islam ja ihmisoikeudet historiassa ja nykyisyydessä **8. lk** ortodoksinen ihmiskäsitys ja ihmisarvo sekä ihmisoikeudet -hengellinen ohjaus ihmiskäsityksen näkökulmasta -eläinten ja luonnon oikeudet, onko niitä? -maailman uskontojen keskeisiä eettisiä opetuksia -eri uskontojen eettisiä opetuksia ihmisoikeuksien näkökulmasta ja verrattuna kristilliseen etiikkaan **9.lk** ortodoksisen etiikan keskeinen opetus -elämän tarkoitus -vapaus ja vastuu -kasvu ihmisenä, hengellinen ohjaus, paastoaminen, kilvoittelu -sakramentit ja jumalanpalveluselämä -seurustelu ja perhe -vastaavia aiheita myös muiden uskontojen näkökulmasta -ihmisoikeudet, erilaisia ihmisoikeussopimuksia ja niiden toteutuminen lähialueilla ja globaalisti
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1-T2, T4-T10	**7.lk** Ortodoksinen kristitty: kastettu ja voideltu -ortodoksinen identiteetti -kirkon historiaa ja nykyisyyttä: marttyyrius ja diakonius, pappeus, luostarien enkelielämä -yhteisöllisyyden ihanne -ristiretket -holokausti -uskontojen ääriliikkeitä **8.lk** Hengellinen ohjaus ortodoksisessa traditiossa ja muissa uskonnoissa -asketismi ja luostarit -ihmiskäsitys ja siihen perustuvat arvot, ja niiden vaikutus valintojen ja toiminnan taustalla - eri uskontojen opetuksia yksilöstä ja yhteisöstä ja siitä seuraava toiminta -ekumenia -uskontojen välinen dialogi

	9.lk Oppilaan omat arvot ja ajatukset, mihin ne perustuvat -uskonnonvapaus -uskontojen ilmeneminen ihmisten arjessa -globaali vastuu ihmisistä ja luonnosta
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T10	**7.lk** Oikea ja väärä -synti ja katumus -lähimmäisenrakkaus -ajankohtaiset eettiset teemat -yksilöllisyys – yhteisöllisyys -epäitsekkyys - itsekkyys -itsenäisyys -epäitsenäisyys -oikeus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin **8.lk** Vapaus ja vastuu -katumus -anteeksianto -ajankohtaiset eettiset teemat -oikeus ja velvollisuus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin **9.lk** Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja perusteleminen -ajankohtaiset eettiset teemat ja niiden pohtiminen omien arvojen ja näkemysten perusteella -oman ajattelun ja omien rajojen arvostaminen ja rakentava puolustaminen
S2 Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1, T3-T10	**7.lk** Epäitsekkyys, sitoutuminen ja luottamus -vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa **8.lk** Omien eettisten valintojen vaikutusten pohtiminen -vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa **9.lk** Elämän tarkoitus
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä	**7.lk** - Kunniottava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänkatsomuksiin - itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti **8.lk** -Kunniottava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänkatsomuksiin - itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti

T1-T10	**9.lk** Kunniottava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänkatsomuksiin, eri tavalla eläviin ihmisiin, toisten valintoihin -erilaisten ihmisten kohtaaminen työelämässä ja vapaa-ajalla uhka vai mahdollisuus? -itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 7.-9.	Oppilas osaa oma-aloitteisesti hankkia ja arvioida tietoa eri lähteistä kirjallista, digitaalista tai kuvamateriaalia. Osaa muodostaa perusteltuja esityskokonaisuuksia ja julkaista sen. Oppilas etenee harjoittelemalla tiedon hakemisen, arvioinnin, muokkaamisen ja julkaisemisen kokonaisuutta. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja toimintansa pitkäkestoiset moraaliset ja eettiset vaikutukset. Oppilas osaa hyödyntää kansainvälistä vuorovaikutusta.

Evankelisluterilainen uskonto

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 *uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.*

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältö alueet
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma T1-T5, T7-T10	**7. lk** Maailmanuskontojen vaikutus kulttuuriin **8. – 9. lk** Kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin **7.lk. 9.lk** Erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen **7.-9.lk** Uskontojen sisäiset monimuotoisuudet sekä erilaisten kulttuurien takana olevien uskontojen hahmottaminen
S1 Suhde omaan uskontoon T1-T5, T7-T10	**7. lk** Tutustuminen Raamattuun **8. lk** Kristinuskon synty, perehdytään suurimpiin kirkkokuntiin (katolinen, ortodoksinen, protestanttiset kirkkokunnat), kristinuskon levinneisyys ja jakautuminen kirkkokunniksi. Yhteistyön tekeminen seurakunnan kanssa. **8.-9.lk** Kristinuskon oppi ja opetukset sekä kristinuskon vaikutus eri puolilla maailmaa. **9.lk** Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat, Raamatun kulttuurivaikutukset eri puolilla maailmaa ja kristinuskon vaikutus Suomessa, pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet sekä yhteisöt (esimerkiksi herätysliikkeet) **7.-9.lk** Jäsennetään oppilaan omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin.
S2 Uskontojen maailma T1,T3,T4,T8-T10	**7.lk** Oppilaille avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä sekä tutustutaan luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, Kiinan ja Japanin uskontoihin, juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon. **8.lk** Tutustutaan erilaisiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin, ekumenia **9.lk** Tutustutaan uskonnottomiin katsomuksiin ja kristinuskon eri suuntauksiin sekä muihin kulttuuriin vaikuttaviin uskonnollisiin katsomuksiin.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä	**7.lk** Tutustutaan eri uskontojen tapoihin, symboleihin ja käytänteisiin sekä historiassa että nykypäivässä **8. lk** Tutustutaan kristinuskon tapoihin, symboleihin ja käytänteisiin sekä historiassa että nykypäivässä **9. lk** Opetellaan tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa,

T1-T10	taiteessa ja populaarikulttuurissa. Sekä pohditaan eettisiä kysymyksiä ajankohtaisilla teemoilla ja esimerkeillä.
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1-T10	**7.lk** Tuodaan esille uskonnon ja tieteen erilaiset tulkinnat ja painotukset ihmistä ympäröivässä maailmassa **8. lk** Tarkastellaan kristinuskon vaikutus eurooppalaiseen kulttuuriin **9.lk** Tutustutaan Raamatun erilaisiin tulkintatapoihin ja Raamattu käsityksiin Oppilaan omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja niiden puolesta argumentointi. **7. – 9. lk.** Uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot. Tieteentutkimustulokset ja uskontokritiikki.
S3 Hyvä elämä T4-T10	**7. lk** Eri uskontojen esille tuomat eettiset ongelmat (ihmisoikeudet) ja periaatteet **8. lk** Eri kristillisten kirkkojen eettiset periaatteet ja ongelmakohdat **9. lk** Etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen, kristinuskon eet-tiset periaatteet, Raamatun ja etiikan suhde sekä muiden uskontojen eettiset periaatteet käsiteltäviin eettisiin kysymyksiin valittujen ajankohtaisten aiheiden pohjalta. Ihmisen hyvinvointiin pohjautuen ihmisoikeusetiikka, elämän kysymyksiin liittyvä etiikka, ympäristöetiikka ja eläimiin liittyvät kysymykset sekä globaali vastuu.
S1 Suhde omaan uskontoon **S3** Hyvä elämä T1-T2, T4-T10	**7.lk** Oman maailmankatsomuksen jäsentäminen **8. lk** Kristinuskon leviäminen Euroopassa ja lähetystyön kautta muualle maailmaan **8. – 9.lk** Kristinuskon kulttuurivaikutukset ja uskontojen keskinäiset konfliktit **9. lk** Ajankohtaisten uutisten hyödyntäminen uskonnollisten ja eettisten valintojen pohtimisessa ja esilletuomisessa **7. – 9. lk** Kyky nähdä itsensä vastuullisena toimijana, jonka valinnoilla on vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan.
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3**	**7. lk** Eri uskontojen ja katsomusten vastaukset perimmäisiin kysymyksiin **8. lk** Eri kirkkokuntien näkemykset perimmäisiin kysymyksiin **9. lk** Omaan elämään liittyvät eettiset kysymykset ja niiden tarkasteleminen

Hyvä elämä T1-T10	**7.-9. lk** Oman arvomaailman rakentaminen ja ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit.
S2 Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1, T3-T10	**7. – 9. lk** Omien eettisten valintojen vaikutuksen ymmärtäminen **9. lk** ympäristöetiikka, vastuu eläimistä, globaali vastuu ja kestävän kehityksen merkityksen esille tuominen
S1 Suhde omaan uskontoon **S2** Uskontojen maailma **S3** Hyvä elämä T1-T10	**7. lk** Eri maailmanuskojen katsomusten ymmärtäminen ja vaikutus Suomessa ja muualla. **8. -9. lk** Ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtäminen **9. lk** Uskontojen yhteisten periaatteiden esimerkiksi kultaisen säännön ymmärtäminen **7. -9. lk** Erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 7.-9.	Oppilas osaa oma-aloitteisesti hankkia ja arvioida tietoa eri lähteistä kirjallista, digitaalista tai kuvamateriaalia. Osaa muodostaa perusteltuja esityskokonaisuuksia ja julkaista sen. Oppilas etenee harjoittelemalla tiedon hakemisen, arvioinnin, muokkaamisen ja julkaisemisen kokonaisuutta. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja toimintansa pitkäkestoiset moraaliset ja eettiset vaikutukset. Oppilas osaa hyödyntää kansainvälistä vuorovaikutusta.

Käsityö

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen

suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 *käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.*

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Käsityön oppimisen ja osaamisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Formatiivisella arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä

olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia ja saada vertaispalautetta. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Summatiivinen arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona käsityön opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt käsityön oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on käsityön oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan käsityön oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy käsityön oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa käsityön alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

KÄSITYÖ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7-9 LUOKAT

Oppilaat opiskelevat puolet lukuvuodesta tekstiili- ja teknistä työtä. Opetuksessa ja tekemisessä käytetään tekstiilityön ja teknisen työn työtapoja huomioiden oppilaan omat aihealueen sisällä olevat yksilölliset suunnitelmat.

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S1-S4 Suunnitellaan toteutettava tuote, huomioiden resurssit (aika, taidot, materiaalit, työvälineet, työturvallisuus, kustannukset). Suunnitelmien dokumentointi.	S1-S4 Suunnitellaan valmistettava tuote.Työ valitaan oppilaan oman kiinnostuksen mukaan. Suunnitelmassa kiinnitetään huomio tuotteen ominaisuuksiin (toimivuus, ilmaisevuus, esteettisyys) Suunnitelmien dokumentointi.	S1-S4 Suunnitellaan valmistettava tuote. Työ valitaan oppilaan oman kiinnostuksen mukaan. Suunnitelmassa kiinnitetään huomio tuotteen ominaisuuksiin (toimivuus, ilmaisevuus, esteettisyys) Suunnitelmien dokumentointi.	Työskentely ja tuottaminen
T2 Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi sekä arvioimaan oppimistaan	S1-S6 Tekstiilityö: Sisältönä vaateompelu, kirjonta ja kankaanvärjäys (mahdollisesti myös muu käsityötekniikka) Tekninen työ: Arvioidaan omaa oppimista	S1-S6 Kannustetaan kokeilemaan eri työvälineitä ja materiaaleja turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Arvioidaan omaa oppimista	S1-S6 Kannustetaan kokeilemaan kokemusta kasvattaen eri työvälineitä ja materiaaleja. Arvioidaan omaa oppimista	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen
T3 Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksen-mukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatiota	S2-S6 Perehdytään koneiden ja laitteiden toimintaan ja turvalliseen käyttämiseen. Käytetään tarkoituksen-mukaisia materiaaleja tuotteen valmistamisessa	S2-S6 Perehdytään koneiden ja laitteiden toimintaan ja turvalliseen käyttämiseen. Käytetään tarkoituksen-mukaisia materiaaleja tuotteen valmistamisessa	S2-S6 Perehdytään koneiden ja laitteiden toimintaan ja turvalliseen käyttämiseen. Käytetään tarkoituksen-mukaisia materiaaleja tuotteen valmistamisessa	Työvälineiden käyttö, valmistus-menetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksen-mukainen käyttäminen.

	sekä perehdytään materiaalien ominaisuuksiin ja työstämiseen.	sekä perehdytään materiaalien ominaisuuksiin ja työstämiseen.	sekä perehdytään materiaalien ominaisuuksiin ja työstämiseen.	
T4 Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan.	S1-S5 Laaditaan tehtävänannon pohjalta suunnitelma tuotteesta.	S1-S5 Keksitään itse ratkaisuja tuotteen muotoon, rakenteeseen ja toimintaan.	S1-S5 Kannustetaan persoonallisiin ratkaisuihin. Yhdistellään ennakko-luulottomasti erilaisia kulttuurisia näkökulmia synnyttäen uusia innovaatioita.	Visuaalinen, materiaalinen ja esitysteknologinen ilmaisu
T5 Ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.	S5-S6 Tutustutaan työskentelymenetelmiin ja suunnitellaan työvaiheet omaan taitotasoon sopiviksi. Perehdytään työturvallisuuteen ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana työskentely-prosessia. Työskennellään turvallisesti.	S5-S6 Tutustutaan työskentelymenetelmiin ja suunnitellaan työvaiheet omaan taitotasoon sopiviksi. Perehdytään työturvallisuuteen ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana työskentely-prosessia. Työskennellään turvallisesti.	S5-S6 Tutustutaan työskentely-menetelmiin ja suunnitellaan työvaiheet omaan taitotasoon sopiviksi. Perehdytään työturvallisuuteen ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana työskentely-prosessia. Työskennellään turvallisesti.	Turvallinen työskentely
T6 Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5 Tutustutaan ideoiden ja suunnitelmien havainnollis-tamiseen hyödyntäen tieto- ja viestintätekniikkaa. suunnittelu- ja työskentely- prosessista sekä tuotteesta dokumentti, joka sisältää kuvia ja/tai kirjallisen	S1-S5 Tutustutaan ideoiden ja suunnitelmien havainnollis-tamiseen hyödyntäen tieto- ja viestintä-tekniikkaa.	S1-S5 Tutustutaan ideoiden ja suunnitelmien havainnollis- tamiseen hyödyntäen tieto- ja viestintä-tekniikkaa.	Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely

	selostuksen työskentelyn vaiheista.			
T7 Ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologian kehityksen merkitys omassa elämässä, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7-S8 -tekstiilikuidut -pesumerkit -silittäminen	S7-S8 Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin (käsityöblogit, sosiaalinen media, näyttely- yritys- ja museovierailut).	S7-S8 Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin (käsityöblogit, sosiaalinen media, näyttely- yritys- ja museovierailut).	Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa
T8 Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S7-S8 Kestävän elämäntavan huomioiminen työskentelyn eri vaiheissa	S7-S8 Kestävän elämäntavan huomioiminen työskentelyn eri vaiheissa	S7-S8 Kestävän elämäntavan huomioiminen työskentelyn eri vaiheissa	Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävän elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa

Laaja-alainen osaaminen 7.-9. vuosiluokilla

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti, koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT–ohjelman mukaisesti.

ESIMERKKEJÄ 7- LUOKAN KÄSITYÖN SISÄLLÖISTÄ

Tekstiilityö	Tekninen työ
Mallisuunnittelu: - luonnospiirtäminen - mittapiirtäminen - tieto- ja viestintäteknologian käyttö suunnittelussa	Suunnitelma toteutettavasta oppilastyöstä: -luonnospiirtäminen -mittakuvien lukeminen
Ompelu: - mittojen ottaminen - kaavojen piirtäminen - leikkuusuunnitelma - työohjeiden lukeminen - ompelukoneen, saumurin ja muiden työvälineiden turvallinen käyttö - silitys - työn viimeistely	Puuntyöstö: Koneiden oikea ja turvallinen käyttö. -Katkaisusahaus: Liukujiiripyörösaha, vannesaha Halkaisusahaus: Liukujiiripyörösaha, vannesaha Höyläys: Tasohöylä, oikohöylään tutustuminen Jyrsintä: Alajyrsin Poraus: Akkuporakone
Kirjonta: Kirjontatyön suunnittelu ja toteutus käsin- tai konekirjontatekniikkaa käyttäen	Pintakäsittely: -Hiominen käsin ja koneilla -Esimerkkejä valittavista pintakäsittelytavoista: maalaaminen siveltimellä, lakkaus, petsaaminen, öljyäminen
Kankaan kuviointi: Kankaan kuviointi toteutettu joko värjäys- tai painantamenetelmällä. kankaasta valmistetaan ompelutyö (esim. reppu, laukku, tyyny).	
Portfolio= oppimispäiväkirja: Suunnitelmien ja valmiiden töiden dokumentointi, itsearviointi	Suunnitelmien ja valmiiden töiden dokumentointi, itsearviointi
Esimerkkejä vapaavalintaisesta työstä: (8-9lk tai lisätyö) - aiemmin opitun tekniikan syventäminen tai -neulonta -virkkaus -huovutus -tilkkutyö -muut erikoistekniikat	Esimerkkejä vapaavalintaisesta työstä: (8-9lk ja lisätyö) -aiemmin opitun tekniikan syventäminen tai -puukuksa -leikkuulauta -kalapappi -elektroniikkatyö -oppilaan omavalintainen työ

Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja

hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

BIOLOGIA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	7. LUOKKA	8. LUOKKA	9. LUOKKA
S1 BIOLOGINEN TUTKIMUS T1-4, 7-10, 12	Solun tutkimus Kasvatuskoe Lajin tunnistus Eliöiden rakenne Eliöiden luokittelu	Eliökokoelman koostaminen Ekosysteemitutkimus Lajien tunnistus	Eläinsolu Ihmisen anatomian ja fysiologiaan liittyvät tutkimukset. Osallisuus ja vaikuttaminen omaan ja ympäristön hyvinvointiin.
S2 TUTKIMUSRETKET LÄHIALUEILLE T1-3, 7-10, 12	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Retki lähiympäristöön	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Metsä- tai suoretki Jokamiehen oikeudet	Lähiympäristön havainnoiminen aistien avulla
S3 EKOSYSTEEMIN PERUSRAKENNE JA TOIMINTA T1-3, 7-10, 12		Suomalaisen metsäekosysteemin rakenne ja toiminta Ihmisen vaikutus ekosysteemiin Perustiedot metsä- ja suoekosysteemistä Lajien ekologia ja niiden vuorovaikutussuhteet	
S4 MITÄ ELÄMÄ ON? TT1-3, 7-10, 12	Eliöiden rakenne ja elintoiminnot sekä niiden vertailu Eliökunnan luokittelu Perinnöllisyyden ja evoluution perusteet	Elinympäristöjen vertailu Eliöiden sopeutuminen vuodenaikojen vaihteluun	Solu (eläinsolu) Ihmisen evoluutio ja perinnöllisyys
S5 IHMINEN T2,4,5,7,8,10,12			Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja säätelyjärjestelmä. Kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteet. Perimän ja ympäristön vaikutus ihmisen ominaisuuksien kehittymiseen. Bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet

S6 KOHTI KESTÄVÄÄ TULEVAISUUTTA T1,3,6,7,9-14	Omakohtainen luontosuhde Eläinten hyvinvointi Monimuotoisuuden merkitys	Kestävä metsätalous Ekosysteemipalvelut Luontosuhteen vahvistaminen Luonnon monimuotoisuuden merkitys Luonnonsuojeluun tutustuminen	Omaan hyvinvointiin vaikuttaminen v kautta.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN BIOLOGIASSA 7.-9. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT-ohjelman mukaisesti.

Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 *musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa*

oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa oppimisen arviointi, eli formatiivinen arviointi, on kannustavaa ja rakentavaa palautetta opintojen aikana. Se tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen liittyviä kokonaisuuksia. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti ja soveltamaan käytännössä oppimaansa musiikin tietoa ja taitoa. Musiikin summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että musiikillisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Musiikissa harjoittelu- ja työskentelytaitojen kehittäminen eli oppimaan oppiminen on yksi arvioitavista kriteereistä.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on musiikin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan musiikin oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Musiikissa oppilaan oppimisen tavoitteet on johdettu musiikin opetuksen tavoitteista. Musiikin oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet koostuvat osallisuuden taidoista, musiikillisista taidoista ja tiedoista, luovasta tuottamisesta, kulttuurisen ymmärtämisen taidoista,

monilukutaidosta, hyvinvoinnin ja ääniturvallisuuden taidoista sekä oppimaan oppimisen taidoista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

MUSIIKKI

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-8. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	Arvioinnin kohde
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	Musisoidaan, musiikkiliikutaan ja keskustellaan musiikista erilaisissa ryhmissä. Opitaan kuuntelemaan muita ja sopeuttamaan oma toiminta yhteiseen tekemiseen.	Musisoidaan, musiikkiliikutaan ja keskustellaan musiikista erilaisissa ryhmissä. Opitaan kuuntelemaan muita ja sopeuttamaan oma toiminta yhteiseen tekemiseen.	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	Äänenavauksen opetteleminen ja harjoitteleminen. Terveen ja miellyttävän äänenkäytön ylläpito ja kehittäminen ääniharjoitteiden ja monipuolisen lauluohjelmiston avulla. Laulamista harjoitellaan solistina, yhtyeenä ja/tai kuorona mikrofoniin ja/tai ilman mikrofonia.	Terveen ja miellyttävän äänenkäytön ylläpito ja kehittäminen ääniharjotteiden ja monipuolisen lauluohjelmiston avulla. Laulamista harjoitellaan solistina, yhtyeenä ja/tai kuorona mikrofoniin ja sekä ilman mikrofonia.	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	Soittoa ja musisointia keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin.	Syvennetään jo opittuja -yhteissoittotaitoja keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimilla, realisointu-merkkien luku- ja soittotaitoa musisoimalla kosketin- ja näppäilysoittimilla. Lisäksi opetellaan lukemaan rumpusetille kirjoitettua rytminuottia.	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikki-liikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	Haetaan musiikin perussyke ja rytminen jaksottuminen keholla tuotetun liikkeen avulla. Sykettä ja rytmiä voi kokea myös johtamalla (johtamiskaavoilla) itse tuotettua tai äänitemusiikkia.	Syvennetään jo opittuja taitoja monipuolisilla perussykkeillä ja kehorytmeillä.	Musiikkiliikunta

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	Tutustutaan kuuntelemalla (ja katselemalla) erilaisiin sävellyksiin ja puretaan havainnot keskustelemalla, kirjoittamalla, liikkuen tai/tai kuvataiteellisin keinoin. Hyödynnetään graafista partituuria sekä kuuntelun että havaintojen ilmaisun tukena. Käydään läpi musiikkimaalausta ja mietitään millainen on musiikin rooli tunnelman luojana.	Kuunnellaan mahdollisuuksien mukaan itse tallennettuja sisä- ja ulkotilojen ääniympäristöjä ja keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista. Tutustutaan kuuntelemalla (ja katselemalla) erilaisiin sävellyksiin ja puretaan havainnot keskustelemalla, kirjoittamalla, liikkuen tai/tai kuvataiteellisin keinoin. Hyödynnetään graafista partituuria sekä kuuntelun että havaintojen ilmaisun tukena.	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata häntä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	Harjoitellaan improvisointia ryhmässä sopivilla instrumenteilla esimerkiksi rytmejä ja pentatoniikkaa hyödyntäen. Sävelletään omatekoisia rytmisiä teoksia ryhmässä.	Harjoitellaan improvisointia ryhmässä sopivilla instrumenteilla esimerkiksi rytmejä, pentatoniikkaa tai blueskaavaa hyödyntäen. Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan taiteidenvälinen pienimuotoinen projekti.	Musiikin luova tuottaminen
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	Hyödynnetään oppilaitoksen tarjoamien laitteiden ja musiikkisovellusten käyttöä sovittamisessa, säveltämisessä ja tallentamisessa. Tutustutaan tallentamista ja julkaisemista koskevaan lainsäädäntöön, tekijänoikeuksiin ja hyviin tapoihin.	Hyödynnetään oppilaitoksen tarjoamien laitteiden ja musiikkisovellusten käyttöä sovittamisessa, säveltämisessä ja tallentamisessa. Tutustutaan tallentamista ja julkaisemista koskevaan lainsäädäntöön, tekijänoikeuksiin ja hyviin tapoihin.	Musiikkiteknologian käyttö

		T2, T3, T5 pitävät osittain sisällään tämän tavoitteen toteuttamisen oppitunneilla. (maakunnallinen TVT)	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	Mietitään yhdessä, mitä lisäarvoa musiikki tarjoaa koulutukselle/ kasvatukselle, liiketoiminnalle, uskonnolle, politiikalle yms.. Voidaan tarkastella musiikin merkitystä esimerkiksi kansallislaulujen näkökulmasta. Lisäksi oppilas miettii syitä miksi jokin musiikki vaikuttaa vahvemmin ja jokin toinen musiikki heikommin hänen tunteisiinsa ja ajatuksiinsa.	Kerrataan VL7 käytyjä asioita. Mietitään yhdessä, mitä lisäarvoa musiikki tarjoaa koulutukselle/ kasvatukselle, liiketoiminnalle, uskonnolle, politiikalle yms. Voidaan tarkastella musiikin merkitystä esimerkiksi kansallislaulujen näkökulmasta. Lisäksi oppilas miettii syitä miksi jokin musiikki vaikuttaa vahvemmin ja jokin toinen musiikki heikommin hänen tunteisiinsa ja ajatuksiinsa.	Kulttuurinen osaaminen
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	Opiskellaan keskeiset nuotinnetun musiikin rakennemerkinnät (A, B, C, Intro, Interlude, Outro, kertausmerkit, segno, coda) ja termit (esim. f, p, staccato, legato, andante, largo, allegro).	Syvennetään VL7 opittuja taitoja. Opiskellaan keskeiset nuotinnetun musiikin rakennemerkinnät (A, B, C, Intro, Interlude, Outro, kertausmerkit, segno, coda) ja termit (esim. f, p, staccato, legato, andante, largo, allegro). Tutustutaan nuottiviivastoon ja nuotteihin.	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia	Pohditaan millainen on musiikin rooli tunnelman luojana.	Kuuntelemalla ja tekemällä musiikkia etsitään syitä siihen,	**Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.**

	Miksi jokin musiikki vaikuttaa vahvemmin ja jokin toinen musiikki heikommin tunteisiin ja ajatuksiin.	miksi musiikki voi hoitaa.	**Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia**.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	Keskustellaan terveellisen ja miellyttävän ääniympäristön kriteereistä. Tutustutaan desibelin (dB) käsitteeseen ja sen merkittävyyteen kuulonsuojelun yhteydessä. Opitaan hallitsemaan sähköisten laitteiden turvallinen käyttö.	Kerrataan jo opittuja asioita. Keskustellaan terveellisen ja miellyttävän ääniympäristön kriteereistä. Tutustutaan desibelin (dB) käsitteeseen ja sen merkittävyyteen kuulonsuojelun yhteydessä. Opitaan hallitsemaan sähköisten laitteiden turvallinen käyttö.	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.	Oppilas ohjataan 1) tekemään merkintöjä omaan oppimispäiväkirjaansa. Päiväkirja voi olla vapaamuotoinen vihkomuistiinpano tai opettajan suunnittelema lomake tai 2) arvioimaan onnistumisensa sanallisesti yksittäisessä opintokokonaisuudessa.	Oppilas ohjataan 1) tekemään merkintöjä omaan oppimispäivä-kirjaansa. Päiväkirja voi olla vapaamuotoinen vihkomuistiinpano tai opettajan suunnittelema lomake tai 2) arvioimaan onnistumisensa sanallisesti yksittäisessä opintokokonaisuudessa.	Oppimisen taidot

Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja

liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 *pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.*

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7–9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja

kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona liikunnan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt liikunnan oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on liikunnan oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan liikunnan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy liikunnan oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Liikunnassa osaaminen kertyy kumuloituvasti aikaisemman osaamisen jatkoksi. Päättöarvioinnin kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

LIIKUNTA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET VUOSILUOKILLA 7, 8 JA 9

Yläkoulun liikunnanopetuksen päätavoite on ohjata oppilasta liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilas opiskelee liikuntataitoja ja tietoja, joiden avulla hän voi harrastaa itsenäisesti liikuntaa. Tavoitteena on, että oppilas oppii arvostamaan omaa kehoaan, oppii tuntemaan liikunnalliset vahvuutensa ja motivoituu huolehtimaan hyvinvoinnistaan liikunnan avulla. Oppilas kokee pätevyyden, yhteisöllisyyden ja ilon kokemuksia liikuntatilanteissa ja oppii nauttimaan liikunnan tuottamista fyysistä ja psyykkisistä tuntemuksista. Oppilas oppii fyysisen kunnon hoitamisen perusteet.

7 – 9 -luokkien paikalliset painotukset

- *Itsenäiseen liikunnan harrastamiseen tarvittavien erilaisten liikuntataitojen opiskeleminen eri liikuntamuodoissa.*
- *Liikuntatehtävien yksilöllistäminen pätevyyden kokemusten varmistamiseksi, liikunnallisen itsetunnon vahvistamiseksi sekä oppilaan autonomian ja osallisuuden tukemiseksi.*
- *Oppilaiden osallisuus liikunnan tuottamisessa.*
- *Paikallisiin liikuntamahdollisuuksiin tutustuminen.*

Liikuntatuntien lisäksi yläkouluissa on huolehdittava Liikkuva koulu –ohjelman mukaisesti, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus liikkua tunti jokaisena koulupäivänä. Liikkumismahdollisuuksia luodaan välituntiliikuntatoiminnalla, opetuksen toiminnallistamisella, kerhotoiminnalla, valinnaisliikunnalla ja koulumatkaliikunnalla. Tarkoituksena on vähentää istumista ja lisätä liikettä. Koulupäivän liikunnallistamisessa huomioidaan oppilaiden osallisuus, yhteisöllisyys ja tasa-arvoisuus. Liikkuva koulu -toiminnan tavoitteena on edistää oppilaiden

kouluviihtyvyyttä, hyvinvointia, terveyttä ja oppimista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja edistää kotoutumista.

Kainuussa toimii Vuokatti-Ruka -urheiluakatemia, joka kuuluu valtakunnalliseen akatemiaverkostoon. Urheiluakatemia toiminnan tavoitteena on mahdollistaa jo yläkouluikäisille joustava koulunkäynnin ja monipuolisen liikunnan ja urheilun yhdistämisen toimivissa olosuhteissa. Tavoitteena on varmistaa nuorelle määrällisesti riittävä ja laadukas päivittäisvalmennus yhteistyössä seurojen ja lajiliittojen kanssa. Pääteemoja ovat monipuoliset liikuntataidot, terve urheilija ja innostuksen vahvistaminen. Urheilu-valmennuksen lisäksi akatemiatoimintaan kuuluu urheilullisiin elämäntapoihin ja -taitoihin kasvattaminen urheilijan polulla. Yläkouluakatemian toimintamalleja voivat olla yläkoululeiritys, urheilukoulu, liikuntapainotteinen yläkoulu ja liikuntalähikoulu. Toiminnan valtakunnallisista linjauksista vastaa Suomen Olympiakomitea.

Urheiluakatemiatoiminta tukee opetussuunnitelmaan sisältyvää tavoitetta tuoda tunti liikuntaa jokaisen oppilaan jokaiseen koulupäivään. Malli mahdollistaa mielekkään liikkumisen niille oppilaille, jotka ovat valinneet urheilijan polun ja haluavat oppia ja kehittää tietojaan, taitojaan ja kykyjään urheilijana.

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen sisällöt	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
Fyysinen toimintakyky					
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havainto-motorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikunta-tilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Ratkaisujen teko erilaisissa liikunta-tilanteissa
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumis-taitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimis-ympäristöissä, eri vuoden-aikoina ja eri liikunta-muodoissa	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot) eri liikuntamuodoissa
T4 ohjata oppilasta harjoittelun	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-,	jää-, lumi-, luonto-, perus-,	jää-, lumi-, luonto-, perus-,	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot)

avulla kehittämään välineen-käsittely-taitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimis-ympäristöissäeri välineillä, eri vuoden-aikoina ja eri liikunta-muodoissa		musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	eri liikuntamuodoissa
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuk-siaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus +Move! mittaukset	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Fyysisten kunto-ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen
T6 vahvistaa uima- ja vesi-pelastus-taitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Uima- ja vesipelastus-taidot
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelu, uinti, vesiliikunta ja vesipelastus	Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla
Sosiaalinen toimintakyky					
T8 ohjata oppilasta	S2	pari- ja ryhmätehtäviä,	pari- ja ryhmätehtäviä,	pari- ja ryhmätehtäviä,	Tunne- ja vuorovaikutustaidot

työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunne-ilmaisuaan liikunta-tilanteissa toiset huomioon ottaen.		leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	sekä työskentely-taidot
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimis-tilanteista	S2	pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita.	Vastuun kanto yhteisissä oppimis---------tilanteissa
Psyykkinen toimintakyky					
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunotta-mista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Pitkäjännitte-stä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuun-ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuun-ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Itsenäisen työskentelyn taidot
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisölli-syydestä	S3	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunotta-mista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunotta-mista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan	Pitkäjännittestä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunotta-mista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan	Ei vaikuta arvosanan muodostu-miseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

		merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvin-voinnille	S3	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunottamista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunottamista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Pitkäjännitteistä harjoittelua yksin ja yhdessä, harjoitellaan vastuunottamista. Iloa ja virkistystä tuottavia liikuntatehtäviä. Tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	S3	Kuten edellä. Sen lisäksi tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.	Kuten edellä. Sen lisäksi tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.	Kuten edellä. Sen lisäksi tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilas oppii pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

1 ESIMERKKI TASAPAINO- JA VÄLINEENKÄSITTELYTAITOJEN JA KESTÄVYYDEN KEHITTÄMISESTÄ TALVILIIKUNNASSA

Yläkoulun talviliikunnassa tavoitteena on, että oppilas

- hallitsee vähintään yhden talviliikuntamuodon niin, että hän kykenee lajin itsenäiseen harrastamiseen.
- tietää kyseisen liikuntamuodon varusteiden perusominaisuudet, käytön ja huollon perusteet.
- ymmärtää eri talviliikuntamuotojen lajirajat ylittävät perusperiaatteet (esim. liuku, painonsiirto, sauvatyönnöntekniikka).

Talviliikunnan opiskelussa edetään perustekniikoiden harjoittelusta niiden soveltamista vaativiin tehtäviin. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen ja kehittymisen kokemuksia ja nauttii ulkona liikkumisesta. Talviliikunnalla harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia ja tasapainotaitoja. Oppilas tulee tietoiseksi paikkakuntansa mahdollisuuksista harrastaa eri talviliikuntalajeja.

Fyysinen toimintakyky	**Sosiaalinen toimintakyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Taitojen kehittäminen T3 Harjoitetaan erilaisia talviliikuntamuotoja (esim. lumikenkäily, laskettelu, hankifutis yms. pelisovellukset, luistelu, hiihto). Perehdytään vähintään yhteen talviliikuntamuotoon niin, että oppilaalla on mahdollisuus kehittää lajin tekniikka automatisoituneelle tasolle. T3 Harjoitetaan tasapainotaitoja. T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja	T8 Opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti. T9 Harjoitellaan noudattamaan reilun pelin periaatteita.	T 10 Opitaan kantamaan vastuuta omista välineistä ja työskentelemään pitkäjänteisesti. T 10 ja T 13 Opitaan hyväksymään talviolosuhteet ja varustautumaan ja toimimaan niiden mukaisesti. Tutustutaan paikkakunnan talviliikuntamahdollisuuksiin.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitetaan kestävyyttä.		

2 ESIMERKKI HAVAINTOMOTORISTEN TAITOJEN JA KESTÄVYYDEN KEHITTÄMISESTÄ LUONTO- JA ELÄMYSLIIKUNNASSA

Yläkoulun luonto- ja elämysliikunnassa tavoitteena on, että oppilas

- hallitsee maastossa liikkumisen taidot niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa hyödyntää luontoa liikkumisympäristönään.
- osaa liikkua kartan ja kompassin avulla ja ymmärtää luonnonolosuhteiden merkityksen liikkumisessa (vuodenajat, maastonmuodot, varusteet).

Luontoliikuntaa harjoitellaan edeten lähiympäristöstä vaativampiin maastoihin. Oppilas kokee myönteisiä onnistumisen, ilon ja jännityksen kokemuksia ja nauttii luonnon rauhoittavasta ja virkistävästä vaikutuksesta. Luontoliikunnalla ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia, kehonhallintaa ja tasapainotaitoja. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin liikkua luonnossa.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T2 Harjoitetaan havaintomotorisia taitoja havainnoimalla ympäristöä ja yhdistämällä havaintoja karttaan. Harjoitetaan aistien monipuolista käyttämistä liikkumisen tukena. T2 Harjoitellaan liikuntatilanteeseen sopivien ratkaisujen tekemistä suhteessa omiin kykyihin että maaston vaatimuksiin. T7 Harjoitellaan turvallisuustekijöiden huomioimista liikunnassa. T3 Liikkumistaitojen soveltaminen maastossa ja tasapainotaitojen harjoittaminen.	T8 Harjoitellaan työskentelemään pareittain, ryhmässä sekä omatoimisesti erilaisten tehtävien vaatimusten mukaisesti.	T 10 ja T13 Oppilas oppii hyväksymään ja tunnistamaan luonnon vaihtelevat olosuhteet ja niiden merkityksen liikunnan harrastamisessa. T 11 ja T 12 Oppilas kokee luontoliikunnan virkistävän ja rentouttavan vaikutuksen. T11 Oppilas kasvattaa luontoliikuntaan liittyvää itseluottamustaan ja tuntee myönteisiä tunteita (jännitys, ilo, virkistys, oppimisen kokemukset). T10 Oppilas tiedostaa pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen fyysisen tehtävän suorittamisessa ja kunnon kohottamisessa sekä osaa suhteuttaa oman fyysisen kunnon ja jaksamisen tehtävän vaatimuksiin.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitettaan kestävyyttä luonnossa liikkuen.		

3 ESIMERKKI VÄLINEENKÄSITTELYTAITOJEN, NOPEUDEN JA KESTÄVYYDEN KEHITTÄMISESTÄ PALLOILUSSA

Yläkoulun palloilussa tavoitteena on, että oppilas

- harjoittaa henkilökohtaisia välineenkäsittelytaitojaan niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa osallistua aktiivisesti eri peleihin.
- ymmärtää lyönnin, potkun ja heittämisen lajirajat ylittävät perusperiaatteet ja oivaltaa eri pelimuotojen pelitaktiikan perusteet.

Oppilas kokee palloilussa myönteisiä joukkueeseen kuulumisen kokemuksia ja nauttii pelaamisesta. Vauhdikkailla peleillä ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia. Pelien nopeat suunnanmuutokset harjoittavat oppilaan reaktio- ja rytmikykyisyyttä sekä nopeutta. Pelitaktista osaamista harjoitellaan edeten pienpeleistä kohti täydellä kentällisellä pelaamista. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin harrastaa palloilulajeja.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Harjoitetaan liikkumistaitoja pelitilanteisiin sovellettuina, jolloin kehittyy erityisesti kehonhallinta ja koordinaatio. T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja: 1. silmäkäsikoordinaation harjoittaminen: Eri pelivälineillä kämmenlyönnin, rystylyönnin ja syöttämisen harjoittelemista ja soveltaminen eri mailapeleihin. Lentopallon sormilyönnin, hihalyönnin, syötön ja iskulyönnin harjoitteleminen. Heittämiseen perustuvien pelien perustekniikoiden harjoitteleminen (syöttäminen, kuljettaminen ja maalin tekeminen). 2. pelivälineiden hallitseminen jaloin.	T8 Tunneilmaisun säätely pelitilanteissa, oman pelaamisen ja toiminnan sopeuttaminen tilanteen mukaisesti muiden pelaajien toimintaan. T8 Oppilas hyväksyy vastoinkäymiset ja hallitsee tunneilmaisuaan.	T11 Yhteisöllisyyden myönteinen kokeminen ja sen luominen omalla asenteella. T13 Tutustuu paikallisiin palloilun harrastusmahdollisuuksiin. T13 Pelitaktinen osaaminen: Peruspelitaktiikoiden harjoitteleminen edeten pienpeleistä täyden kentällisen peleihin 1) Maalipelit: puolustaminen, pelin avaaminen omasta pelipäädystä, karvaaminen, hyökkäyspään pelaaminen ja maalin tekeminen. 2) Mailapelit: hyökkäämisen ja puolustamisen perusteet. 3) Lentopallo: pelaajien toiminta hyökkäys- ja puolustustilanteessa. 4) Muut pelit: peruspeli-idean ymmärtäminen.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Kestävyyden harjoittaminen T5 Nopeuden harjoittaminen T3 Reaktiokyvyn harjoittamien T3 Rytmikyvyn harjoittaminen		

4 ESIMERKKI LIIKKUMISTAITOJEN JA ERI OMAINAISUUKSIEN KEHITTÄMISESTÄ YLEISURHEILUSSA

Yläkoulun perusliikunnan tavoitteena on, että oppilas

- kehittyy juoksemisen, hyppäämisen ja heittämisen taidoissaan niin, että osaa soveltaa näitä taitoja erilaisiin liikuntamuotoihin kuten yleisurheiluun, palloiluun ja voimisteluun.
- ymmärtää juoksun, heittämisen ja hyppäämisen lajirajat ylittävät perusperiaatteet.

Perusliikunnassa harjoitteiden organisoinnissa kiinnitetään huomiota riittävään toistojen määrään ja siihen, että oppilas saa harjoitella taitojaan ilman, että hänen suorituksiaan seurataan ja arvioidaan muiden oppilaiden toimesta. Oppilas kokee myönteisiä kehittymisen ja oppimisen elämyksiä taitojen edistyessä. Perusliikuntataitoja voidaan harjoittaa yleisurheilukentän lisäksi

myös sisätiloissa sekä maastossa. Perusliikuntaan kuuluu olennaisesti myös fyysisten ominaisuuksien kehittäminen (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys).

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Heittämisen harjoittelemista eri välineillä (keihäs, kiekko, moukari, erilaiset pallot) ja vauhdin yhdistäminen heittämiseen. Heittämisen perusperiaatteiden (liikevirta jaloista keskivartalon kautta heittokäteen ja vastakkaisuusperiaate heittokädessä ja tukijalassa) harjoittelemista ja soveltamista erilaisiin heittoihin. Heiton harjoittelemisessa painottuu tekniikka voiman sijaan. T3 Hyppäämisen harjoittelemista ilman vauhtia ja yhdistettynä vauhtiin. Hypyn perusperiaatteiden harjoittelemista (vapaiden kehonosien mukaanotto ponnistukseen, jousto ponnistaessa ja alastulossa, tasapainon ylläpitäminen) ja periaatteiden soveltamista erilaisiin hyppyihin kuten hypyt eteen ja ylöspäin, erilaiset loikat, loikkayhdistelmät, hypyt korokkeille ja korokkeilta alas, aitojen ylittäminen, hyppääminen yhdellä jalalla ja kahdella jalalla, pituushypyn tekniikka, korkeushypyn tekniikka, seiväshypyn tekniikan perusidea. T3 Juoksutekniikan harjoitteleminen eri vauhdeilla ja koordinaatioharjoitteita hyödyntäen. Juoksemista erilaisilla alustoilla ja ympäristöissä.	T8 Oppilas keskittyy oman tekniikan kehittämiseen. T9 Oppilas suhtautuu oppilastovereittensa liikkumiseen kannustavasti.	T10 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja oppii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa. T 11 Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T3 ja T5 Hyppyharjoitteilla kehitetään rytmikykyisyyttä, tasapainoa, kehonhallintaa ja jalkojen lihasvoimaa. Juoksuharjoitteilla harjoitetaan nopeutta ja kestävyyttä		

harjoituksen tavoitteen mukaisesti.		

5 ESIMERKKI LIIKKUMISTAITOJEN KEHITTÄMISESTÄ TANSSISSA JA MUUSSA RYTMIIKASSA

Yläkoulun rytmiliikunnan ja tanssin opetuksen tavoitteena on, että oppilas

- tunnistaa liikkeen ja rytmin yhteneväisyyden.
- osaa liikkua rytmin mukaan sekä osaa hahmottaa liikkeessä olevan rytmin.
- oppii tavallisimmat eri tanssimuodoissa käytettävät askeleet, joita soveltaa eri tanssilajeihin (esim. vaihtoaskel, vuorohyppely, laukka-askel, ristiaskel) ja oppii tanssiliikunnan perusteet itsenäisen tanssiharrastuksen aloittamiseksi.
- liikkuu eri voimakkuuksilla, eri tasoissa, käyttäen eri tavoin tilaa yksin, parin kanssa tai ryhmänä.

Rytmiliikunnan taitoja harjoitellaan liikkumalla musiikin tahdittamana ja kokeilemalla liikkeitä eri rytmissä. Lisäksi oppilaita ohjataan huomioimaan liikkeen rytmiä ja käyttämään sitä hyväksi uusien liikuntataitojen oppimisessa. Rytmiliikunta sisältää tanssia yksin, pareittain ja ryhmässä sekä muuta musiikkiliikuntaa. Liikkumisen rytmiikkaa tuodaan esiin kaikessa liikkumisessa. Rytmiliikunnassa korostuu liikkeen ilmaisullisuus, oman kehon liikkeestä ja yhteisöllisyydestä nauttiminen. Liikuntamuodossa tuetaan myönteistä suhtautumista omaan kehoon.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toiminta- kyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Liikkumisen harjoittelua tasajakoiseen ja kolmijakoiseen musiikkiin: Perusparitanssien (valssi, jenkka, fox, latinalaiset tanssit) perusaskelkuvioiden harjoittelemista. T3 Erilaisia piiritansseja, joissa sovelletaan perusaskeleita. T3 Tutustumista ryhmäliikuntamuotoihin ja perusaskelsarjojen harjoittelua. T3 Rytmin tiedostamista erilaisten liikuntataitojen harjoittelussa.	T8 Toisen kosketuksen ja läheisyyden hyväksyminen ja myönteinen suhtautuminen omaan kehoon ja tanssimiseen. Yhdessä toimiminen ja yhteisestä liikkumisesta nauttiminen. Esiintymisen harjoitteleminen.	T11 Oppilas oppii nauttimaan musiikin ja liikkeen yhdistymisestä.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T3 Rytmikykykyisyyden kehittäminen. T5 Lihaskunnon harjoittaminen. T5 Kestävyyden kehittäminen.		

6 ESIMERKKI TASAPAINOTAITOJEN JA ERI OMINAISUUKSIEN KEHITTÄMISESTÄ VOIMISTELUSSA JA MUUSSA KEHONHALLINNASSA

Yläkoulun kehonhallinnan ja voimistelun opetuksessa on tavoitteena, että oppilas

- kehittyy tasapainotaidoissaan, kehonhallinnassaan ja kehon ja raajojen yhteiskoordinaatiossaan.
- kehittyy lihaskunnossaan ja oppii erilaisia lihaskuntoharjoitteita oman kehon painoa hyväksi käyttäen.
- saa myönteisiä kokemuksia oman kehon hallitsemisesta ja rohkeutta haastaa itseään ja osaamistaan erilaisissa kehonhallintaa vaativissa liikkeissä.

Kehonhallinnan ja voimistelun harjoittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden kykyyn hallita kehoaan erilaisissa liikemuodoissa, -nopeuksissa, -suunnissa ja tasoissa. Kehonhallintaa harjoitellaan esimerkiksi telinevoimistelun, parkourin, kiipeilyn ja seikkailuliikunnan avulla. Kehonhallinnassa harjoitellaan keräliikkeitä, vartaloa ja raajoja ojentavia liikkeitä, tasapainoliikkeitä ja näiden erilaisia yhdistelmiä. Lisäksi kiinnitetään huomiota lihaskuntoharjoitteluun.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toiminta-kyky	Psyykkinen toimintakyky
Taitojen kehittäminen T3 Harjoitellaan vaativuustasoiltaan erilaisissa liikkeissä pää alaspäin olemista, käsien varassa olemista, roikkumista, heilumista, kiipeämistä, käsien varassa kohottautumista, kierimistä ja keräliikkeitä, taittamista, tasapainoilua ja kääntymistä. T3 Harjoitellaan vaativuustasoltaan erilaisissa hypyissä (esim. jännehyppy, kerähyppy, x-hyppy, kasakkahyppy, käännöshypyt, voltit jne.) vauhdista ponnistamista ja hallittua lentovaihetta ja alastuloa. T3 Harjoitellaan edellisiä taitoja eri nopeuksilla ja erilaisissa liikeyhdistelmissä, sarjoissa ja tasoissa. T2+T7 Harjoitellaan havaintomotorisia taitoja, joiden avulla oppilas osaa toimia asiallisesti ja turvallisesti kehonhallintaa ja tasapainotaitoja vaativissa tehtävissä.	T8 Oppilas keskittyy omien taitojen harjoittelemiseen, kannustaa muita ja hyväksyy auttamisen liikkeissä sekä kykenee itse avustamaan oppilastovereitaan liikkeiden suorittamisessa.	T11 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja oppii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa. Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan ja kokee onnistumisen iloa edistymisessään. T11 Oppilas saa rohkeutta yrittää ja harjoitella aluksi haastavalta/vaikealta tuntuvia liikkeitä.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T3 ja T5 Lihasvoiman- ja kunnon kehittäminen. Reaktio-, suuntautumis- ja rytmikyvyn kehittäminen.		

7 ESIMERKKI UIMA-JA VESIPELASTUSTAITOJEN KEHITTÄMISESTÄ

Yläkoulun vesiliikunnan tavoitteena on, että oppilas

- saavuttaa uintitaidon (200m yhtämittainen uinti, josta 50m selällään).
- osaa vesipelastautumisen ja -pelastamisen perusteet.
- tutustuu erilaisiin vesiliikuntamuotoihin (esimerkiksi vesijuoksu, vesijumppa, uimahypyt, taitouinti, vesipallo).
- ymmärtää vesiliikunnan yleiset periaatteet, joita ovat liukuasento, ote vedestä, hengittäminen veteen ja harjoittelee niitä.

- oppilas kehittyy uintitaidossaan niin, että hän pystyy käyttämään vesiliikuntaa itsenäisessä liikuntaharrastuksessaan.

Vesiliikunnan opiskelussa edetään uintiasentoon ohjaavista ja veteen hengittämisen harjoittelusta kohti eri uintitekniikoita. Ohjelmassa tulee olla vesipelastautumisen ja -pelastamisen harjoitteita. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen kokemuksia ja ymmärtää uinnin merkityksen kansalaistaitona. Vesiliikunnassa harjoitetaan oppilaan kestävyyttä ja lihaskuntoa. Oppilas tulee tietoiseksi erilaisista vesiliikuntamuodoista. Vesiliikunnassa korostuu tehtävien eriyttäminen kunkin oppilaan taitotason mukaisesti.

Fyysinen toimintakyky	**Sosiaalinen toiminta-kyky**	**Psyykkinen toimintakyky**
Taitojen kehittäminen T7 Harjoitetaan vedessä liikkumisen perusperiaatteita. T7 Harjoitetaan eri uintitekniikoita keskittyen erityisesti vapaauintiin ja rintauintiin. T7 Harjoitellaan vedestä pelastautumista ja pelastamista: veteen hyppäämistä jalat ja pääedellä, syvyys- ja pituussukellusta sekä vedessä kuljettamista.	T8 opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti.	T11 Oppilas oppii arvostamaan kehollista erilaisuutta ja hyväksymään itsensä. T11 Oppilas motivoituu harjoittelemaan vesiliikuntataitojaan oman taitotasonsa mukaisilla harjoitteilla. T13 Oppilas tietää erilaisia vesiliikuntaharrastusmahdollisuuksia.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitetaan kestävyyttä T5 Harjoitetaan lihaskuntoa.		

LAAJA-ALAINEN OSAAMISEN PAINOTUKSET VUOSILUOKILLA 7,8 JA 9

- *Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)*
- *Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)*
- *Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)*

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaidoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittymiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Kotitalous

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Osaamista arvioidaan monipuolisilla arviointimenetelmillä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kotitalouden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kotitalouden oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kotitalouden oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kotitalouden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kotitalouden oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kotitalouden oppimisen tavoitteet ja arvioinnin kohteet ovat käytännön toimintataitoja, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä tiedonhallintataitoja. Oppilaan osaaminen rakentuu ja taidot tulevat näkyväksi kotitalouden tavoitteisiin liittyvien keskeisten sisältöalueiden kautta.

KOTITALOUS

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7-9 LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
Käytännön toimintataidot				
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa.	S1, S2, S3 Kotitalouden erilaisten toimintojen hahmottaminen. Suunnitelmal- linen työskentely. Oman työskentelyn arviointi.	S1, S2, S3 Suunnitelmal- linen työskentely. Oman työskentelyn arviointi.	S1, S2, S3 Suunnitelmal- linen työskentely. Oman työskentelyn arviointi.	Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen.	S1, S2 Perusruoan- valmistus-, leivonta- ja asumistaitojen (kodin siivous ja pyykkihuolto) oppiminen. Pöydän kattaminen. Ruoan tarjolle laittaminen. Luovuuteen ja esteettisyyteen kannustaminen.	S1, S2 Ruoan- valmistus-, leivonta- ja asumisen taitojen kertaaminen ja syventäminen. Pöydän kattaminen. Ruoan tarjolle laittaminen. Luovuuden ja esteettisyyden huomiointi.	S1, S2 Ruoan- valmistus- ja leivontataitojen syventäminen ja soveltaminen. Pöydän kattaminen. Ruoan tarjolle laittaminen. Luovuuden ja esteettisyyden huomiointi.	Kädentaidot kotitalouden perus-tehtävien toteutta- misessa, luovuus ja estetiikka.
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.	S1, S2, S3 Perusruoka- aineiden, työ-välineiden ja laitteiden tunnistaminen, oikea valinta ja puhdistus sekä turvallinen käyttö.	S1, S2, S3 Ruoka-aineiden, työvälineiden ja laitteiden oikea valinta ja puhdistus sekä turvallinen käyttö.	S1, S2, S3 Ruoka-aineiden, työvälineiden ja laitteiden oikea valinta ja puhdistus sekä turvallinen käyttö.	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa.

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana.	S1, S2 Oppia toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Työskentely-paikan siisteyteen ja vastuun-tuntoiseen työskentelyyn oppiminen.	S1, S2 Ajankäytön ja työskentelyn suunnittelu. Vastuuntuntoi-nen työskentely. Työskentely-paikan siisteys.	S1, S2 Ajankäytön ja työskentelyn suunnittelu. Vastuuntuntoinen työskentely. Työskentely-paikan siisteys.	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin.	S1, S2, S3 Hygieeninen, työturvallinen ja ergonominen työskentely.	S1, S2, S3 Hygieeninen, työ-turvallinen ja ergonominen työskentely.	S1, S2, S3 Hygieeninen, työturvallinen ja ergonominen työskentely.	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta.
Yhteistyö- ja vuorovaikutus-taidot				
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttami-sessa.	S1, S2. S3 Yhteistyötaidot. Toisten kuunteleminen, huomiointi ja auttaminen.	S1, S2. S3 Yhteistyötaidot. Toisten kuunteleminen ja auttaminen. Työskentelyn rakentava suunnittelu.	S1, S2. S3 Yhteistyötaidot. Itsensä ilmaiseminen toiset huomioiden työskentelyn suunnittelussa.	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä	S1, S2, S3 Erilaiset kotien arkirutiinit ja perinteet. Kalenteri-vuoden juhlat.	S1, S2, S3 Suomen ruoka-perinne. Kalenterivuoden ja kodin juhlat.	S1, S2, S3 Kansainvälinen ruokakulttuuri. Kalenterivuoden ja kodin juhlat.	Arjen rakentumisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmotta-minen.

kotitalouksien perinteitä.				
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä.	S1, S2, Yksin, pareittain ja ryhmässä työskentely. Tasapuolinen työnjako. Vastuuntuntoisuuteen ohjaaminen. Toisten huomiointi ja auttaminen.	S1, S2, Yksin, pareittain ja ryhmässä työskentely. Tasapuolinen työnjako. Vastuuntuntoinen työskentely. Toisten huomiointi ja auttaminen.	S1, S2, Yksin, pareittain ja ryhmässä työskentely. Tasapuolinen työnjako. Vastuuntuntoinen työskentely. Toisten huomiointi ja auttaminen.	Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa.	S1, S2, S3 Hyvät käytöstavat ja niiden merkitys.	S1, S2, S3 Hyvät käytöstavat ja niiden merkitys.	S1, S2, S3 Hyvät käytöstavat ja niiden merkitys.	Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa.
Tiedonhallintataidot				
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana.	S1, S2, S3 Ohjaaminen luotettavan tiedon hankintaan ja käyttöön. Ravitsemuksen perustiedot. Terveellinen ruokavalio.	S1, S2, S3 Ohjaaminen luotettavan tiedon hankintaan ja käyttöön. Ruoan turvallisuus.	S1, S2, S3 Ohjaaminen luotettavan tiedon hankintaan ja käyttöön. Erityisruokavaliot. Syömishäiriöt.	Tietojen hankinta ja käyttö.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät	S1, S2, S3 Ohjeiden lukutaito. Kotitalouden merkkien ja symbolien oppiminen.	S1, S2, S3 Ohjeiden lukutaito. Kotitalouden merkkien ja symbolien osaaminen.	S1, S2, S3 Ohjeiden lukutaidon syventäminen ja soveltaminen. Kotitalouden merkkien ja symbolien osaaminen.	Toiminta-ohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen.

kotitaloutta ja lähiympäristöä.				
T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.	S1, S2, S3 Perus-käsitteiden oppiminen. Ongelman-ratkaisuun ohjaaminen.	S1, S2, S3 Perus-käsitteiden sekä tietojen ja taitojen kertaaminen ja osaaminen. Ongelman-ratkaisuun ja luovuuteen kannustaminen.	S1, S2, S3 Perus-käsitteiden sekä tietojen ja taitojen osaaminen ja soveltaminen. Ongelman-ratkaisu ja luovuus erilaisissa tilanteissa.	Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	S1, S2, S3 Mittaaminen. Taloudellisuus ja säästäväisyys. Harkitseva kuluttaminen. Jätteiden lajittelu ja kierrättäminen.	S1, S2, S3 Mittaaminen. Taloudellisuus ja säästäväisyys. Harkitseva kuluttaminen. Jätteiden lajittelu ja kierrättäminen.	S1, S2, S3 Mittaaminen. Taloudellisuus ja säästäväisyys. Harkitseva kuluttaminen. Opiskelija-asumiseen liittyvät asiat. Jätteiden lajittelu ja kierrättäminen.	Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksen-teossa
Laaja-alainen osaaminen 7. luokalla kotitaloudessa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. **TVT** Kunnan TVT-ohjelman mukaisesti.				

Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan

ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7–9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Oppilaan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

TERVEYSTIETO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3 -Terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy - Kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteet, monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus	S1-S3 -Terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy - Kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteet, monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus	S1-S3 -Terveyden edistäminen, sairauksien ehkäisy - Kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteet, monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita ja kriisitilanteissa	S1 -huolenpito, perheen ja läheisten merkitys -tunne- ja vuorovaikutustaidot -kiusaaminen	S1 -mielen hyvinvointi -stressin, ristiriitojen, ongelmatilanteiden ja kriisien rakentava käsittely - kiusaaminen ja sen ehkäisy	S1
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1 -murrosikä -kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteet -arjen rytmi; uni, ravitsemus, hygienia, liikunta -kouluasioista huolehtiminen	S1	S1 -mielenterveys -syömishäiriöt
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1-S5	S1-S5 - Seksuaalister-veys - Turvallisuustai-dot ja -valmiudet	S1-S5
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja	S1-S3 -Terveyden käsite; fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen terveys	S1-S3 -Ravinto ja elintavat -Riippuvuudet; alkoholi	S1-S3 -huumeet

sosiaalisesta terveydestä sekä niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	-Riippuvuus -Päihteet ja päihteiden käytön ehkäisy	- Seksuaalisuus ja seksuaaliterveys	
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2- S3	S2-S3 -Turvallisuustaidot ja -valmiudet; -Liikenne- turvallisuus - Tapaturmat ja ensiapu - Terveys ja media - Tuen ja avun hakeminen	S2-S3 Tuen ja avun hakeminen -Lääkkeiden turvallinen käyttö
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1-S2	S1-S2	S1-S2 -Mielen hyvinvointi -Kansantaudit ja pitkäaikaissairaudet -Ajankohtaiset tartuntataudit
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3 Ajankohtaiset terveysilmiöt	S1-S3 Ajankohtaiset terveysilmiöt	S1-S3 Ajankohtaiset terveysilmiöt
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian	S3	S3	S3 - Ympäristön terveysriskit - Kestävä elämäntapa

merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille			
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1-S2 Tuen ja avun hakeminen	S1-S2 Tuen ja avun hakeminen	S1-S2 Tuen ja avun hakeminen
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1-S3 -terveyden rakennusaineet -kouluasioista huolehtiminen -arjen hallinnan taidot	S1-S3 -terveyden rakennusaineet -kouluasioista huolehtiminen -arjen hallinnan taidot	S1-S3 -terveyden rakennusaineet -kouluasioista huolehtiminen -arjen hallinnan taidot
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3 -Medialukutaito	S3 -Medialukutaito	S3 -Terveyspalvelut, terveyden edistäminen -Moniammatil- linen yhteistyö -Itsehoito -Tuen ja avun hakeminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 7.-9. VUOSILUOKILLA

Terveystiedossa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

TVT

Kunnan TVT-ohjelman mukaisesti.

Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen

vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Yhteiskuntaopin tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

YHTEISKUNTAOPPI

TEISKUNTAOPPI7, 8 JA 9TEET 3.- KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1–S4	
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot.
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1–S4	Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen.

aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena		
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta:

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2Demokraattinen yhteiskunta:

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen:

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta:

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 7.-9. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Yhteiskuntaopissa hyödynnetään TVT-teknologian mahdollisuuksia monipuolisesti niin tiedon etsimisessä kuin tiedon analysoinnissa lähdekritiikkiä kehittäen.

Vieraat kielet

Ruotsin kieli, B2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen B2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään

aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen B2-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan vieraan kielen B2-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

määritellyt vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

RUOTSIN KIELI , B2 OPPIMÄÄRÄ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	7. LUOKKA	8. LUOKKA	9. LUOKKA
S1 KASVU KULTTUURISEEN MONINAISUUTEEN JA KIELITIETOISUUTEEN Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. **T1** ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin tekijöihin **T2** ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä - erityisesti muissa pohjoismaisissa kielissä - sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	**Aihepiirejä:** Suomi ja Ruotsi, ostoksilla käynti, vaatteet, ruoka, elokuvat ja lipun ostaminen, opastaminen ja matkustaminen.	**Aihepiirejä:** Pohjoismaat, sää, sairaudet ja lääkärissä asiointi rahankäyttö ja oma talous, kotityöt, ympäristö ja luonto.	**Aihepiirejä:** Ruotsin kielinen Suomi, sosiaalinen media, tunteet ja unelmat, tulevaisuus, koulutus ja työelämä.

S2 KIELENOPISKELUTAIDOT Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa. **T3** rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen **T4** kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	**Kerrataan alakoulun oppimäärä uuden oppimisen yhteydessä.** **Rakenteita:** Persoona-pronominien omistusmuodot, osoittavat pronominit, imperfekti, perfekti, imperatiivi, verbin taivutus, järjestysluvut, päivänmäärät.	**Rakenteita:** Persoona- pronominien objektimuodot, pluskvamperfekti sivulause ja jälkilause, man-passiivi, adjektiivin vertailu, att+perusmuoto.	**Rakenteita:** Ingen ja någon pronominit, aikamuotojen kertaus, apuverbien kertaus, konditionaali, futuuri.
S3 KEHITTYVÄ KIELITAITO, TAITO TOIMIA VUOROVAIKUTUKSESSA,	**Viestinnällisiä keinoja:**	**Viestinnällisiä keinoja:** Pohjoismaista kertominen, säästä	**Viestinnällisiä keinoja:** Sosiaalisen median käyttö, tunteista ja

TAITO TULKITA TEKSTEJÄ, TAITO TUOTTAA TEKSTEJÄ Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. **T5** järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta **T6** tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä **T7** auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan **T8** rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä **T9** tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella	Omasta maasta kertominen, elokuvista ja/tai kirjoista keskusteleminen, arkipäivän asioista kertominen, tien neuvominen, kaupassa ja ravintolassa asiointi, matkasta kertominen. Toteutus esimerkiksi blogimuodossa, kahvilakeskusteluna tai Skype-keskusteluna ruotsinkielisen ikätoverin kanssa.	puhuminen, lääkärikäynti, apteekissa asiointi, omasta rahankäytöstä kertominen, ympäristöstä ja luonnosta keskusteleminen. Toteutus esimerkiksi blogimuodossa, kahvilakeskusteluna tai Skype-keskusteluna ruotsinkielisen ikätoverin kanssa.	unelmista kertominen, unelma-ammatista ja jatko-opinnoista kertominen. Toteutus esimerkiksi blogimuodossa, kahvilakeskusteluna tai Skype-keskusteluna ruotsinkielisen ikätoverin kanssa.

pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin			

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 7.-9. VUOSILUOKILLA

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Otetaan huomioon, että Kainuussa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan oppilasta huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselosteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten ja pohjoismaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyyskoulut); harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyyden merkitystä kielen oppimiseen, myös koulun ulkopuolella.

Monilukutaito (L4),

Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä, muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään monipuolisesti ruotsin opiskelussa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien tai tet-jaksojen kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

TVT

Tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, GAFE, Pedanet) ja laitteita (tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan.

Englanti, A-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKAT 3.-6.

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin.

Työtapoja:

• Kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista

• Ääntämisen ja intonaation harjoittelemista

• Laulut

• Pelit ja pelillisyys

• Leikit

• Draama ja roolipelit

• Runot ja lorut

• Musiikki, lyriikat

• Yksilö-, pari- ja ryhmätyöt

• Projektit

• Digitaaliset ympäristöt Arvioinnin työtapoja ja periaatteita:

Kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys

Oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista

Katsaus tunnin/jakson lopussa: Mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa? Miten olen työskennellyt? Millainen työni tulos on? Miltä työskentely tuntui? Tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?

Omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen Omien työtapojen ja sisältöjen perusteltu valinta

Itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi

Suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet Itsearvioinnin dokumentointi

Kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita Oppimisvaikeudet:

• Sisältöjen karsiminen

• Tavoitteena tuottaminen/ymmärtäminen?

• E-oppimateriaali

• Helpotetut kokeet

• Suulliset kokeet

• Tukiopetus

• Tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa

• Itsenäinen eteneminen

• Yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki

• Toiminnallisuus

• Monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet:

• Ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä

• TVT:n hyödyntäminen

• Projektityöt

• Itsenäinen eteneminen

• Tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen

• Apuopena toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi:

• Oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä

• Kirjallisuus, elokuvat, musiikki

• Fonetiikka ja oikeinkirjoitus

• Välimerkkien käyttö

• Esiintyminen: esitelmät, tietoiskut, vitsit yms.

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 3. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Oma kielitaito Englannin kielen tunnistaminen muista kielistä Ennestään tutut sanat Samankaltaiset sanat englannissa ja suomessa: kamera - *a camera* Tutut juhlat englanninkielisissä maissa ja Suomessa Kohtelias kielenkäyttö	Ääntämisen ja kirjoitusasun eron huomaaminen Sanojen ja fraasien mieleenpainamistekniikat Tuttujen sanojen tunnistaminen uudessa tekstissä Oppimateriaalin käytön opettelu Digitaalisen oppimateriaalin käytön opettelu Sanastojen käytön opettelu Foneettisen tarkekirjoituksen merkkeihin tutustuminen	Viestintätilanteita esim. Tervehtiminen ja hyvästely Anteeksi pyytäminen Kiittäminen Pyytäminen Tarjoaminen Itsestä kertominen Voinnin kysyminen ja kertominen Iän kysyminen ja kertominen Mielipiteen ilmaiseminen Pelifraaseja	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Eläimiä Värejä Lukusanoja Koulusanoja Koti- ja perhesanoja Ruokia ja juomia Luontosanoja Kellonaikoja Ruoka- ja juomasanoja Kulkuneuvosanoja Paikkasanoja Harrastussanoja Viikonpäivät	Rakenteita esim. *Be*- ja *have* –verbit Apuverbi *can* Yleispreesens yksinkertaisina fraaseina (ei Y.3.) Käskyjä ja kieltoja Prepositioilmauksia Substantiivin yksikkö ja säännöllinen monikko S-genetiivi Persoonapronomin perus- ja omistusmuotoja
	Oman suoriutumisen arviointia	Kohtelias puhuttelu	Adjektiiveja Verbejä	
	Itselle sopivien oppimistyylien löytäminen ja kehittäminen	Vuoropuhelun esittäminen ryhmälle	Oppilaan oma kiinnostuksen kohde	
	Tieto-ja viestintäteknologian käyttö			

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 4. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielen opiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
3. vuosiluokan aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Esim. Kodin ja koulun arki englanninkielisissä maissa ja Suomessa Englannin kielen tunnistaminen omasta elinympäristöstä	3. vuosiluokan taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Suomen kielen sanojen perusmuodon oivaltaminen tukemaan sanastojen käyttöä	Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja aihepiirejä esim.	Rakenteita esim.
		3. vuosiluokan viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Ehdottaminen, käskeminen, kieltäminen Ruokailutilanteita Ostostilanteita Tunteiden ilmaiseminen	3. vuosiluokan aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Aakkoset Kuukaudet Säätiloja Vaatesanoja Kehonosia Maita ja kieliä	3. vuosiluokan rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Kysymyssanoja Substantiivien epäsäännöllisiä monikoita Artikkelin käyttöä *There is / there are* –rakenne
		Kohteliaita luokkafraaseja	Maanosat	Kestopreesens

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 5. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelu-taidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Sanakirjojen käytön opettelu Nettisanakirjojen käyttö Englannin kielen rakenteiden alkeellinen tunnistaminen ja ymmärtäminen Omien tavoitteiden asettaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Viestien kirjoittaminen Haastattelu Puhelimessa Matkailutilanteita Tien kysyminen ja neuvominen Toistamisen pyytäminen	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Ammatteja Ilmansuuntia Vuodenajat Kotiaskareita Urheilulajeja	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Yleis- ja kestopreesens Lyhyiden adjektiivien vertailu Persoonapronomin objektimuodot Järjestysluvut Ajanilmauksia
				Imperfektiin tutustuminen

KESKEISET SISÄLLÖT JA TAVOITTEET 6. VUOSILUOKKA

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englanninkielisiin maihin ja kulttuureihin tutustuminen Maakohtaiset erot englannin kielessä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Englannin kielen rakenteiden soveltaminen ja käyttäminen omassa tekstissä Oman ja luokkatoverin tekstin tarkistaminen	Viestintätilanteita esim. Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Suullinen esiintyminen: esim: vitsin kertominen, projektien esittely esitysgrafiikkaohjelmaa käyttäen, uutiskatsaus, säätiedotus	Sanastoja ja aihepiirejä esim. Edellisten luokkien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Luonto ja ympäristö Terveet elämäntavat ja henkilökohtainen hygienia Koneita ja laitteita	Rakenteita esim. Edellisten luokkien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Imperfekti, Sanajärjestys Pitkien adjektiivien vertailu Prepositioilmauksia Liikkeen, ajan ja paikan prepositioita
				Of-genetiivi
				Will ja *be going to*

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN A1-KIELESSÄ 3.-6. VUOSILUOKILLA

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyylejä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito

Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä.

Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen.

Esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

TVT

Kunnan TVT- opetussuunnitelman mukaisesti.

Englannin A-oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan englannin kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Saksan kieli, B2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan vieraan kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa

edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Vieraan kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T19) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A2.2 ja B1.1 välitasoksi A2.2/B1.1. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

SAKSAN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ

Koska B2#saksa on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Saksan kielen opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin voivat edetä joustavasti.

KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLA 8-9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
Opetuksen tavoitteet		**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde hänen aiemmin opiskelemiinsa kieliin ja tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Tutustutaan saksan kielen levinneisyyteen ja asemaan Euroopassa ja germaaniseen kieliperheeseen. Tutustutaan saksan sanoihin, joiden merkityksen oppilas voi päätellä englannin tai ruotsin kielen avulla ja keskustellaan syistä yhtäläisyyksiin. Verrataan saksalle tyypillisiä piirteitä ja eroja muihin, oppilaille tuttuihin kieliin. Tutustutaan tekstien mukana juhliin (joulu, pääsiäinen, koulun aloittaminen) ja ruokakulttuuriin Saksassa.	Tutustutaan myös Itävaltaan ja lyhyesti Sveitsiin ja näiden maiden kielellisiin ja kulttuurisiin erityispiirteisiin. Syvennetään tuntemusta saksan kielen erityispiirteistä. Saksan kielen taitojen kehittyessä oppilas ymmärtää, että kielen eri rakenteet toistuvat ja hän pystyy päättelemään aiemmin opitun perusteella myös uusia asioita.	Kohdekielen suhde muihin kieliin, kielialueen ja siihen liittyvien kulttuurien ja elämän-muotojen tunteminen, kielellinen päättely ja monikielisyys
Kielenopiskelutaidot				
Opetuksen tavoitteet		**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen	S2	Etsitään itselle sopivimpia kielen oppimistapoja. Tutkitaan, miten saksan kieli näkyy ja kuuluu oppilaiden arkiympäristössä. Tutustutaan eri mahdollisuuksiin hyödyntää	Oppilas oppii tunnistamaan omat tehokkaimmiksi osoittautuvat kielenoppimis-tapansa ja arvioimaan omaa suoritustaan ja tuotostaan sekä antamaan vertaispalautetta. Kannustetaan oppilasta omaan	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien ja opiskelu-strategioiden kehittyminen

parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella		saksan kieltä (matkailu, urheilutapahtumat). Harjoitellaan asettamaan omia oppimistavoitteita sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	harrastuneisuuteen saksan kielen opiskelussa. Kiinnostavaa saksankielistä materiaalia löytyy eri lähteistä hyödyntämällä TVT-taitoja. Motivoidaan oppilasta syventämään kielitaitoaan jatko-opinnoissa. Ohjataan oppilasta näkemään mahdollisuudet, joita saksan kielen osaaminen avaa tulevaisuudessa.	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
Opetuksen tavoitteet		**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Harjoitellaan yksinkertaisia arkielämään liittyviä vuoropuheluita niin pareittain kuin ryhmässä. Tuotetaan yksin ja muiden oppilaiden kanssa lyhyitä kirjallisia tekstejä ja hyödynnetään TVT-taitoja. Aihepiirit ovat lähellä oppilaan omaa ikäkautta: tervehtiminen, esittäytyminen, kuulumisten kysyminen, itsestä kertominen, perheestä, vapaa-ajasta, kodista, koulusta ja harrastuksista kertominen.	Oppilas harjaantuu toimimaan erilaisissa vuorovaikutus-tilanteissa niin suullisesti kuin kirjallisesti käyttäen oppimaansa sanastoa ja sanontoja tilanteeseen sopivalla tavalla ja käyttämällä TVT-taitoja. Uusia aiheita on mm. matkustaminen,asuminen, ostoksilla käyminen, tapaamisesta sopiminen, sää, terveydentila. Rohkaistaan oppilasta edelleen käyttämään kielitaitoaan arkipäivän vuorovaikutus-tilanteissa niin	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

		Rohkaistaan oppilasta käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan arkipäivän vuorovaikutustilanteissa niin suullisesti kuin kirjallisesti.	suullisesti kuin kirjallisesti.	
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Autetaan oppilasta kommunikoimaan eri tavoin ja kannustetaan häntä hyödyntämään nonverbaalista viestintää (ilmeet, eleet), jotta hän tulisi toimeen vähäiselläkin kielitaidolla saksankielisessä vuorovaikutus-tilanteessa: viestin välittyminen on tärkeämpää kuin sen oikeakielisyys. Hyödynnetään TVT-taitoja. Harjoitellaan, miten oppilas pyytää apua tai toistoa), jos hän ei ymmärrä kuulemaansa ja rohkaistaan häntä pyytämään apua.	Ohjataan ja kannustetaan oppilasta kommunikoimaan enimmäkseen sanallisin ilmauksin käyttäen oppimaansa sanastoa ja sanontoja tilanteeseen sopivalla tavalla. Hyödynnetään TVT-taitoja. Neuvotaan ja kannustetaan oppilasta edelleen pyytämään apua, jos hän ei ymmärrä.	Viestintästrategioiden käyttö
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan .	S3	Harjoitellaan teitittelyä ja kohteliaita tervehdyksiä ja hyvästelyjä, tiedusteluita ja pyyntöjä, kiittämistä ymmärtämään niiden tärkeys saksalaisessa kulttuurissa.	Oppilas harjaantuu käyttämään saksan kieltä kohteliaasti rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
Opetuksen tavoitteet		**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Harjoitellaan tunnistamaan yksinkertaisen puhutun ja kirjoitetun tekstin pääasiat. Aiheina oppilaille läheiset aiheet, kuten minä itse, perhe, ystävät, harrastukset.	Harjoitellaan tarvittavan tiedon löytymistä jo pidemmistä teksteistä. Aiheina oppilaan oma elämä ja lähipiiri, matkailu, asuminen, elämä saksankielisissä maissa.	Tekstien tulkintataidot
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
Opetuksen tavoitteet		**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Harjoitellaan saksan ääntämisen erityispiirteitä, esim. ei, ie, eu, äu, ä, sch, sp, st, v/w. Opetellaan kertomaan ja kirjoittamaan oppilasta lähellä olevista aiheista perheestä, vapaa-ajasta, koulusta. Hyödynnetään TVT-taitoja. Opetellaan saksan kielen perussanastoa ja perusrakenteita, kuten - verbien perus- ja preesensmuotoja - apuverbejä - päälauseen sanajärjestys - kysymyslauseet	Kerrataan ja harjoitellaan ääntämistä edelleen käytettävien ilmaisujen ääntämistä. Harjoitellaan myös intonaatiota. Harjoitellaan arkipäivän tilanteissa tarvittavia ilmaisuja, mm. tapaamisesta sopiminen, asioiminen kaupassa ja kahvilassa, lipunosto, tien neuvominen ja kysyminen. Vahvistetaan puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamistaitoja ja kannustetaan oppilasta siihen, että hän uskaltaa olla vuorovaikutuksessa saksan kielellä	Tekstien tuottamistaidot

		- substantiivien artikkelit - substantiivien akkusatiivi - persoonapronominit - omistuspronominit - monikon muodostaminen - kieltosanat - numerot, kello - viikonpäivät ja muita ajanmääreitä	pienistä virheistä välittämättä. Hyödynnetään TVT-taitoja. Vahvistetaan keskeisen sanaston ja tärkeimpien rakenteiden hallintaa ja opitaan uutena mm. - haben ja sein -verbien imperfekti - perfekti - sivulauseen sanajärjestys -man-rakenne -substantiivien datiivi -datiivipreposition ja muita esille tulevia prepositioita	

Venäjän kieli, A2-oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieraan kielen A-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan vieraan kielen A-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Vieraan kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T19) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A2.2 ja B1.1 välitasoksi A2.2/B1.1. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

VENÄJÄN KIELI, A2-OPPIMÄÄRÄ

KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä sekä antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyä	S1 Pohditaan kielen ja kulttuurin suhdetta (esim. kulttuurin vaikutus sanastoon). Kerrataan kohdekielen levinneisyys ja sen syyt.	S1 Syvennetään tuntemusta kielen ja kulttuurin suhteesta. Tutkitaan kohdekielen asemaa nykymaailmassa	S1 Syvennetään ja jaetaan tietoa kohdekielen eri varianteista ja maista, joissa kohdekieli on yhteiskunnan keskeisin käytetty kieli. Otetaan selvää näiden maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1 Laajennetaan autenttisten toimintaympäristöjen tuntemusta. Hyödynnetään blogeja, sähköpostiviestintää sekä erilaisia foorumeita verkossa.	S1 Ohjataan oppilasta valitsemaan itseään kiinnostavia kohdekielisiä sisältöjä esim. oman harrastuksensa piiristä.	S1 Ohjataan oppilasta näkemään mahdollisuudet, joita kohdekielen osaaminen avaa hänen omiin kiinnostuksen kohteisiin liittyen.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1 Vahvistetaan kielitiedon peruskäsitteiden hallintaa ja ymmärretään niiden merkitys kohdekielen opiskelun kannalta. Esim. luokittelut, sanaluokat, aikamuodot.	S1 Syvennetään kielitiedon käsitteiden hallintaa ja opitaan vertailemaan niiden avulla eri kieliä.	S1 Syvennetään kielitiedollista osaamista sana-, lause- ja tekstitasolla
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta rakentavaan vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2 Opitaan asettamaan tavoitteita ja kokeillaan erilaisia oppilaita motivoivia tapoja oppia kieltä itsenäisesti ja yhteistyössä. Ymmärretään teknologian merkitys omassa kielen opiskelussa. Harjoitellaan yhdessä oppimisen taitoa ja kannustavaa vuorovaikutusta ryhmässä.	S2 Opitaan asettamaan tavoitteita ja kokeillaan erilaisia oppilaita motivoivia tapoja oppia kieltä itsenäisesti ja yhteistyössä. Ymmärretään teknologian merkitys omassa kielen opiskelussa. Harjoitellaan itsearviointia, vertaisarviointia sekä kannustavan	S2 Opitaan asettamaan tavoitteita ja kokeillaan erilaisia oppilaita motivoivia tapoja oppia kieltä itsenäisesti ja yhteistyössä. Ymmärretään teknologian merkitys omassa kielen opiskelussa. Oppilaat arvioivat itseään ja antavat palautetta toisilleen kannustavassa ilmapiirissä.

		palautteen antamista toiselle.	
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä jatkuvan kieltenopiskelun valmiuksia	S2 Tutustutaan erilaisiin oppimisympäristöihin ja opitaan löytämään tarkoituksenmukaisia työkaluja oppimisen tueksi.	S2 Opitaan laajentamaan sana- ja ilmaisuvarastoa itsenäisesti eri työkaluja käyttäen. Kannustetaan rohkeuteen ja luovuuteen kielenkäytössä.	S2 Vahvistetaan oppilaan käsitystä itsestään aktiivisena, oma-aloitteisena kielenoppijana. Ohjataan oppilasta näkemään mahdollisuudet, joita kohdekielen osaaminen avaa tulevaisuuteen liittyen.
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3 Harjoitellaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa tarvittavia rakenteita ja fraaseja, lähtökohtana oppilaan oma elämänpiiri, ja harjoitellaan niiden soveltamista uusissa tilanteissa.	S3 Opitaan ilmaisemaan mielipiteitä oppilaan omaan elämänpiiriin liittyvissä tilanteissa. Oman harrastuksen esittely.	S3 Opitaan perustelemaan mielipiteitä ja kommunikoimaan erilaisissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota	S3 Kannustetaan rohkeuteen sellaisissakin viestintätilanteissa, joissa ei ymmärrä kaikkea. Opitaan pyytämään selvennystä ja toistoa.	S3 Harjoitellaan oman viestin selittämistä ja muotoilua toisin sanoin, tilanteissa joissa puhekumppani ei heti ymmärrä viestiä.	S3 Opitaan olemaan aloitteellinen puhekumppani ja käyttämään viestinnässä sekä verbaalisia keinoja että eleitä ja kehonkieltä
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3 Vertaillaan Suomen ja kohdekielisten maiden erilaisia, kulttuurisidonnaisia viestintätapoja.	S3 Harjoitellaan erilaisia viestintätilanteita ja niihin liittyviä kulttuurisia piirteitä.	S3 Vahvistetaan taitoa viestiä tilanteeseen sopivalla korrektilla tavalla.
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja	S3 Harjoitellaan oppilaan omaan elämänpiiriin liittyvien puhuttujen ja	S3 Harjoitellaan oppilaan omaan elämänpiiriin ja yleistietoon liittyvien puhuttujen ja	S3 Harjoitellaan oppilaan omaan elämänpiiriin ja yleistietoon liittyvien puhuttujen ja

ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	kirjoitettujen tekstien tulkintaa. Harjoitellaan avainsanojen löytämistä liittyen esim. kotiin, perheeseen, harrastuksiin	kirjoitettujen tekstien tulkintaa. Harjoitellaan pääkohtien löytämistä laajemmistakin teksteistä, jotka liittyvät omaan kouluun, kuntaan ja Suomeen.	kirjoitettujen tekstien tulkintaa. Opitaan löytämään pääkohdat ja tärkeitä yksityiskohtia laajemmistakin konteksteista, kuten. mainokset, tv-sarjat, artikkelit, novellit, romaanit
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3 Laajennetaan sanaston ja rakenteiden hallintaa ja opetellaan lisää kohdekielen keskeisiä fraaseja ja idiomeja. Harjoitellaan ääntämisen perussääntöjä ja niiden soveltamista eri tilanteissa.	S3 Laajennetaan sanaston ja rakenteiden hallintaa ja opetellaan lisää kohdekielen keskeisiä fraaseja ja idiomeja. Vahvistetaan idiomaattisten ilmausten tuntemusta ja harjoitellaan niiden käyttöä puheessa ja kirjallisessa viestinnässä. Harjoitellaan ääntämisen perussääntöjä ja niiden soveltamista uusissa tilanteissa. Harjoitellaan intonaatiota.	S3 Laajennetaan sanaston ja rakenteiden hallintaa ja opetellaan lisää kohdekielen keskeisiä fraaseja ja idiomeja. Vahvistetaan idiomaattisten ilmausten tuntemusta ja harjoitellaan niiden käyttöä puheessa ja kirjallisessa viestinnässä. Harjoitellaan ääntämisen perussääntöjä ja niiden soveltamista uusissa tilanteissa. Harjoitellaan intonaatiota.

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen

ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee

oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Oppimäärän tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 *erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.*

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus - oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	Harjoitellaan vuorovaikutus-taitoja ja -tilanteita.	Kehitetään ja laajennetaan vuorovaikutus-taitoja.	Syvennetään vuorovaikutus-taitoja.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitoja ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	Kuunnellaan muita ja osallistutaan keskusteluun. Otetaan huomioon toisten näkemykset omassa viestinnässä.	Ilmaistaan mielipide ja esitetään sille jokin perustelu. Edistetään puheenvuoroilla keskustelua.	Tulkitaan muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellään omaa viestintää tilanteen mukaan.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	Pidetään lyhyt puhe-esitys konkreettisesta, itselle tutusta aiheesta. Ilmaistaan itseään selkeästi ja ymmärrettävästi.	Pidetään valmisteltu puhe-esitys ja kohdennetaan se kuulijoille.	Ilmaistaan itseään monipuolisesti ja mukautetaan ilmaisua kuulijoiden ja tavoitteiden mukaan.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	Nimetään jokin viestinnällinen vahvuus tai kehittämis-kohde.	Kuvataan itseään viestijänä ja nimetään muutamia vahvuuksia ja kehittämis-kohteita.	Eritellään omia viestintätaitoja sekä kuvataan vahvuuksia ja kehittämis- kohteita.
Tekstien tulkitseminen			

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	Osataan nimetä jokin oma lukemiseen liittyvä vahvuus tai kehittämis- kohde.	Kuvataan itseä lukijana ja nimetään muutama vahvuus ja kehittämiskohde.	Eritellään omaa lukutaitoa ja kuvataan vahvuuksia ja kehittämis- kohteita. Arvioidaan omaa lukutaitoa ja pohditaan, miten voi sitä kehittää.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	Osataan lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.	Osataan valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstejä.	Osataan valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	Osataan erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.	Osataan nimetä eri tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Analysoidaan tekstilajien piirteitä tarkoituksen- mukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioidaan tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitusperiin.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä	Osataan etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.	Osataan käyttää tavanomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Osataan kuvata käytettyjen lähteiden luotettavuutta.	Osataan käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla. Osataan pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omia lähdevalintoja.

tarkoituksenmukaisella tavalla			
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan, monipuolistamaan luku-, kuunteluja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	Harjoitellaan selostamaan yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juoni ja nimeämään joitakin fiktion keinoja.	Tutustutaan teksteihin eri muodoissaan, monipuolistetaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksia ja jaetaan niitä sekä syvennetään ymmärrystä fiktion keinoista. Eritellään ja tulkitaan fiktiivisiä tekstejä.	Harjoitellaan analysoimaan fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksen- mukaisia käsitteitä käyttäen. Opetellaan tulkitsemaan fiktiivisiä tekstejä ja pohtimaan fiktion monitulkintaisuut-ta.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	Harjoitellaan tuottamaan mallien avulla yksinkertaisia tekstejä. Opetellaan nimeämään jokin oma vahvuus tai kehittämiskohde tekstin tuottajana.	Harjoitellaan tuottamaan erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Opetellaan tekstien tuottajana ja nimeämään muutamia omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita.	Tuotetaan tavoitteen mukaisia tekstejä. Osataan eritellä omia vahvuuksia ja kehittämis- kohteita tekstin tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	Tuotetaan mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselle tutuista aiheista.	Tuotetaan kantaa ottavia tekstejä ja käytetään mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Tuotetaan pohtivia ja monipuolisia tekstejä ja käytetään niille tyypillisiä keinoja.

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	Ideoidaan ja tuotetaan tekstiä mallien tai apukysymysten avulla. Annetaan palautetta muiden teksteistä ja otetaan vastaan palautetta.	Suunnitellaan ja tuotetaan tekstiä sekä yksin että ryhmässä. Osataan antaa palautetta ja hyödyntää saatua palautetta tekstien tuottamisessa.	Muokataan monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita. Annetaan rakentavaa palautetta ja hyödynnetään saatua palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista, vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä sekä vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	Tuotetaan jonka viestistä saa selvää. Käytetään yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Kirjoitetaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Jaksotetaan teksti ja kiinnitetään huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudatetaan kirjoitetun yleiskielen käytänteitä. Kirjoitetaan sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	Jäsennetään kiinnitetään huomiota sananvalintoihin sekä noudatetaan kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuotettaessa ja muokattaessa. Kirjoitetaan sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti	Tehdään yksinkertainen tiivistys luetun, kuullun tai nähdyn pohjalta. Tutustutaan lähteiden käyttämiseen.	Tehdään yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitään käytetyt lähteet mallin mukaan. Noudatetaan tekijänoikeuksia ja ymmärretään, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Tehdään monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistetään hankittua tietoa. Merkitään lähteet asianmukaisella tavalla.

verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Havainnoidaan yksinkertaisia tekstien piirteitä. Nimetään muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Havainnoidaan tekstien ja kielen piirteitä. Kuvataan kielen vaihtelua eri kielenkäyttö-tilanteissa.	Analysoidaan eri tyylien piirteitä. Pohditaan kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia. Sovelletaan tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässä.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan, nykykirjallisuuteen ja kirjallisuuden eri lajeihin, auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään sekä tarjota oppilaalle mahdollisuuksia lukuja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen.	Osataan nimetä kirjallisuuden päälajit. Luetaan muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.	Osataan kuvailla kirjallisuuden päälajien tyypillisiä piirteitä. Annetaan kuuluvista teoksista. Luetaan lukuvuosittain sovittuja teoksia.	Osataan kuvailla kauno-kirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria. Nimetään kirjallisuuden vaiheita ja yhdistetään muutama teos ja kirjailija niihin. Luetaan lukuvuosittain sovittuja teoksia.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin, auttaa	Pohditaan kielellisen ja kulttuurisen monimuotoi-suuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.	Osataan nimetä keskeisiä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.	Osataan kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta Eritellään suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohditaan äidinkielen yhteyttä identiteetteihin. Pohditaan kielellisen ja kulttuurisen monimuotoi-

oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä ja tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi.			suuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

L2: Kainuulaiset kirjailijat, erityisesti Veikko Huovinen. Kirjavinkkaukset, kirjailijavierailut. Osallistuminen koulun juhliin ja teemapäiviin.

L3: Omien henkilötietojen merkitseminen virallisiin papereihin.

L3, L6: Työhaastattelu draaman keinoin.

L3, L4, L6: Työhakemuksen kirjoittaminen.

L5: Tutustutaan kokoustekniikkaan.

L6, L7: Koulun tai luokan tapahtumaan liittyvän tiedotteen laatiminen.

L7 : Tuotetaan mahdollisuuksien mukaan aineistoa lehteen tai sähköiseen mediaan.

TVT

Sotkamon kunnan TVT- strategian mukaisesti.

ARVIOINTI

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja.**Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä:

- itsearviointi ja vertaisarviointi
- monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- erilaisten tekstilajien tulkinta
- yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- aktiivisuus
- omat tuotokset

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- *oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai*
- *oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.*

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki tavoitealueet ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

SUOMI TOISENA KIELENÄ

KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT VUOSILUOKILLA 7-9

Opetuksen tavoitteet	Sisältöalue	7. LUOKKA	8. LUOKKA	9. LUOKKA	Arvioinnin kohde
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen					
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	**S1**	Harjoitellaan: viestintätaitoja (esimerkiksi selostus, haastattelu, keskustelu, tiivistelmä), kuuntelutaitoja - Erilaisia puhetilanteita (esimerkiksi asiointitilanteiden harjoittelu, arkipäivän puhetilanteet: tuttavallisuus ja muodollisuus) - valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä -Ilmaisutaitoa Testataan puhetaito ja kuullun ymmärtäminen	Harjoitellaan Tilanne sidonnaisia fraaseja ja ilmauksia ja kuuntelutaitoja - erilaisia vuorovaikutus- tilanteita (esim. ongelman-ratkaisu- keskustelu, väittely, argumentointi) - mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista erilaisissa puheviestintätilanteissa. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa.	Harjoitellaan - antamaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta - kuuntelutaitoja - erilaisia vuorovaikutustilanteita (esimerkiksi työpaikkahaastattelu, kokous, neuvottelu ja keskustelu; kiteytyneet fraasit ja muut ilmaisut) - valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa.	T1: Vuoro-vaikutus-taidot T2: Ymmärtämis-taidot vuoro-vaikutus- tilanteissa T3: Esiintymis-taidot
Tekstien tulkitseminen					
Opetuksen tavoitteet	**Sisältöalue**	**7. LUOKKA**	**8. LUOKKA**	**9. LUOKKA**	**Arvioinnin kohde**
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita	**S2**	Harjoitellaan - mekaanista ja ymmärtävää lukutaitoa Keskustellaan luetuista teksteistä	Harjoitellaan - mekaanista ja ymmärtävää lukutaitoa - lähdekritiikkiä	Harjoitellaan - mekaanista ja ymmärtävää lukutaitoa - yhteiskunnan ja kulttuurin	T4: Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa T5: Tekstien tulkinta

ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä		Katsotaan fiktiivinen elokuva ja jaetaan katselukokemus Testataan luetun ymmärtäminen Luetaan taitotasolle sopivia tietotekstejä ja kaunokirjallisia tekstejä.	- erilaisten mediatekstien, vaikuttamaan pyrkivien tekstien ja kantaa ottavien tekstien lukemista ja tulkitsemista - kuvanlukua Luetaan taitotasolle sopivia tietotekstejä ja kaunokirjallisia tekstejä.	kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Luetaan taitotasolle sopivia tietotekstejä ja kaunokirjallisia tekstejä.	
Tekstien tuottaminen					
Opetuksen tavoitteet	**Sisältöalue**	**7. LUOKKA**	**8. LUOKKA**	**9. LUOKKA**	**Arvioinnin kohde**
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa	**S3**	Harjoitellaan - erilaisten opiskelutekstien kirjoittamista (esim. muistiinpanot, määritelmä, tiivistelmä, koevastaus, käsitekartta) - erilaisia tekstejä: kertova, kuvaava - tekstin rakennetta ja ideointia - valitsemaan tekstiin sopivia ilmaisutapoja - virkkeitä ja kappalejakoa - puhe- ja kirjakielen eroja	Harjoitellaan - erilaisten tekstien tuottamista (esim. kertova, kuvaava, kantaaottava (kritiikki, mielipide), referaatti) kirjoitusprosessin eri vaiheita ja erilaisten tietolähteiden käyttöä - kuva-analyysia - puhe- ja kirjakielen eroja oikein-kirjoituksen hallintaa	Harjoitellaan - erilaisia tekstejä: (esim. kantaaottava ja pohtiva, aineistopohjainen kirjoitelma, työpaikkahakemus) - kirjoittamisen strategioita tekijänoikeuksia, lähteiden ja lähdeviittausten käyttöä - puhe- ja kirjakielen eroja oikein-kirjoituksen hallintaa	T6: Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa T7: Kirjoitetun kielen hallinta

		oikeinkirjoituksen hallintaa Testataan kirjoitustaito			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen					
Opetuksen tavoitteet	**Sisältöalue**	**7. LUOKKA**	**8. LUOKKA**	**9. LUOKKA**	**Arvioinnin kohde**
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan	**S4**	Harjoitellaan sanaston ja rakenteiden erityispiirteitä mm. - sanaluokat - yleisimmät sijamuodot - verbityypit - verbintaivutus (persoona-muodot, aikamuodot) - lauseke - sanavaraston laajentaminen: ylä- ja alakäsitteitä - suomen kielen ominaispiirteitä Syvennetään kirjallisuustietämystä (esimerkiksi kirjallisuuden päälajit) Tutustutaan kirjallisuuden käsitteisiin (esimerkiksi henkilöt, juoni, kertoja, miljöö, teema) Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun	Harjoitellaan sanaston ja rakenteiden erityispiirteitä mm. - lausetyypit - modukset - lauseen-jäsennystä - sanavaraston laajentaminen: ylä- ja alakäsitteitä - suomen kielen ominaispiirteitä Kerrataan tarvittaessa peruskielioppia. Syvennetään kirjallisuus- ja kulttuuri-tietämystä (esimerkiksi kirjallisuuden lajityypit, elokuva, teatteri ja sarjakuva) Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Tutustutaan - kirjallisuuteen	Harjoitellaan sanaston ja rakenteiden erityispiirteitä mm. - nominaali-muodot - lauseen-vastikkeet - sanavaraston laajentaminen: ylä- ja alakäsitteitä - suomen kielen ominaispiirteitä Kerrataan tarvittaessa peruskielioppia. Ohjataan käyttämään sanastoa, terminologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti. Tutustutaan suomalaiseen kirjallisuuteen ja keskeisiin kirjailijoihin. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin.	T8: Kielitietoisuuden kehittyminen T9: Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus T10: Kulttuuri-tietoisuuden kehittyminen

monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta		suomen piirteisiin. Tutustutaan - kirjallisuuteen ja mahdollisuuksien mukaan elokuvaan, teatteriin ja media-kulttuuriin - oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin - kirjastoon ja sen palveluihin Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa.	ja mahdollisuuksien mukaan elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.	-Tutustutaan - kirjallisuuteen ja mahdollisuuksien mukaan elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin -oppilaiden omiin äidinkieliin ja vahvistetaan omakielistä identiteettiä. -eri kieliin, kulttuuriin ja identiteettiin (mm. maailman kielet, suomen sukukielet, kielen historia, kielen vaihtelu). Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin.	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena					
Opetuksen tavoitteet	**Sisältöalue**	**7. LUOKKA**	**8. LUOKKA**	**9. LUOKKA**	**Arvioinnin kohde**
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä	**S5**	Harjoitellaan kirjoittamista, kuuntelemista ja puhumista. Luetaan eri tiedonalojen tekstejä ja harjoitellaan keskeistä sanastoa Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja (esimerkiksi tiedonhankinta,	Harjoitellaan kirjoittamista, kuuntelemista ja puhumista. Luetaan eri tiedonalojen tekstejä ja harjoitellaan keskeistä sanastoa Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja (esimerkiksi tiedonhankinta,	Harjoitellaan kirjoittamista, kuuntelemista ja puhumista. Luetaan eri tiedonalojen tekstejä ja harjoitellaan keskeistä sanastoa Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja (esimerkiksi tiedonhankinta,	T11: Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi T12: Eri tiedonalojen kielen havainnointi T13: Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu,

oppimaan muilta T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä		tiedon prosessointi ja tiedon välittäminen) Harjoitellaan oman oppimisen arvioimista.	tiedon prosessointi ja tiedon välittäminen) Harjoitellaan oman oppimisen arvioimista.	tiedon prosessointi ja tiedon välittäminen) Harjoitellaan oman oppimisen arvioimista.	jäsentäminen ja arvioiminen

Matematiikka

Matematiikan tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokkien 7–9 *matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.*

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun

tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun oppilaan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai oppilaan näyttöä arvioidaan.

Oppilaan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

MATEMATIIKKA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Ei vaikuta arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Vastuunottaminen opiskelusta
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Opittujen asioiden yhteydet
Työskentelyn taidot				
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Matemaattinen ilmaisu
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittymisessä	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Ongelmanratkaisutaidot

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Matematiikan soveltaminen
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointi- taitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät S1 sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät S1 ja S4 sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät S1, S4 ja S6 sisällöt.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintä-teknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävä sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät sisällöt.	Tieto- ja viestintä-teknologian käyttö
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	Kaikki 7. vuosiluokalla käytävät S1 ja S2 sisällöt.	Kaikki 8. vuosiluokalla käytävät S1 ja S2 sisällöt.	Kaikki 9. vuosiluokalla käytävät S1 ja S2 sisällöt.	Päättely- ja laskutaito
T11 ohjata oppilasta kehittämään	S2	S2 Prosenttilaskut	S2 Kerrataan lukualue kattavasti.	Peruslasku-toimitukset rationaaliluvuilla

kykyään laskea peruslasku-toimituksia rationaaliluvuilla	Perehdytään lukujen jakoviisaateen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla.			
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2 Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimitusten osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Harjoitellaan peruslasku-toimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.	S2 Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.	S2 Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Kerrataan lukualue kattavasti.	Lukukäsite
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosentti-laskennasta		S2 Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen.	S2 Kerrataan prosenttilaskuja.	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta

		Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti.	S6 Lasketaan todennäköisyyksiä.	
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisu-taitojaan	S3 Harjoitellaan potenssi-lausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Syvennetään oppilaiden taitoja tutkia ja muodostaa lukujonoja.	S3 Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. S4 Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. S3 Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa. S4 Määritetään funktioiden nollakohtia.	S3 Kerrataan yhtälönratkaisu-taitoja.	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisu-taidot
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata	S3 Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen.	S3 Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. S4	Kerrataan 7. ja 8. luokalla käytyjä S3 ja S4 sisältöjä.	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen

oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista		Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.		
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5 Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Lasketaan suorakulmion ja neliön piirejä.	S5 Tutkitaan monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Lasketaan monikulmioiden piirejä. Vahvistetaan yhden-muotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä.	S5 Kerrataan geometriaan liittyviä sisältöjä.	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen

	Harjoitellaan geometrista konstruointia.			
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5 Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.	S5 Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan lauseen käänteislausetta. Harjoitellaan laskemaan ympyrän kehän ja kaaren pituus.	S5 Opitaan käyttämään trigonometrisia funktioita.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5 Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkö-muunnosten hallintaa. Lasketaan suorakulmion ja neliön pinta-aloja.	S5 Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkö-muunnosten hallintaa. Lasketaan monikulmioiden pinta-aloja. Lasketaan suorakulmaisen särmiön ja kuution pinta-aloja ja tilavuuksia. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala sekä sektorin pinta-ala.	S5 Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkö-muunnosten hallintaa. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä			S6 Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyys-laskenta

			frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.	
T 20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1 Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointi-käytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.	S1 Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointi-käytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.	S1 Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointi-käytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 7-9

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään monikulttuurisia vierailijoita ja käytetään vieraskielistä materiaalia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Opetukseen voidaan ottaa esimerkkejä liikenteen erilaisista tilanteista, päihteettömyydestä ja oman talouden hoidosta.

L4 Monilukutaito

Oppilasta ohjataan ymmärtämään matemaattista merkkikieltä. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Kannustetaan oppilaita järjestelmällisyyteen ja pitkäjänteisyyteen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Käytetään mahdollisuuksien mukaan yhteiskunnallisia teemoja.

TVT

Kunnan TVT- ohjelman mukaisesti.

Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomustiedon tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 *elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.*

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämänkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona elämänkatsomustiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämänkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on elämänkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämänkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämänkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan oppilaiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämänkatsomustiedossa tuetaan oppilaan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelemista. Kehitys on koko yläkoulun kestävä jatkumo, mikä otetaan huomioon päättöarviointia annettaessa.

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Sisältö	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet
S1 Katsomus ja kulttuuri T1-T7, T9	**7.lk** kulttuuri, uskonto, ateismi, teismi ja katsomus käsitteinä **8.lk** pyhän käsite ja merkitys eri kulttuureissa **9.lk** arvot ja etiikan peruskäsitteistö
S1 Katsomus ja kulttuuri T1-T7, T9	**7.lk** Maailman uskontojen kulttuuriset piirteet **8.lk** Antiikin Kreikka/ Antiikin Rooma ja Euroopan kulttuuri **9.lk** Kulttuurien kehitys ja tulevaisuus sekä Unescon maailmanperintöohjelma
S1 Katsomus ja kulttuuri T1-T7, T9	**7.lk** Suomalaisten muinaisuskonnon jumalat, taikausko ja uskomukset **8.lk** Uskonnottomat katsomukset ja tavat **9.lk** Humanismi, kristinusko sekä vapaasti valittava uskonnollinen katsomus. Tiede ja tieto ihmisen katsomusten avartajana
S1 Katsomus ja kulttuuri **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T1-10	**7.lk** Ihmisarvo, ihmisoikeuksien historia, luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuudet **8.lk** Holokausti, ihmisoikeudet, ihmisoikeusloukkaukset, sota – rauha – väkivalta - väkivallattomuus **9.lk** uskonnon kritiikki, ympäristöetiikka (eläintenoikeudet), kestävä tulevaisuus sosiaalisena ja kulttuurisena haasteena
S1 Katsomus ja kulttuuri **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T1-10	**7.lk** Katsomusvapaus eri kulttuureissa **8.lk** Lainsäädäntö ja katsomusvapaus **9.lk** Katsomusvapaus ja vastuu/valinnat, yhdenvertaisuuslaki
S1 Katsomus ja kulttuuri **S2** Etiikan perusteita **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T1-10	**7.lk** Suomessa esillä olevat katsomukselliset vaihtoehdot, ihminen katsomuksellisuuden tekijänä ja toimijana (tekojen arviointi). **8.lk** Kulttuurin ilmeneminen mediassa, taiteessa, ihmiseen vaikuttamisen mahdollisuudet **9.lk** Yhteisöllisyys, sosiaalinen media, ajankohtaiset kysymykset
S1 Katsomus ja kulttuuri	**7.lk** Arvot, ihmisen valintojen pohjalla. Ajan arvojen esille nostaminen

S2 Etiikan perusteita **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T1-10	**8.lk** Monikulttuurisuus – mediassa, paikallinen vaikutus, arvomaailman laajentuminen **9.lk** Yhdenvertaisuuslaki moraalisen ja eettisen pohdinnan taustalla, yhteisöllisyys ja monikulttuurisuus tulevaisuudessa
S2 Etiikan perusteita **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T4- T10	**7.lk** Arvot ja moraali – valinnat ja vastuu **8.lk** Ihmisen suhde luontoon, estetiikka, yhteiskunta ja taloudellinen kestävä kehitys **9.lk** Etiikan teoriat ja eettisen aiheiden tarkasteleminen (ajankohtaisuus), eläintenoikeudet, ihmisoikeudet, ympäristöetiikka, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä tulevaisuus
S1 Katsomus ja kulttuuri **S2** Etiikan perusteita **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T1-10	**7.lk** Ihmisen ja luonnon suhde (humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen) **8.lk** Vastuullinen kuluttaminen, omien valintojen paikallinen ja globaali vaikutus **9.lk** Yksilön valintojen vaikutus hyvään elämään ja tulevaisuuteen
S2 Etiikan perusteita **S3** Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus T4- T10	**7.lk** Vähemmistökulttuurit ja kannattajat **8.lk** Ihmisoikeussopimukset, tasa-arvo, demokratia **9.lk** Ihmisarvo menneisyydestä – nykyisyyteen, utopia ja dystopia. Eettisen ajattelun perusteet

	Laaja-alainen osaaminen, joihin tavoite liittyy
	Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti koulukohtaisesti ja oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT	
luokat 7.-9.	Oppilas osaa oma-aloitteisesti hankkia ja arvioida tietoa eri lähteistä kirjallista, digitaalista tai kuvamateriaalia. Osaa muodostaa perusteltuja esityskokonaisuuksia ja julkaista sen. Oppilas etenee harjoittelemalla tiedon hakemisen, arvioinnin, muokkaamisen ja julkaisemisen kokonaisuutta. Oppilas ymmärtää omien valintojensa ja toimintansa pitkäkestoiset moraaliset ja eettiset vaikutukset. Oppilas osaa hyödyntää kansainvälistä vuorovaikutusta.

Maantieto

Maantiedon tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävää kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisyys lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Oppilaan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

MAANTIETO

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET	7. LUOKKA	8. LUOKKA	9. LUOKKA
S1 MAAPALLON KARTTAKUVA JA ALUEET T1-13	Asteverkko Maailman kartta-kuvan hahmot-taminen Maailman keskeinen nimistö Geomedia-taidot Alue-tutkimus	Aluetutkimus Euroopan nimistö Kasvillisuus- ja ilmasto-vyöhykkeet Geomediataidot	Aluetutkimus Alueiden rajaaminen Maastokartta, geomedia (kartta-ohjelmat yms.) Suomen nimistö
S2 AJANKOHTAINEN MUUTTUVA MAAILMA T1-13	Globaalisia ajankohtaisia uutisia ja niiden taustoja	Ajankohtaisia Euroopan uutisia ja taustoja	Ajankohtaisia Suomen uutisia ja niiden taustoja
S3 ELÄMÄN PERUSEDELLYTYKSET MAAPALLOLLA T1-13	Planetaarisuus Ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet		Luonnonympäristön ja ihmistoiminnan välinen vuorovaikutus
S4 MUUTTUVAT MAISEMAT JA ELINYMPÄRISTÖT T1-13	Ihmistoiminnan vaikutukset ympäristöön Ilmastonmuutos	Kaupungistuminen Elinkeinojen muutos Väestönkasvu	Ihmistoiminnan vaikutus maisemaan Jääkausi Eroosio Maisema-alueet Suomessa ja maapallolla Ihmisen elin-ympäristöt maapallolla
S5 IHMISET JA KULTTUURIT MAAPALLOLLA T1, 3-13	Asutuksen sijoittumi-seen vaikuttavat tekijät	Maapallon kulttuuripiirit	Ihmisten yhden-vertaisuus Kotiseudun erityispiirteet
S6 KESTÄVÄ ELÄMÄNTAPA JA LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ	Ravinnontuotanto, ruoan epätasainen jakautuminen maapallolla	Alueellisia kehityskysymyksiä	Kestävä elämäntapa Biotalous Luonnonsuojelu

T1-13			

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN MAANTIEDOSSA 7.-9. VUOSILUOKILLA

Laaja-alainen osaaminen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden mukaisesti oppiaineen luonteen mukaisesti painottaen.

TVT

Kunnan TVT- strategian mukaisesti.

Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

Vuosiluokilla 7-9 *historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.*

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

HISTORIA

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	Arvioinnin kohde
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S3	S4-S6	
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S3	S4-S6	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S3	S4-S6	Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S3	S4-S6	Kronologian ymmärtäminen
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S3	S4-S6	Historiallinen empatia
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S3	S4-S6	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S3	S4-S6	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S3	S4-S6	Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja

			jatkuvuuden ymmärtäminen
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S3	S4-S6	Ihmisen toiminnan selittäminen
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S3	S4-S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S3	S4-S6	Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S3	S4-S6	Historiatietoisuuden hyödyntäminen
LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 7.-9. VUOSILUOKILLA			

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys:

Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4Suurten sotien aika

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

TVT

Historiassa hyödynnetään TVT-teknologian mahdollisuuksia monipuolisesti niin tiedon etsimisessä kuin tiedon analysoinnissa lähdekritiikkiä kehittäen.

Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Oppiaineen tehtävä vuosiluokilla 7-9

***Vuosiluokilla 7-9** oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan*

riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7–9

Oppimisen ja osaamisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Formatiivisella ja summatiivisella arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen ja osaamisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kuvataiteen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on kuvataiteen oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kuvataiteen

oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteereissä alemman arvosanan kriteerissä kuvattu osaaminen kumuloituu ylemmän arvosanan kriteerissä edellytettyyn osaamisen tasoon. Oppilaan työskentelyä arvioidaan osana oppilaan osoittamaa osaamisen tasoa suhteessa kaikkiin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka.

KUVATAIDE

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7-9 LUOKAT

Kuvataiteen oppimäärä muodostuu oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja oppiaineeseen osoitetuista valinnaisista tunneista. Kuvataiteen vähimmäistuntimäärä 2 vuosiviikkotuntia (vvt) opiskellaan 7. luokalla. Taito- ja taideaineiden valinta kuvataiteessa 8. ja 9. luokilla on laajuudeltaan 2 vvt. Nämä taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit ovat osa kuvataiteen yhteistä oppimäärää ja ne myös arvioidaan osana sitä. Siten näistä valinnaisista opinnoista ei anneta erillistä arvosanaa päättötodistukseen. Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti.

Oppilaan yksilölliset valinnat vaikuttavat siihen, milloin hänelle annetaan päättöarvosana kuvataiteessa. Päättöarviointi annetaan 7. luokan päättyessä, mikäli oppilas ei ole valinnut kuvataidetta jatkuvaksi taito- ja taideaineiden valinnaiseksi 8. ja 9. luokalle. Siten kuvataiteen opetussuunnitelman neljä tavoitealuetta (Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu, Kuvallinen tuottaminen, Visuaalisen kulttuurin tulkinta sekä Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen), 11 tavoitetta (T1-T11) ja kolme sisältöaluetta (S1, S2 ja S3) opiskellaan jo 7. luokalla. Työskentelyn arviointi sisältyy kuvataiteen oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kuvataiteessa oppilaan osaamista kehitetään kaikissa opetuksen tavoitealueissa oppimäärän päättymiseen saakka. Jatkuvassa kuvataiteen valinnaisessa 8. ja 9. luokilla monipuolistetaan sisältöjen käsittelyä sekä laajennetaan ja syvennetään aiemmin opittua käsitetietoa ja taidollis-ilmaisullisia valmiuksia. Joitakin tavoitteita ja sisältöjä painotetaan eri vuosikursseilla eri tavoin seuraavasti:

Opetuksen tavoitteet	VL 7 sisällöt	VL 8 sisällöt	VL 9 sisällöt	Arvioinnin kohde
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämällä monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on oppilaan oma kokemusmaailma, luonto, rakennettu ympäristö, media, kulttuuri ja taide. Tutustutaan ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin esim. näyttelyihin ja tehdään virtuaalisia museovierailuja, tutustutaan ammattitaiteilijoiden toimintaan ja kuvataiteen harrastusmahdollisuuksiin. Seitsemännellä luokalla kehitetään havaintotarkkuutta tutkimalla ympäristöä moniaistisesti. Keskeisenä tutkimisen aiheena ovat oppilaan omaa elinpiiriä ja globaalia maailmaa koskevat ilmiöt. Oppilasta ohjataan aktiivisesti kehittämään omia taitojaan ja soveltamaan oppimaansa	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on oppilaan oma kokemusmaailma, luonto, rakennettu ympäristö, media, kulttuuri ja taide. Tutustutaan ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin esim. näyttelyihin ja tehdään virtuaalisia museovierailuja, tutustutaan ammattitaiteilijoiden toimintaan ja kuvataiteen harrastusmahdollisuuksiin. Kahdeksannella luokalla painotetaan kuvan merkitystä minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentamisessa. Omassa työskentelyssään oppilas jatkaa edelleen omien taitojensa ja ilmaisunsa syventämistä. Kannustetaan tet-harjoitteluun myös taiteen alan ammateissa.	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on oppilaan oma kokemusmaailma, luonto, rakennettu ympäristö, media, kulttuuri ja taide. Tutustutaan ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin esim. näyttelyihin ja tehdään virtuaalisia museovierailuja, tutustutaan ammattitaiteilijoiden toimintaan ja kuvataiteen harrastusmahdollisuuksiin. Yhdeksännellä luokalla opetuksessa pyritään hyödyntämään oppilaiden omia kiinnostuksen kohteita ja kehitystarpeita. Omassa työskentelyssään oppilas jatkaa edelleen omien taitojensa ja ilmaisunsa syventämistä. Opetuksessa voidaan huomioida jatko-opinnoissa	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen

	omassa työskentelyssään.		tarvittavia tietoja ja taitoja. Kannustetaan tet-harjoitteluun myös taiteen alan ammateissa.	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3 Keskustellaan taiteesta, ympäristöstä ja muista visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä käyttäen taiteen käsitteistöä. Oppilaita ohjataan rakentavaan keskusteluun omista ja muiden töistä. Harjoitellaan perustelemaan omia mielipiteitä.	S1, S2, S3 Keskustellaan taiteesta, ympäristöstä ja muista visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä käyttäen taiteen käsitteistöä. Harjoitellaan perustelemaan omia mielipiteitä. Kahdeksannella luokalla oppilaita ohjataan rakentavaan keskusteluun omista ja muiden töistä, sekä perustelemaan omia ajatuksiaan. Oppilasta kannustetaan ilmaisemaan kuvallisesti omia ajatuksia ja ideoita.	S1, S2, S3 Keskustellaan taiteesta, ympäristöstä ja muista visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä käyttäen taiteen käsitteistöä. Yhdeksännellä luokalla pyritään perustelemaan omia mielipiteitä. Omia ajatuksia ja ideoita kannustetaan saattamaan kuvalliseen muotoon. Kuvallisen työskentelyn vaiheita voidaan taltioida ideoinnista viimeistelyyn ja palautekeskusteluun asti. Esim. portfolio antaa mahdollisuuden keskustella koko työprosessista ja voi syventää sitä.	Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen	S1, S2, S3 Kehitetään kuvalukutaitoa ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamista kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin hyödyntämällä	S1, S2, S3 Syvennetään kuvalukutaitoa ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamista kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin hyödyntämällä	S1, S2, S3 Käytetään kuvalukutaitoa ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamista kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin hyödyntämällä	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen

tapoja käyttäen eri ympäristöissä	myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöä. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi digitaalisten kuvien käyttö verkko-ympäristössä (kuvien jakaminen, kuvamanipulaatiot ja nettietiketti) Seitsemännellä luokalla syvennetään kuvatuntemusta valitsemalla tarkastelun kohteeksi sopivia kuvia taiteen eri aikakausilta. Taideteoksia käytetään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen lähtökohtina. Tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään jotain kuvantulkinnan menetelmistä. Kerrataan kuvasommittelun perusteita. Kuvantulkinnan lähtökohdiksi voidaan valita oppilaiden omia, median sekä kuvataiteen ajankohtaisia kuvaesimerkkejä. Käsitellään muotoilua eettisestä, ekologisesta, ergonomisesta ja esteettisestä näkökulmasta. Pohditaan	myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöä. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi digitaalisten kuvien käyttö verkkoympäristössä (kuvien jakaminen, kuvamanipulaatiot ja nettietiketti) Kahdeksannella luokalla painotetaan visuaalisen ympäristön merkitystä minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentamisessa. Tutkitaan mainoskuvia, mielikuvien ja tuotemerkkien käyttöä mainonnassa ja opiskellaan graafisen suunnittelun keinoja.	myös tieto- ja viestintä-teknologiaa ja verkko-ympäristöä. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi digitaalisten kuvien käyttö verkkoympäristössä (kuvien jakaminen, kuva-manipulaatiot, nettietiketti) Yhdeksännellä luokalla oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia voidaan käyttää kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, mihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Oppilasta kannustetaan tutkivaan lähestymistapaan. Omaa

	ajankohtaisia sosiaalisen median ilmiöitä, omaa toimimista sosiaalisen median käyttäjänä ja siihen liittyviä vastuukysymyksiä. Tutkitaan miten itse tuotetuilla kuvilla voidaan vaikuttaa.		työprosessia pyritään ymmärtämään ja erittelemään esim. portfolion avulla. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen, että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista. Pohditaan ja tulkitaan kuvataiteen historian ja oman aikamme kuvien sisältöjä. Perehdytään syventäen esimerkiksi kuvataiteen ilmiöihin eri aikakausina sekä nykytaiteen käsittelemiin globaaleihin kysymyksiin	
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen. Taitoja syvennetään ja monipuolistetaan. Opetuksessa otetaan huomioon esimerkiksi: - piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä - arkkitehtuuri ja muotoilu esim. pienoismallit -	S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen. Taitoja syvennetään ja monipuolistetaan. Pyritään syventämään omaa ilmaisua. Kahdeksannella luokalla tutkitaan, miten erilaisia teemoja on käsitelty kuvataiteen traditiossa, kuten esimerkiksi	S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen. Yhdeksännellä luokalla taitoja syvennetään ja monipuolistetaan. Omaa ilmaisua syvennetään. Opetuksessa otetaan huomioon piirtäminen ja maalaaminen	Kuvailmaisun taitojen syventäminen

	plastinen sommittelu - grafiikan menetelmät - ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnon-materiaalit valokuvaus ja videokuvaus, verkkoympäristö, kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmat, animaatio, sekatekniikat, välinehuolto. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvat, graffitit, tagit, lavasteet, neulegraffitit, mainonta kuten tuotepakkaukset ja julisteet. Oppiaineita yhdistävään työskentelyyn teemat voidaan valita Kainuusta.	ihmiskuvaa, tilan kuvaamista tai kuvien kautta välittyvää maailmankuvaa. Opetuksessa otetaan huomioon esimerkiksi: piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä. - tutustutaan mm.akryylimaalaukseen, arkkitehtuuri ja muotoilu esim. pienoismallit, plastinen sommittelu, grafiikan menetelmät, ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnonmateriaalit -valokuvaus ja videokuvaus verkkoympäristö, kuvankäsittely ja piirto-ohjelmat, animaatio, sekatekniikat, välinehuolto. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvat, graffitit, tagit, lavasteet, neulegraffitit, mainonta kuten tuotepakkaukset ja julisteet.	monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä. -tutustutaan öljyväri-maalaukseen Käsitellään plastista sommittelua, tutustutaan taidegrafiikan menetelmiin ja kokeillaan jotakin grafiikan menetelmistä - Tarkastellaan ympäristötaidetta ja tehdään pienimuotoinen teos esim. luonnon-materiaaleista, valokuvausta ja videokuvausta voidaan soveltaa oman oppimisen dokumentoin-nissa ja taiteen välineenä, verkko-ympäristöä voidaan hyödyntää esim. omien teosten esille tuomisessa, kuvankäsittelyssä ja piirto-ohjelmien avulla voidaan käsitellä valokuvia, voidaan tehdä animaatioita. Käytetään monipuolisesti sekatekniikkaa. Osataan pitää huolta välineistä. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvat, graffitit, tagit, lavasteet, neulegraffitit,	

			mainonta kuten tuotepakkaukset ja julisteet. Oppiaineita yhdistävään työskentelyyn teemat voidaan valita Kainuusta.	
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Kannustetaan tutkivaan työskentelyyn prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Mahdollistetaan oppilaiden yhdessä toimiminen. Laaja-alainen osaaminen: Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita voidaan hyödyntää projekteissa. Projekteja voidaan integroida eri oppiaineisiin ja toteuttaa niitä eri oppimisympäristöissä tai yhteisöjen kanssa, kuten: yhteistyö vanhainkodin ja päiväkotien kanssa, oppimisympäristönä myös luonto esim. Hiukka, Vuokatin vaarat, hevostallit jne.	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Kannustetaan tutkivaan työskentelyyn prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Mahdollistetaan oppilaiden yhdessä toimiminen. Kahdeksannella luokalla painotetaan kuvan merkitystä minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentamisessa. Oppitunneilla ohjataan rakentavaan keskusteluun omista ja muiden töistä, sekä perustelemaan omia ajatuksia. Oppilasta kannustetaan ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja ideoitaan kuvallisesti. Omassa työskentelyssään oppilas jatkaa edelleen opittujen taitojen ja oman	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Kannustetaan tutkivaan työskentelyyn prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Mahdollistetaan oppilaiden yhdessä toimiminen ryhmätöitä tehden. Yhdeksännellä luokalla oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden sekä yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Yhteis-toiminnallinen kuvallinen työskentely voi olla videoiden ja animaatioiden tekemistä,	Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen

	Työskennellään aiheeseen soveltuen luokassa ja tekemällä mahdollisuuksien mukaan retkiä lähiympäristön kohteisiin. Lähiympäristöä tutkitaan esteettisestä, eettisestä ja ekologisesta näkökulmasta ja suunnitellaan omia ratkaisumalleja esimerkiksi ympäristön viihtyisyyden lisäämiseksi. Käsitellään ikäryhmälle soveltuen arkkitehtuuria ja muotoilua sekä visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä. Tutustutaan internetissä taidemuseoiden kokoelmiin, ympäristötaiteeseen ja taiteeseen ympäristössä.	ilmaisunsa syventämistä. Työskentelyssä käytetään keskeisiä kuvan rakentamisen keinoja. **Laaja-alainen osaaminen:** Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita voidaan hyödyntää projekteissa. Projekteja voidaan integroida eri oppiaineisiin ja toteuttaa niitä eri oppimisympäristöissä tai yhteisöjen kanssa, kuten: yhteistyö vanhainkodin ja päiväkotien kanssa, oppimisympäristönä myös luonto esim. Hiukka, Vuokatin vaarat, hevostallit jne.	näyttelyn rakentamista, yhteisötaiteeseen tutustumista tai yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa tai eri luokka-asteiden välillä. Yhdessä tekemiseen ja ryhmätyöskentelyyn innostetaan ja vastuunkantoa oman työskentelyn loppuunsaattamisesta arvostetaan. **Laaja-alainen osaaminen:** Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita voidaan hyödyntää projekteissa. Projekteja voidaan integroida eri oppiaineisiin ja toteuttaa niitä eri oppimisympäristöissä tai yhteisöjen kanssa, kuten: yhteistyö vanhainkodin ja päiväkotien kanssa, oppimisympäristönä myös luonto esim. Hiukka, Vuokatin vaarat, hevostallit jne.	
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemisessa ja yhteisöllisessä osallistumisessa.	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemisessa ja yhteisöllisessä osallistumisessa.	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemisessa ja yhteisöllisessä osallistumisessa.	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen

keinoja omissa kuvissaan	Nähdään kuvien merkitys henkilökohtaisesti, yhteiskunnallisesti ja globaalisti. **Laaja-alainen osaaminen:** esimerkiksi julkiset teokset, oppilaskunta-vaalien julisteet. Sarjakuvia, pilapiirroksia, valokuvia ja muita oppilastöitä voidaan julkaista paikallislehdissä.	Nähdään kuvien merkitys henkilökohtaisesti, yhteiskunnallisesti ja globaalisti. **Laaja-alainen osaaminen:** esimerkiksi julkiset teokset, oppilaskuntavaalien julisteet. Sarjakuvia, pilapiirroksia, valokuvia ja muita oppilastöitä voidaan julkaista paikallislehdissä	Nähdään kuvien merkitys henkilö-kohtaisesti, yhteiskunnalli-sesti ja globaalisti. **Laaja-alainen osaaminen:** esimerkiksi julkiset teokset, oppilaskuntavaalien julisteet. Sarjakuvia, pilapiirroksia, valokuvia ja muita oppilastöitä voidaan julkaista paikallislehdissä.	
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien ja tulkintatapojen avulla. Tätä sovelletaan myös oppilastöihin. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvien ja elokuva-analyysin laatiminen. Sisältöjä voidaan hakea muista oppiaineista, yhteisöstä tai ajankohtaisista asioista esim. vaalit, yhteisvastuu-keräys jne.	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien ja tulkintatapojen avulla. Tätä sovelletaan myös oppilastöihin. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvien ja elokuva-analyysin laatiminen. Sisältöjä voidaan hakea muista oppiaineista, yhteisöstä tai ajankohtaisista asioista esim. vaalit, yhteisvastuukeräys jne.	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien ja tulkintatapojen avulla. Tätä sovelletaan myös oppilastöihin. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta. **Laaja-alainen osaaminen:** Esimerkiksi sarjakuvien ja elokuva-analyysin laatiminen. Sisältöjä voidaan hakea muista oppiaineista, yhteisöstä tai ajankohtaisista asioista esim. vaalit, yhteisvastuu-keräys jne.	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin	S1, S2, S3 Tarkastellaan ja tulkitaan taiteen merkitystä tekijän, yksilön ja yhteiskunnan	S1, S2, S3 Tarkastellaan ja tulkitaan taiteen merkitystä tekijän, yksilön ja yhteiskunnan	S1, S2, S3 Tarkastellaan ja tulkitaan taiteen merkitystä tekijän, yksilön ja yhteiskunnan	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen

merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	näkökulmasta. Nostetaan esille historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin. Tutustutaan kainuulaisiin ja Kainuussa vaikuttaneisiin taiteentekijöihin	näkökulmasta. Nostetaan esille historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin. Tutustutaan suomalaisiin ja Suomessa vaikuttaneisiin taiteilijoihin.	näkökulmasta. Nostetaan esille historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin. Tutustutaan maailman taiteessa vaikuttaviin ja vaikuttaneisiin taiteentekijöihin.	
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään oman ja muiden kulttuurien sekä medioiden kuvailmaisuja eri aikakausina. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. **Laaja-alainen osaaminen:** Muotoiluun, arkkitehtuuriin, nykytaiteeseen liittyvät teemat. Voidaan yhdistää muihin oppiaineisiin, esim. historiaan, maantieteeseen, biologiaan tai uskonnon opetukseen. Mahdollisuuksien mukaan pyritään kutsumaan tunneille myös vieraita eri kulttuureista kertomaan tai näyttämään jotakin oman maansa / kulttuuriympäristönsä	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään oman ja muiden kulttuurien sekä medioiden kuvailmaisuja eri aikakausina. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. **Laaja-alainen osaaminen:** Muotoiluun, arkkitehtuuriin, nykytaiteeseen liittyvät teemat. Voidaan yhdistää muihin oppiaineisiin, esim. historiaan, maantieteeseen, biologiaan tai uskonnon opetukseen. Mahdollisuuksien mukaan pyritään kutsumaan tunneille myös vieraita eri kulttuureista kertomaan tai näyttämään jotakin oman maansa /	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään oman ja muiden kulttuurien sekä medioiden kuvailmaisuja eri aikakausina. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. **Laaja-alainen osaaminen:** Muotoiluun, arkkitehtuuriin, nykytaiteeseen liittyvät teemat. Voidaan yhdistää muihin oppiaineisiin, esim. historiaan, maantieteeseen, biologiaan tai uskonnon opetukseen. Mahdollisuuksien mukaan pyritään kutsumaan tunneille myös vieraita eri kulttuureista kertomaan tai näyttämään jotakin oman maansa / kulttuuriympäristönsä	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen

	taiteesta ja kuvakulttuurista.	kulttuuriympäristöstä taiteesta ja kuvakulttuurista.	taiteesta ja kuvakulttuurista.	
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3 Tutkitaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Oppilas muodostaa mielipiteitä ja perustelee ne. **Laaja-alainen osaaminen:** Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan Leijonien rauhanjulistekilpailuun. Otetaan kantaa esim. julisteiden, sarjakuvien ja pilapiirrosten avulla.	S1, S2, S3 Tutkitaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Oppilas muodostaa mielipiteitä ja perustelee ne. **Laaja-alainen osaaminen:** Otetaan kantaa esim. julisteiden, sarjakuvien ja pilapiirrosten avulla. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan erilaisiin visuaalisen alan kilpailuihin kuten, esim. sarjakuva-kilpailuihin.	S1, S2, S3 Tutkitaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Oppilas muodostaa mielipiteitä ja perustelee ne. **Laaja-alainen osaaminen:** Otetaan kantaa esim. julisteiden, sarjakuvien ja pilapiirrosten avulla.	Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisus-saan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Oppilaalle annetaan mahdollisuus ottaa kantaa esteettisiin, ekologisiin ja eettisiin kysymyksiin kuvataiteen keinoin. Aihe- ja materiaali-valinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävää kehitystä.	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Oppilaalle annetaan mahdollisuus ottaa kantaa esteettisiin, ekologisiin ja eettisiin kysymyksiin kuvataiteen keinoin. Aihe- ja materiaali-valinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävää kehitystä.	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Oppilaalle annetaan mahdollisuus ottaa kantaa esteettisiin, ekologisiin ja eettisiin kysymyksiin kuvataiteen keinoin. Aihe- ja materiaali-valinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävää kehitystä.	Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen

	Kannustetaan kriittisyyteen ja vastuullisuuteen tieto- ja viestintäteknologian käytössä tekijänoikeudet huomioiden. Oppilas huolehtii työvälineistä ja työympäristöstä sekä häntä kannustetaan arvostamaan omaa ja toisten työtä.	Kannustetaan kriittisyyteen ja vastuullisuuteen tieto- ja viestintäteknologian käytössä tekijänoikeudet huomioiden. Oppilas huolehtii työvälineistä ja työympäristöstä sekä häntä kannustetaan arvostamaan omaa ja toisten työtä.	Kannustetaan kriittisyyteen ja vastuullisuuteen tieto- ja viestintäteknologian käytössä tekijänoikeudet huomioiden. Oppilas huolehtii työvälineistä ja työympäristöstä sekä häntä kannustetaan arvostamaan omaa ja toisten työtä.	

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien. Yhteistyökumppaneina voivat olla esim. avustus- ja hyväntekeväisyysjärjestöt.

Toinen kotimainen kieli

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Arviointi on monipuolista, ja se antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän oppilaan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Oppilaan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta oppilaat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppilaan ruotsin kielen B1-oppimäärän opiskelu päättyy vuosiluokilla 7, 8 tai 9 paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyn ja kuvatun tuntijaon mukaisesti. Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Oppilas on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun oppilaan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

RUOTSIN KIELI, B1 - OPPIMÄÄRÄ

KESKEISET SISÄLTÖALUEET JA TAVOITTEET 7.-9. LUOKAT

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
Opetuksen tavoitteet	**VL 7 sisällöt**	**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieli- ympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	Tutustutaan Ruotsiin ja ruotsalaiseen kulttuuriin.	Syvennetään tietoja Ruotsista ja ruotsalaisesta kulttuurista, tutustutaan myös Tanskaan ja Norjaan.	Tutustutaan Suomenruotsiin ja suomenruotsalaisiin henkilöihin sekä Islantiin.	Kansalliskielten asemaan ja pohjoismaiseen kieli- ja kulttuuri-ympäristöön liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä, sekä käyttä-mään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	Kannustetaan oppilasta vertaamaan osaamistaan sitä muihin osaamiinsa kieliin ja käyttämään niitä ruotsin opiskelunsa tukena. Opetellaan ja käytetään keskeisimpiä kielitiedon käsitteitä.	Kannustetaan oppilasta vertaamaan osaamistaan muihin osaamiinsa kieliin ja käyttämään niitä ruotsin opiskelunsa tukena. Laajennetaan keskeisimpiä kielitiedon käsitteitä.	Kannustetaan oppilasta vertaamaan osaamistaan muihin osaamiinsa kieliin ja käyttämään niitä ruotsin opiskelunsa tukena. Kerrataan keskeisimpiä kielitiedon käsitteitä.	Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännön-mukaisuuksista ja soveltaa niitä. Oppilas osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
Kielenopiskelutaidot				
Opetuksen tavoitteet	**VL 7 sisällöt**	**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutuk-seen, jossa tärkeintä on	Vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta omasta kielenopiskelustaan esimerkiksi itsearvioinnin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella. Kokeillaan erilaisia tapoja esimerkiksi sanojen ja rakenteiden opiskeluun.	Vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta omasta kielen-opiskelustaan esimerkiksi itsearvioinnin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella. Kannustetaan oppilasta löytämään itselle sopivin tapa kieltenopiskeluun esimerkiksi	Vahvistetaan oppilaan taitoja ja motivaatiota ottaa vastuuta sekä omasta, että muiden kielenopiskelusta esimerkiksi itse- ja vertaisarvioinnin avulla ja omien tavoitteiden asettamisella. Kannustetaan oppilasta löytämään itselle	Tavoitteiden asettaminen, opiskelu-strategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen.

viestin välittyminen	Parityöskentelyllä harjoitellaan erilaisia vuorovaikutus-tilanteita.	sanaston ja rakenteiden opiskeluun. Parityöskentelyllä harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.	sopivin tapa kieltenopiskeluun esimerkiksi sanaston ja rakenteiden opiskeluun. Parityöskentelyllä harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja vastuun ottamista niiden sujumisesta.	
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	Keskustellaan ruotsin kielen asemasta Kainuussa ja Suomessa ja kannustetaan oppilaita käyttämään sitä englannin asemesta, kun mahdollista. Rohkaistaan etsimään ja käyttämään ruotsinkielistä materiaalia myös itsenäisesti esimerkiksi netistä, somesta ja muusta mediasta, esimerkiksi omiin kiinnostuksiin liittyen.	Keskustellaan ruotsin kielen asemasta Kainuussa ja Pohjoismaissa ja kannustetaan oppilaita käyttämään sitä englannin asemesta, kun mahdollista. Rohkaistaan etsimään ja käyttämään ruotsinkielistä materiaalia myös itsenäisesti esimerkiksi netistä, somesta ja muusta mediasta, esimerkiksi omiin kiinnostuksiin liittyen.	Keskustellaan ruotsin kielen asemasta Kainuussa ja maailmalla ja kannustetaan oppilaita käyttämään sitä englannin sijasta kun mahdollista. Rohkaistaan etsimään ja käyttämään ruotsinkielistä materiaalia myös itsenäisesti esimerkiksi netistä, somesta ja muusta mediasta, esimerkiksi omiin kiinnostuksiin liittyen.	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				
Opetuksen tavoitteet	**VL 7 sisällöt**	**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita pareittain tai ryhmissä, esimerkiksi ostoksilla ja ravintolassa käynti, omasta päivänkulusta kertominen.	Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita pareittain tai ryhmissä, esimerkiksi elokuvissa käynti, matkustaminen, voinnista, rahankäytöstä ja	Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita pareittain tai ryhmissä, esimerkiksi jatko-opinnoista, työharjoittelusta ja unelmista kertominen.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

		säästä kertominen.		
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	Opetellaan käyttämään sanallisen viestinnän ohella erilaisia apukeinoja, kuten ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään toistamista tai hidastamista viestin ymmärtämiseksi.	Ohjataan oppilasta sanallisen viestinnän lisäksi käyttämään erilaisia apukeinoja, kuten ei-kielellisiä keinoja, sekä pyytämään toistamista tai hidastamista viestin ymmärtämiseksi.	Ohjataan oppilasta turvautumaan enemmän sanalliseen viestintään kuin ei-kielellisiin keinoihin.	Viestintä-strategioiden käyttö
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	Opetellaan käyttämään kieltä kohteliaasti ja tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opetellaan käyttämään kieltä kohteliaasti ja tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opetellaan käyttämään kieltä kohteliaasti ja tilanteeseen sopivalla tavalla.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				
Opetuksen tavoitteet	**VL 7 sisällöt**	**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Harjoitellaan erilaisten tekstien tulkitsemista, esimerkiksi sarjakuvat, dialogit, päiväkirja / blogi, laulunsanat.	Harjoitellaan erilaisten tekstien tulkitsemista, esimerkiksi sarjakuvat, dialogit, matkapäiväkirja, blogitekstit, laulunsanat	Harjoitellaan erilaisten tekstien tulkitsemista, esimerkiksi sarjakuvat, dialogit, kirjallisuusnäyte, reseptit, laulunsanat.	Tekstien tulkintataidot
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä				
Opetuksen tavoitteet	**VL 7 sisällöt**	**VL 8 sisällöt**	**VL 9 sisällöt**	**Arvioinnin kohde**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös	Harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tekstien tuottamista suullisesti ja kirjallisesti, aiheina esimerkiksi päivänkulku, viikonlopun vietto, tien	Harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tekstien tuottamista suullisesti ja kirjallisesti, aiheina esimerkiksi matkustaminen ja matkasta kertominen,	Harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tekstien tuottamista suullisesti ja kirjallisesti, aiheina esimerkiksi omasta somen käytöstä,	Tekstien tuottamistaidot

ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	kysyminen ja neuvominen, ravintolassa asiointi, kaupassa asiointi.	elokuvista kertominen, voinnin tiedustelu, rahankäytöstä ja kotitöistä kertominen.	opiskelusta ja jatko-opinnoista, unelmista ja kesätyöstä kertominen.	

17. Liitteet

LIITE 1 Perusopetusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan oppimisen arviointi

LIITE 2 Perusopetusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan oppimisen arviointi

LIITE 3 Perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan arviointi

Oppilaan digipassi - Sotkamon perusopetus 1-9.lk

1.-2.lk Oppilaspassi

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Yleistaidot

- osaan käynnistää laitteen
- osaan kirjautua omilla edu-tunnuksillaan laitteelle / Google-ympäristöön
- osaan säätää laitteen näytön kirkkautta ja äänenvoimakkuutta
- osaan Classroom-ympäristön perustoiminnot (kurssit ja tehtävät)
- osaan Meet-videopuhelupalvelun peruskäytön
- olen harjoitellut hakukoneen käyttöä (esim. Google)

Kosketuslevyn/kosketusnäytön/hiiren käyttö

- osaan napauttaa yhdellä sormella
- osaan kaksoisnapautuksen
- osaan kahden sormen napautuksen (valikko)
- osaan liikuttaa osoitinta
- osaan vierittää sivua kahdella sormella
- osaan zoomauksen

Tekstinkäsittely (esim. Docs/Word)

- osaan tehdä pieniä ja isoja kirjaimia
- osaan tehdä numeroita
- osaan tehdä erikoismerkkejä (shift / alt gr)
- osaan tehdä sanavälin (space) ja kappalejaon (enter)
- osaan vaihtaa fonttityyppiä ja -kokoa
- osaan vaihtaa tekstin väriä
- osaan lisätä tekstiin korostusvärin
- osaan kumota / toistaa

Näppäintaidot

- olen suorittanut kurssin NäppisTaiturin Seikkailut
- olen suorittanut kurssin Nyt Näppis Tutuksi!

Esitystyökalu (esim. Slides/PowerPoint)

- olen harjoitellut tekstin lisäämistä
- olen harjoitellut muotojen lisäämistä

Medialukutaito

- tiedän, mitä tarkoittaa sana media
- tiedän, että mediaa käytetään vaikuttamiseen
- olen harjoitellut mediasisällön tekemistä (mainos, uutinen, kuvateksti)

- opettelen millaisia viestejä ja sisältöjä on sopivaa jakaa ja mitä ei
- osaan kertoa, mitä pitää tehdä, jos tulen kiusatuksi verkossa

Ohjelmointiosaaminen

- osaan antaa yksinkertaisia toimintaohjeita ja korjata niitä tarvittaessa (esim. Beebotit, Koodaustunti, pelit ja leikit)

3.-4.lk Oppilaspassi

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Yleistaidot

- osaan luoda itselleni vahvan salasanan
- osaan tarvittaessa vaihtaa salasanani
- osaan jakaa tiedoston Google-ympäristössä
- osaan palauttaa tehtäviä Classroomiin
- osaan jakaa sekä esityksen että oman näyttöni Meetissä
- osaan tarkastaa Chromebookin päivitykset
- osaan käyttää hakukonetta (esim. Google)

Näppäintaidot

- olen suorittanut NäppisTaiturin Peruskurssi Juniorin

Kosketuslevyn/kosketusnäytön/hiiren käyttö

- osaan erilaiset napautukset yhdellä sormella (yksöis-, kaksois- ja kolmoisnapautus)
- osaan raahata

Tekstinkäsittely (esim. Docs/Word)

- olen harjoitellut pikanäppäinten käyttöä (ctrl + c/v/x/z/a)
- osaan keskittää ja tasata tekstiä sekä oikealle että vasemmalle
- osaan muokata sivun asetuksia (suunta, väri, reunukset)

Esitystyökalu (esim. Slides/PowerPoint)

- osaan muokata dian taustaa
- osaan lisätä kuvan esitykseen

Pilvitallennuspalvelu (Drive)

- olen tutustunut Driven valikoihin ja perusominaisuuksiin
- osaan löytää tiedoston Drivestä
- osaan nimetä tiedoston uudelleen Drivessä

Sähköposti (Gmail)

- osaan kirjoittaa ja lähettää sähköpostiviestin
- osaan vastata sähköpostiviestiin

Kameran käyttö ja kuvankäsittely

- osaan ottaa kuvan
- olen harjoitellut kuvankäsittelyn perusteita (rajaus, kontrasti, kirkkaus)

Kyselynhallintaohjelmisto (esim. Google Forms)

- osaan vastata sähköiseen kyselylomakkeeseen

Medialukutaito

- tutustun eri digitaalisiin medioihin ja ymmärrän kuvien ja tekstin vaikuttavuuden arkipäivässä
- osaan tehdä yksinkertaisen animaation (esim. Stop Motion)
- harjoittelen vastuullista toimintaa mediaympäristöissä

Ohjelmointiosaaminen

- olen luonut täsmällisiä ja yksityiskohtaisia toimintaohjeita jossakin koodausympäristössä ja muokannut niitä tarvittaessa (esim. Lego Spike Prime -sarja, Scratch)

5.-6.lk Oppilaspassi

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Yleistaidot

- osaan muuttaa tiedoston jakoasetuksia
- osaan perustaa oman Meetin
- osaan käyttää Google-kalenteria
- osaan ottaa kuvakaappauksen

Näppäintaidot

- olen suorittanut NäppisTaiturin peruskurssin

Tekstinkäsittely

- harjoittelen pikanäppäintoimintoja esim. ctrl + b/i/u/k
- osaan muuttaa rivivälin
- löydän tiedostosta sanamäärän
- osaan tehdä taulukon
- osaan käyttää luettelomerkkejä
- osaan lisätä linkin
- olen harjoitellut käyttämään piirros-ohjelmaa

Esitystyökalut (esim. Slides/PowerPoint)

- olen harjoitellut diaesityksen animointia

Drive

- osaan luoda oman kansion
- osaan siirtää tiedoston kansioon

Sähköposti (esim. Gmail)

- osaan liittää tiedoston sähköpostiin
- osaan liittää linkin tekstiin

Sivusto (esim. Sites)

- olen tutustunut ja osaan ylläpitää sivustoa

Medialukutaito

- osaan tehdä lyhytelokuvan
- tiedän, että toisen tekemiä sisältöjä ei voi käyttää ilman lupaa
- ymmärrän oman vastuuni mediaympäristöissä
- olen harjoitellut lähdemerkintöjen tekemistä

Ohjelmointiosaaminen

- osaan käyttää graafista ohjelmointiympäristöä, laatia sillä toimintaohjeita, testata niitä sekä tehdä tarvittaessa muutoksia (Lego Spike Prime, Scratch, Koodaustunti)

7.-9.lk Oppilaspassi

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- olen tutustunut taulukkolaskentatyökaluun (esim. Sheets, Excel)
- olen tutustunut kyselynhallintaohjelmistoon (esim. Forms)
- osaan hyödyntää sivustot-työkalua (Sites)
- osaan hyvän tekstinkäsittelytavan (esim. Docs, Word)

Medialukutaito

- osaan antaa esimerkin siitä, miten media vaikuttaa yksilön ja ryhmien ajatuksiin ja toimintaan
- osaan arvioida mediasisällön luotettavuutta
- osaan tehdä tarkat lähdemerkinnät
- osaan toimia ja viestiä vastuullisesti mediaympäristöissä. Ymmärrän, että mediaympäristössä tapahtuva lainvastainen toiminta on rikos (esim. identiteettivarkaus, kunnianloukkaus, kiusaaminen)
- ymmärrän, että toiminnastani mediassa jää digijälki ja sitä voidaan hyödyntää (sosiaalinen media, hakukoneet)

Ohjelmointiosaaminen

- osaan ohjelmoida ohjelmia eri ympäristöissä sekä tuntee perusasiat yhdestä tekstipohjaisesta ohjelmointikielestä (esim. Python) ja osaa tulkita sillä tehtyä ohjelmakoodia